SHETLANDSØERNES STEDNAVNE.

AF

JAKOB JAKOBSEN.

SÆRTRYK AF AARB. FOR NORD. OLDKYND. OG HIST. 1901.

KØBENHAVN.

THIELES BOGTRYKKERI.

1901.

SHETLANDSØERNES STEDNAVNE.[1]

AF

JAKOB JAKOBSEN.

A. Almindelig indledning.

Efter at Shetlandsøerne i og tildels før vikingetiden havde modtaget befolkning fra Norge — efter det i dialekten endnu bevarede norrøne ordforråd at dømme: særlig fra det sydvestlige Norge — kom den shetlandske dialekt naturligt til ligesom færøsk og islandsk at gennemgå en egen udvikling, der fjærnede den noget mere fra de i snævrere forstand vestnorske dialekter. At shetlandsk dog i højere grad, end tilfældet var med færøsk og islandsk, bevarede en nøje sammenhæng med modersproget, vil let kunne forstås på grund af

[1] For at kunne behandle og forklare stednavne på en tilfredsstillende måde udkræves der — ved siden af den nødvendige hensyntagen til ældre navneformer, som findes i diplomer — indgående lokal kendskab, kendskab til hver enkelt behandlet lokalitets naturforhold og beskaffenhed, da ellers opstillede forklaringer og afledninger let komme til at svæve i luften. Ved den nærmere behandling af det på min rejse i 1893—95 indsamlede store shetlandske stednavnestof, hvoraf den foreliggende afhandling indeholder et omhyggeligt valgt uddrag, følte jeg på grund af mangelfuld kendskab til adskillige af de lokaliteter, hvis navne det vilde være af betydning at få opklarede, nødvendigheden af at søge yderligere oplysninger gennem korrespondance med venner, bosiddende på Shetlandsøerne. På den måde er det lykkedes mig at få mange oplysninger, der kunde hjælpe til udredning af adskilligt, som tidligere var mig dunkelt (jeg tænker her ganske særlig på forholdet mellem nordisk og keltisk). Jeg bringer mine shetlandske venner min bedste tak for den redebonhed, hvormed de have ydet mig de ønskede oplysninger, som det ofte har kostet stor umage at tilvejebringe, og ganske særlig retter jeg denne tak til hr. *William Ratter*, Lerwick, som fra først til sidst har fulgt dette arbejde med største interesse.

Shetlands beliggenhed så meget nærmere ved den norske kyst, hvilket muliggjorde et nøjere samkvem mellem disse øer og moderlandet, et igennem århundreder også efter pantsættelsen til Skotland fortsat samkvem, inderligere end det, som der i længden kunde være tale om for Færøernes og Islands vedkommende på grund af disse landsdeles fjærnere beliggenhed fra Norge. Af det, som endnu er bevaret af shetlandsk »Norn« (forkortning af »Norrøna«, med hvilket navn Shetlands, Orknøernes og Caithness' gamle dialekter betegnedes), kan det også ses, at hvor norsk på den ene side og færøsk eller islandsk på den anden udvise større forskelligheder, der står som oftest shetlandsk (d. v. s. shetlandsk Norn) med hensyn til ordbetydninger de norske (vestnorske) dialekter nærmere end både færøsk og islandsk gøre det. I mange tilfælde udviser dog shetlandsk Norn en nøjere sammenhæng med færøsk eller islandsk. Efter Shetlands pantsættelse til Skotland i 1469 kom øernes dialekt snart under en stærkere påvirkning end tidligere fra det sidstnævnte lands side. Dog er det først i det 17de århundrede, at Norn-dialektens opløsning begynder, og i løbet af det 18de århundrede fortsættes denne opløsning yderligere, så at dialekten ved århundredets slutning næppe mere kan kaldes Norn, idet dens grammatiske bygning og størstedelen af det almindelige dagligdags ordforråd er blevet lavskotsk. Senere fortsættes naturligvis opløsningen yderligere, dog ikke hurtigere, end at det lykkedes denne afhandlings forfatter på en to-årig rejse forholdsvis så sent som 1893—95 at indsamle c. en halv snes tusinde (for en stor del dog forældede) ord af norrøn oprindelse. Hele dette spørgsmål findes nærmere udviklet i indledningen til »Det norrøne sprog på Shetland« ved nærværende afhandlings forfatter.

Medens selve Norn-dialekten som sådan nu er uigenkaldelig uddød, er derimod den aldeles overvejende del af øernes stednavneforråd norrønt, d. v. s. i norrøn dialekt — en del oprindeligt norrøne navne eller navnesammensætningsled

ere, som siden skal påvises, blevne oversatte (om jeg så må sige) til lavskotsk. Forholdsvis få keltiske navne kunne med bestemthed påvises; men disse ere tilstrækkelige til at godtgøre, at der ved nordmændenes ankomst til Shetlandsøerne har været keltisk befolkning bosat på disse. Dette spørgsmål er af så meget større interesse, som tilstedeværelsen af keltiske stednavne på Shetland hidtil er bleven dels benægtet, dels ladet ganske uænset[1]. Blandt disse keltiske navne er der nogle (piktiske), som have en særlig interesse, fordi de kun ere bevarede som sønavne i fiskernes tabusprog, idet vedkommende steder tjente disse som landmærker under opsøgelsen af fiskemedene. En del i nyere tid opståede navne ere i lavskotsk dialekt, og fra den allernyeste tid haves nogle navne (husnavne) i engelsk sprog.

Shetland har i ældre tid været tæt befolket efter mangfoldigheden af norrøne stednavne at dømme, og en del af disse, særlig de med »vin«, græsgang, og »heimr«, bosted, sammensatte tilligemed de mange bevarede elvenavne tyde på ældgammel kolonisation. Hver nok så lille høj, pynt, klippe, dalsænkning, kløft, bæk, stykke ager eller eng m. m. har sit eget navn, og disse navne ere med forholdsvis få undtagelser overleverede i Norn-dialekt. Den lille ø Fetlar, som ikke når en kvadratmil i omkreds, indeholder omtrent to tusinde stednavne, og øernes samlede stednavnetal overstiger sikkert halvt hundrede tusinde. Det daglige tilsyn med kreaturerne i udmarken: får, kør, heste, svin, gæs, som græssede ganske frit og ofte måtte opsøges over lange strækninger, affødte og vedligeholdt en mængde stedsbetegnelser for udmarkernes vedkommende. Og da en landsbys udmarksgræsgange og agerstykker tidligere så godt som alle gik på omgang: ombyttedes imellem landsbyens indbyggere (en form for fælleseje), var en særskilt betegnelse for hvert enkelt af disse stykker næsten en nødvendighed. Dette jordombytningssystem, som alm. kaldes med et lavskotsk ord »run-rig«, undertiden

---

[1] Den her fremsatte bemærkning rammer tildels mig selv, idet jeg i min skitse »The dialect and place-names of Shetland« (Lerwick 1897) har udtrykt mig tvivlende om tilstedeværelsen af keltiske stednavne på øerne. Dog har jeg ladet spørgsmålet åbent for om muligt senere at kunne underkaste det en fornyet undersøgelse.

med et ældre ord: *rigga rendal* (af keltisk oprindelse), er nu næsten ganske bortfaldet overalt på øerne[1]; dog leve endnu en mængde navne på sådanne små ager- og engstykker, idet navnlig ældre folk på øerne kende eller bruge dem. I løbet af et par slægtled vil imidlertid de fleste herhen hørende navne sikkert være forsvundne. Det oprindelige »run-rig« system var altså et regelbundet ombytningssystem; men da det efterhånden blev fundet upraktisk, forsvandt i indeværende århundrede fællesskabet og ombytningen, og navnet »run-rig« blev da overført på det system, ifølge hvilket de forskellige landforpagtere[2] have deres lodder liggende i spredte småstykker og ikke samlet. Men også dette system er nu tildels forældet.

Flere steder på øerne ere gamle stednavne nu uddøde eller døende af en anden grund, nemlig den affolkning, som fandt sted for nogen tid tilbage, ved at en mængde beboelseslodder af jordegodsejere bleve udlagte til græsgange (fåregræsgange). I denne anledning måtte en mængde familjer forlade deres hjemstavn. Den på østsiden af Fetlar beliggende landsby *Grøtin,* et af de tidligst bebyggede steder på Shetland (efter en gammel Fetlar-tradition: det tidligst bebyggede) og indeholdende en mængde interessante gamle stednavne, blev ved denne lejlighed lagt helt øde[3].

Inden jeg går over til at behandle hovedmassen af de shetlandske stednavne, nemlig Norn-navnene, skal jeg omtale de lavskotske navne. Disse ere selvfølgelig af yngre dato og kunne undertiden, hvor formerne falde sammen, være vanskelige at adskille fra de endnu yngre skriftsprogsengelske navne. I adskillige tilfælde ere de lavskotske navne kun at betragte som oversættelser eller tillempninger af ældre nor-

---

[1] Hr. Robert Cogle, Conningsburgh, oplyser mig om, at det gamle ombytningssystem endnu ikke er helt uddødt i sognet Conningsburgh, såsom det findes i landsbyen *Okrekwœi* (»Okraquoy«) i Nord-Conningsburgh og et par steder i Syd-Conningsburgh; men det er dog kun engstykkerne og ikke agerruderne, som hvert år gå på omgang.

[2] Shetland har ikke nogen selvstændig bondestand. Jorden ejes af store jordegodsejere (navnlig skotske), hvis forpagtere Shetlænderne ere.

[3] En fyldig liste over stednavne på Fetlar, deriblandt en del til *Grøtin* hørende navne, er bleven mig meddelt af hr Laurence Williamson, Midyell.

røne, navnlig ved usammensatte navne eller simplere toleddede sammensætninger; og disse oversættelser (tillempninger) må være foretagne på et tidspunkt, hvor de i vedkommende navne indeholdte norrøne ord vare ved at blive fortrængte i talesproget af de tilsvarende lavskotske (engelske). Det flere steder forekommende *Djubidal [dʒubi-]*, on. *djúpi dalr, findes undertiden i engelsk (lavskotsk) form: »Deepdale«. *Hwidanes (Kwidanes)*, on. *hvíta nes, findes også i formen »Whiteness«. Til et navn som *Swartasjøn [-ʂøn]*, on. *svarta tjǫrn [tjǫrn, f, lille indsø], svarer det andre steder forekommende »Black Loch« (U), »Black Water« (N). Til det temmelig almindelige *Gorsend(e)* — særlig: *Gorsend(e)gjo* — svarer på enkelte steder »Dyke-end (Dyke-end-*gjo)*«; on. *garðs-endi (*garðs-enda-gjá), se »garðr« i den alfabetiske liste over norrøne ord i shetlandske stednavne; lavskotsk »dyke«, gærde. »de Hill o' de Waters« (Y^s) står sandsynl. for et ældre **Vatnahul* eller **Vatnabrekk*, on. *vatnahóll, -brekka; jfr. navne som *Vatshul* (Skaw, Wh): *vatns-hóll, og *Vatnabrekk* (Br): *vatna-brekka. På østsiden af Whalfirth voe i Yell er der en landtunge ved navn »de Cryin'-*teng*«. Dette er en oversættelse af et ældre *»kallaðar-tangi«; jfr. on. »kallaðarberg, -land, -nes«, steder, hvorfra man råber over til den anden side af et sund, en fjord eller en å for at blive færget over. *»kallaðar-tangi« genfindes i »de *Kallateng*« *[kälʝatæŋ]* (W, overfor Vaila), og formen *»kallanartangi« (jfr. on. kallanarberg) haves i navnet *Kalnateng* (De, ved »Sulem voe«). Jfr. *Kallines* under »nes«. *Wolvul [wǫlvol]* (Clumlie, Du), on. *alf-hóll, kaldes også »*Bǫkis*' brae« (shetl. *bǫki*, huldremand eller huldrekone; lavskotsk »bra, brae«, bakke, høj). »Wood« i »Woodwick« (U^v) er rimeligvis kun en engelsk tillempning fra et ældre »viðr« (on.): *við-vík; sammenhold hermed det på Orknøerne forekommende navn »Woodwick«, som efter P. A. Munch tidligere findes skrevet »Weidwick«; på Færøerne (Viderø) findes som stednavn »Viðvík« *[vıvǫik]*. »Heatherdale« *[hɛdərdɛl]* (Y^n), der opfattes som kommende af

eng. »heather«, lyng, og skrives derefter, er sikkert kun tilsyneladende engelsk; den ældre form er sandsynl. *»heiðar-dalr« (on. heiðr, f, hede, hedestrækning).

Ordet *dal, dal* (on. dalr) er i stednavne (usammensat eller som andet led) ofte blevet til *del [dɛl]*, lavskotsk og engelsk »dale«. Således: »Dale« og »Dale burn« på grænsen mellem Walls og Sandness (Vestsiden); men sammesteds: »*Dalsa* water« som navn på en indsø (opr. *dals-vatn). »Hill o' Dale« (De), ældre: *dals-fell. Ordet *hul* (on. »hóll«, s, høj) er som andet led i sammensatte stednavne i flere tilfælde blevet ombyttet med lavskotsk »knowe« (eng. »knoll«, lille høj), på samme måde *-fel* (on. »fell«, fjæld) og det ovennævnte *-hul* med eng. »hill«, *-o, -wo* (on. »á«, å) med lavskotsk »burn«, *-teg* (on. »teigr«, afdelt jordstykke) med lavskotsk »rig« (i navne på agerruder). Ordet »hill« bliver i stednavne enten bibeholdt som andet led eller sat foran, forbundet med det oprindeligt første led ved præpositionen »o'« (of), f. eks. »Crookseter *[Krukster]* Hill« og »Hill o' Crookseter« (De). *vatn, vatten* (on. »vatn«, vand, indsø) er som andet led i indsønavne oftest blevet oversat til »water« eller ombyttet med det i lavskotsk fra keltisk optagne »loch«; undertiden er »v« i »vatn« blot blevet til »w«: Wat(n). Ordene »loch« og »water« stå undertiden også for et oprindeligt *sjon, sjøn [s̜on, s̜øn]*, on. tjǫrn, betegnende en mindre indsø eller større vandpyt[1].

Yderligere eksempler på denne sprogvekslen haves i navne, indeholdende: *bakka* (on. »bakki«, stejl kyst), som andet led vekslende med »banks«, *borga-, burra (borra)-* (som første led), on. borg, vekslende med »brough« (lavskotsk), *hulm-, hulms-* el. *hulma-* (som første led), on. hólmr, vekslende med »holm« (udt. *hɔm*). For det nu mere almindelige »firth« findes undertiden *fjord [fjo̜rd]* (on. »fjǫrðr«, fjord).

[1] Eksempler på de her og i det nærmest følgende meddelte ords brug i stednavne ville findes i den alfabetiske hovedliste over norrøne ord i shetlandske stednavne.

I fjældnavne veksle formerne *kamb, komb(a)* med »kame« *[kεm]* (on. »kambr«, lavskotsk »kaim«, kam, takket fjældryg), *vǫrd* og *virdek* med »wart« (on. »varða« el. »varði«, eng. »ward«, vagttårn). *gota [gǫta], goda [gǫda], got [gɔt, gǫt]* (on. »gata«, vej) veksle undertiden med »gate«, der altså kun i form, ikke i betydning, er lig eng. »gate«. *hevdi, hevda* [on. »hǫfði«, forbjærg] veksler med »head«. — *Bre̱*-mires (U^s) står for ældre **Bre̱mørs:* *breið-mýrar, pl. Oftest er det i norrøne sammensætninger andet led, som er blevet angliseret; men undertiden er forholdet omvendt, især med de navne, som begynde med adjektivet »grœnn« (grøn), f. eks. »Green-*mu̱*« (C) for **Grønmu̱*: *grœnn mór; Green-*tu̱a* (Fe), men *Grøntu* (W): *grœna þúfa; Green-*stakk* på enkelte steder for det andre steder forekommende *Grønastakk, Gronastakk (Grøni-, Groni-):* *grœni stakkr (høj græsbevokset klippe i søen). Som ønavn: »Green-*a*« *[gri̱na, gri̱ne]* = det andensteds forekommende *Grøni* af on. *»grœn-øy«. Stedsadjektiverne, komparativerne *øver* [on. »øfri«, øvre] og *neder* [on. »neðri«, nedre] veksle i stednavne med »upper« og »lower«, f. eks. *Øver* og *Neder Sund [sond]*, to bygdedele, sammenfattede under navnet *Sund* (ved Lerwick, M) — nu oftest kaldte: Upper og Lower *Sund*, skrevet »Sound«.

Af særlig karakteristiske lavskotske ord og navne, som også forekomme i shetlandske stednavne, kunne nævnes:

a) »faulds«, plur., stykke land, som gødes på den måde, at får og kvæg holdes i fold derpå. Hertil: de *Fa̱lds* o' *Fje̱l* (Haroldswick, U^n), de *Fa̱lds* o' *Ru̱* (U^b), de *Fa̱lds* (Swarister, Y^e. Clousta, Ai — på det sidste sted som gårdnavn). Ordets betydning er gået tabt på Shetland.

b) »links«, plur., en elvs snoninger; flad sandbanke ved kysten. Den sidste betydning har ordet i shetlandske stednavne. »de Links« (Burrafirth, U. Sumburgh, Du).

Af meget mindre interesse end de lavskotske navne ere sådanne ganske nye engelske navne (husnavne) som: Belmont (U), Greenmeadow (Ai), Greenside (U^b), Hillside (De. Ollaberry, Nm), Roadside (St), Seafield (Y^m), Shoreside (St) o. fl.

Et par navne synes at være af hollandsk oprindelse, nemlig: 1) *Dokka [dǫka]*, en lille bugt på vestsiden af øen Bressay lige

overfor Lerwick, og 2) *Skibadokk* (Lerwick, og flere steder); gammel-hollandsk *dokke*, havn. Hollænderne dreve tidligere et meget udstrakt sildefiskeri under Shetland, og Lerwick havn eller rettere det indelukkede sund mellem Lerwick og øen Bressay var da deres hovedhavn.

Jeg går nu over til en nærmere behandling af stednavnene i Norn, som danne denne afhandlings kærne. Efter et lille overgangsafsnit om de Norn-navne, som indeholde minder om tidligere (keltisk) befolkning på øerne, følger så et afsluttende kapitel om øernes keltiske stednavne.

B. Norrøne stednavne på Shetland.

I. Indledende bemærkninger.

Skønt de fleste af Norn-navnene på grund af sprogforandringen nu ere uforståelige for befolkningen i dens helhed, er der dog mange i disse navne forekommende ord, hvis betydning, navnlig fordi vedkommende ord anvendes gentagne gange om steder af en bestemt naturbeskaffenhed, er let gennemskuelig og af befolkningen også forstås som den ældre betegnelse for det, som man nu i daglig tale alm. benævner med et lavskotsk (engelsk) ord.

En større høj kaldes i omgangssproget »a hill«, en mindre høj: »a knowe« (eng. knoll). Når der derimod er tale om bestemte høje på bestemte steder, bruges alm. ordene *hjǫg* (on. haugr) og *hul* (on. hóll). Det første af disse to ord har, skønt ikke så almindeligt i stednavne som det sidste, mere karakteren af fællesnavn, idet det gærne bruges med foransat bestemt artikel, ofte med tilføjelse af præpositionen »o'« (of) og så egnens eller bygdens navn, hvor vedkommende høj (høje) findes. Således f. eks. »de *mukkel* and de *piri Hjǫg* (U^{b}): den store og den lille høj, de *Hjǫgs* o' *Taft* (De), eller med den gamle bestemte artikel bevaret med tilføjelse af det engelske pluralis- »s«: *hjǫgins*, f. eks. de *Hjǫgins* o' *Velli* (Fe^{h}). På samme måde som med *hjǫg* går det med en mængde andre i stednavnene forekommende ord. »Bakke« hedder således i omgangssproget alm. »brae« (lavskotsk);

derimod under omtale af bestemte bakker f. eks.: de *brekk (Brekk)* o' *Klọden* (Fe^h), de *Brẹk,* de *Brekkens* [*brekkurnar] o. s. v. [on. brekka]. Ordet *berg (berreg, berri),* on. berg, bjærg, klippe, er meget almindeligt i stednavne, hyppigst som andet led i navne langs med kysten, så betydningen af ordet *berg* er nogenlunde klar for den shetlandske almue til trods for, at ordet i det daglige omgangssprog alm. kun forekommer i et par sammensætninger (halvt eller helt tilsløret) og i et par talemåder (sé N. Spr. s. 30). På samme måde forholder det sig med ord som *dạl* [dalr], dal, *f(j)el* [fell], fjæld, (større) høj, *gọrd* [garðr], gård, gærde, *hevda, hevdi* [hǫfði], forbjærg, *kul* [kúla], rund høj, *lị* [hlíð], li, fjældside, *mul* [múli], bredt afrundet forbjærg el. næs, *mø̣r, mø̣ri* [mýrr], mose, *nip* og *nup* [gnípa, gnúpr], brat eller ludende forbjærg, *røni (rø̣n)* [hraun], stenet strækning (højde), *vell, vellin [vɛl-]* [vǫllr], slette, o. fl. Listen kunde naturligvis forlænges; jeg har her kun meddelt nogle af de almindeligste ord som eksempler. Den hyppige brug af den engelske bestemte artikel foran navnene med tilføjelse af præpositionen »of« og nærmere lokalitetsbetegnelse bevirker, at selv ved ord, som efter at være uddøde i omgangssproget kun forholdsvis sjælden forekomme som stednavne, stå vedkommende ord alligevel på en måde levende for bevidstheden og føles halvt som fællesnavne, betegnende netop sådanne naturformationer, som de stå som navne for. Ekss. de *Bạrd* o' Bressay: høj fremspringende pynt (on. »barð«, fremspringende rand el. kant); de *Bergens* o' Lunna (L); de *Gẹrdins* o' Twatt (Ai) (on. »gerði«, indgærdet jordstykke); de *Hevdin* o' Waddersta (De); de *Klepps* o' Kollaster (Sa): høje (on. »kleppr«, klump); de *Kụl* o' Fladabister (C); de *Lẹdi* o' *Hardwel* (De): højdepunkt (on. »leiti«, synsvidde, højdepunkt, som stænger for udsigten); de *Lịs* o' *Skọla* (Y^n), de *Lịens* o' *Fjẹl* (Fe); de *Mul* o' Shannerwick (Du); de *Nip* o' Burrafirth (U); de *Rogg* o' Kirkabister (Br): højderyg (on. hryggr); de *Røni* o' Crawtoon (Sa); de *Vellins* o' *Ør* (Eshaness, Nm).

Udmarken benævnes alm. »ootfield« eller »scattald«. On. »hagi« findes dog bevaret i adskillige navne på udmarksgræsgange, som: de *Hoga* o' Lunabister (Du), de *Hogen* o' Fogrigarth (Ai), o' Stapness (W).

Det i de shetlandske stednavne forekommende norrøne ordforråd kan efter sit forhold til det i det daglige omgangssprog bevarede inddeles i følgende grupper, hvis grænser i øvrigt ere meget flydende:

a) Ord, som endnu ere bevarede i talesproget over hele landet eller størstedelen deraf, undertiden i betydninger, som afvige noget fra de i stednavnene forekommende.

b) Ord, som vel høre hjemme i omgangssproget, men ere i snævrere forstand lokale, begrænsede til enkelte landsdele, bygder eller øer.

c) Ord, som til en vis grad kunne betegnes som uddøde, idet de ikke mere bruges eller kendes af de yngre slægtled, medens på den anden side ældre folk enten almindelig eller i visse egne mindes vedkommende ord brugt i daglig tale.

d) Ord, der som selvstændige ere ganske uddøde af talesproget og (bortset fra enkelte sammensætninger) kun findes i stednavne, men alligevel stå på grænsen af fællesnavne og mange steder forstås af almuen på grund af deres mere eller mindre hyppige tilknytning til steder af den eller den ensartede naturbeskaffenhed, og fordi de ofte nævnes med foransat bestemt artikel.

e) En mængde kun i stednavne forekommende ord, hvis betydning nutildags ikke længer forstås hverken af den yngre eller den ældre del af befolkningen.

Jeg skal her meddele en række ord som eksempler på det ovenfor udviklede forhold. Disse ord ville siden blive genoptagne og nærmere behandlede i en alfabetisk liste over de i shetlandske stednavne forekommende oldnordiske ord.

Gruppe a. Hertil høre ord som: *ba̲* [on. boði], *brekk* [brekka], *bøl* [ból], *fles* [fles], *gil* [gil], *gjo* [gjá], *grind* [grind], *hella*, *helja* [hella] (i dagl. tale alm.: *heljek*, udt. *hɛl̬ək*), *heljer* [hellir], *hu̲b(s)* [hópr, hóp], *klett* [klettr], *nes* [nes], *røni* [hraun], *ronek* [no. ron, run], *sand* [sandr], *sko̲rd* [skarð], *skerri* [sker], *sla̲g(a)*, *slo̲g*, *stakk* [stakkr], *sten* [steinn], *sund* [sund], *teng* [tangi], *tu̲(g)* [þúfa], *tu̲n* [tún], *vadel* [vaðill], *vo̲* [vágr], *wik* [vík].

Gruppe b. *bog*, *boga*, *bogi* [bogi], *deld*, *djeld* [deild], *dø̲* [dý], *fid*, *fitsj* *[fıd, fıtʂ]* [fit], *fors* [fors], *gljur* *[glju̲r]* og *glover* *[glọvər]* [gljúfr og *glyfra], *hwi* el. *hwæi* *[hwäi]*, *kwi* el. *kwæi*

[kwäi] [kví], *je̱, jœ̱* [eið], *ri̱b, rib* [no. rip] (på grænsen mellem a og b), *stett* [slétt], *taft, topt* [topt, tupt], *vo̱rd* [varða].

Gruppe c. *berg* [berg], *da̱l* [dalr], *hjo̱g* [haugr], *hul* [hóll], *hoga, hogen* [hagi], *koll* [kollr], *kopp* [koppr], *li̱* [hlíð].

Ord som *berg* og *hoga* kunne også tildels siges at falde ind under den foregående gruppe (b), forsåvidt som de på enkelte steder endnu ikke ere helt forsvundne af talesproget i deres oprindelige anvendelse. På den anden side står det under b nævnte *deld, djeld* på grænsen af c.

Betydningen af det i stednavne både enkelt og sammensat ofte forekommende *seter* [setr og sætr] er nu vistnok ganske glemt på de fleste steder. Dog er ordet endnu halvt fællesnavn i det nordlige Unst, betegnende udmarksgræsgang for kvæg [sætr] og opfattes som stednavn i denne betydning.

Gruppe d. *botn, boiten* [botn], *-fel* [fell], *flada, floda (flota)* [flata], *flot, flet* [flǫtr], *go̱rd, gart (-gert)* [garðr] (findes endnu i nogle sammensætninger i omgangssproget), *ge̱rdi* [gerði], *gro̱d, gru̱d, grø̱d, grøt* [grjót], *hols, hwols* [hals], *hamar, ha̱mar* [hamarr], *hevda, hevdi* [hǫfði], *kamb, komb(a)* [kambr], *kin* [kinn], *klobb* [klubba], *minn, minni* [minni, mynni], *mø̱r, mø̱ri* [mýrr], *nip* [gnípa], *nup* [gnúpr], *slett(a), sklett(a)* [slétta], *stab, stap* [stapi], *teg (te̱g, tjeg)* [teigr], *tonga, tongi* [tunga], *vatn, vatten* [vatn], *vell, vellin [vɛl̯ɪn]* [vǫllr], *velt(a), veltek* [velta].

Gruppe e. Hertil høre en mængde ord af forskellig art. Af almindelige oldnordiske ord, som forekomme temmelig hyppigt i shetlandske stednavne, uden at deres betydning længer forstås, kan særlig fremhæves *e̱d (e̱ð)* [eið] og *ham* [hǫfn] (som første sammensætningsled: *hamna-, hamni-).* Endvidere f. eks. *(h)ord* [urð] og *winja-, winjer- (vin, vinja-)* (alm. som første led) [vin]. *-o* [á] forekommer ubetonet som andet sammensætningsled i navne på åer og bække, uden at det opfattes som noget selvstændigt ord, og på samme måde forholder det sig med endelsen *-e, -a* (skrevet forskelligt: -a, -ay, -ey) i navne på øer. *-a, -e* ere fordunklede former af *ø [øy]. Heller ikke som første led: *ø̱-* eller usammensat: *øja* forstås dette ord [øy, øyja] mere.

Da det i mange tilfælde vil være vanskeligt at henføre et ord bestemt til den ene eller den anden af de nævnte grupper, er det kun de vigtigste eksempler, som her ere meddelte.

I lydlig henseende er der for flere af de ords vedkommende, der forekomme både i stednavne og i daglig tale, i mange tilfælde forskel mellem de i stednavnene og de i talesproget forekommende former. Gennemgående ere stednavneformerne de ældste. Som de vigtigste eksempler kunne anføres:

i stednavne:		i talesproget:
bǫd, bǫþ, bǫ (bǫ) samt *bą*	=	*bą* [boði]
bǫl, bol, bųl, buli samt *bøl*	=	*bøl* [ból]
grø̨d, grǫd, grųd samt *grøt*	=	*grøt* [grjót] i »mill-*grøt*« (på Unst: mill-*grųd)*
hols [ho'ls, hɔ'ls, hå'ls] samt *hwols (kwols, wols) [hwǫ'ls hwo'ls* o. s. v.]	=	*hwols, (wols)* [hals] i »*hwols*-bane«
krǫ, krų samt *krø*	=	*krø* [*kró]. Stednevneformen *krǫ* kan også udgå fra »krá«.
nøst, nost [nost, nǫst]	=	*nost [nost], noust [nɔust]* [naust]
poll [pɔl, pål] samt *pøl*	=	*pøl* (dels = on. pollr, dels = eng. pool)
skęr, sker samt *skerri*	=	*skerri* [sker]
tongi, tonga, tong samt *teng*	=	*teng* [tangi]
topt [tɔpt, tåpt, tǫpt] samt *taft*	=	*taft* [topt]
tųa, tų (-tu)	=	*tųg* (for **tųek)* [þúfa]
ø̨r, ø̨ri (-ør, -øri) samt *ęr*	=	*ęr* [øyrr]

Hertil kan føjes f. eks. *hella, helja [hɛlja]* [hella], der i stednavne alm. bevarer endelsen »-a«, men i talesproget alm. mister den og får tilføjet *-ek [ək]* i steden (lavskotsk diminutiv-endelse: -ack, -ick, ock): *heljek [hɛljək]*.

Tvelyden *ou [ɔu]* i *noust* er sikkert ikke oprindelig, men må skyldes indflydelse fra lavskotsk. »to *gjǫl*«, at hyle, tude [on. gaula] er den ældre shetlandske form for det nutildags mere almindelige »to gowl« (lavskotsk). *nød* og *not [not]* [on. »naut«, nød, kvæg] betegner en meget fed eller dum person; *nout [nɔut]* derimod, der på enkelte steder, f. eks. Unst, forekommer i betydning »kvæg«, må være lavskotsk »nowt«, da dette ord af ældre folk kan mindes indkommet samtidig med indførselen af skotsk kvæg til Shetland.

Da de fleste shetlandske stednavnes betydning nu er bleven enten delvis eller fuldstændig fordunklet for befolkningen på grund af sprogforandringen, er det en simpel følge heraf, at tautologier forekomme i mængde, idet ganske almindelig et sted betegnes på den måde, at der til det gamle Norn-navn er føjet et karakteriserende engelsk (lavskotsk) fællesnavn, oftest sat i spidsen og da forbundet med det ældre navn ved hjælp af præpositionen »of«, men undertiden tilføjet bagefter som en art sidste sammensætningsled. I reglen står i dette tilfælde Norn-navnet fra først af usam-

mensat, men undertiden som sidste sammensætningsled. Eksempelvis anføres:

de burn o' *Forso* (Nm), *Lakso*-burn (L) [*-o:* on. »á«, å, elv]. de bight o' *Boga* (NRoe) [on. bogi = »bugr«, bugt]. de breast o' de *Brong* (Fe) [on. »bringa«, bryst]. de hill o' *Hofel, Hufel* (L) [*hó(há)-fell; on. »fell«, fjæld]. de mires o' *Fena* (Ti) [on. »fen«, sump, morads]. de meadow o' *Fitsjin [fɪtʃɪn]* (De) [on. »fit«, engslette ved vand]. de *Fjalsgord*-dyke (nu alm. udtalt: »*Fjalsker*-dyke«, men den ældre form er *Fjalsgord)* (U^{n}) [*fjalls-garðr; on. »garðr«, sko. »dyke«, gærde]. de hole o' *Gadi* eller de *Gadi*-hole (Papa St) [on. »gat«, hul, åbning]. de »gate« o' *Got* (Ti) [on. »gata«, vej]. de holes o' de *Gravins* [on. »grǫf«, hulning]. de horn o' *Honni [honɪ]* (Sa) [on. »horn«, horn; spidstoppet højde]. de knowe o' *Klodi* (C) [no. »klot«, klump, ?tue; sko. »knowe«, lille høj]; jfr. »de *brekk* o' *Kloden*« (Fe^{h}), hvor det mere almindelige shetlandske ord *brekk* [brekka] står som forklaring af det sjældnere *klod-*. de mooth o' de *Minn [mäin]* (= *Swartbaks Minn,* Ai) [on. »minni, mynni«, munding]. de point o' de *Odd [åd]* (C) [on. »oddr, oddi«, landtunge, odde]. de horse o' *Russa [rosa]* (Sa), klippeformation [on. »hryssa«, hoppe]; »horse« her for »mare«. *Swinasti*-gate (WBurrafirth, Ai) [svínstigr el. -stígr; on. »stigr, stígr«, sti, vej]; »gate« forklarer her *sti.* de *Tangi*-point (Papa ved Burra) [on. »tangi«, landtunge, pynt]. de *Junsteg*-rig *(Raga,* Y^{h}) [*(Jóns?)-teigr; on. »teigr«, lavsko. »rig«, agerrude]. de »wade« o' *Holeva* (U^{b}) [*holu-vað; on. »vað«, vadested]. de loch o' *Sandvatn* (Br. Fo) [*sand-vatn; on. »vatn«, indsø]; jfr. »Loch Watten« (Caithness, Skotland) og »Watten Loch« (Egilsay, Orknøerne). *Musa* Isle, de Isle o' *Musa [muse, musa]* (Sandw, SSh) [*mós-øy; on. »øy«, ø].

Hertil slutte sig navne som f. eks.: de Head o' *Hevdigert* (Y^{m}) [hǫfði—*hǫfðagarðr], de »Pøl« o' *Polsgjo* (Fe) [pollr—*pollsgjá], de Wart o' *Virdali* (Quarf, SShetl.) [varða—*vǫrðuhlíð], de Loch o' *Watli* (U) [vatn—*vatnhlíð], hvor

»Head«, »Pøl«, »Wart« og »Loch« stå i steden for de ældre navne *Hevdi, Pǫl* (forlængelse af *Poll), Virda* og *Vatn,* der i dette tilfælde ere gåede tabt som selvstændige navne og kun bevarede som første led i nogle af dem dannede sammensætninger.

Til navnet *Rovi* (pynt nord for Lerwick, M) er der ved fordunkling af ordets betydning [on. »rófa«, hale] tilføjet »head«, så at stedet nu alm. heder: *Rovi* Head.

Af gammelnorske stednavnedannende ord er der, som man let kan tænke sig, mange, der savnes i shetlandsk, navnlig af de mere sporadisk optrædende. Jeg skal af sådanne ord her kun omtale nogle af de i Norge almindeligst forekommende. Noget påfaldende synes det, at »búð« og »bú« ikke kunne påvises som andet sammensætningsled i gård- eller bygdenavne på Shetland; som første sammensætningsled findes »bú« i nogle navne, medens intet sikkert eksempel haves på forekomst af ordet »búð« (derimod findes på Unst nogle eksempler på keltisk »both, bothan« i samme betydning). Heller ikke har jeg fundet noget sikkert eksempel på forekomst af ord som: »knauss, knǫttr« (fjæld- og højnavne), laða (hlaða)«, lade[1], »ruð«, ryddet sted, o. s. v. On. »bekkr«, bæk, og on. »þorp«, klynge af gårde, kunne på Shetland kun påvises i et par enkelte navne, og on. »þveit« (shetl. *twatt),* »tved« (udskilt jordstykke o. l.) findes kun i Walls og Aithsting (på vestsiden af Mainland) i nogle få gårdnavne.

I de allerfleste tilfælde er det på grund af manglende hjælpemidler umuligt nøjere at bestemme de shetlandske Norn-stednavnes alder. Meget gamle ere sikkert de fleste af dem, som indeholde ordet »kvern«, kværn, mølle. I shetlandske stednavne betegner dette ord altid »mølle, vandmølle«, i hvilken betydning det i norsk (og vel også shetlandsk) talesprog efterhånden afløstes af »mylna«, mølle, så at »kvern« fik den mere indskrænkede betydning »håndkværn«. Kun et enkelt eksempel har jeg optegnet på forekomst af »mylna« i et shetlandsk stednavn, hvorimod »kvern« er ganske almindelig udbredt over alle øerne.

Af ganske særlig interesse ere de med »heimr«, bosted, og »vin«, græsgang, sammensatte navne. Navnedannelse ved hjælp af disse ord tilhører, som påvist af professor O. Rygh,

---

[1] I talesproget forekommer dette ord i sammensætninger som »taati-*lǫdi*« [taati = potato], »peat-*lǫdi*« (U); sé N. Spr. s. 56.

perioden før vikingetiden. På Færøerne findes ingen navne med »heimr« og på Island kun nogle få. Navne, indeholdende det allerede i oldnordisk forældede »vin«, findes derimod hverken på Island eller Færøerne. Prof. O. Rygh (Norske Gaardnavne, Indledning s. 86—87) hævder bestemt, at man allerede før vikingetidens begyndelse havde ophørt at danne navne med »vin«. Fra de sydligere norske kolonilande i vesten ere ganske vist heller ingen hertil hørende navne endnu blevne påviste; men en nærmere undersøgelse af de shetlandske stednavne godtgør, at både »heim«-gruppen og »vin«-gruppen, navnlig den sidste, findes repræsenterede. Efter den talrighed at dømme, hvormed »vin«-navnene optræde overalt på Shetland, må man antage, at disse øers i Orkneyinga Saga omtalte bebyggelse på kong Harald Hårfagers tid kun har været en efterkolonisation, og at øerne i virkeligheden have været bebyggede c. 700 eller henved et par århundreder før efterkolonisationen på Harald Hårfagers tid (sé nærmere artiklen »vin« i den alfabetiske hovedliste over norrøne ord i shetlandske stednavne).

Af stednavnedannende norrøne ord, som synes karakteristiske for Shetland i modsætning til moderlandet Norge, kan fremhæves: 1) *?klǫdi* i navne på høje og bakker (?da. »klode«, no. og sv. klot = klump), 2) *koddi, kodda* i navne på fladt afrundede pynter eller høje og tillige om rundagtige sænkninger (betegner måske egl. noget poseformet; on. »koddi«, hovedpude), og 3) *trumba, tromba* som navn på pynter, landtunger (on. »trumba«, hult rør, trompet). Disse ordstammer findes ikke omtalte hos O. Rygh (N. G.) som forekommende i norske stednavne, men ere forholdsvis almindelige i shetlandske. Sandsynligvis foreligger her keltisk indflydelse; sé nærmere afsnit C.

Et forsøg på påvisning af særlig sammenhæng mellem Shetlandsøernes og en enkelt bestemt norsk egns stednavne vilde savne fast grundlag, så længe ikke det norske stednavnestof er blevet behandlet i sin helhed. Det af afdøde professor Olaf Rygh påbegyndte banebrydende arbejde »Norske Gaardnavne«, hvortil nærværende afhandling i flere henseender støtter sig, er endnu ikke så vidt fremskredet, at nogen dom tør fældes på dette punkt.

Af mænd, som tidligere have beskæftiget sig med de shetlandske stednavne, fortjener P. A. Munch at fremhæves.

Han har i »Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie«, sjette bind, samt Annaler for nordisk Oldkyndighed 1846, 1852 og 1857 fremdraget et stort navnestof, samlet fra en mængde spredte breve og diplomer. Med hensyn til opstillingen af grundformer for shetlandske stednavne har dette materiale oftere vist sig at kunne yde god vejledning, og Munchs navn vil derfor ofte findes citeret i det følgende. Derimod bør de hos Munch selv meddelte grundformer optages med nogen forsigtighed, da de ofte synes at være konstruerede. »Houbie, Howbie«, = *Hubi,* på Fetlar kan således næppe være »Haugbýr«, da både navnets udtale og stedets naturforhold tale herimod; »haugr« hedder i shetlandsk *hjǫg,* og da bygden ligger ved en lille grund bugt, som benævnes *hub*, afleder jeg navnet af »hópr« (lille bugt): *í hópi. »Howland« på flere steder, hvor det må være det nuværende *Huland, Huland,* kan ikke være »Hofland«, som Munch antager, men vel et oprindeligt *»hó(há)-land«; sammensætningen »Hofland« findes på Shetland i formen *Hoveland.*

Følgende inddeling er lagt til grund ved den nærmere behandling af det norrøne shetlandske stednavnestof:

1. Hovedmassen af de i navnestoffet indeholdte ord, betegnende naturformationer, naturbeskaffenhed, indhegninger o. l. behandles i en liste, ordnet alfabetisk efter de i spidsen stillede oldnordiske ord (Kap. II).

2. Som en art tillæg:

a) Lidt om gårdnavne. Bygninger, bygningsrum (Kap. III).

b) En del benævnelser af særlig art på forskellige naturformationer samt de med overtroen forbundne navne (Kap. IV).

c) Særlige navne på små jordstykker (Kap. V).

d) Navne hentydende til plantevækst eller afbrænding af land (Kap. VI).

e) Behandling af fiske-, fugle- og dyrenavne som første led i stednavne (Kap. VII).

f) Personnavne som første led i stednavne (Kap. VIII).

g) Gamle norske elvenavne på Shetland (Kap. IX).

h) Navne på fiskepladser og disses landmærker. Fiskernes stednavnetabu (Kap. X).

i) Norrøne navne, som indeholde minder om tidligere (keltisk) befolkning på Shetland (Kap. XI).

II. Stednavnedannende ord,

der betegne naturforhold af forskellig art, naturformationer og naturbeskaffenhed, ordnede alfabetisk efter de i spidsen stillede oldnordiske ord eller, hvor en oldnordisk form savnes, da undertiden et tilsvarende norsk ord eller ord hentede fra andre nordiske dialekter. I listen er medtaget sådanne ord, der betegne indhegninger af forskellig art samt »bosted«.

On. **á**, f, å, elv. — Shetl. *o (wo)* i stednavne. I omgangssproget findes ordet kun som første led i et par sammensætninger: *ovedek [ove·dək]* (Y[n]), ådæmning, mølledæmning, *áveita (»å-leder«), og det nedenfor nærmere omtalte *orli, worli.* — Som andet sammensætningsled i stednavne: de burn o' *Bretto* (Tingwall, M), *Bretto [brœito]* burn (Sandwick, Syd Shetl. Nm[n-v]) de Sheens o' *Bretto [brœito]* (Flad., Conn.): *bratt-á. Ang. »Sheen« sé on. tjǫrn i det følgende. de burn o' *Forso [få'rso]* (Collafirth, Nm): *fors-á; i navnet »*Fors* burn« (N) er *-o* bortfaldet og erstattet med sko. burn. (de burn o') *Hogro* (Conn.). *Lakso* (L), *Laksa* (for *Lakso*) burn (Y): *lax-á. — Som første sammensætningsled i f. eks. de *Obred* (Lund, U) og de *Obreds* (Sandwick, U), navne på agerstrimler langsmed en åbred.

Genitiv singularisformen »ár« af »á« antager i shetlandsk formerne *or [ɔr]*, *o̱r* og *wor [wo̱r]*: *Orbister* (Nm): *ár-bólstaðr (eller -bústaðr). *O̱rdel* (U[b]), *Wordel* (Otterswick, Y[e]): *ár-dalr. *Worgert* (Colvidale, U): *ár-garðr. *Orgil* (L): *ár-gil, sé i det flgd. »gil«. *Orli* (Conn. I Nm alm. i omgangssproget i denne form), *Worli* (alm. i omgangssproget): *ár-hlið, »å-led«, åbning forneden i et stengærde, hvorigennem

en elv rinder. *Woros [wǫrǫs]*, alm. skrevet »Wirrus (Wurrus)«, de *Woros*-banks (de Hametoon, Fo), sted ved kysten, hvor åen »de Hametoon burn« danner en munding: on. ár-óss (å-munding). Ang. »banks« sé artiklen »bakki« i det flgd. *Orwik* (Nm. Vidlin, L. MRoe), *Orruk* (Lønin, L. U^b), *Worwik* (Ai^e): *ár-vík. Ang. navnene *Orems, Orens* sé i det flgd. »heimr«. — Genitiv pluralis »á« med tilføjet pleonastisk r[1] findes i *Miljenor [meljenǫ^ər]* (Buster, Y^h), navn på et stykke agerland imellem to bække: *millum-á. — Med tilføjet bestemt artikel og i genitiv singularis form forekommer *o, wo* i *Wonaswartadal (Ona-)*, navn på en elvedal i Burrafirth, U: *árinnar svǫrtu dalr. På dannelsen af formen *Wonaswarta-* har i dette tilfælde sandsynl. selve åens navn i akkusativform (*ánna svǫrtu) haft indflydelse.

I en skreven fortegnelse fra 1667 over udmarksgrænseskellene på øen Yell (Scattald-marches of Yell, 4. April 1667) omtales »Markamudiswo« som en å, der danner grænseskel mellem Sandwicks og Reafirths udmarker: *markamóts-á. Endvidere: »Maedadalls Woe« (med tilføjelsen: burn from west): *matdals-á; sé *mat (mærke, grænse) i det flgd. »Vigadallswo« — forklaret: ‚burn from west running into the burn of Airsdale' [ɔ: Arisdale]: *víkardals-á. Ordet »wo« er nu forsvundet i disse navne og erstattet med »burn«. Maedadalls Woe fører nu navnet: Lind burn. — I en skreven fortegnelse fra 1731 over udmarksgrænseskellene på øen Unst (Scattald-marches of Unst) findes omtalt »Leus voe« ɔ: nuværende *Ljusvo [ljusvǫ]*, stykke af »de burn o' Watli«; *vo* her mulig for *wo*. Jfr. dog »vágr«.

On. akr, m, ager. — Shetl. *oker, oger (oge-)* i stednavne og tillige i nogle få sammensætninger i omgangssproget (sé N. Spr., s. 21). — de *Okers [ǫ^əkərs]* (Virki, Du), navn på et stykke agerland. *Okren [ɔkrən, ɔkərən]* (Nm^v), sandsynligvis et ældre: á ǫkrum; »á Økrun« findes som bygdenavn på Suderø, Færøerne. — de *Vanoger [vanǫ·gər]* (Klodister, Nm), navn på et lavtliggende og fugtigt stykke agerland: *vatn-akr. — *Oger* holm (Ai). *Ogenes* (U^{s-v}), *Okernes* (Hoswick,

---

[1] Opfattelsen af r her som pleonastisk støttes bl. a. derved, at det findes alm. tilføjet i gen. plur. i færøsk, f. eks. til húsar (húsa).

Du): *akr-nes; med hensyn til formen *oge* jfr. det på Foula brugte ord *ogemøld,* agermuld. *Okerswol [-wǫl]* (Cullivoe, Y^n), navn på en fra gammel tid opdyrket lille høj: *akrs-hóll; ang. *-wol* for *-hul* sé »hóll«. *Okrekwœi [ɔkrəkwäi]* (Conn. W): *akra-kví.

de *Ekrens [œkrəns]* (Sulom, Nm), navn på et stykke agerland, udgår snarere fra den afledede form »ekra« (on.), oppløjet, dyrket land, end fra »akr«.

On. áll, m, stribe, dyb rende m. m. — Hertil: de *O̱ls* (Ham, Fo), agerstrimler. de *Gronels* (W), plur., stykke græsland: *grœn-álar. de *Longel [låŋəl]* (N^s) og de *Longels* (U^v), agerstrimler: *lang-álar.

On. *almǫrk (no. aalmark, f) og almenningr, m, alminding. — De heraf kommende shetlandske stednavne betegne altid »græsgang i fællig«.

1) *»almǫrk« haves i to navne fra Unst: de *Olmarks [ålmərks]* (U^{mo}) og de *Alsmarks* (U^c), steder, som nu ere indlagte til agerland, men erindres af ældre folk at have været fælles indmarksgræsgange i tidligere tid.

Almindeligere end *»almǫrk« er: 2) »almenningr« — shetl. *wolmen, wolemen [wǫl-, wǫlə-]* m. m., kun i stednavne. de *Wolmen* (Aith, Conn. Papa St.) — nu agerland, men tidligere fælles (indmarks-) græsgang. de *Wolmeni* (WSw, Y). *Wolamena* scattald (Y^{s-v}), udmarksgræsgang, kaldes i den side 72 under »á« nævnte fortegnelse af 1667 fra Yell: »Hollmennishoga« ɔ: *almennings hagi. de *Wolmens* (Fo), plur. »*Wolemens* brunt« (høj i Shannerwick, Du); »brunt« (= burnt) hentyder her sikkert til jordens afbrænding i det øjemed at gøre den skikket til dyrkning[1]. I den side 72 under »á« nævnte fortegnelse fra 1731 over udmarksgrænseskellene på øen Unst findes omtalt »Wolmemning« eller »Houlmamenga«, et stykke udmarksgræsgang i den sydvestlige del af øen

[1] Flere af denne art navne ville blive omtalte siden i et særligt afsnit (Kap. VI).

mellem Snabrough og Lund. Ordet må være et »almenningr«. »Houlmamenga« er da en yderligere forvanskning af et »Olmemning (= Wolmemning), idet »nn« i »-menningr« er blevet påvirket af det foregående »m« og assimileret dermed: nn > mn > m. Med hensyn til forslag af h jfr. det i det umiddelbart foregående omtalte »Hollmennishoga« = *Wolamena* scattald.

On. andnes, n, fremstikkende næs, genfindes i shetlandsk *Anes* (Conn.) og *Aneshwœi* (Y[m]): *andnes-kví — begge med forlænget a: *a̱nes*. Med kort a: *Anes* (Swinister, De).

On. angr, m, fjord, bugt (i norske stednavne). — Hertil må henføres »de *Angri [aŋri]* Head«, højt og fremstikkende forbjærg på øen *Grøni* (Skerries) ved fjordindløbet »de North-East Mooth« mellem denne ø og den vestenfor liggende ø *Bru̱re;* på den anden (østlige) side er et indløb mellem *Grøni* og den lille ø »de *Bond*« tilligemed nogle skær. Navnet »*Angri* Head« må være et oprindeligt *»angr- el. *angrahǫfði«; at almuen forklarer navnet som »det grumme (vrede) forbjærg« [eng. »angry«, vred], er næsten en selvfølge.

On. áss, m, ås, højderyg. — Shetl. *os [os], wos [wọs]* i nogle få navne. de *Wos* (Seter, NRoe). de *Ristoses:* de *øter* og de *hemer Ristos* (U[n]), navn på to jævnsides løbende højderygge: *rust-áss (ytri og heimari); sé »rust«. *Windos* (Y[m]): *vind-áss; »a Vindasi« i diplom af 13. okt. 1405 (D. N. I, 2); »o Vendosse«: 26. nov. 1452 (Munch) [*á vindási]. Ved en let forklarlig misforståelse skrives navnet nu »Windhouse«. — de *O̱sis (mukkel* and little *O̱si)* (Nm[v]), to skær; jfr. »ryggr (hryggr)« som skærnavn.

On. bak, n, og bakr, m, ryg; (i stednavne) jordryg, højderyg. — de *Ba̱g* (U[n]). — *Kaldbak [ka̱lbək]* (U), *Koldbak [ko̱lbək]* (De): *kaldbak(r), »koldryg«; jfr. no. og fær. Kaldbak, isl. Kaldbakur, samt no. Kaldakinn (»den kolde fjældside«). (de) *Hwa̱lbak* er navn på nogle strandklipper, én i Soond ved Lerwick, M, en anden ved Scalloway (skærklippe), en tredje ved Baltasound, U; de kaldes således på grund af en vis lighed med en hvalryg.

On bakki, m, stejl bred. — Shetl. *bakka, bakk,* alm. i stednavne, næsten altid betegnende: (brat) kyst. — Usam-

mensat: *Bakka* (De. W), henholdsvis gård- og bygdenavn. *Bakken swarta* (Clousta, Ai), navn på et forbjærg: *bakkinn svarti. — Som andet sammensætningsled: *Dunabakka* (C): *dunubakki (således vistnok kaldet på grund af brændingens drøn, on. duna). *Lerabakk* (Fo), gårdnavn: *leir-bakki. *Nipa (Niba, Niva) -bakk* (Y^{s}): *gnípu-bakki; sé »gnípa«. *Sundebakk* (Ti, M), brat kyststrækning ved sundet mellem Trondra og Mainland: *sundbakki; også kaldet: de *Sundi-*banks. Angliseret »banks« f. eks. i »de *Kalli [kāḷı]* -banks« (W): *kallaðar-bakki, sé s. 59 *(Kallateng)*. — Som første sammensætningsled: de *Bakkadjeld* (Fe b), de *Bakkadelds* (W I, Skerries): *bakka-deild. *Bakkafel* (MRoe): *bakka-fell. *Bakkigert* (Lamhoga, Fe): *bakka-garðr. *Bakk-hus* (Sa. Y^{n}): *bakka-hús. *Bakkanaḷi* hill (Y^{n}): *bakkanna (h)líð. Med vokalforandring a > o: *Bokkena [bɔkəna] hjo̱ga,* højdestrækning langsmed Whalfirth bugten, *Ra̱ga,* Y^{h}: *bakkanna haugr el. bakkarnir hǫgu (hǫgr, adj., høj). Med hensyn til pluralisformen kan jævnføres den i omgangssproget alm. brugte angliserede form »banks« (høj kyst), endvidere forekomsten af plur.-formen »bakkar, (á, undir) bøkkun« i færøske stednavne.

Undertiden findes *bakka, bakk* brugt i mere almindelig betydning (bakke, skrænt), som: *Swartabakk* (C), *Bakna stu̱res* (Fo), navn på en opdyrket skråning: sandsynl. en plur.-form af »bakkinn stóri«; med hensyn til endelsen -es i *stu̱res* jfr. plur. -s i *Bedigamblins,* hvorom sé nedenfor under »beit«.

On. barð, n, brem, kant, rand; findes i nogle shetlandske stednavne, betegnende en fremspringende fjældkant eller pynt. — de *Ba̱rd,* sydspidsen af øen Bressay, ludende forbjærg (vestsiden af »de *Bard*« kaldes *Barsli:* *barðs-hlíð). de *Bo̱rd* o' *Mu̱sa* (Sandwick, Du), øen Mousas østpynt. de *Berdins,* plur. (Fe^{e}), fremspringende kystparti. de *Bordek, Berdek [bo̱rdək, bərdək]* (NRoe) klippepynt[1].

---

[1] Endelsen *-ek* i shetlandske ord og navne er egl. en diminutivendelse (lavskotsk: -ack, -ick, -ock), men har som oftest

On. *beðja, no. bedja, f, liggested for (mindre) dyr. Hertil sandsynl. *Bena grona [grona]* (Unyafirth, Ai), navn på en græsgroet plet i en lyngdækket fjældside: *beðjan grœna.

On. beit, f, og beiti, n, græsning, græsgang. Hertil navnene: de *Bedins* (Stenness, Esh., Nm^v, opdyrket jordstykke *[bedins]*. Stennestwat, W, gård *[bedins]*). de *Bediens* (Skelbery, L, opdyrket jordstykke. Tegen, De, gård). *Bedins* og *Bediens* udgå fra den bestemte pluralisform af beit el. beiti. de *Bedis* (Levenwick, Du), gårdnavn. de *Bedigamblins* (Hametoon, Fo): *beitirnar el. beitin gǫmlu. I dette navn er den gamle bestemte substantivforms pluralisendelse bleven overført fra substantivet til adjektivet, fordi begge ord efterhånden ere smeltede sammen til ét, med adjektivet som sidste sammensætningsled, og siden er yderligere engelsk plur. -s blevet tilføjet.

On. bekkr, m, bæk, å. — Hertil *Lomabekk* (St). Jfr. no. »Lombækken« som elvenavn (N. G. III), måske af fuglenavnet »lómr«. Sé nærmere kap. IX (elvenavne). Iøvrigt forekommer »bekkr« meget sjælden i shetlandske stednavne (jfr. s. 68).

On. belti, n, bælte, findes i betydning »landstrimmel« i f. eks. de *Snibelts [snibœ'lts]* (U^w), navn på nogle agerstrimler: *snið-belti (on. snið, n, snit, skråsnit; (skråt) afskåret stykke).

On. berg, n, klippe, klippegrund. — Shetl. *berg, berreg, berri [bœrg, bœrəg, bœri]* i stednavne, dels betegnende klippegrund i al almindelighed, dels og særlig høj og brat klippekyst. I omgangssproget findes *berg* endnu bevaret i et par enkelte udtryk (sé N. Spr. s. 30). Usammensat: de *Berg* o' *Vinstrik* (U^w). de *Bergins*, plur. (Lunna, L. W). de *Berreks* (Laxo, L). de *Berri* (Brinnister, Ai. Burravoe, Y^s). *Berri* (Ti), gård ved en klippehøj, kaldet »de hill o' *Berri*«. — Som andet sammensætningsled er ordet meget almindeligt: *Brattaberg [brätabœrg]* (Haroldswick, U^n), *Brettiberg [brɛti-]*

---

mistet diminutivbetydningen. Den er overordenlig hyppig i shetlandsk (svarer undertiden til on. -ingr, -ungr).

(Papil ness, Y^n): *bratta berg (om stejl klippekyst). *Dunaberg* (Clousta, Ai), *Dunaberreg* (Seter, Ai): *dunuberg (af on. »duna«, drøn; her om brændingens drøn — sé *Dunabakka* under »bakki«). *Fuglaberg [fogla-]* (Lunna ness, L). *Huberg, Hoberg* (Vidlin, L): *hó (há) -berg (hór, hár, adj., høj). de *Hongaberregs [håŋga-]* (Wd, M), indhulet og foroven udhængende bjærgvæg (kyst): *hang(anda)-berg; jfr. on. hangandi, m (Fritzner). *Kleberg [klebærg]* (Fe^n), *Klebergswik [klebərswɪk]* (U); ordet *klebergsten [klebərsten]* betegner i omgangssproget en blød art sten, klæbersten, fedtsten. I diplom af 4. marts 1360 (Sandvik ɔ: Sandwick, Unst), D. N.[1] III, 1, s. 250, nævnes »j Klebergj« på Unst. de *Ledberri [læ'dbærɪ]* (De^v, overfor MRoe), de *Lodberris [lådbærɪs]*, plur. (Lerwick, M): on. hlaðberg: flad klippe ved søen, hvor fartøjer kunne lægge til og indtage ladning. *Logaberg* (Fo): *lága berg (lágr, adj., lav). *Muklaberg [moklabærg]* (Fo): *mikla berg (mikill, adj., stor). *Ramnaberg* (Ai. Wh), *Ramnaberreg* (Scalloway, Ti): *(h)rafna-berg (hrafn, m, ravn). *Sandiberreg* (Ringans Isle, Ireland, Du): *sand-berg. *Skelberri* (Nm. L. Du), gårdnavn: *skal-berg (no. skalberg: bjærgart, som let lader sig smuldre og kløve i skiver). *Vallaberg [vä̦la-]* (Woodwick, U): *vallar-berg; sé »vǫllr«. — Som første Sammensætningsled forekommer »berg« i f. eks.: *Bergfel [bæ'rfel]* (Sa), de *Bergfell [bærfä̦l', bərfä̦l']* (Isle of WB, Ai. de Heg o' WB, Ai), fjældside, skrånende ned imod en brat bjærgvæg: *berg-fell. de *Bergsakwæis [bæ'rsakwäis]* (Aith, C): *bergs-kví, sé »kví«. *Bergloft [bærləft]* (Sa), stærkt indhulet og foroven fremludende bjærgvæg (dannende en art loft): *berg-loft; jfr. fær. loft = klippeloft. de *Berrarønis* (Sa): *berg-(h)raun; sé »raun«. — En i shetlandske stednavne oftere forekommende sammensætning af »berg« er *bergsát, *bergsæti, betegnende en klippe ved stranden, hvorfra fiskeri med medestang drives (i det følgende for nemheds skyld

[1] Diplomatarium Norvegicum.

kaldt: »medeklippe«). Således: *Bergsodi [bœr·so̱·di, bɛrso̱·di]* (Ennisfirth ness, Nm. Gluss Isle, Nm). de *Bergsodins,* plur. (Ødaness, Bardister, Nm). *Krabbabergsodi* el. *-sode, Tokkabergsodi* el. *-sode [krab·a-, tok·abɛrso̱·di, so̱də]* (Skaw, U[n]). de *Bergset* (Papil ness, Y[n], Balta Isle, U), de *Bergset* o' *Ha̱nahjo̱g,* de *B.* o' de *Ri̱ver* (U), de *Bergsets* (Hoxter, Wh) *[bœ'rsəd, bœ'rsəds].* de *Bergsa [bœ'rsa]* (Sa) står for *Bergset.* Sådanne »medeklipper« kaldes nu på Shetland alm. »craig-seats« (lavskotsk »craig« = engelsk »crag«, klippe).

»Medeklippe« betegnes også ved ord (navne) som 1) *Sje̱berg, Sja̱berg [s̱e̱bər, s̱a̱bər] (Sje̱bergs-, Sja̱bergsh(w)ols)* (Fe), *Sja̱berg* (Snaraness, Ai), der enten kan være on. setberg, n, sædeformet klippe, eller = fær. »seiðaberg« (medeklippe, klippe, hvorfra man fisker småsej), 2) *So̱traberg [so̱trabœrg]* (U[b]. Haroldswick, U[n]): *sátar-berg, sé ovf. »sát (bergsát)«.

On. bjarg, n, bjærg, klippe. — Shetl. *bjorg [bjo̱rg]* i nogle navne på klippepartier, klippeskrænter. de *Bjorg* (Olnesfirth ness, Nm). de *Bjorgs* (NRoe). de *Bjorgens* (Hamister, Wh). de *Ramnabjorgs* (NRoe): *(h)rafna-bjǫrgin.

On. blað, n, noget bladformet. — Shetl. *bla̱* eller i angliseret form »blade« [udt. *blɛd, blɛⁱd, blœd]* om en bladformet landtunge. *Ørabla̱* (Housay, Skerries): *øyrar-blað; sé »øyrr«. de »Blade« o' de *E̱r* (C): opr. et *øyrar-blað ligesom det foregående navn. de »Blade« o' Fiblister (Nm), de »Blade« o' *Heljer* (Nm).

On. *blettr, m, plet (isl. blettur). — Shetl. *Blett [(blɛt) blœt]* betegner i stednavne en græsgroet plet i en lyngstrækning. I omgangssproget haves: a green *blett* (en græsplet) og »a mouldy *blett*« (en plet muldjord). — de *Blets* o' Brednatong (Fo). *Blettena [blœtəna, blätəna] grøna* (Y[h]) *Blekna grøna* (Y[n]): *blettirnir grœnu. *Gronablett [gro̱nablœt]* (Quarf, SShetl.): *grœni blettr.

On. blik, n, (glans) noget, som blinker, er blegt eller hvidt. Hertil må vistnok henføres: de *Bliks* plur. *[bleks]* (Houll, Wh), stykke indmark. *Blegena hwida* (Y[m]), stykke indmark. »Blegena« kunde dog også komme af on. bleikja, f, i lignende betydning som »blik« (jfr. no. bleikja (Ross), hvid plet): *blikin el. bleikjurnar hvítu.

On. boði, m, grundbrud, blindt skær. — Shetl. *bo̱d (bo̱th), bo, ba̱* i stednavne. I omgangssproget har ordet delt

sig i to, idet *ba̱* (alm.) betyder: blindt skær, medens *bod [bɔ̣d]* (NØ) betyder: søens bryden på et blindt skær, høj bølge. — de *Bo̱d* (Balta Isle, U). de *Bo̱ds,* plur. (Fl. NRoe, mellem øerne Isle of Fedeland og Grøni). de *Bo [bo̱]* (Fo). de bight o' *Both [bo̱þ]* (Ai). *Gamleba̱* (Isle of Fedeland, NRoe): *gamli boði. *Litlaba̱* (Gloup, Y^n): *lítli boði. *Ba̱ber-reg* [Papa St.]: *boða-berg. *Ba̱bergstonga [ba̱bərstɔŋga]* (U^v): *boðabergs-tangi.

On. bogi, m, bue. Herfra udgå nogle shetlandske stednavne, som betegne en krumning, noget bueformet, hyppigst: lille (hav-)bugt, rund vig. I den sidste betydning findes i oldnordisk formen »bugr«. — de *Boga* (Du. Fe), de bight o' *Boga* (NRoe), de *Bogi* (C), de *Bog* (Y^n *[bɔg]*. Ireland, Du *[bo̱y]),* de *Ørabog* (WSw, Y): *øyrar-bogi — navne på små bugter, søindskæringer. I Conningsburgh bruges *bogi* som fællesnavn i den sidstnævnte betydning. — de *Boga* (Fe), navn på et bueformet stykke agerland.

On. ból, n, bol, leje, (liggeplads). — Shetl. *bol, bul, buli, bøl* i stednavne, alm. betegnende liggeplads for dyr; i omgangssproget nu altid i formen *bøl.* — *Bola* hill (Y^h). *Bul* (Kollaster, U^w). de *Buli* (Fladabister, C *[bu̱li],* høj el. side af en høj[1]. Levenwick, Du, gårdnavn). de *Gamlabu̱ls* el. *Gamlibøls* (Tumlin, Ai): *gǫmlu ból. de *Husbo̱ls* (S Noonsbroch, Ai), stykke indmark: *hús-ból.

Hyppigst optræder »ból« som andet led ubetonet i navnene *Kubel [ku̱bəl]:* *kúból, liggeplads for køer, og *Søbel [sø̱bəl]* el. *Sobel, Sjobel [so̱bəl, s̱o̱bəl]:* *sauðból, liggeplads for får. I singularis tilføjes ved disse navne kun sjælden den bestemte artikel, i pluralis derimod altid. *Ku̱bel* (Wh. Bjoster, Br. Burrafirth, U. Du), de *Ku̱bels* (St. Øja, Nm), indmarksstykker. *Søbel* (ved Loch of Cliff, U), navn på en høj, *Sø̱bel* el. *So̱bel* (U^s), en høj, de *Søbel* (Neder Soond ved Lerwick, M), *Sobel*

[1] også kaldet »de Sooth *Klepp;* sé »kleppr«.

(Symbister ness, Wh), en skrænt, *Sjobel [sobəl]* (Fo), de *Sjobels* (NRoe).

On. bólstaðr, m, bosted, gård. Som oftest er det vel dette ord, der ligger til grund for det shetlandske *-bister [bıstər]*, sjældnere *-busta [bosta]*, i gård- og bygdenavne, ligesom tilfældet er med norsk »-bost, -bust«. Dog tør man vel i enkelte tilfælde forudsætte on. »bústaðr« som grundform, skønt dette efter professor O. Rygh er sjældent i sammenligning med »bólstaðr« i norske stednavne. De i ældre dokumenter forekommende navneformer yde i dette tilfælde ingen vejledning for de shetlandske navnes vedkommende. — *Muklebusta [mokləbosta]* (Sa): no. Myklebost, ældre form »Miklabólstaðr (-staðir)«. *Litlebusta* (Sa) er da i analogi hermed et »Lítlabólstaðr (-staðir)«. Derimod hører gårdnavnet *Busta [bøste]* i Delting ikke herhen, da det i et ældre dokument (en skattefortegnelse fra 1600) findes skrevet »Byrstada« og altså må være et gammelt »býjarstaðir« (sé »bœr, býr«). Langt almindeligere end »*-busta*« er formen »*-bister*«: *Evrabister* (Wd. Wd): *øfrabólstaðr, no. Øvrebost. *Fladabister* (C): *flatabólstaðr. *Heglabister* (Wd): sandsynl. et ældre *Helgabólstaðr (jfr. det i Björgynjar Kalfskinn omtalte Helgabólstaðr). *Keldabister* (Br): *keldubólstaðr. *Kirkabister* (N. Vidlin, L. Br): *kirkjubólstaðr. *Lumbister* (Y). *Lunabister* (Du).

I ældre breve og dokumenter findes ifølge P. A. Munch: »Brattabuster« (N), nuværende *Brettabister:* *brattabólstaðr. »Breabuster« (NRoe), nuværende *Brebister:* *breiðabólstaðr. »Crabuster« (Nm). »Crocebustare«, »Crosbister« (Uʷ. Fe) = *Krossbister:* *krossbólstaðr. »Houssebuster« (N), nuværende *Husabister:* *húsabólstaðr. »Kebusta« (Ti), nuv. *Kebister.* »Kirkabuster« (sé ovf.) — i brev af 1575 nævnes et »Kirkebostad« og i brev af 1586: »Kirckebusted«. »Nesbuster« (Whiteness, M), nuv. *Nesbister:* *nesbólstaðr. »Sumbuster«, nuv. *Simbister* (»Symbister«), og »Usbister, Usbuster«, nuv. *Isbister* — sé nærmere om »gårdnavne« i kap. III. »Utra-

buster« (L), nuv. *Utrabister:* *ytrabólstaðr. »Wadbuster« (Ti), nu. *Wadbister;* »Wad-« kan efter formen være enten »vað« eller »vatn«.

On. borg, f, borg. — *borg- [bǫrg-]* og *burra- [bora-, bǫra-]* i shetlandske stednavne hentyde alm. til gamle piktiske borge, som have stået på vedkommende steder. — de *Borgadelds* (Scousburgh, Du): *borgar-deild. *Borgegio* (Burrafirth, U): *borgar-gjá. de *Borgaskerris* (Burravoe, Ys): borgar-sker. *Borgateng* (WSw, Y): *borgar-tangi. de broch o' *Borgen [bǫrgən]* (Gluss, Nm): *borgin (bestemt form). — *Burrafirth [borafərt]* (U), West og East *Burrafirth* (Ai): *borgar-fjǫrðr. En »Haralldr i Borgarfirdi« nævnes i dipl. af 1299 (D. N. I, 1). *Burraland* (Sandw, Du): *borgar-land. *Burraness [boranes]* (De. Ys): *borgar-nes. *Burravoe [boravo]:* *borgar-vágr. *Burrawik* (Uº): *borgar-vík. de *stakk* o' de *Borri* el. »Brough« (Fo): *borgar-stakkr.

Usammensat og som andet sammensætningsled heder ordet gærne »brough« (udtalt *broch* med guttural-lyd), f. eks. »Brough« (Ns. Br. Wh. Fe); »Footabrough« *[futabråχ]* (W): i diplom af 1355 (D. N. III, 1, s. 234) kaldt »Fotaborgh«; Gossabrough (Y); Snabrough (Fe). For »brough« skrives undertiden »burgh«, f. eks. »Scousburgh« (Du), »Sumburgh« (Du); endvidere: »Cullingsburgh« (Br) = Culbinsbrough, udt. *Kolbenisbroch [kolbenısbråχ]* og nu alm. *Kollisbroch [kolısbråχ]*, et ældre *Kolbeins-borg (ang. et gammelt Culdee-sæde på dette sted se artiklen »Kil« i afsnit C: Keltiske stednavne på Shetland). Formen »brough« er lavskotsk (»brugh, brogh, brough« hos Jamieson).

On. botn, m, bund; den inderste lukkede del af en dal (on. dalsbotn) eller det inderste af en fjord, bugt (on. fjarðar-, vágsbotn). — Shetl. *botten, boiten, bodden* i stednavne, betegnende dels det inderste parti af en bugt, dels (oftere) en lille rund dal; undertiden, ligesom færøsk »botnur«, en imod havet åben halvrund dal. — de *Botten [bɔten]* (Ai), de *Bottens [bǫtəns]* (Sa. Reawick, St), dale. de *Boiten [bɔitən]*,

dal (C), lille bugt og dal (i »de Nov«, Klebergswick Hill, U). de *Boitens* (Y[m]), de *Boddens* (U[w]), dale. *Gardabotten* (Colvidale, U): *garða-botn; *Gerdabotten [gerdabåtən]* (Sandwick, U): *gerða-botn (sé »gerði«). de *Hwibodden [hwibodən]* (U[w]): *kví-botn (sé »kví«). *Voboiten* (Skaw, U[n]) = on. vágsbotn.

Undertiden har den lavskotske form »boddum« [Jamieson: boddum = hollow, valley] fortrængt den ældre (nordiske) form, f. eks. »Boddom« (Du), de »Boddom« o' *Horøn* [*há-(h)raun] (Ai).

No. »bradd (brodd, bredd)«, rand, bred (åbred) genfindes i navnet: de *Obreds* (sé under »á«).

On. braut, f, opbrudt vej; brat bakke (brauta, f). — I lignende betydninger forekommer formen *brød* undertiden, skønt sjælden, i shetlandske stednavne, f. eks. de *Brøds* o' Kalsta (NRoe), klippestrækning langs stranden.

On. brekka, f, bakke. — Dette ord forekommer i shetlandske stednavne i mange forskellige former: *brek, breg, brak, brok, brog* m. fl. (alm. med kort, undertiden med lang vokal). — de *Brekk [bræk]* (Ti). de *Brek [brek]* (Whiteness. Soond, N[s]). *Brekken [brækən]* (Y[n]), gård- og bygdenavn. de *Brekkens* (Bardister, Nm. Fo) ɔ: *brekkurnar. de *Brechens [bræχens]* (Watsness, W). de *Berribreks* (U[b]): *bergbrekkur. *Brattebrekk [brätəbrek]* (Helja, Nm[v]): *bratta brekka. *Kallibrekk [käli-]* (Wd, på østsiden af Wd-voe): *kallaðar-brekka, sé s. 59 *(Kallateng)*. de *Røbrekks* (Ness of Hamar, Nm[v]): *rauðu brekkur. *Sturabrekk* (C): *stóra brekka. *Vatnabrekk* (Br): *vatn(a)-brekka. de *Brekkiwals* (Gunnista, Br.): *brekku-vellir. *Brekknaskord* (W): *brekkna-skarð. — de *Breggins [bregens]* (Lunnister, Nm. MRoe) ɔ: *brekkurnar. *Brattibregg [-breg]* (NRoe) — sé ovf. *Brattebrekk.* de *Hulbreggs [-bregs]* (Unyafirth, Ai): *hól-brekkur. *Røbregg* (mellem Nibon og Sulom, Nm[v]) — sé ovf. *Røbrekks.* de *Vardibregg* (Nm), de *Verdibregg* (NRoe): *varða- el. vǫrðu-brekka. de *Breggalands* (Sulem, Nm. Sandvoe, Nm): *brekku-land. de *Breggategs* (North Gluss, Nm): *brekku-teigar. — *Brakkali* (Colvi-

dale, U): *brekku-(h)líð. *Brakkatun* (nu kaldet »de *Bosts*«) (Ai): *brekku-tún. de *Braknahuls* (Y^n), skrænt, op fra hvilken hæve sig nogle små høje: *brekkna-hólar. *Braknastøl* (Haroldswick, U^n), svagt hældende græsmark: *brekkna-stǫðull. — de *Langbrokkens [laŋbråkəns]* (Papa St.): *langbrekkurnar. — de knowe o' *Brogga [brǫga]* (Y^b). de *Broggs* (Aithslee, Fe *[brogs]*. Seter, Ai *[brǫgs])*. de *Broggens [brǫgens]* o' Torfhus (Y^n); jfr. *Brekkens, Breggens.* de *Kwibrogg [-brog]* (Fo): *kví-brekka. de *Ramnibroggs* (NRoe): *(h)rafna-brekkur. de *Sandibroggs* (Sa): *sand-brekkur. *Broggalog [brogaḽog, -ḽǫg]* (Fo), en fugtig af vand gennemrislet græsskrænt: *brekku-lœkr (sé »lœkr«). *Brognavatna [brog·naväṭ·na]* (Fe): *brekkna-vatn. — Med forlænget vokal: de *Brogi* o' Brebister, o' Burravoe, o' Flugert, o' Hulen (NRoe), navne paa bakker, skrænter; de *Brogis* (MRoe), to små høje.

Med hensyn til formen *brogg (brokk)* jfr. no. *brokka, brokke,* der forekommer i Raabyggelaget og det vestlige Agder i stedet for »brekka«. Ang. overgangen kk > g sé de i N. Spr. s. 140 (§ 38 a) anførte eksempler, og ang. forlængelse af oprindelig kort vokal sé i det foregående: »andnes«, og i det følgende: »lǫgg«. — I omgangssproget forekommer *brogg* i betydning »bakke, tue, større jordklump«, og i pluralisform *(broggs)* betegnende en opbrudt, av revner og småkløfter gennemskåret jordbund. Med hensyn til betydningsudviklingen af *brogg* sml. *holter* (under »holt«) og *hordin* (under »urð«).

On. brenna, f, afbrænding; betegner i stednavne et lyng- eller skovgroet stykke land, som er blevet afbrændt til opdyrkning. Hertil stednavnene: de *Brenja [brɛŋa]* (Fladabister, C), de *Brenjens [breŋəns]* (W).

On. bringa, f, bringe, bryst; i stednavne om skråninger, høje og fjælde efter deres form. — Shetl. *bringa [brıŋga]* og mere alm. *brong, bronga, brongi [brɔŋ, brɔŋga, -gi]* betegner i stednavne en lille (brystformet) høj eller bakke. Ekss.: *Lingabringa* (Collafirth, Nm), navn på en lynggroet bakke: *lyng-bringa. de breast o' de *Brong* (Fogrifel, Fe). de *Bronga* (Draganess, L. Fe^n. U^v); uden artikel: *Bronga* (Hills-

wick, Nm), gårdnavn. de *Brongi* (Sa). de *Brongis* (Gerdi, Br), agerland.

On. brjóst, n, bryst. I stednavne i lignende betydning som »bringa«. — Shetl. *brøs(t)* i nogle få navne. (de face o') de *Brøstins*, plur. (Fo). de *Kirkabrøst* (Fo): *kirkju-brjóst. *Skelderbrøs* (Vadsgil, C), også kaldet *Skelderhul [skældərol]*, lille klippehøj: *skjaldar-brjóst (skjaldar-hóll), sé »skjǫldr«. *Velterbrøs* (Vadsgirt, C), høj på et opdyrket stykke mark: *velt(ar?)-brjóst; jfr. fær. velta, f, stykke jord, som er bearbejdet med håndspade.

On. broddr, m, brod, spids. — I nogle få shetl. stednavne, som: de *Broddins [brådıns, bråidıns]* (Stenness, Eshaness, Nm^v), navn på nogle rev, som ved ebbe komme op i vandskorpen; de *Broddins [brɔdıns, brådıns]* (Eshaness, Nm^v): stykke stejl kyst, som rager op i flere spidser: *broddarnir.

On. brún, f, bryn, skarp kant, skrænt. — de *Brun* o' Seter (NRoe), o' Shannerwick (Du). de *Brunis* (Br), navn på en højderyg.

On. brunnr, m, (brønd) kilde, sted hvorfra man henter vand eller hvor man vander kvæget. — Shethl. *brunn [bron]* i en del stednavne. *Hela-* el. *Jelabrunn [hela-, jela-, jelabron]* (U^s), navn på en kilde med lægende vand: enten *heili-brunnr (jfr. on. heilivágr, lægende vædske) eller »heilagr brunnr«. *Kellabrunn [kälabron]* (Velji, Fe^h): *keldubrunnr. *Lagabrunn* (W Sw, Y), *Lagerbrunn* (Fe^f), navne på kilder, hvorfra man fra gammel tid af har hentet vaskevand: *lagar-brunnr (on. lǫgr, m, vædske; også bl. a. om vand med hensyn til dets anvendelse). *Smalabrunn* (Velji, Fe^h): *smala-brunnr, brønd el. kilde til vanding af småkvæg (on. smali).

On. bú, n, bo, gård, beboet jordbrug; en gårds kvægbesætning. — Shetl. *bu* eller med forkortet vokal *bu, bo* (som første sammensætningsled i stednavne). *bu* findes også i omgangssproget i et par sammensætninger. — *Buster* (Y^h), navn på en lille bygd inde i landet: *bú-setr el. -sætr? de *Butegs*, plur. (Papa Stour): *bú-teigar. de *Buvelti* (Stenness, Nm): *bú-velta, sé »velta«. Ofte kan det være vanskeligt

at afgøre, hvilken af ordets betydninger er den til grund liggende. Betydningen »kvæg« synes at ligge til grund i navne som: *Bunes* (U[b]. FI): *bú-nes, og de *Buskord* (Nm[v]): *bú-skarð, sé »skarð«. — Sammensætningen »búgarðr«, avlsgård, findes oftere i formen *boger [bogər]* som første led i shetlandske stednavne, navne på små opdyrkede jordstykker, endende på *deld* (on. deild), *flet, flot [fløt, flǫt]* (on. flǫtr) og *teg* (on. teigr): de *Bogersdelds* (Heglabister, Wd. Unyafirth, Ai); de *Bogersflet(s)* (Sound ved Lerwick. U[v]); de *Bogerstegs* (WSw, Y. Hamnavoe, Y[s]). Ang. mulig forekomst af »bústaðr« for »bólstaðr« sé dette sidste ord.

On. bust (burst), f, børste, stivt hår; tagryg, mønning. I shetlandske stednavne *Bust, Bost* betegnende tind, spids klippe, stejlt kystparti, som rager op i en spids eller danner en mønning. Ekss.: de *Bost [bǫst, bəst]* (North Head, Balta Isle, U), toppet klippeparti. de *Busts [bosts]* (Aid, Ai), nu navn på et opdyrket brat stykke land, som ligger tæt op til en skarprygget kyststrækning. de banks o' de *Bustins [bostens]* (Fe), kyststrækning med en mængde små tinder; sammesteds er »de *Bust* hill«. *Sinnabust [sınabəst]* (Sandwick, Du), stejlt kystparti: *sinu-bust (Shetl. *sinna,* gammelt sejgt græs, som gror imellem klipperne ved kysten; on. sina, f, vissent græs).

On. bœr (býr), m, gård. — Usammensat: *Bø* (= Sooth *Eksnabø)* (Du), bygd. *Eksnabø* (Du), bygd: *øxnabœr; oprindelig vel en oksegræsgang (on. øxn = yxn, plur. af henholdsvis oxi og uxi, okse), og *-bø* står da her i samme betydning som færøsk »bøur«, hjemmemark. — Nogle bygder, som i fiskernes tabu-sprog, når disse vare på søen, bleve nævnte *Bø,* ville blive omtalte senere i det afsnit, hvor dette æmne (fiskernes stednavne-tabu) behandles. — Som andet sammensætningsled antager ordet formen *-bi [bı, bi],* ubetonet eller med bitone. *Kjorkabi [ḱǫ'rka-]* (U[w]. Wd), også *Kjorkapi* (U[w]): *kirkju-bœr. *Melbi [mælbı]* (Sa): meðal-bœr; i brev af 24. nov. 1509 kaldt »Medalbœ« (»i Medalbœ a Sandnese«), D. N. 6. *Norbi [nårbı]* (Sa): *norðr-bœr. *Toptebi [tǫptə-, təptebi]* (Fe): *topta-bœr. *Voksterbi* (Ai): *vág-setr med yderligere senere tilføjet »bœr«. *Øtstabi* (Isle of Sten-

ness, Nm[v]): *ytsti bœr. Alle de her nævnte navne på *-bi* ere gårdnavne med undtagelse af *Øtstabi.* — de *Evrabigords* og de *Midbigords* (Sulem, Nm) ere navne på to stykker agerland: *øfrabýjar-garðr og *miðbýjar-garðr. — *Bjoster [bjɔstər]* (Br), sandsynl. *bjárstaðr el. -setr (af »býr, bœr«) ligesom no. »Bjastad« (N. G. II, s. 29).

On. *bœti, n, af bót, f (norsk »bot« bl. a. = et lille stykke af en ager). — Shetl. *bødi, bøt* som andet sammensætningsled i navne på agerruder (i De[n] også i omgangssproget: a *bødi,* helst om græsland). — de *Barkabødi* (Broch, De[o]). *Keldrabødi* (Seter, NRoe). *Kollabødi* (Ai): *koll(a)-bœti; gammelt navn for det nuværende »Sooth *Li*«, gård, liggende ved foden af en rundtoppet høj (on. kollr), kaldet »de Broch o' *Hulen*« (sé »hóll«). de *Konisbødis,* plur. (Seter, Sandwick, Du): *konungs-bœti; opr. kongsgods. — de *Gatnibøts* (Broch, Wh): *gatna-bœti (sé »gata«). de *Skallibøts* (Isbister, Wh). — »Culter's Buddie« (Gulberwick, M).

On. *bǫkkr? Færøsk »bøkkur« *[boʿkor],* m, tue, jordklump; sé »moldbökkur« (Færøsk Anthologi II); også i stednavne. — Hertil høre mulig nogle få shetlandske stednavne: de *Bekk,* (Norwick, U), en lille udhvælving i en jævn li; »under de Bekk« kaldes en hulning eller sænkning under det nævnte fremspring, hvor man kan søge ly. *Bekka* hill (St), rund hvælvet høj. de *Bekkins* (Bjelagord, Fe), stykke agerland. de *Bekklands* (Bjoster, Br), agerland med tuer og små høje imellem; navnet kan ikke komme af »bekkr«, bæk, da der ikke er spor til nogen bæk på stedet. — *Bekkwœi [bɛkwäi]* (Norwick, U. Haroldswick, U) er tvivlsomt og kunde lige så godt afledes af »bekkr«, da en bæk i begge tilfælde løber forbi det nævnte sted [*bǫkk- eller *bekk-kví]. Ellers synes ordet »bekkr« at være sjældent i shetlandske stednavne.

On. dalr, m, dal. — Shetl. *dal [dal]* og angliseret »dale«. Formen *dal* findes, bortset fra en enkelt sammensætning, kun i stednavne (hyppigst på øen Unst), medens »dale« tillige tilhører omgangssproget. — de *Dal* (Fo). *Dalin grøna* (Norwick, U[n]): *dalrinn grœni. *Djubadal [dzubadâl]* (Burrafirth, U), de *Djubidals [dzubıdâls]* (U[n]), *Tjubidel [tsubıdɛl]* (Y): *djúpi dalr; i Sandness og Sandwick (Du) findes dette navn

angliseret til »Deep Dale«. *Skuggadal, Skuggi- [skoga-, skogi-]* (U^n): *skugga-dalr (on. »skuggi«, skygge). *Sulerdal [suldrdål]* (Burrafirth, U), navn på en solrig dal: *sólar-dalr. *Tongadal* (U): *tungu- el. *tangar-dalr. *Troljadal [troļadal]* (Nibon, Nm): *trǫlla-dalr. — »Dale« *[dɛl]* (Ti. N. De. Sa. U). Som andet led udtales »dale« kort: *del [dɛl]*, f. eks. *Bonidel* (L); *Dunadel* (De); *Foradel* (L); *Kolvidel* (U): *kalfa-dalr (»j Kalfadali«: dipl. af 4. marts 1360, D. N. III, 1); *Kwitadel* (Nm^s): *hvíti dalr; *Laksdel* (for: *Lakso-del)* (C); *Ordel, Wordel* — sé under »á«. de *Smodels* (Burrafirth, U), små dalstrøg: *smádalir; *Virdadel* (Br): *varða- el. *vǫrðu-dalr. — Som første led findes *dal* i f. eks. de *Daldeldins* (Fe^f), sé »deild«; *Dalseter* (Y): *dal-setr; *Dalstiggi [dal·stıg·ı]* (Br): *dalstigr, sé »stigr«; de *Daltegs [dä'ltɛgs]* (Fe^f), sé »teigr«.

de *Dollens [dɔləns]* (Fe^v), dalsænkning, dybt dalparti, kan afledes enten af »dalr« eller måske snarere af et dermed beslægtet ord som »dœl«, f, fordybning, lille dal.

Usammensat findes *dal [dal]* ganske almindeligt som navn på agerruder, jævne stykker ager- el. græsland (de *Dal*, de *Dals)*, men glider her sammen med keltisk »dal«, stykke land, mark. Sé nærmere slutningsafsnittet om keltiske stednavne på Shetland.

On. deild, f, del, afdelt stykke. — Shetl. *deld, djeld (djeld)* alm. som sidste sammensætningsled i stednavne i betydning: jordstykke, agerrude (jfr. færøsk »deild«, stykke jord); sjældnere usammensat. På Unst bruges endnu udtrykket »a *djeld* o' girs«, et stykke græsmark. — de *Deld [dɛld]* og de *Delds [däļds]* (Lunnister, Nm). de *Djelds* (Colvidale, U). — de *Bredjeld* (Fe^f), de *Bredelds* (Houll, NRoe): *breið-deild. de *Brattadelds* (Heglabister, Wd), de *Brettidelds* (Br): *brǫttu deildir. de *Daldeldins [dal·dœl·dıns, -dɛļdıns]* (Fe^f): *dal-deildirnar. de *Gorstidelds* (Stenness, Nm^v): *garð-stað-deildir. *Hagdjeld* (Haroldswick, U^n): *hag-deild. de *Huladeld [-dɛ'lt]* (East Quarf, M^s): *hóla-deild. de *Kudelds* (Sulem, Nm): *kú-deildir. de *Møradelds* (Aithseter, C): *mýrar-deildir. de *Rønadelds* (Houll, NRoe): *(h)raun-deildir. de *Stakkadelds* (Fo): *stakka-deildir (»stakk« her sandsynl.

i betydning »høstak«. de *Tundelds* (Nisthus, Isbister, Wh. Hagrister, Nm): *tún-deildir.

No. »deka«, lille sænkning i landskabet. Hertil eller snarere til en afledning af on. »deigr«, adj., blød, høre sandsynl. navnene: de *Degi* (Gunnister, U), sump, og de *Degidjeld* (U[w]), lavtliggende fugtigt stykke grund. Jfr. kap. IX og norsk elvenavn *Deiga (N. G. III).

On. depill, m, vandsamling, pyt. Hertil nogle få navne. de *Depel [dɛpəl]* (Haroldswick, U[n]). *Debels*-water (Fe[f]). *Winja depla [weŋa dɛpla]* (Fe), sé »vin«.

On. drangr, m, spids klippe. — de *Drongs [dråŋs]* (Nm[v]), to høje klipper *(stakks*, sé »stakkr») i bugten »St. Magnus' Bay«. de *Drengi* (Nm[v]), den yderste spids af forbjærget »de Lang Head«. *Drongifel* (St): *dranga-fell; *Drongiteng* (St): *dranga-tangi. *Dronga [dråŋga]* (F I), klippepynt.

On. dý, n, dynd. — Hertil: de *Dø* (Øst Burrafirth, Ai), gårdnavn. de *Døens [døəns]* (Neder Soond ved Lerwick, M). de *Dodelds* (Unyafirth, Ai), sumpet ager- og græsland: *dý-deildir. *Komsdø* (Mires o' *Hubi,* Fe). — *Stinken døa (doia) [steˈŋkən døa, doia]* (Funnie, Fe), sump, indeholdende en kilde.

On. dys, f, dysse, sammenkastet stenhob. — *dos [dos]* betegner i nogle få shetlandske stednavne en rundagtig høj. de *Dos* (Wh). (de Loch o') de *Dos* (Nm[v]). I Syd Shetland betegner i omgangssproget »a *dos [dos]* o' corn«, en lille kornstak.

On. dǫkk, f, fordybning i landskabet. — Hertil sandsynligvis *Doggaljog [dogalog]* (C), navn på en sump. Angående andet sammensætningsled sé »lœkr«. Overgang kk > g sé N. Spr. s. 140—41 § 38a. Jfr. no. Doggetorp af *Dǫkkuþorp (N. G. I).

On. efja, f, dyndet grund. Hertil: de *Vats* o' *Evi (Grøtin,* Fe): *efju-vǫtnin. Jfr. »vatn«.

On. egg, f, æg, skarp højderyg. — de *Egg [ɛg]* (Shannerwick, Du), fjæld- og gårdnavn. de *Egg* (Fo), parti af forbjærget »de *Nup*«. de Nose o' *Egg* (Y[h]). de *Eggins* (Y[o]), strandkant: *eggjarnar. *Eggafel* (Nm[n-v]): *eggjar-fell.

On. eið, n, landhals, landtange. — Shetl. 1) *ed, e, e* (kun i stednavne); 2) *je, jæ.* — *Ed,* skrevet »Aith« (Ai. C.

Br. Wh. Fe), bygdenavne. En »Juar bondi a Eiði« [Aithsting] nævnes i diplom af 1299 (D. N. I, 1). »*Effirth*« *[ɛfert]* (St), bygdenavn: *eið-fjǫrðr (egl. navn på den fjord eller bugt, som nu kaldes »Bixter voe« og ved hvis inderste del »Effirth« ligger). *Edseter [ẹstər]* (C): *eið-setr. *Edsnes [ẹsnes]* (C): *eiðs-nes. *Edsting [ẹsten, ẹstən]*, sognet »Aithsting«, M. — Som andet sammensætningsled findes »eið« forkortet til *(ẹ) e* eller helt forsvundet i navnene *Brẹ* og *Mẹves grind*. *Brẹ*, skrevet »Brae«, er navn på en bygd, liggende på en landhals i det nordlige Delting og har intet at gøre med skotsk »brae«, bakke. Den tidligere, nu forældede, udtale var (efter ældre folks sigende der på stedet) *Brẹ-e (Brẹ-ẹ)* i to stavelser, hvilket viser, at den oprindelige form har været *breið-eið (den brede landhals) i modsætning til den i umiddelbar nærhed (i vestlig retning) liggende meget smalle landhals, som nu kaldes *Mẹves grind* ɔ: *mæf-eiðs grind, men hvis tidligere navn var **Mẹved* ɔ: *»mæf-eið«, den smalle landhals; on. mær (mæf-) er sideform til »mjór, mjár«, smal. *Mẹves grind* er den smalleste landhals på Shetland, dannende grænsen mellem Delting og Northmavine. — I brev af 26. august 1403 (SNF. VII) findes formen »Mæfeid« i forbindelsen »firer nordhan Mæfeid«, 15. april 1412: »for nordan Mawed«; i brev af 11. august 1512 forekommer »Norden Mæveid«, af hvilken form det nuværende sognenavn »Northmavine« *[nå'rt-mẹvən]* er fremgået. I brev af 11. sept. 1490, Bergen (skiftet efter junker Hans Sigurdssøn af Tingwalda sokn)[1] kaldes det nuværende Northmavine for »Maweds otting« (sml. »Vogafiordwngh«, ɔ: Walls, under »vágr«).

Formerne *jẹ, jœ* bruges i en noget forskellig betydning fra de i det foregående nævnte formers, nemlig: en revle eller langstrakt banke i søen, som ligger (eller tidligere har ligget) tør ved ebbe, spec. en sådan banke, som ved ebbe

[1] D. N. VIII, nr. 426. Meddelt af P. A. Munch i Annaler for nordisk Oldkyndighed 1846 som anhang til »Geografiske Bemærkninger til et Stykke af den yngre Edda«.

danner en art forbindelsesvej imellem to steder. Også i oldnordisk har »eið« været brugt i betydning »forbindelsesvej«, hvilket fremgår af ordets anvendelse i norsk. Ekss.: de *Je̱* *[je̱, jœ]* o' *Klu̱gen* (eller: o' *Huni)* (U) — danner forbindelsesvej imellem bygden *Klu̱gen* (syd for Baltasound, U) og den lille ø *Huni.* de *Je̱* *[je̱, jœ]* o' *Øja* (Nmᵛ) — danner forbindelsesvej imellem bygden Uya *[Øja]* og den lige overfor liggende Isle of Uya. På øen Yell (Yᵐ, Yⁿ) bruges ordet *je̱, jœ* endnu som fællesnavn.

On. eng, f, eng. — de *Ørarengs* (Colvidale, U), enggræsgang ved en strandbred: *øyrar-engjar; jfr. »Oyrareingir« på Færøerne (Kollefjord, Strømø). *Engamor* *[œŋamo̜r, -mər]* (West Burrafirth, Ai): *engja(r)-mýrr. *?Engermorvatn* *[œŋgərmo̜rvatn]* (Sandwick sogn, Syd Shetland): ?*engjarmýrar vatn. Dette sidste navn er tvivlsomt, da stedet i en optegnelse efter R. Cogle (Conningsburgh) kaldes »Englamorvatn« og, hvis denne form er rigtig, da må afledes af mandsnavnet »Engli« (sé kap. VIII: »Personnavne«). de *Engamosdelds* *[ɛŋəmo̜sdɛlds]* (Bakka, De): *engja(r)-mós-deildir. de *Engatongs* (Sandwick, Wh), nogle agerruder, som grænse op til en gammel eng (enggræsgang): *engjar-(tungur el.) -tengr (sé *tonga, tong,* kap. V). de *Engatus* *[ɛŋgatu̱s]* (Y): *engjar-þúfur.

On. enni, n, pande. — I shetlandske stednavne ligesom i færøske findes dette ord brugt i betydning: pandelignende naturformation, brat fremspring, brat skråning. — de *Enni* *[ɛn̜ı]* (Skaw, Uⁿ), brat kystparti. de *Enni* *[ɛnı]* (Sandwick sogn, Syd Shetland), gårdnavn. de *Edni* *[ædnı]* (Fo), opdyrket brat stykke land. de *Ennins* *[ɛn̜ıns]* (Sulem, Nm. Footabrough, W), bratte stykker agerland: *enni-n, plur. *Ennifel* *[ɛn̜ıfel]* (Yᵉ): *enni-fell. de *Enni*-knowe (Catfirth, N), lille høj, hvis ene side danner et »enni«.

On. *esja, f (norsk »esja«, dels en art klæbersten, dels en hårdere stenart, som let lader sig kløve i fliser. A). — Hertil *Esjanes* *[ɛs̜anes]* (Nmᵛ), hvis geologiske særkende efter Tudor (The Orkneys and Shetland) er vulkansk sten, lava: *esjunes. *Esja* *[e̜s̜a], Esja* Head, *Esje* *[e̜s̜ə] gjo* (Papa Stour).

On. fell (fjall), n, fjæld. — Usammensat er dette ord kun bevaret i nogle enkelte bygdenavne. Der findes således

på Shetland tre bygder ved navn *Fjel*[1]: 1) ved den sydlige fod af fjældet »*Rønis* hill«, Nm; 2) på øen Fetlar; 3) del af landsbyen Haroldswick, U^n); oprindelig form: *undir felli el. fjalli. *Felli [fɛlı]* (Y^n), gård, beliggende på en høj: *á felli; *Fjelli [fjelı]* (Skaw, U^n), gårdnavn: *á el. undir felli. Bygden *Velli [vɛlı]* (Fe), som ligger på en fjældskråning, må oprindelig have hedet »undir felli« og ikke »á velli« (ang. v for f i fremlyd sé »Det norrøne sprog på Shetland s. 134). — Som andet sammensætningsled forekommer ordet meget hyppigt, oftest i formen *-fel*. *Blofel* (Y^h; Y^s *[blɔfel]*): *blá-fell. *Hamrafel* (C), *Hamrifel* (Hoswick, Du): *hamra-fell. *Hufel (Hofel)* (Grimista ved Lerwick, M.—C.—L): *hó(há)-fell (hór, adj., høj). *Husafel [hosa-, hosi-]* (U^n): *húsa-fell. *Kodla-* el. *Kodlifel* (Fo): *koll(a)-fell. *Krossifel [krosefel]* (U): *kross-fell. *Kultersfel [ko'ltərs-]* (C). *Muklafel [mokla-]* (MRoe): *mikla fell. *Skrefel* (Quarf, Syd Shetl. U^b), fjælde, hvor skred har fundet sted: *skriðu-fell. *Swinifel* (MRoe): *svín-fell. *Tufel* (Quarf, Syd Shetl.): *þúfu-fell. *Twarifel* (Du): *þver-fell (strækker sig tværs over den inderste del af en dal, nord for »de Wart o' Scousburgh«). *Valafel [vâla-fel]* (U): *val-fell. — Undertiden er »fell« som andet led betonet og udtales da *fäl: Bergfell* (sé »berg«), *Hwifell [hwi·fäl·]* (Haroldswick, U^n): *kví-fell (sé »kví«), *Trutnefell* (U^v) — sé afsnittet om sønavnene. — Den udvidede form *felli (almindelig i færøske fjældnavne) findes i f. eks. *Halafelli* og *Tunefelli* (begge på Papa Stour): henholdsvis *hala-fell(i) og *tún-fell(i). — Som første led findes »fell« i f. eks. de *Fella*-burns (De^s): *fell-(áir). de *Fellamurs [fɛla-, fɛlı-]* (Y^e): *fell-mór? sé »mór«. de *Fellarønis* (L), tre klippehøje: *fell-(h)raun. de *Felsen(d)* — sé sønavneafsnittet. — Den brudte form »fjall« optræder sjældnere. Således: de *Fjalsa*-mires (Fe): *fjalls-(mýrar). de *Fjalsgord*-dyke *[fja'lskər-]*, levninger af

---

[1] Forlængelse af oprindelig kort vokal er ikke sjælden i shetlandsk Norn.

et gammelt gærde mellem Haroldswick og Norwick, U[n]: *fjalls-garðr. de *Fjalsestegs, -deks (Velji,* Fe): *fjalls-teigar.

Styret af præpositionen »millum«, mellem, findes »fell, fjall« i gen. plur. i navnene: *Mellen fjella [mɛlən fjɛla, meḷən fjɛḷa]* (Y[h]), *Mella [meḷa] fjẹla* (Fe): *millum fella el. fjalla.

On. fen, n, morads, genfindes i navnene: *Fẹn* (N[n]), de mires o' *Fẹna* (Ti).

On. fit, f, (lav) fugtig græsmark, engslette. — I shetlandske stednavne forekommer dette ord i formerne *fid (fit, f(j)ẹd), fitsj (vidsj),* alm. betegnende en eng, som strækker sig langs med en vandsamling (elv, indsø), frugtbar engslette. — de *Fid [fɪd(s)]* (Burrafirth, U). *Fidda [fɪda]* (Lerabakk, Fo). de *Fiddins [fɪdens]* (U[w]). de *Fẹdis* (Lunnister, Nm). *Fitsj [fɪtʂ]* (Ti). de meadow o' *Fitsjin [fɪtʂɪn]* (De). de *Fitsjes,* plur. *[fɪtʂəs]* (Hoswick, Du). de *Fitsjins [fɪtʂɪns]* (Fe. Collafirth, Nm. Catfirth, N), bestemt pluralisform: *fitjarnar. de *Vidsji [vɪdʐɪ]* (MRoe). — Som andet sammensætningsled: de *Kjorkafits [ķọ'rkafets]* (Bakka, De. Uya, Nm): *kirkju-fitjar. de *Sofid [sọ·fɪd·]* (Voe, De): (sauð?)-fit. — Som første led: *Fjẹdhul* (Fladabister, C), stykke fugtig eng ved foden af en lille høj: *fit-hóll, oprindelig navn på selve højen.

On. fjara, f, ebbe; forstrand. — Ordet findes i betydning »ebbe« i et par navne: de *Fjorastens [fjọra-]* (Nm[v]), nogle skær mellem Eshanesskysten og »the Door-holm«, som komme til syne ved ebbe: *fjǫru-steinar. *Fjorawik [fjọrawɪk]* (Lunna ness, L): *fjǫru-vík.

On. fjǫrðr, m, fjord, havbugt. — I shetlandske fjordnavne er den ældre form af ordet alm. bleven fortrængt af det engelske »firth« [shetl. *fe'rt, fə'rt],* f. eks. Burrafirth (Ai. U), Catfirth (N), Collafirth (Nm. De), Laxfirth (Ti), Olnafirth (De), Reafirth (Y[m]), Urafirth *[ørafe'rt]* (Nm), Whalefirth *[hwâlfe'rt]* (Y). Dog forekommer endnu ordet *fjord [fjọrd]* som navn på enkelte større havbugter. de *Fjord [fjọrd]:* 1) bugten imellem Levenwick, Shannerwick, Hoswick og Cumlewick Ness i Dunrossness, 2) Conningsburgh-bugten (begrænset

af Helliness i nord og Mousa i syd), 3) bugten mellem Uya og »de *Li* o' Seter« (øst for Sandvoe), NRoe. Ang. *Fjord, Fjard* som navn på fiskegrunde sé fiskeri- og sønavneafsnittet. — Som første led forekommer »fjǫrðr« i navnet »de *Fjardepall [fjardəpäl, -päil]*, højslette nord fra Collafirth, Nm: *fjarðar-pallr.

On. flata, flǫt, f, og flati, m, flade, flad strækning. — Shetl. *flada, floda (flota) flod* [kort vokal] i stednavne. — de *Flada* (NRoe). de *Floda [flɔda]* (C. Brough, Wh). de *Floda [flọda]* (Fedeland, NRoe), langstrakt flad høj. de *Er [ẹr]* o' *Flota [flɔta]* (Br), navn på en strandbred: *flǫtu-øyrr. de *Flodin [flɔdın]* o' Nort *Videl* (*Vi*-dale) (Fo). de *Flodins*, plur. *[flọdıns]* (Glippapund, Y[n]. Fe. Skelberry, L. West Houlland, St). I navnet »de *Fletenagerdis*« (U[w]) er første led sandsynl. gen. plur. af »flata«: *flatna-gerði. Som navn på flade klipper eller skær forekommer: de *Fladek* (Haroldswick, U[n]. Burravoe, Y[s]). de *Flods [flọds]* (Wirwick, Fo). — I navnet: de *Flodali [flọdali]* (Gunnister, Nm) kan første led enten være substantivet »flata« o. s. v. eller adj. flatr. Derimod indeholdes sikkert adjektivet i navnet *Fladaland* (de *Fladalands:* Spool, Haroldswick, U[n]).

On. flǫtr, m (= flata o. s. v.), fær. »fløttur«, m, agerrude, strimmel ager- eller græsland. — Shetl. *flot, flet, flat* m. m. i navne på agerruder. — de *Flet [flæt]* o' Aith (C). de *Flets [flæts]* (Skollan og Virki, Du). de *Flots [flọts, fləts]* (Hoswick, Du. Vidlin, L. Still, U[s]. Fo). de *Fletins:* WSw, Y *[flətens]*, Fe[f] *[flətıns, flätıns]*. de *Flats [fläits]* (Cullivoe, Y[n]). de *Flatens [flöitens]* (Strand, Fe). De to sidstnævnte stednavne kunde dog mulig udgå fra flata el. flǫt el. flati. — Som andet sammensætningsled bliver »flǫtr« alm. til *flet [flət]*. de *Brunsflets* (Burrafirth, U): *brunns-fletir. de *Gorsiflet* (Gord, Du): *garðs-flǫtr. de *Grøstaflet [flæt]* (Raga, Y[h]): *grǫfstu-flǫtr (jfr. no. »grofsta«, agerrude, som man opgraver eller opspader i sammenhæng. Ross). de *Joknaflets* (Sa): *øxna-fletir. de *Konisflet* (Tresta, Fe): *konungs-flǫtr

(oprindelig altså kongsgods). de *Longaflets [lɔŋaflǝts]* (Kjorkhul, Quarf): *lǫngu fletir. de *Ramflets* o' Taft (Fe[f]). de *Stakkaflets* (Lunna, L. Houbie, Fe): *stakka-fletir (af »stakkr«, høstak). de *Suderflets* (Kjorkhul, Quarf): *suðr-fletir. — Sjælden som første sammensætningsled: *Flattafud [flätafod, flätǝ-]* (Ruster, Fe): *flattar-fótr? de *Flettegs [fletǝgs]* (Raga, Y[h]): sandsynl. *flat-teigar.

On. flek, n, stykke jord, mark; no. flekk, n, lille markflade. — Shetl. *flekk [flɛk, flæk]* i en del stednavne. *Flekk* (Du. Fo). *Fivaflekk* (U[b]), sumpstrækning op fra landtungen »de Fiva«. »Bounds Gorflak« (Houlland and Braken, Y[n]; efter »Notes and Queries« i The Shetland News, 6. januar 1894): *garð-flek. *Grøtflekk* (Fo): *grjót-flek. de *Sandflekk*-rig (Papa Stour): *sandflek. *Skadaflekk* (Ødaness, Bardister, Nm), en ved flodtid overskyllet landstrækning imellem indsøen »de loch o' Skadaflekk“ og havet. — Ordet »flek« forekommer også som navn på fiskegrunde, forhøjninger i havbunden (sé nærmere fiskeri- og sønavneafsnittet).

On. fles, f, flad klippestrækning; skær, flad klippe i søen. — de *Fles* (Bixter voe, Ai), de *Fles [flæs]* (U[w]), lave flade strandklipper. *Fles*-point (Snaraness, Sa[o]), flad klippepynt. — Skær, søklipper: de *Fles [flɛ̄ᵊs]* (Skaw, U[n]). de *Flesjins [flɛṣens]* (Uyasound, U[s]), bestemt plur.-form: *flesjarnar. de *Maraflesjins [maraflæṣens]* (Wh[n]).

On. flug (no. flog), n, brat fjældside; »flogberg«, brat ubestigeligt bjærg. — Hertil vel: de *Flog [flåχ]* (N), højt og brat forbjærg. *Flogbergsgerdi [flobǝrsgerdi]* (nord for Woodwick, U[v]): *flogbergs-gerði. de *Flogali* (Sandwick, SShetl.), brat li: *flog-(h)líð. — Fra en form »flag« (no. »flag«, n, bjærgvæg) udgår vel navnet »de *Flagi*« (Norwick, U[n]), brat øverste del af en høj.

On. fold, f, slette, findes i navnet *Foldigio* (Lunna ness, L), en klippekløft, havindskæring, bag hvilken strækker sig en større slette: *foldar-gjá. Hertil mulig også »de *Fold?, Feld*« *[fǝld]* (Hermanness, Burrafirth, U), en jævn grøn skråning ned til søen under en klippekam; forskelligt i udtale fra det med i*[i]*-lyd og uden mouillering af l udtalte engelske »field«.

On. for, f, fure, rende, grøft. Findes i shetlandsk,

især i sammensætningen *forar-lengð, i navne på agerruder. de *Fors [fǫrs]* (Skollan and Virki, Du). de *Twarfors [twa'r-fərs]* (Seter, NRoe): *þver-forar. de *Forelends [fǫrəlen(d)s, fɔrəlens]* (Fe[f]. Bruray, Skerries), de *Foralends, Forelands* (U[w] og U[mo]); jfr. no. »forarlengd«, rude i en ager. Formerne med »land« ere vel opståede derved, at betydningen af »len(g)d er gået tabt. Ordet er da faldet sammen med *-lend,* ubetonet form af *land* som andet sammensætningsled.

On. forað, n, uvejsomt sted, sump, morads. Hertil: de *Forads [fɔreds, fɔrəds]* (Sa), navn på en sumpstrækning. Tvivlsomt er navnet *Fora*-dale (L) — sé nærmere kap. IX: Elvenavne.

On. fors, m, fos, vandfald. — Shetl. *fors [fɔ'rs, få'rs]* i stednavne. — de *Fors* (Fl.). de *Fors*-burn (N. Ai), *Forso* — sé »á«. (de) *Forsin [fɔ'rsen]* (C. Shannerwick, Du): *fors-inn. de burn o' *Forsin* (Maywick, Sandwick sogn, Du).

No. ford, m, vej over en sump. Hertil snarere end til engelsk »ford« (vadested) bliver at henføre gårdnavnet *Selerførd [sələrfø̨rd]* (Sa); sumpet jordbund sammesteds.

On. fótr, fod. Hertil måske *Kubafut, -fot [ku̱bafət]* (Fe[f]): *kúpu-fótr; måske også *Flattafud,* sé »flǫtr«. Ang. *Fu̱d* som agerrudenavn sé »foda« kap. V.

On. gafl, m, gavl, endevæg. — *Orknagabel [å'rknagâbəl]* (U[v]), fremspringende stejlt kystparti. Ang. første led sé nærmere under de keltiske stednavne (afsnit C).

On. gap, n, gab, åbning. — I shetlandsk forekommer en afledet form *ga̱ba* som stednavn (særlig i Nm), betegnende »hule, grotte". *Ga̱ba* (Hillswick ness, Nm). de *Ga̱ba* (Hamar ness, Nm). de *Ga̱bas,* plur. (Isle of Gluss, Nm).

On. garðr, m, gærde; indgærdet jordstykke; gård. — Shetl. *gart, go̱rd, -gert* m. m. i stednavne. Navne på jordstykker: *Gart [ga'rt, ǵä'rt]* (Ti). de *Garts [ǵä'rts]* (Norwick, U[n]), indhegnet kvæggræsgang. de *Garts [ga'rts, gä'rts]* (Broch, Br. Gulberwick, M. NNoonsburgh, Ai. Hoswick, Du. Quendale, Du. Fe[f]). de *Garths [gä'rþs]* (Aithsness, Ai). *Gærth [gæ'rþ]* og »de *Ge̱rts* o' Scatness« (Du) kan være enten »garðr« eller den afledede form »gerði«; ang. overgangen $a > e$ spec. foran *r,* sé N. Spr. s. 117. *Go̱rd* (C.

Du[s]), gårdnavn. de *Gords* (Kjorkhul, Quarf), agerland. *Milja [mela] gorda* (U), udmarksgrænseskel imellem gårdene Hogaland og Braknegert, U. Et lignende navn findes på Fetlar. — Som andet sammensætningsled: a) *gord (gord)*. *Bjelagord* (Fe), gårdnavn. *Framgord [fran-]* (Colvidale, U. Sandwick, U), gårdnavn: *framgarðr (»fram« her i betydning »længst ude, nærmest ved søen«; jfr. udtrykket: to geng *fram*, at gå ud på havet til fiskeri); *Frammagord* (Uyasound, U[s]). *Gamlagord* (græsland: Fe[f]. gårdnavn: Y[b]): *gamli garðr. *Muklegord [moklə-]* (Fe), bygdedel: *mikli garðr. *Sodragord [sodəra-]* (Stenness, Nm[v]): *syðri garðr, og *Vestrigord* (Still, U[s]): *vestari garðr, ere begge navne på opdyrket land. Ang. *Evrabi-* og *Midbigords* sé »bœr«. b) Mere almindeligt end *-gord* er *-gert [gé'rt, gə'rt]*, alm. skrevet »garth«. De herhen hørende navne ere som oftest gårdnavne. Kun nogle få eksempler skulle her nævnes: *Bordigert* (De). *Evrigert* (Papa St.): *øfri garðr. *Efstigert* (Y[h]): *øfsti garðr. *Fogrigert [fɔgrıgə'rt]* (Ai): *fagri garðr. *Hwennigert [hweniıgə'rt]* (U[w]): *kverngarðr; sé »kvern« kap. III. *Kjorkigert* (Hoswick, Du), *Korkigert* (Voe, De), *K(w)orkigert* (W) *[k(j)o'rke-, k(w)o'rkegé'rt, -gə'rt]*: *kirkjugarðr el. -gerði. de *Hwolgerts [hwolgərts]* eller *Kwolgerts [kwolgə'rts]* (Lunnister, Nm), agerland: *kálgarðar. *Linggert* (Du): *lyng-garðr. *Muklegert [moklegə'rt]* (Grøtin, Fe), *Mokelgert* (Gulberwick, M): *mikli garðr; gårdnavne. de *Nedrigerts* (Y[h]), græsgang: *neðru garðar. de *Toptigerts [təpte-, topte-]* (Firth, De): *topta-garðar. — Som første led: *gor- (ger-)*. *Gorhul [gorhul·]* (Fedeland, NRoe): *garð-hóll. de *Gorteg(s) [gå'rteg(s)]* (Fe[f]. Papil, Haroldswick, U[n]): *garðteigr (-teigar). de *Gorsiflet* — sé »flotr«. Hyppigst findes »garðr« som første led i sammensætningerne »garðsendi« (sted, hvor et gærde ender) og »garðstaðr« (sted, hvor et gammelt gærde har stået eller hvor der ses levninger af et gammelt gærde). a) garðsendi. *Gorsende [gɔ'rsæn·də]* (Huxter, Wh), navn på en strandklippe, medeklippe. *Gorsend [gɔ'rs·ɛnd·]* Fladabister, C). *Gorsendberg [gå'rsənbærg]* (Skaw, U[n]):

*garðsenda-berg. *Gorsendegio [gɔ'rs'ɛn'dəgio, -œndə-]* (U^w, Sa^o. C), *Gorsendgio [gå'rsəngjo]* (Y^n): *garðsenda-gjá. Til alle de her nævnte steder ved kysten har der i gammel tid ført et gærde. b) garðstaðr. de *Gorste [gɔ'rste]* o' *Bjelagord* (Fe). *Stura Gorste* (Neder Soond ved Lerwick, M): *stóri garðstaðr. *Gorsten(a) stura* (Strand, Fe): *garðstaðrinn stóri. de *Gorstedelds* (Stenness, Nm^v): *garðstað-deildir. de *Gerste [gœ'rste]* (Øver Soond ved Lerwick, M). Forøvrigt bruges i den nordlige del af Shetland formen *gorste* og i Dunrossness *gerste* som fællesnavn.

On. gata, f, vej, sti. — I shetlandske stednavne i forskellige former. — *Got* (Du), *Got [gɔt]* (Laxfirth, Ti [de gate o' *Got]*. C), gårdnavne: *í gǫtu (alm. som gårdnavn i Norge: Gate, Gutu; jfr. fær. »í Gøtu«, Østerø). — Som andet led: *Bregoda, -gøda [bredoda, -døda]* (Fe^h). *breið-gata, og *Sturagoda, -gøda [sturadoda, døda]* (Fe^f): *stóra gata — opdyrkede stykker land, agerstrimler. *Klettgot [klɛtgɔt]* (Hoswick, Du): *klett-gata. de *Midgødins* (Y), to små høje tæt ved vejen mellem Mid-Yell og West Sandwick: *mið-gǫturnar. *Stakkagota [stakadota]* (Ai), navn på en sti, ad hvilken tørv transporteres fra tørvestakkene ned til husene i Brinnister: *stakka-gata. — Som første led: de *Goda-* el. *Gødateg [doda-, gøda-]* (Strand, Fe): *gǫtu-teigr. *Godateng [godatæŋ]* (Ai), landtunge, tværs over hvis hals der går en sti: *gǫtu-tangi.

I omgangssproget bruges altid den angliserede form »gate« *[gɛt, dɛt]*. Denne form findes også undertiden i stednavne. Således: de *Get*-rigs (Huster, Ai). *Bastevoget [bastəvodɛt]* (Oddsta, Fe): *baðstofu-gata. For det ovenfor nævnte *Sturagoda* o. s. v. siges også *Sturaget*.

On. gerði, n, indgærdet jordstykke. — Alm. i shetlandske stednavne i formen *gerdi, gerdi*. de *Gerdi* (Ballista, U^b. Haroldswick, U^n. Fogrigarth, Ai. Papa St.). *Gerdi* (Y^m), gårdnavn. de *mokel* and de *piri* (store og lille) *Gerdi* (Velji, Fe^h). de Nort and de Sooth *Gerdi [gœrdi]* (Aithsness, Ai). Ofte i pluralis med bevaret bestemt artikel: de *Gerdin* (Sa^o), de *Gerdins* (Wh), de *Gerdins* o' Aith, o' Klusta, o' Twatt

(Ai). de *Gœrdins [ḏärdens]* o' *Goteren* (sé »heimr«) (Fo) kan indeholde enten »garðr« eller »gerði«. Om andre tilfælde, hvor forveksling kan finde sted mellem disse ord, sé »garðr«. — de *Fletenagerdis*, sé »flata«. de *Nordagerdi [nɔrdagerdi]* (Skae, Nm): *norðr-gerði. de *Utgerdis [utgɛrdɪs]* (Strand, Fe): *útgerði. — *Gerdabotten*, sé »botn«. de *Gerdabrods* (Fe[f]). Med bortfaldet »ð« findes »gerði« i navnet *Geratun [ḏeratun]* (Haroldswick, U[n]).

On. gil, n, kløft, smal dal. — Shetl. *gil [gɪl]* i stednavne. I daglig tale: *gil, gili, gilek*. Alm. — Ekss.: de *Gilins*, plur. *[gɪlɪns, ḏɪlɪns]* (Fo): *gilin. *Gilena grona [gɪlәna grɔna]* (Maywick, Du): *gilin grœnu. *Brettegil [brɛtegɪl]* (Voe, De): *bratta gil. *Fuglegil [foglәgɪl]* (Haroldswick, U[n]): *fuglagil. *Naversgil* (FI): *nafars-gil. *Sturigil* (Tresta, Ai): *stóra gil. *Gilarøni* (MRoe): *gil (el. gilja) -(h)raun. de *Gilategs [ḏɪla-]* (Tresta, Fe): *gil-teigar.

On. gin, n, gab, kløft, findes i f. eks. *Ginaskord [ḏɪnaskǫrd]* (Uya, Nm) og »de *Gingjos*« *[gɪn-gjos]* (Y[e]): *gin-gjár, pl.

On. gjá, f, kløft. — Shetl. *gjǫ, gjo*, klippekløft, smal indskæring i kysten, hvor søen går ind. Alm. både i daglig tale og i stednavne, navnlig som andet sammensætningsled i navne på sådanne kløfter langsmed kysten. Ekss.: *Blǫgjo* (Du. C. Br): *blá-gjá. *Bregjo* (Roe, Nm): *breið-gjá. *Brettegjo* (U[b]. Lunna ness, L): *bratta gjá. *Gulgjo* (Br): *gul-gjá (på grund af klippernes gullige farve). *Joksnagjo* (Helliness head, C): *øxna-gjá. *Klettgjo* (Fo[n]): *klett-gjá. *Ramnagjo* (U[s]. Y[h]. Sandwick sogn [v], Syd Shetl.): *(h)rafna-gjá. *Trongegjo [trɔŋәgjo]* (Du): *þrǫngva gjá. — *Gjomaga [ḏәmaˑga]* (Sandwick sogn [v], Syd Shetl.), navn på en åben bugtlignende kløft (havindskæring): *gjá-magi. *Gjonhedler* (Fo) og *Gjonaklett* (Fo) synes at forudsætte et *gjánna-hellir og *gjánna-klettr; sml. fær. »Gjáanoyri« for »Gjáana-oyri« [*gjánna-øyrr] (Nordstrømø).

On. gjóta, f, langagtig hulning, fordybning. — Hertil: de *Gjudas* (de Brenna, Fladabister, C).

On. gljúfr, n, kløft; no. glyvra [*glyfra], f, lille bjærgkløft. — Shetl. *gljur [glur]* (Fo) og *glover [glovər]* (C) forekommer både som fællesnavn og som stednavn. de *Gljur* o' *Lorafel,* de *Gljurs* o' *Soberli,* o' de *Sandtu* (Fo); a *mirki gljur* (Fo), en dyb mørk kløft, hule. de *Glover* (flere steder i C). *Gloversberg [glovers-, gləvərsbærg]* (C). de *Glofrahwœis [gləfrahwäis]* (Fe[f]). — Formen *gljur* må være udgået fra on. gljúfr, hvorimod i al fald *glofra-* synes at være den afledede form *glyfra (no. glyvra, gluvra).

On. *gloppa, *gluppa, f, hule, kløft, brat fordybning. — Hertil: *Glup [glop]* (Y^n), bygdenavn; kaldes »Gloppa« i brev af 11. august 1512 (D. N. III, 1056). *Glop [gləp]* (Aithseter, C). de holes o' *Glup [glop]* (Snaraness, Sa). de *Gloppek [glopek],* navn på en sti (hulvej) imellem Danhoull *[danhul, danwəl]* og »de Wast Hoose«, Ai.

On. gnípa, f, og gnúpr, m, højt, stejlt med overdelen fremover hængende fjæld; høj bjærgtop med stejl forside. Fær. nípa, núpur. No. nipa, nup. — Shetl. *nip* [udtalt med ren i-lyd: *nip], nib* m. m. og *nup* [med u-lyd] *(nop), nub* i stednavne. — a) de *Nip* (Eshaness, Nm^v. N^n. Bruray, Skerries). de *Nip* o' Burrafirth (U), o' *Norbi* (Sa). *Øtra* and *hemra Nip* (Wh): *ytra, heimra gnípa. de Nort and de West *Nips* (Y^n). de *Nipek* (St. Ringan's Isle, Du). de *Nibek* (Br). de *Nibs* (Wh). *Hjoganip* (Lambhoga, Fe): sandsynl.: *hǫga gnípa (»hǫgr«, adj., høj). *Valanib* (Nm^v): *val(a)-gnípa. *Nipabak, Nibabak, Nivabak* (Otterswick, Y^e): *gnípu-bakki. *Nipnafel* (Fe): *gnípna-fell. — b) de *Nup* (Fo. Burrafirth, U). de *Nups* (Sholmister, N). de hill o' *Nub* (Y^v). *Hostanup [håstanup, -nop]* (Noness Head, Sandwick, SSh): *hæsti gnúpr (»hæstr«, sup. af »hár«, adj., høj). *Rønop [rønop]* (Voe, De): *rauði gnúpr. de *Nupshordins [nupshordıns]* (Fo): *gnúps-urðirnar.

No. »gopel«, m, dyndmasse (R). — Hertil vel navnet *Selagob [gob]* (Colvidale, U), navn på en dyndet strækning.

On. gor, m, søle, dynd. — Hertil ordet *vatsgar [vats·gar·],* søle, og sikkert også stednavnet »de *Vatsgers*« *[vätsgərs]* (NRoe), en dyndet strækning.

On. grind, f, led, lukke for led i et gærde. — Shetl. *grind [grınd]* både som fællesnavn (alm.) og som stednavn; betegner i navne steder, i hvis umiddelbare nærhed der har været sådanne gærdeled. — *Gamlagrind* (Kaldbak, U. Y^{n}): *gamla grind. *Møragrind* (Haroldswick, U^{n}): *mýrar-grind. *Swinastigrind* (West Burrafirth, Ai): *svínstigar-grind; dette sted kaldes nu også »*Swinasti*-gate«. *Grinderhul [gräṇdərol]* (Burrafirth, U): *grindar-hóll. de *øver* and *neder Grindamør* (Seter, Ai): *(øfra, neðra) grindar-mýrr. de *Grindategs* (Efstigarth, Y^{h}): *grindar-teigar. *Grindavelta* (Quarf^{o}): *grindar-velta; sé »velta«.

On. grjót, n, sten, stenet jordbund. — I shetlandske stednavne i formerne *grod, grud, grød, grøt* m. fl., alm. betegnende stenet grund, klippegrund, i nogle tilfælde: land, som er blevet ryddet for sten og opdyrket. I daglig tale bruges ordet i sammensætningen »mill-*grøt* (mill-*grud)*«, en stenart, hvoraf møllestene laves. — de *Grods* (Virs, Norwick, U^{n}. Sooth Voxter, C), opdyrket land. de *Grud* (U^{v}), stejlt kystklippeparti. de *Gruds* (Tumlin, Ai), gårdnavn. de *Grød* (Sumbister ness, Wh). de *Grøds* (Fo), stenet parti af fjældet »de Kame«. de *Grøt* o' Stavaness (N), stenet strandbred. *Grødi* el. *Grøti* (Gunnister, Nm), opdyrket stykke land; denne form kunde, da *-n* undertiden bortfalder i endelsen *-in,* også udgå fra on. *grýtingr (sé nedenfor). de *Lalligrøds* (Houbie, Fe), opdyrket land. *Tennagrøt* (U). de *Grøddelds* (Papa St.): *grjót-deildir. *Grodhul [grodwəl]* (N): *grjót-hóll. *Grotpund [grətpond]* (Voe, Du): *grjót-pund (sé »pund«, afsnit C). *Grøthwi [grøtwı]* (W): *grjót-kví. *Grøtnes* (Fe): *grjót-nes. — *Grød* bruges også i særlig betydning: en klippestrækning, som i form af en lav hals eller tange forbinder et mindre stykke land med et større. de *Grød* o' *Grøni* (Skerries), imellem øen *Grøni* og holmen »de Calf o' *Grøni*«. de *Grød* o' de holm (Skerries), imellem »de West Isle« og »Bessis holm«. de *Grød* o' *Mjones* (West Isle, Skerries), således kaldet af Lunnastingfiskerne — af mænd fra Skerries

derimod: de *Stig* o' *Mjones*. Den samme betydning indeholdes også i »de *Grodins*« (Fe), to skærklipper, som ved lave klippehalse ere forbundne med øen (Fetlar).

Afledet af »grjót« er »*grýtingr«, en stenet strækning. Denne afledede form findes f. eks. i navnene: *Grøtin* (St. Fe), de *Grødins* (Øver Soond). I brev af 19. maj 1307 (D. N. I, 1, s. 97 f) nævnes en lagrettesmand »Nikulas a Grytinge«.

No. »grumma«, f, hule, brat fordybning. — Hertil f. eks.: de *Grummens [groməns]* (Y^h): *grummurnar.

On. grunnr, m, grund; sé afsnittet om »fiskepladser« (Kap. X).

On. grǫf, f, grav, hulning, fordybning. — Shetl. *gref, grev, grav* m. m. i stednavne. — de *Gref [græf]* (Burrafirth, U). de *Greva* (Sa); denne form synes at forudsætte et oprindeligt »*grafa«, f; jfr. no. »grova« (Ross). de *Grev*-rigs (Gunnister, Br). de *Gravens* (Fo), de holes o' de *Gravins* (Burravoe, NRoe), de *Grevens* (Fe), de *Grevens* (Haroldswick, U^n). de *Kolgref, -grev* (Hascusay), hvoraf »*K.* Soond (mellem H og Fe): on. »kolgrǫf«, fordybning til kulbrænding; shetl. *kolgref* (Y), skødesløst opspadet jordstykke. de *Gravadjelds* (Toft, Y^n): *grafar-deildir. *Gravali* (Buster, Y^h): *grafar-(h)líð. *Grevimør* (Du), sumpstrækning: *grafar-mýrr. — Formen *grev* er sandsynl. opstået under påvirkning af engelsk »grave«.

On. »*grœn(a)« findes i nogle shetlandske stednavne i betydning »grøn plet, græsflade« (jfr. fær. „grøna" i stednavne og sv. »grön«, f, = grönska. Rietz). de *Grons* (Skaw, U^n), græspletter imellem kystklipperne. de *Grønins* (Unyafirth, Ai). de *Gronins [gronıns]* (Quheyfirth, Nm). En angliseret form haves i »de Nort' Greens« (Heglabister, Wd).

On. hagi, m, græsgang. — Shetl. *hoga (hog), hag-* i stednavne. *hag-* findes kun som første sammensætningsled; usammensat og som andet led heder ordet *hoga (hog)*. Som usammensat findes ordet også med bevaret bestemt artikel: *hogen* (især på vestsiden). de *Hoga* (Y^e. Roe, Nm). de *Hoga* o' Lunabister (Scousburgh, Du). de *Hoga [hoɣa]* o' Burraland (Sandwick, Du). de *Hogen* o' Fogrigarth (Ai), o' Green-

land, o' Stapness (W). *Lambhoga [lam··oga·]* (Fe): *lamb-hagi. de *Ordihog [ordıhɔg]* (Fitful, Du), græsgang i de *Ords [ords]:* *urða-hagi; sé »urð«. — Som første led: *Hogaland* (Nm. Whiteness. East Burra): *haga-land. *Hogali* (Y^m^), de *Hogali* ground (de West Cliffs, C): *haga-(h)líð. *Hogapund* (Huston, Haroldswick, U^n^): *haga-(pund); sé »pund«, afsnit C. *Hagd(j)eld* (U), gårdnavn, udmarksgrænseskel imellem Balta-sound og Haroldswick: *hag-deild. Sammesteds er *Hagsmark-gio [haksmərgjo],* omsat form af **Hagmarksgio:* *hagmarks-gjá. de *Hagmark* (U^n^), udmarksgrænseskel mellem Norwick og Skaw: *hag-mark.

On. hallr, m, sten, klippe. — Shetl. *hall [häl],* som sted-navn: klippeafsats; passer vel i betydning, men ikke i form, til on. »hjalli«. de *Hall* o' *Blofel* (Ness of Islesburgh, Nm). de *Hall* o' *Hubi* (Fe). de *Hall* o' de Sooth Wick (Uya, Nm). — a *hall [häl]* betegner i omgangssproget (Nm) et fremsprin-gende klippestykke i en fjældvæg.

On. hals, m, hals; landryg. — I shetlandske stednavne betegner *hols, hwols* m. m. en smal højderyg, særlig en sænk-ning i en større højderyg, en fra en større højde fremsprin-gende lavere. — de *Hols [hɔ'ls]* (i Noss Hill, Noss ved Bressay). de *Hols [hɔ'ls]* o' *Lirastak* (Burrafirth, U). de *Holses,* plur. *[hɔ'lsəs]* (C). de *Holsins [hɔ'lsıns]* (Norwick, U^n^. Westa-firth, Y^n^): *halsarnir. de *Hwols* (i »de Hill o' Wart«, Sand-wick, Du *[hwo'ls].* Sa *[kwo'ls].* Fo *[wo'ls]).* de *Hwolsins [hwo'lsıns]* (U), sydenden af fjældet (højderyggen) *Vâlafel:* *halsarnir. de *Skarhwols [skar·hwo'ls]* (L), brat sænkning ved enden af fjældkammen »de Kame«: *skarð-hals. *Sje-bergshols (-hwols)* (Fe) — sé under »berg (s. 78)«. *Skjorna-hwols [skornawo'ls]* (Fo); sé »Skor« i afsnit C. *Hwolsigjo [hwo'lsı-]* (L): *hals-gjá.

On. hamarr, m, »hammer«, (stejl) klippe, bjærgvæg. — I shetlandske stednavne *hamar, hamar,* alm. betegnende: klippestrækning eller klippeparti i en fjældside eller bakke; undertiden: stejl bjærgvæg. — de *mukkel Hamar* (Br): *mikli

hamarr. de *Hamar* o' *Klonger* (Fe). *Hamar* (Nm), gårdnavn. de *Hamars* (Fe. WSw, Y). *Homren [həmərən]* (U^w), gårdnavn: *undir hǫmrum. de *Homrens [håmrens, həmərens]* (Fo): *hamrarnir. — *Bratthamar* (Clousta, Ai): *bratt-hamarr. *Nusthamar [nost-]* (U^b): *naust-hamarr. de *Valhamars [val-, väil-]* (Woodwick, U^v): *val-hamrar. — *Hamarsberg* (Fe), stejl bjærgvæg. *Hamarsland* (Ti): *hamars-land. *Hamrafel, Hamrifel* (WSw, Y. Uya, Nm. C. Hoswick, Du): *hamra-fell. *Hamravelta [haməravelta]* (Fe): *hamra-velta; sé »velta«.

Hyppigt forekommer *hamar* i sammensætningen *lahamar, lehamar, lamar* (kun i stednavne), af on. »*hlaðhamarr« = hlaðberg, hlaðhella: (flad) strandklippe, hvor en båd kan lægge til og lade eller losse. *Lahamar* (Haroldswick, U^n. Ai, overfor Unyafirth). *Lehamar* (Korston, Du). *Lamar* (Voe, Du. WBurra. Marister, Wh). *Lamarsgjo* (Fe^s).

Sv. dial. »har« (Rietz: har 2, n = stengrund, klippegrund med opstikkende stene). Beslægtet hermed er sikkert shetl. *harel* i navnet »de *Koppasker-harels*« (Fl), betegnende knudret og ujævn klippegrund. de *Harels* (Fe^f).

On. haugr, m, høj. — Shetl. *hjog* (i stednavne). de *Hjog* (Fe). de *mukkel* and de *piri Hjog* (U, mellem Baltasound og Haroldswick) ɔ: den store og den lille høj. de *Hjogs* o' Quheyfirth *(Hwefirt')* (Nm), o' Taft (De). de *Hjogins* o' *Velji* (Fe): *haugarnir. *Hjogen* (Br. Quheyfirth, Nm), gårdnavne: sandsynl. *á haugum. de *Hjogaflets* (Sulem, Nm), agerland: *haug-fletir (sé »flǫtr«). *Hjogaland* (Trondra. Burra Isle): *haug(a)-land. de *mukkel* and de *piri Hjogali* (Velji, Fe): *haug(a)-(h)líð. *Hjoganes* (Y^s. Y^n): *hauga-nes. de *Hjogarønis* (Olnesfirth ness, Nm): *haug(a)-(h)raun. — de *Hjogels [hjogəls]* (Vidlin, L. Skelberry, L), små høje, som hæve sig op fra et højdedrag: *haug-hóll? jfr. de *Hjogel* o' de *Mur* (Uya, Nm^n), de *Hjogels* (Y^s). *hjog-* kunde her også forklares som tillægsordet »*hǫgr«, der forekommer i shetlandske stednavne ved siden af det almindeligere »hór (hár)«, høj.

On. hauss, m, hovedskal; (i stednavne) rundagtig fjældknat. — de *Høs* (Sa), navn på en afrundet klippepynt.

On. hégeitill, m, hvid kvarts. — Hertil: 1) de *hemer* and *uter Egitel, Igitel [e·gɪt·əl, i·gɪt·əl,* også: *hem·ərəgɪt·əl, ut·ərə-gɪt·əl]* (WSw, Y): *heimari, ytri hégeitill, 2) de *Igtel* (Yⁿ) — navne på klippepartier, hvid kvarts; sandsynlig også (efter gisning af dr. Kr. Kålund) 3) de *Hagel [hagəl], Hagla hwida* (U), hvid kvartssten, dannende grænseskel imellem Northdale og Burrafirth. Angående de i talesproget forekommende former af ordet *(h)jiggelti, (h)jiggel, hjuggel)* sé N. Spr. 136, § 32.

On. heiðr, f, hede. — Hertil: *Hederdal,* skrevet »Heatherdale« (Yⁿ): *heiðar-dalr. — Sandsynligvis høre også nogle navne med *hja* hertil, idet en senere udviklet brydning af *e* til *ja* ofte findes i shetlandsk, hvor et sådant *e* svarer til on. e, é, æ eller ei. Formen *he (hje)* var jo den, man skulde vente i shetlandsk. Ang. den her nævnte brydning sé nærmere N. Spr. 131 § 26. Jfr. endvidere: *Sjeberg* og *Sjaberg,* sé »berg« (s. 78); *Sjaklet* for **Seklet* eller **Sjeklet,* sé »sær«. — de *Hjas* (Quarf, SSh), mosdækket del af et højdedrag. de *Hjaens, Hjans* (Nm), stor, mosdækket strækning; sandsynl.: *heiðarnar. *Hjabakka* (Fladabister, C), navn på en tørvemose: *heið(?)-bakki. *Hjafel* (Yⁿ): *heið(?)-fell. *Hjarwol [-wol]* (Ai) synes at være et »*heiðar-hóll«; det er nu navn på et hus, liggende ved foden af den høj, som oprindelig har haft dette navn (jfr. on. heiðarbrekka).

On. **heimr**, m, hjem, bosted; som stednavn alm. i pluralisform: -heimar. Findes i en del shetlandske stednavne (gård- og bygdenavne og et par benævnelser på opdyrket land) som sidste sammensætningsled, afkortet til *-em, -en,* kun i et enkelt navn bevaret i formen *-hem.* Singularisformen er nu den gængse ligesom i norske »heim«-navne (pluralisformen findes bevaret i navnet »de *Orems, Orens*«; sé nedf.). De med dette ord sammensatte navne høre til de allerældste (efter prof. O. Rygh synes dannelsen af »heim«-navne i alt væsentligt at være ophørt ved vikingetidens begyndelse). Navne med »heimr«, som ere så almindelige i Norge, kunne ikke påvises på Færøerne; ganske få findes på

Island; men flere kunne påvises på Shetland. »heimr« er ikke påvist i sammensætning med personnavne.

Kaldhem, skrevet »Cauldhame«, på to steder (Trondra Isle. Lochend, NRoe), gårdnavn: *Kald-heimr (-heimar)[1]. Jfr. det mere afslebne norske »Kalleim (Kaldeim), Kallum« (N. G. I, s. 64). — de *Orems*, tildels også *Orens [orəms, -əns]* (Spiggie, Du), stykke græsmark ved en å, de *Orens* (Nm), gård, liggende imellem to elve: *Ár-heimar; on. »árheimr«, bosted ved en å; som stednavn i pluralisform: Árheimar. — Brunt *Stuttem, Stottem [bro'nt stɔtəm]* (South Noonsbrough, Ai), stykke opdyrket land; sandsynl. et oprindeligt *Stutt-heimr (af adj. »stuttr«, kort). »Støttum«, ældre »Stutteim, Stuttum« (af opr. »Stuttheimr«) forekommer nogle gange som gårdnavn i Norge lige så vel som det tilsvarende »Langeimr« (N. G. I, s. 392). »Brunt« i det shetlandske navn betegner i dette som i andre tilfælde, hvor det findes sat foran et navn: land, som er blevet ryddet og gjort skikket til dyrkning ved afbrænding (sé nærmere kap. VI). — *Sudem, Sodem [sudəm, nu* alm.: *sodem]*, skrevet »Sodom« (Wh[s]), gårdnavn; sandsynl.: *suð(r)-heimr (-heimar), »sydligt bosted«. Det ældre *Sudem, Sodem,* som ikke lå nøjagtigt på det sted, hvor det nuværende *Sodem* ligger, var den sydligste af de tre i Hamisterdalen i det sydlige Whalsey liggende gårde: *Hamister, Skibberhul* og *Sudem, Sodem.* Udtalen *Sodem*, som nu er den gængse, er sandsynligvis opstået under den herskende tro, at stedet er blevet opkaldt efter bibelens »Sodoma«. Det kunde synes underligt, at »r« i »suðr«, der ellers alm. findes bevaret i gamle hermed sammensatte navne, er forsvundet i *Sudem.* I Norge findes »*Suðr-heimr« nu alm. i formen »Sørum«, og på Shetland findes formen *soder [soder]* (tildels *sør)* oftere i sammensætningen *Soderhus* (på Unst: *Sørhus)* af »*suðr-hús«. Men hos Fritzner anføres flere til-

---

[1] Navnet *Kaldhem* i NRoe (Lochend) er forældet; stedet kaldes nu »de Moors«.

fælde, hvor »suð« og ikke »suðr« findes som første sammensætningsled uden nogen synlig foranledning til bortkastelse af r, således bl. a. netop »suðheimr«. Shetl. »sooth-« som første sammensætningsled kan også i flere tilfælde være udgået fra et oprindeligt »suð«. — *Sulem [suləm, -ọm]*, skrevet »Sulom« (Nm), bygdenavn: *sól-heimr (-heimar) (af »sól«, f, sol). I Norge findes denne sammensætning oftere som gårdnavn (»Soleim«) og træffes tillige på Island (»Sólheimar«, plur.). *Sulem* er et af de solrigeste og frugtbareste steder på Shetland.

Overgang fra *-em* til *-en* i sidste led (heimr) findes f. eks. i navnet *Digeren [dıgərən]*, gård i Norwick, U^n. I en nu uforståelig halvt engelsk (lavskotsk) og halvt norrøn visestump fra Unst, omhandlende Mooness-borgens brand i det 17. århundrede[1] nævnes en person ved navn »*Haki* o' *Dikkerem [dıkərəm]*. Dette *Dikkerem* (U) må være det nuværende *Digeren* (U) og viser altså udlyden -m i »heim« bevaret på det tidspunkt, da visen blev affattet. *Digeren (Dikkerem)* er sikkert samme navn som no. »Degrum« af »*Digrheimr« (N. G. II, s. 213); on. »digr«, adj., 1) tyk, fyldig. 2) = »mikill«: stor; jfr. shetl. *Digrateng* (W): *digri tangi (»den store landodde«).

Da der findes et ikke ubetydeligt antal gamle norske elvenavne bevarede på Shetland enten som selvstændige eller som første led i sammensætninger (sé nærmere kap. IX), og da elvenavne ikke sjælden findes sammensatte med »heimr« i moderlandet, kan det ikke undre at træffe sådanne sammensætninger også på Shetland. Som et temmelig sikkert eksempel på denne gruppe af navne kan fremhæves gårdnavnet *Snekkerom [snækerəm, -ọm]* (de Herra, L), sandsynl.: *Snekkjar-heimr. Gården ligger tæt ved en å. Ang. *Snekk- som elvenavn sé kap. IX. — Et andet sandsynligt eksempel er

[1] »The burning of Mooness castle« — meddelt mig af hr. John Irvine, Lerwick. Mooness ligger i den sydøstlige del af Unst.

gårdnavnet *Goteren [gotərən]*, skrevet »Guttern, Guttorn« (de Hametoon, Fo), nu navn på to huse. Den ældre udtale er *Goterem [gotərəm]* og hos George Low (»Tour thro' Orkney and Schetland«, skreven 1774, først udgiven 1879 i Kirkwall ved Joseph Anderson) findes dette sted omtalt og skrevet »Guttorm«[1]. *-em*, –m, kan i dette tilfælde næppe være andet end levning af et gammelt »heimr«. De to huse, som bære det omtalte navn, ligge tæt ved åen »de Hametoon burn« i dennes øvre løb (det ovenfor *Goteren* noget nærmere ved åen liggende hus *Stjǫl* er af ganske ny dato; sé artiklen »stǫðull« i det flgd.), og forskelligt tyder på, at *Goteren* hører til de ældste gårdnavne på Foula[2]. Den formodning kan da opstilles, at vi her have et oprindeligt »*Gautarheimr« (Gautar, gen. af Gaut, f). Til dette elvenavn (Gaut af »gjóta«, v., at gyde) findes flere sikre spor i Norge (NG. III, s. 234)[3]. Ang. lydudviklingen »au« > *o* i shetlandsk sé N. Spr. s. 128 § 21.

Mere tvivlsomt på grund af manglende ældre former er navnet *Sjorten [s̜ɔ'rtən]*, skrevet »Shurton« (Gulberwick, M. Whiteness, M). Der er to huse af dette navn i bygden Gulber-

---

[1] Det var »William Henry of Guttorm«, der i 1774 foresagde Low det eneste bevarede norrøne kvad på Shetland (Hildinakvadet).

[2] Jeg vil i denne sammenhæng gøre opmærksom pa navnet »de *Sweltu [swə'ltu]* o' *Goteren*«, et stykke brat kyst (fuglebjærge). Hver gård på Foula ejede i tidligere tid sit stykke af kysten med fuglebjærgene af hensyn til den store betydning, som fangsten af søfugle og indsamlingen af deres æg havde for befolkningen. Men af navne langsmed kysten er det kun det ovennævnte (de *Sweltu* o' *G.*), hvori jeg har kunnet genfinde et minde om denne gamle kystinddeling. Intet andet gårdnavn på Foula findes bevaret i en sådan forbindelse.

[3] Fra selve Shetland har jeg ellers ikke noget sikkert eksempel på forekomsten af det her omtalte elvenavn. Bygdenavnet *Gotsjer [gots̜ər*, sandsynlig for **gots̜tər]*, skrevet »Gutcher«, kunde, da stedet ligger ved en ikke ubetydelig å, nok tænkes at være et oprindeligt »*Gautarsetr el. -staðr, men kunde lige så vel tænkes at udgå fra et personnavn som »Gauti« el. »Gutti«. De fleste af de shetlandske elvenavne forekomme på grund af landets lidenhed kun en enkelt gang eller kunne i al fald ikke påvises at forekomme oftere.

wick (syd for »Sound« ved Lerwick): »Nort' *Sjorten*« og »Sooth *Sj.*«, liggende et godt stykke vej fra hinanden. Ovenover »Nort' *Sj.*« noget inde i landet hæver sig et betydeligt højdedrag, kaldet »*Sjorten* Hill«. Selve skrænten kaldes »de Brae o' *Sjorten*«, medens toppen af højdedraget kaldes »de Wart o' *Sj.*« (sé »varða«). Sydvest herfor er en lille indsø, kaldet »de Loch o' Wick«, og fra denne rinder en å ned, som gennemstrømmer bygden Gulberwick. I sognet Whiteness genfindes *Sjorten* som gårdnavn, og gården ligger midt imellem den smalle bugt Stromness Voe og den betydelige indsø Strom Loch, ikke i umiddelbar nærhed af nogen af dem, på en bred imod syd tilspidset landtunge. Navnet er sikkert gammelt både i Gulberwick og i Whiteness, og gængse afledninger som »Short-toon« eller »Shore-toon« (sé »tún«), hvis første led er engelsk, eller »*Sjófartún« (af on. »sjór«, sø), ere dels af den førstnævnte grund, dels på grund af navnets mangedobbelte forekomst i Gulberwick sogn meget usandsynlige. Intet af stederne ligger heller i nogen umiddelbar nærhed af søen. Man kunde vel f. eks. tænke på et »*Saur-tún« i lighed med no. »Saurbýr« (af on. »saurr«, dynd), men dels passer en sådan afledning i sig selv dårligt til stedernes naturforhold, dels vilde den nævnte sammensætning næppe findes så hyppigt gentagen på et og samme sted under de ovenfor nævnte forhold. Dette samme gælder andre forklaringer. Ganske vist hedder personnavnet »Sigurd« i shetlandsk nu *Sjurd(i)*, der i sammensætning kunde tænkes afkortet til *Sjor-*, men det er tvivlsomt, om formen med *sj* kan være meget gammel. Efter shetlandske lydregler bevares ellers altid g-lyden imellem to vokaler. Meget tyder på, at det slet ikke er noget »tún«-navn, som her foreligger, men at *t* i *Sjorten* hører til første sammensætningsled. Af mulige forklaringer af dette navn forekommer en afledning af stammen »Hjart-« mig den sandsynligste. Den findes som første sammensætningsled i adskillige norske stednavne (Hjart-aas, -dal, -heim, -holm, -tjern o. fl.), hvor der kan være tale om afledning af on. hjarta, n, hjærte (mulig i henhold til stedets form eller sigtende til noget centralt) eller undertiden af en elvenavnstamme »Hjart« (sé N. G. I, s. 63). En lydudvikling *Hjart > *Sjort [s̜å'rt]* vilde være ganske regelmæssig i shetlandsk; jfr. *sjolmet [s̜ålmət]* af on. »*hjalmóttr«, adj., hjelmet (om en sort ko med hvidt hoved), *Sjetland [s̜ætland]*, »Shetland«, af »Hjaltland«, o. s. v. (sé N. Spr. s. 136). Da »Sooth *Sjorten*, Nort' *Sj.* og *Sj.* Hill« i Gulberwick alle ligge nord for den å, som gennemstrømmer bygden, medens gården »Wick« (sikkert en af de ældste i Gulberwick, sé artiklen »vík«), ligger søndenfor, er det ikke usand-

synligt, at navnet *Sjorten* oprindelig kan have betegnet den nord for åen liggende del af bygden. Dette vilde da også tjene til forklaring af, hvorfor fjældskrænten og det øverste af højdedraget kaldes »Brae, Hill og Wart o' *Sjorten*« og ikke, som man skulde have ventet: »Brae, Hill og Wart o' Gulberwick« (el. »Wick«; jfr. indsønavnet). *Sjorten* kunde i så fald med nogen sandsynlighed forklares som et gammelt »*Hjart-heimr«, hvor første led kunde være den nævnte elvenavnstamme (med hensyn til *Sjorten* i Whiteness måtte en anden forklaring anvendes, da her ingen å findes). »Heim«-navne findes i Norden oftere som navne på bygder eller større strækninger, distrikter, og hvad særlig »Hjartheimr« angår, omtales dette hos O. Rygh (N. G. I, s. 63) som forekommende på to steder: som gårdnavn (»Hjertum«) i Smaalenene i Norge, og som gammelt sognenavn (»Hjarteimr«) på gammel norsk grund i Sverige (i Bohuslen ved Götaelven)[1]. På overgangen *-em* > *-en* (af »heimr«) i shetlandsk er der i det umiddelbart foregående meddelt eksempler (de *Orens*, *Digeren*, *Goteren)*, og den gamle dativendelse »-um« findes altid i formen *-en [-ən]* i de tilfælde, hvor den er bevaret.

På »heim«-navne, bevarede som første led i sammensætninger, haves et par sandsynlige eksempler, begge fra øen Fetlar. *Widembrekk* el. *-bregg [wedəm-]* (Fe°) synes at være et oprindeligt »*Viðheima-brekka«. *Widembrekk* er navn på en større bakkeskrænt og tillige sammenfattende navn for nogle få her liggende huse (deriblandt *Bjelagord* på toppen af bakken). »*Viðheimr, *Viðheimar« findes som gårdnavn i Norge (Vedem, Vedum, Veum: N. G. I og IV), og hvad angår første led »viðr« (skov), da er der i shetlandske stednavne flere hentydninger til skovvækst (sé nærmere kap. VI). *Njirm (Njerm) nja [ner(ə)m na]* er et stykke grund i Funnie ness (Fe°) med spor til gammel opdyrkning. Skulde ikke *Njirm*

[1] Med hensyn til formodningen, at *Sjorten* oprindelig har været navn på den nord for åen liggende del af Gulberwick kan jævnføres bygden Collafirth i Northmavine. Den større, syd for åen »*Rør*-water burn« liggende del af denne bygd kaldtes tidligere *Binarvi* (el. *Minarvi) [bınar·vı (mınar·vı)]*, medens den anden mindre og højereliggende del nord for åen kaldtes »de *Fjardepall*« (sé s. 93 under »fjǫrðr«). Disse navne bruges ikke mere. Jfr. også det lille afsnit om uddøde distriktsnavne ved slutningen af indeværende kapitel.

(Njerm) her være et gammelt »Njarð(ar)-heimr«? En sådan afledning forekommer, da stedet er højt beliggende, i al fald sandsynligere end en afledning af »Niðrheimr«, hvor »niðr« (ned, nede) jo antyder lav beliggenhed. Norske gårdnavne som »Nærum, Nereim, Nærem« påvises af O. Rygh at indeholde gudenavnet »Njǫrðr«; opr.: *Njarð(ar)heimar« (sé N. G. I, s. 342: Nærum). Betydningen af *nja̱* (i *Njirm nja̱)* er usikker. En del gamle, nu uddøde, sagn vare tidligere knyttede til stedet *Njirm nja̱.*

På grund af den stærke afkortning af ordet »heimr«, og navnlig fordi *-m* så hyppigt går over til *-n,* vil det, når ikke tilfældig ældre skriftformer findes, være yderst vanskeligt at påvise flere »heim«-navne på Shetland, selvom man nok tør antage tilstedeværelsen af flere. Det oftere forekommende *Mẹlens (Mẹdlens), Mellens* kan således være enten et »*meðal-heimar« eller plur. af »*meðal-land« eller (når formen *Mẹdlens,* Fe, undtages) bestemt plur. af »melr« (sand). de *Melens:* Wh, gårdnavn i Whiteness, Wd, er enten *meðal-heimar el. -lǫnd (-landir).

On. hella, f, helle, flad klippe eller klippegrund. — I shetlandske stednavne *Hella [hɛla], Helja [hɛ̯la], Hellek [hɛlək], Heljek [hɛ̯lək];* i daglig tale *heljek [hɛ̯lək]* (alm.), en flad sten. – *Hella* (Ness of Soond, M). *Helja* (U^w. Nm^v). de *Hellek* (Voe, Du). *Gamla Heljek* (Fe^o): *gamla hella. *Heljena grǫ (grǫ)* (Y^n): *hellan grá. — *Bergshella [bɛrsɛl·a]* (Soond ved Lerwick, M): *bergs-hella. de *Kobbaheljas [kǫba-]* (Fe): *kobba-hellur (on. kobbi = kópr, sælhund). *Lørhelja* (Bonidale, L): *lýr-hella (on. »lýrr«, lyr, en torskeart), d. v. s. en strandklippe, medeklippe, hvorfra ovennævnte torskeart fiskes. de *Nunheljens* (Nm^v): *nón-hellurnar; gammelt dagsmærke, solmærke (on. nón, n, tiden ved kl. 3 om eftermiddagen). *Presthelja* (C): *prest-hella. — *Hellines* (U): *hellunes. de *Heljatus* (Efstigarth, Y^h): *hellu-þúfur. (de *krø* o') *Helnahwi* (Klebergswick, U): *hellunnar- el. *hellna-kví. *Heljenaklakk* (Fe^f), navn på en fiskegrund: *hellunnar- el. *hellnaklakkr. — På Foula findes formen *hedl-* i navnet »de *Hedlakliv, Hedlikliv [hædla-, hædlıklıv]:* *hellu-klif; men den mouillerede form i *Heljeberg [hɛ̯ləbærg]:* *hellu-berg.

On. hellir, m, klippehule. — Shetl. *heljer [hɛ̮lər]*, klippehule, i talesproget og i stednavne. *Dunheljer* (Uʷ. Papa St.): *dyn-hellir (»dynr« betegner her søens larm). *Hondshelljer [hondʒ-hɛ̮lər]* (FJ): *hunds-hellir (sted til drukning af hundehvalpe). de *Riphelljer* (FI). *Heljersnes* (Lambhoga, Fe): *hellis-nes. — På Foula forekommer i stednavne formen *hedler: Gjonhedler*, sé »gjá«. *Røhedler:* *rauð-hellir.

On. hjalli, m, fjældafsats, genfindes i navnet »de *Sjail*« *[ʂäil]* (Norwick, Uⁿ), terrasse i en brat fjældside, hvis nederste del op til afsatsen kaldes »de *Broitalis*« *[brǫita-]* ɔ: *brǫttu (h)líðir, og den øverste del: de *Flagi* (sé s. 94).

On. hjalmr, m, 1) hjælm, 2) stabel, stak. Fra dette ord i betydning 2 må højnavnet *Sjolmek [ʂålmək]* udgå: de *Sjolmek(s)*, de hill o' *Sjolmeks* (PSt). Derimod kunde *Sjolmister* (N) måske indeholde mandsnavnet »Hjalmr«; sé kap. VIII (Personnavne).

On. hof, n, indhegnet plads, gård; hedensk tempel. Hyppigst i den sidstnævnte betydning. — Hertil et par gårdnavne: *Hov* (Br. Snaravoe, U), hvor ordet sandsynligvis blot betyder »gård«; jfr. fær. »í Hovi« (Suderø). *Hof* (Burrafirth, U), stykke agerland. Derimod er sammensætningen *Hovland [hɔvəland]* (Kolbenstaft, Fe) måske snarere at opfatte i betydning: land, tilhørende et (hedensk) tempel. Jfr. N. G., Indledning ss. 55—56.

On. hola, f, hule, fordybning. — *Hola [hɔla]* (Firth, De), gårdnavn. *Hola (Gerdi,* Haroldswick, Uⁿ), lav fugtig grund. *Holokopp [hɔlokɔp]* (Norwick, Uⁿ): *holu-koppr, sé »koppr«.

On. hóll, m, højde, høj. — Shetl. *hul [hul]*, meget almindeligt i stednavne. — *Hul* (NRoe. Wh), *Hulen* (Uʷ. Sandwick, Du), gårdnavne. de *Hulens* (Hagrister, Nm. NRoe. Unyafirth, Ai. West Isle, Skerries): *hólarnir. *Hulnen* (Uʷ), navn på en bygdedel, beliggende på skrænten af en høj; sandsynl.: *á hól(u)num. *Hulen brenda* (Norwick, Uⁿ *[brænda, brända]*. Burrafirth, U *[brända]:* *hóllinn brendi. *Hulen hjoga* (Gluss, Nm), sandsynl.: *hóllinn hǫgi; jfr. *Hjogel* under »haugr« s. 103. *Hulna hwessa* (Taft, Burrafirth, U): *hóllinn hvassi. *Hulen kwida* (Fladabister, C): *hóllinn hvíti

(således kaldet på grund af sit hvide mosdække). *Hulen rundi* (Ness of Islesburgh, Nm[v]), en rundagtig høj. *Hul skarpa, Hulen skurpa* (Wd), gårdnavn: *hóllinn skarpi (»skarpr« her = tør, med tyndt jordlag). *Hulen stura* (Noonsbrough, Ai. Sandwick, Du *[stura* el. *sturi]):* *hóllinn stóri. *Hulna stura* (Northdale, Fe), flere høje: *hólarnir stóru. *Hulen faira flogga [fäira floga]* (Nibon, Nm[v]). *Hulen terva røni* (Nm[v]): [-(h)raun]. *Hulna (Hulena) hula* (Y[n]), den største af to høje, som under ét kaldes »de *Hulins*«: *hólna hóll. *Milja [mela] Hula* (Norwick, U[n]): *millum hóla. — *Engahul* (Klodister, Nm): *engjar-hóll. *Rossahul* (Burrafirth, U): *(h)rossa-hóll. Som andet sammensætningsled bliver *hul* alm. afkortet til *-(w)ul, -(w)ol, [-(w)ol, -(w)ol, -əl]: Bratthul [bratol, bräitwol]* (Y): *bratt-hóll. *Grodwol = Grod(h)ul* (N[s]): *grjót-hóll. *Kjorkhul [kjo'rkol]* (Quarf, SShetl.): *kirkju-hóll. *Kwirhul [kwırəl]* (W), *Kwirhuls*-water *[kwırəls-]*, skrevet »Quirls water«, (Ti), de *Hwirhul [hwirəl]* (Soond ved Lerwick, M): *kvíar-hóll; sé »kví«. *Lirhul* og *Lirwol [-wol]* (Norwick, U[n]): *(h)líðar-hóll. *Skibhul [skıbəl]* (U[b], gårdnavn. W): *skip-hóll (høj, hvorfra man spejder efter skibe eller både). *Stenshul [stenswol, -uəl]* (Wd), gårdnavn: *steins-hóll. *Sturhul [sturəl]* (N): *stór-hóll. *Swarthul* og *Swartwol* (Br. Y): *svart-hóll. — En oftere forekommende sammensætning er *alfhóll (alfehøj, elverhøj): *Wolvhul, Wolwul [wolvəl, wolwol]* (1) Tegen, De; også kaldet »de *W.* knowe«. 2) Wd *[woləwol]). Wolhul [wolol]* (Fladabister, C). *Wolver(s)hul [wolvər(s)ol]* (Y[m]); med hensyn til formen *Wolver(s)* sml. fær. álvarhús for álvahús, alfebolig. Både oprindeligt »á« og det af »a« i forbindelser som »alf, alk, als« udviklede »á« bliver i shetlandsk alm. til *o, wo;* eksempler herpå findes meddelte i N. Spr. s. 118. — Som første sammensætningsled: de *Hulali* (Kolbenstaft, Fe): *hóla-(h)líð. de *Hulnaten* (Fe[f]), strimmel agerland: *hólanna-teinn. de *Hol(e)røns [holərøns, hələrəns]* (Fogrigarth, Ai), to klippehøje: *hól(a)-(h)raun.

On. hólmr, m, holm. — I shetlandsk i daglig tale alm.

i den angliserede form »holm«, udtalt *hɔm,* og således også som sidste sammensætningsled; som første led alm. *hulm-* og med bortfaldet *m: hul-.* — *Hulmkoddi [hulkọdi],* pynt på nordsiden af »de Holm o' West Sandwick« (Yell): *hǫlm-kuddi el. -koddi. de *Hulmsnof [huls-, holsnọf],* sé »*(h)núfr«. de *Hulsund* (mellem Yell [Y^m] og Kay holm), *Hulsund [hul·sọṇd·]* (Fe): *hólmsund. I Conningsburgh betegner »a *hulsund*« et sund mellem holme og skær eller mellem en holm og det lige over for liggende fastland. *Hulma*-water (St), indsø med nogle holme: *hólma-(vatn). de *Hulmali̱s* (St), fjældskrænt ned til *Hulma*-water: *hólma-(h)líðir. *Hulmasjøn [-ṣøn]* (Ness of Hamar, Nm), lille indsø med nogle holme: *hólma-tjǫrn. — *Brattholm [brătọm], Fladholm [fladọm], Nøstholm [nøstọm],* (Russeter, Fe^v): *bratthólmr, *flathólmr, *nausthólmr. »*Skor* holm« *[skọrəm]* (Whalsay Sound). »*Wether* holm« *[wädərọm]* (De^ø).

On. holt, n, stenet bakke. — Shetl. *holt, hulter, holter* i en del stednavne, navne på stenede bakker eller høje; *hulter, holter* som regel i pluralisform. I daglig tale alm.: a *hulter [ho‘ltər],* et klippestykke, en stor sten; tildels også: en dynge af store sten. — de *Holt [hå‘lt]* (W). de *Holtaskord [hǫ‘ḽtaskọrd]* (Valafel, U): *holta-skarð. de *Holters* (mellem Brae og Voe, De *[ho‘ltərs, hɔ‘ltərs].* WSw, Y *[hɔ‘ltərs].* Strand, Fe *[hǫ‘ḽtərs]).* de *Hulters [ho‘ltərs]* o' de Dale (L), det sydlige hjørne af højen »de *Klobb* o' Tronaster«, indeholdende store revner og kløfter.

On. hópr, m, (hóp, n), lille (indelukket) bugt. — Shetl. *hu̱b* som stednavn og tildels også som fællesnavn. de *Hu̱b* (Voe, Du). de *Hu̱b* o' Lunnister (Nm). de *Hu̱bs,* plur. (Hamnavoe, Papa St.). *Hu̱bi* (Fe), bygdenavn: *í hópi.

On. horn, n, horn; hjørne. Betegner i stednavne dels: en spidstoppet højde, dels: hjørne. — *Honnastakk [hoṇastak]* (U^n), de *hemer* and *øter Honnastakk [hɔṇdastak]* (Burrafirth, U), spidse skærklipper: *horn-stakkr, (heimri, ytri). (de *Horn* o') *Honni,* sé s. 67. de *Honni [håni]* (Papa St.), bakke. de *Horn* (o' Papa) (Papa St.), en fra en stejl kyst udstikkende spids

(*horn* er en nyere angliseret form, da lydforbindelsen »rn« i on. ellers ikke er bevaret som sådan i shetlandsk Norn, men er gået over til *n (nn), ŋ).* de easter and de wester *Hond [hoŋd]* (Huston, Haroldswick, U[n]), to stykker land i hjørnerne af indmarken.

En afledning af »horn« (on. hyrna, f, eller hyrni, n) er »de *Ønd*« *[øŋd]* (Y[m]), navn på et hus, beliggende i et hjørne af indmarken. Ordet *ønd [øŋd]* bruges på Fetlar som fællesnavn i betydning »hjørne«. Formen *ønd* står for **øn* (jfr. ovf. *Hond* og *Hondastakk* = *Honnastakk).*

On. hús, n, hus. — *Longhus [lɔŋos]* (Fe), gårdnavn: *lang-hús. — *Husifel* (Haroldswick, U[n]), fjæld, på hvis skrænt bygdedelen *Fjel* ligger: *húsa-fell. *Huston* for *Hustun* (Haroldswick, U[u]), bygdedel: *hús-tún. *Husawik* (Hascosay ved Yell): *húsa-vík. — Bygdenavnet *Stennes* (Esh, Nm[v]) er ikke »stein-nes«, men en forvanskning af »*stein-hús«. Navnet findes skrevet »Stanehouss« i skatteregister fra 1600, hvor stedet nævnes blandt gårdene i Nm. — Ang. »hús« i gårdnavne sé nærmere kap. III.

On. hvammr, m, lille dal. — Shetl. *hwam* (på vestsiden: *kwam)* som fællesnavn og som stednavn. de *Hwam* (Fe[f]). *Hwam* (Quendal, Du), gårdnavn: *í hvammi. de *Hwamstegs* (Fe[f]): *hvamms-teigar. *Hwammarøni* (NRoe): *hvamm(a)-(h)raun.

On. hvarf, n, krumning; hjørne, krog; sted hvorom man gør et stærkt sving, sted med afsides (skjult) beliggenhed [i stednavne]. — Hertil bygdenavnet *Kwarf,* skrevet »Quarff« (Syd Shetland), et lavt liggende, af fjælde omgivet sted: *í hvarfi. *Kwarvsdal [kwa'rsdɛl],* skrevet »Quarsdale« (ved Tresta, Ai): *hvarfs-dalr.

On. hæð, hœð, f, højde. — Hertil må henføres den i nogle shetlandske stednavne forekommende pluralisform *hodens, hoidins* (uden i-omlyd). de *Hodens [hɔdəns (hodəns)]* o' de *Kwols,* de *H.* o' de Ness (Sa), navne på højdestrækninger, højt liggende græsgange: *hals-hæðirnar, *nes-hæðirnar. de *Hoidins [hoidɪns]* (Soond ved Lerwick, M), det øverste parti af en høj. de *Hoddjins [hodʒɪns]* o' *Råga* (Y[h]), navn på en langstrakt højde, synes at forudsætte en grundform på -gð; jfr. no. og fær. högd, f = hæð. På Yell forekommer udtrykket »de *hoidins* o' de hill«, brugt om den øverste del af en større høj eller højde.

On. h ǫ f ð i, m, forbjærg. — Shetl. *hevdi, hevda (hefda, hevd)* i stednavne. de *Hevda [hɛvda, hævda]* (Fe. Nm^{v}. Fladabister, C. Sooth Voxter, C). Wester *Hevdi*, de run *Hevdi [hævdi]* (Fo). de *Hevdin* o' Wadderste, de *H.* o' de Ness (De): *hǫfði-nn. *Hohevd(a)* (Hamnavoe, Eshaness, Nm^{v}): *há-hǫfði. *Lambahefda* (Y, mellem Reafirth og Otterswick): *lamba-hǫfði. *Sturhevda* (Lunna ness, L). *Velthevda* (Isle of Fedeland, NRoe), har i ældre tid været opdyrket: *velt-hǫfði; sé »velta«. *Hevdigert* (Y^{m}): *hǫfða-garðr.

On. h ǫ f n, f, havn. — Shetl. *ham* (for *hamn), i* sammensætninger som første led: *hamna-*. Kun i stednavne. — *Ham* (Br. Fo. Skaw, U^{n}). *Hamnavo* (Y^{s}. Eshaness, Nm^{v}. Papa St.): *hafnar-vágr. *Hamister* (Wh): *hafn-setr.

On. i ð a, f, strømhvirvel. — Hertil navnene »de *I [i]* o' de *Ander [äŋdər]*« med »de *stakk* o' de *I*« *[i]* (Uya, Nm) og *Inastakk [ina-]* (Nm^{v}): *iðna-stakkr — søklipper, ved hvilke strømhvirvler findes. Også »de *Ilnaskerris*« (Nortness, P St), skær, synes at høre hertil; første led sandsynl. af et »*iðla« — jfr. no. »ile« = ida (Aasen). Til »*iðla« bliver sandsynl. også at henføre holmenavnet »*Il [il, il]* -holm« (Fe^{n}).

On. í l a, f, kilde. — *Ila*-water (Nm), indsø.

On. j a ð a r r, m, kant, rand. I Norge ofte som stednavn (strækning langsmed højdedrag o. l.). — de *Jerins* (Eshaness, Nm^{v}), navn på en højderyg: *jaðrarnir.

On. j ǫ r ð, f, jord. — Hertil vel: *Jarwol* af **Jarhul* (Livister, Wh), lille høj med dyb jord: *jarð-hóll. *Jar-, jor-, jår-* i shetlandske stednavne kan i reglen forklares på forskellig måde (bl. a. af det ovenfor nævnte »jaðarr«).

On. k a m b r, m, kam, takket fjældryg. — Shetl. *kam(b), komba, kom(b)* i stednavne. Nu dog almindeligst i den lavskotske form »kame«. — de Hill o' *Kamb* (Y^{m}), fjæld; *Kamb* (Y^{m}), gårdnavn. *Komba [kəmba]* (Fo), fjæld, nu alm. kaldet »de Kame«. (de stane o') *Komba* (Hill of Hellister, Wd). *Mukla* and *Litla Kom [kǫm]* (Papa St.): *mikli, lítli kambr. de *Komens* (NRoe): *kambarnir. Som andet led: *Berrishulakomba* (Y): *bergshóla-kambr. *Brattikom [brätekom]* (Aithslee, Fe): *bratti kambr. *Felakomb* (Y^{n}): *fell-kambr.

Hestakam (Nip of Burrafirth, U): *hesta-kambr. *Rongakom [råŋ(g)akɔm]* (Skaw, U^n). — Som første led: *Komsfel* (Y^h): *kambs-fell. — West-, Mid- og East-kame (M, på grænsen af N og Wd), *Hu*-kame (L): *hó(há)-kambr.

No. »kamp«, m, (kampesten, gråsten) findes efter O. Rygh som fjældnavn. — Hertil hører vel »de *Kompes* (Du^e), navn på en kystskrænt, klippeskrænt.

On. keila, f, smalt sund, smal vig. — de *Kela* (Sa), farvandet imellem »the Holm of Melby« og det lige overfor liggende fastland.

On. kelda, f, kilde; vandpyt, sump. — *Kelda [kælda] (Øri,* Fe), en vandsamling. *Smorkelda [smor-, smərkäl·da]* (Fe^f), kilde, hvori fra gammel tid nykærnet smør er blevet udvasket: *smjǫr-kelda. *Kellabronn* — sé »brunnr«.

On. ker, n, kar; i isl. tillige: sump, morads (Bjørn Haldorsen). — Ordet findes i nogle få shetlandske stednavne, hvor det må betegne »fordybning, hule«, mulig også »sump«. — de *Selker [sälkeᵊr]* (Burrafirth, U), navn på en hule i strandkanten, hvor sæler søge ind: *sel-ker. *Kerboiten* (Islesburgh, Nm): *kerbotn, sé »botn«. *Kerpodl [kerpɔdl, kerpədl]* (Fo): *ker-pollr.

On. kíll, m, smal, dybt indtrængende vig. — Hertil »de *Kils*« *[kils]*, plur. (Fl), nogle snævre sunde, begrænsede på den ene side af øens kyst, på den anden side af revler og skær. *Kilswik [kɪᶜlswɪk] (Grøtin,* Fe): *kíls-vík.

On. kinn, f, kind, brat skrænt eller hælding. Forekommer i shetlandske stednavne *[kin, kɪn]* oftest anvendt om kystpartier. — *Kin* (Bruray, Skerries). de *Kin* (Ness of Soond ved Lerwick, M. Skelberry, L. Fladabister, C. Sa^o). de *Kin* o' *Fjel* (Fe), o' *Søret* (Wh). de *Kins* o' Katanes (L). de *øter* and inner *Kinjens [kiŋens]* (Fe^f): *kinnarnar. *Kinahelja [-hɛla]* (Fe): *kinnar-hella. — På »Vestsiden« findes formen *kidn [kidn]:* de craig o' *Kidn* (Sa); de side o' *Sudra [sodra] Kidn* (Fo): *syðra kinn.

On. kjalki, m, kæve, kæveben; fær. kjálki, m, kind. — Shetl. *kjolk(a) [kjåᶜlk(a)],* sjældnere *kolk, kwolk, hwolk,* i stednavne i lignende betydning som det oven omtalte »kinn«, nemlig: brat skrænt, fremspring (klippeparti, kystparti). — *Kjolka* (Ti. Olnesfirth voe, De). de *Burrawol-kjolk* (Fo):

*borghóll(?)-kjalki. de *Likjolk* (Fe): *(h)líð-kjalki. *Kjolkefel* (St): *kjalka-fell. de Nort and de Sooth *Kwolk (Hwolk) [kwǫ'lk, kwə'lk, (hw-)]* (Isle of Nibon, Nm[v]), to bratte skrænter. Med hensyn til formen *kwolk, hwolk* sml. *hwolkekast* = *kjolkekast,* N. Spr. s. 31.

On. klakkr, m, klat, klump; isl. klakkur, m, opstående klippe (Bjørn Haldorsen); fær. klakkur, m (og tildels no. klakk, m [Ross]), klippe, bjærgknold. I no. og fær. betegner ordet alm. en grund i søen, en fiskebanke. — I shetlandsk betegner *klakk* alm. en fiskebanke, både i omgangssproget og i navne på sådanne banker. Dog findes ordet også a) som fjældnavn: de *Klakk* o' de *Hwœis* (N[s]), og b) som navn på en fremspringende pynt: de *Klakk* (Little Ham, Fo).

On. klauf, f, (trang) kløft. I samme betydning: klofa, f, og klofi, m. — Shetl. *kløv, klov [klǫv]* i stednavne; den første form udgår fra »klauf«, den anden fra hvilkensomhelst af de nævnte grundformer. de *Kløv* (Hawksness, N. C). de *Kløvs* (Clumlie, Du). de *Skorkløv* (C): *skarð-klauf. de *Klov [klǫv]* (Burravoe, Y[s]). de *Øeklov [ø(ə)klǫv],* navn på en kløft i den lille ø Egilsay (Nm[v]): *øyjar-klauf el. -klofa, -klofi.

On. kleif, f, brat bakke eller bjærgside, fjældside, ad hvilken der går en vej. — Shetl. *klev, klevi* i stednavne. de *Klev* (Hoswick, Du. De. U: gård under den bratteste del af fjældet *Vâlafel).* de *Klev* o' Mangister, o' Olnesfirth (Nm[v]). de *Klevi* (Fo. Unyafirth, Ai. Tresta, Fe). de *Klevs* (Quarf, SShetl.). de *Klevins* (Burravoe, Y[s]. Westafirth, Y[n]): *kleifarnar.

On. kleppr, m, klump, fjældknat. — i shetlandske stednavne findes *klepp [klœp]* flere gange som navn på høje, undertiden fjældknatter. de *Klepp,* fremstående parti af forbjærget Fitful head, Du. de *Klepps* o' Kollaster (Sa), høje (modsat: de *Legins* o' Kollaster). de Nort and Sooth *Klepp* (Fladabister, C), høje (ved foden af disse er „de *Klappa*-meadow"). *Klapphul [klap(h)ol, klapwǫl]* (C), egl. navn på en høj, men nu gårdnavn: *klapp-hóll. Formerne med »a« *(Klapphul, Klappa*-meadow) gå dog snarere tilbage til et oprindeligt *klǫpp (*klǫppr) end til »kleppr«; jfr. hos Fritzner: klöppurnes = »klepparnes, kleppu(r)nes«, fjældknat, som stikker ud i vandet. Også »de Nort and Sooth *Klepp*« i Fladabister bliver da snarest at henføre til formen med »ǫ«, da »*Klappa*-meadow« har navn efter disse høje.

On. klettr, m, klint, klippe, fjældknat. — Shetl. *klett* i stednavne og som fællesnavn. Alm. — *Klett* (Wh), bygdenavn. *Kletta* (Ai), klippehøj; med hensyn til formen jfr. no. klitta, f = klett. *Klettin rø [klœten rø̱]* (Hillswick, Nm^v), gårdnavn: *undir klettinum rauða (»under den røde klint«). de *Kletters [klœtərs]* (Noss ved Bressay): *»klettar« med tilføjet engelsk plur. -s. de *Kletts* o' *Sjina [s̱ina] hwita* (FI), en række klipper, hvide i solskinnet: opr. vel *hvítaskinsklettar. de *Klettins,* fiskebanke ved MRoe: *klettarnir. En i grammatisk henseende mærkelig form er *Kletterne [klœtərnɛ]* (WSw, Y): *klettarnir. — *Lungklett [loŋklœt]* (Ai^e), klippe på en lynggroet hede: *lyng-klettr; sé nærmere »lyng«. *Stu̱raklett* (Br), klippe i søen. de *Kletnadelds* (de Biggins, Papa St): *klettanna-deildir.

On. klif, n, = kleif; fær. kliv, f, brink. — Hertil: de *Klivens [klɪvəns]* (NRoe^v), højt, brat klippeparti. de *Hedlikliv [-klɪv]* (Fo): *hellu-klif. Om *Kliv* af »klyf« sé nedenfor: klyf.

On. kló, f, klo, betegner i norske stednavne noget fremspringende, krummet og spidst. — Hertil: forbjærgnavnet »*Klu̱ [klu̱]* Head« (Nm^v, ved det sydlige indløb til *Rønis vo). Klohul [klɔwəl],* (Fladabister, C), høj; sandsynl.: *kló-hóll. *Klunes* (Swinister, De): *kló-nes. *Klusta* (Ai), bygd på et imellem to bugter fremspringende næs: ?*kló-staðr (-staðir).

On. klubba, f, klubbe, kølle, no. klubb, m (klubba, f), klump, bjærgknold. — Shetl. *klobb [kloḅ],* en enkelt gang *klobba [kloḅa],* i stednavne, og betegnende »bjærgknold«. — *Klobba* (Nm^v). de *Klobb* o' Busta (Sa^e), o' Collafirth (De), o' Mula (De. Olnesfirth, Nm), o' Swinin, o' Tronaster (L). de *Klobbs* (W), gårdnavn. de *Klobbins [kloḅens]* (Fe), navn på nogle strandklipper: *klubbarnir el. *klubburnar.

Isl. »klúka«, f, liden stak eller dynge (Bjørn Haldorsen), fær. klúkur, m, bundt (lille stabel) hø. — Fra *klúk- i betydning »stabel« synes at udgå *Klukistakk* (Foraness, Du^v), navn på en søklippe. Hertil vel også *Klu̱gen* (Fe^e. U^e), henholdsvis gård- og bygdenavn *(Klu̱gen* på Fe. er nu nedlagt). Jfr. »Kluke« (ældre: »Kluka«) samt »Kluken« som gårdnavn i Norge (Rygh, N. G. III, 83).

On. *klumpr, m. No. og da. »klump«. Forekommer i

norske stednavne i betydning »fjældknat« o. l. — I nogle shetlandske stednavne findes *klump, klumper [klo'mp(ər)]* i betydning »klippestykke, bjærgknold«. de *Klump* (Mousa, SShetl.). de *Klump* o' de Broch-*teng* (Colvidale, U). de *Klumpers* (Fladabister, C. W): *klumparnir. »de *Klumpers*« i Walls er navn på en høj, ved hvis fod gården »de *Klobbs*« (sé ovf. »klubba«) ligger. Også dette sidste navn må oprindelig have betegnet selve højen.

On. klyf, f, kløv, kløvsadel (»klyfberi«), tvedelt hestelæs, må oprindelig have haft en mere udstrakt betydning: kløft, noget kløftet (jfr. klauf o. s. v.). — Hertil og ikke til »klif« bliver at henføre navnet de »de *Kliv*« *[klıv]* (U), betegnende a) et kløftet klippestykke, b) et kystparti, indeholdende en kløft. Kun som stednavn.

No. »knabb«, m, knold, bjærgknold; jfr. »nabbr« (on.) — Hertil: de *Knabb* (Lerwick, M).

On. knappr, m, knap, knop, rund top (jfr. no. knapp). Findes i norske stednavne, betegnende »fjældtop« o. l. — Shetl. *knapp, knappi* i nogle navne på høje: de *Knapps* (Sa. Taft, Ai). de *Knappis [knapis, k'napis, hnapis]* (Ti). de *Knappis* o' Stabaness (MRoe). — de *Snapp* (Fe), sydspidsen af »Funnie ness«, forbjærg. Ang. overgang af on. hn, kn til *sn* i shetlandsk sé N. Spr. s. 136.

On. knjúkr, m, højt og stejlt fjæld af rundagtig form. — Shetl. *snjug, snjugi [snug, snugi]* i nogle fjældnavne. de *Snjug* (Fo). de *Snjugi* (U[v]). de *Snjugi* o' Catfirth (N). de *Snjugins* (Wh), to høje: *knjúkarnir. de *Snjugi* eller: de *Bergfinssnjug [bæ'rfensnug]* (De): *Bergfinns-knjúkr. »Stoorisnook« (Gardaness, De[o]): *stóri knjúkr. de *Snjugakodd(i)* — sé »koddi, kuddi«. Sidste led *njuk [ɲok]* i højnavnet »de knowe o' *Hermenjuk* (Sa) er sandsynligvis også »knjúkr«.

On. knykill, m, lille knude; fær. knykil *[knitʃıl]*, m, klump, lille klint eller fremstikkende klippe. — Hertil hører sandsynl. shetl. *snikkel [snıkəl], snukkel [snokəl], snokkel [snɔkəl], snjukkel [sɲokəl]* i en del navne på høje eller fjældtoppe. — de *Snukkel, Snokkel* (Quarf[o], SShetl.), 1) toppen af fjældet *Skræfel*, 2) parti af fjældet »de Sooth Hill«. de *Snjukkel* (NRoe), sydenden af »de *Li*« (lien). de *Snukkels* (C. Snaraness, Sa), de *Snjukkels* (Fe), navne på høje. de *Nia Snikkels* (Wh), høje.

On. koddi el. *kuddi. Dette ord, der ofte forekommer som stednavn på Shetland i formerne *koddi, kodda,* betegner der dels en afrundet pynt eller høj, dels en bassin- eller poseformet fordybning. Ordet synes at være det samme som on. koddi, m, hovedpude, og betegner da oprindelig noget sækformet, poseformet (on. »koddi«, shetl. *kodd,* hovedpude). Da *koddi, kodda* er så almindeligt i shetlandske stednavne, synes det noget påfaldende, at ordet ellers ikke er blevet påvist i nordiske stednavne i nogen af de ovenanførte betydninger. En overgang fra »ll« til »dd«, som finder sted i visse sydvestnorske dialekter, er fremmed for shetlandsk, og en afledning af »kollr« er derfor udelukket. Ang. sandsynlig indflydelse fra keltisk »ceide [keddy]«, afrundet høj, sé afsnit C. — de *Kodda [kọda]* (Mousa), navn på en høj. de hole o' *Kodda [kọda]* (Bruse holm ved Wh), en art søbassin, omgivet af en halvkres af skær på den ene side og det faste land på den anden. *Flukodda [fl̠ukọda]* (Marister, Wh), en lille halvcirkelformet bugt, omgivet af lave klipper, som ved flodtid tildels stå under vand: *flóð-koddi (-kuddi). *Lambakodda [lamakɔda, -kọda]* (Lambhoga, Fe), afrundet pynt: *lambakoddi (-kuddi). *Longnakodda [låŋnakoda]* (Fo), strandklippe, hvor lomvier pleje (plejede) at sidde (shetl. *longwi* = on. langve, SE, isl. langvigi, fær. lomvigi: lomvie, en art alke, søfugl). *Runkakoddi [ro'ŋkakọdi]* (Bigga Isle ved De), afstumpet klippepynt. *Snjugakoddi (-kodd) [sn̠u̠gakọdi, -kɔd]* (U), en lille poseformet sænkning i fjældet *Krossifel* nord for Baltasound: *knjúk(a)-koddi (-kuddi). — Oftest forekommer *koddi, kodda* i sammensætningen *þœfakoddi el. -kuddi: afrundet strandklippe, pynt eller søbassin, hvor vadmel tidligere blev udspændt, for at det kunde blive valket ved søens vekslende ebbe og flod (on. þœfa, v., at valke): *Tøfakoddi, Tẹfakodda [-kɔdi, kɔda]* (C), *Tø̣vakoddi* (Ness of Ennisfirth, Nm. Colvidale, U); *Tẹvakodda* (Quarf[e]. Br. Vidlin, L. Nibon, Nm[v]); *Dẹvakoddi* (Gletness, N). de *Tø̣vakoddis,* plur. (Bay of Brough, Y[n]). — *»Hundakoddi el. -kuddi«

betegner steder, hvor hundehvalpe sædvanlig ere blevne druknede: *Hundikoddi [hondıkodı],* 1) klippepynt og lille bassin ved Stennes, Nm^{v}, 2) pynt ved Mavisgrind på Delting-siden, 3) hulning, hvori en å løber ned, Y^{s}. *Hundakodda [honda-kɔda]* (Nibon, Nm^{v}), nu overført som navn på et stykke agerland, der går ned til strandbredden. — *Koddifel [kodı-fel]* (Whiteness), afrundet høj: *kodda- el. *kudda-fell.

On. kók, f, no. og isl. »kok«, n, svælg; fær. »koka«, f, den indvendige hulhed i den bageste del af ryggen på et kreatur. — de *Kok [kok]* (Haroldswick, U^{n}), snæver hulning i en klippe. *Kogigjo* (Ness of Papil, Y^{n}), de *Kogigjos* (Fe^{v}): ?*kok(u)-gjá. *Kogasund [kogasond],* snævert sund (Sa): *kok(u)-sund. — Formerne med *o* udgå i henhold til shetlandske lydregler snarere fra »kok, koka« end fra »kók«; derimod kan *Kok,* udtalt med kort lukket *o,* udgå fra den ene eller den anden form.

On. kollr, m, kulle, hoved, afrundet top. — Shetl. *koll [kɔl, kɔl (kål), kol, kɔil, koil* m. m.] og *kodl* i stednavne, navne på rundagtige høje, og tillige i et par sammensætninger i omgangssproget (f. eks. head-*koil, koll-* el. *koil*-top, *koll-* el. *koil-*»tate« (Nm): visk (halmvisk), som lægges over toppen af en hø- eller kornstak for at beskytte den; sko. »tate« = on. þáttr. — de *Koljen [kolən]* (Vaila ved Walls): *koll(r)-inn. de *Kodl [kɔd(ə)l, kɔdəl]* o' de *Nup* (Fo): et oprindeligt *gnúps-kollr. — Hyppigst som første sammensætningsled: *Kollefel [kåləfel]* (Sa), *Kodlifel [kådlefel]* (Fo): *koll-fell. *Kolla*-firth *[kɔlafert]* (Nm): *kolla-fjǫrðr; jfr. »Kodlafjørður« på Strømø (Færøerne). *Kolnes [kɔlnɛs]* (L): *koll-nes. *Kollerøn* (Ai *[koləran].* Nibon, Nm^{v} *[kɔləron]),* to runde klippehøje: *koll-(h)raun. *Kollaster* (Sa. Clousta, Ai): ?*kolla-setr. *Kollevo [koləvo],* skrevet »Cullivoe«, (Y^{n}. Papa St.): *kolla-vágr. I brev af 19. maj 1307 (D. N. I, 1) omtales en »Biorg husfræyia j Kollavaghe«, og bag på brevet findes (efter P. A. Munch) skrevet med en yngre hånd: »breff om Kollewog i Jælæ i Hetland« — altså = Cullivoe i Nordyell. — *Kollmonga [kɔl-* el. *kɔil·mɔŋ·ga]* (Quarf, SShetl.): *kollr »Manga« el. múnka (?múnka-kollr). Kælenavnet (til-

»Mangi« (= Magnus) omtales af O. Rygh, N. G. I, s. 376, som båret af en Orknøing i det 12te århundrede.

On. koppr, m, 1) kop, kar; fordybning, hulhed; 2) halvkugleformig forhøjning. — I shetlandske stednavne *kopp [kɔp, kop]* som oftest om en hulning, rundagtig sænkning i landskabet, men også undertiden om en rundagtig forhøjning. I adskillige tilfælde er det for øvrigt ikke muligt at afgøre, om det er »koppr« eller *kopa (no. kopa, f, liden hulning. Ross) med sideform »kop (koop)«, som ligger til grund for et shetlandsk *kop(p)*. Undertiden synes *»kúpa« (noget skålformet; jfr. isl. kúpa, no. kúpa, f, skål, rundt kar) at være den oprindelige form. — de *Kopp* (Wd, gårdnavn. Øver Soond ved Lerwick, M). de *Kopp* o' de Garts (Hoswick, Du). de *Kopps* (Shannerwick, Du. Sa. Fo: de *Kopps* o' *Edersjen,* sé »tjǫrn«). *Koppa* el. *Kopa [kɔpa]* (Br. Lunna, L); denne form går snarest tilbage til et *kopa. de *Kwup [kwop]* - dellin (delvin') (Sa), en lille rund høj med fladagtig top (fra ældre tid opdyrket); lydforbindelsen *wu* i dette tilfælde lidt uregelmæssig og viser snarest tilbage til et oprindeligt »ú« (jfr. no. »kup [kuup]«, pukkel. Ross). *Koppena [kɔpəna] kør* (Nm^v), lille dalsænkning, hvor køerne ligge (nær ved indsøen »*Kør*-water«): *kýr-kopparnir; jfr. nedf. *Kukopp.* de *Bergkop(p)* el. *-kup [bœ́rkop]* (Broch, Wh), fordybning i en klippe: *berg-koppr, *-kopa el. *-kúpa. *Holokopp [hɔlókɔp]* (Norwick, U^n): *holu-koppr. de *Kukopp* (de Biggins, Papa St.), lille dal: *kú-koppr. de *Rossikaps* (for: *-kopps) [rǫsıkaps]* (Fitful, Du), hestegræsgang: *(h)rossa-koppar. de *Smokopps [smǫkɔps, -kops]* (C^v), nogle små runde høje med fladagtig top; jfr. on. »smákoppr« i modsat betydning: lille kar, lille fordybning. — de *Koppadelds* (Semblister, St): *kopp-deildir. *Koppifel [kɔpıfel]* (Ai), fjæld med indhulet side: *kopp-fell. de *Koppahwæis [kɔpahwäis]* (Sulem, Nm): *kopp-kvíar. de *Koppa*-rigs (Tangwick, Eshaness, Nm^v. Houster, Ai). *Koppister* (Y^s), ældre form »Copasettar«: *kopp(a)-setr. — *Koppawik* (Sa^v): *koppa-vík. — de *Kuppek [kopək]* o' de Wart (Scous-

burgh, Du), hulning i fjældets side. de *Kupens* (1) Fo *[kupəns]*. 2) Wd. Catfirth, N *[kopəns])*, fjælde, i hvis sider findes hvælvformede hulninger; i dette tilfælde sikkert at aflede af det ovennævnte *»kúpa«; jfr. shetl. »to *kup [kup]*«, at danne en hulning, at hænge ud over med toppen, f. eks. om et fjæld.

On. kot, n, hytte. I Norge som gårdnavn (Kotar). — *Kot [kət]* (Wd), gammelt gårdnavn: *í koti (kotum). de *Stenikots [stenikəts]* (Swinister, De), gårdnavn. — Oftest bruges dog ordet *kot* i stednavne om et lille opdyrket og afgrøftet stykke land og kan da lige så godt udgå fra engelsk »cote«, indhegning, f. eks.: de *Kots [kọts]* (Houster, Ai), de *Kots [kåts]* o' Kollaster (Sa), de *Kots [kọts]* o' Smalabrunn (Velyi, Fe[h]). de *Pundekot* (Sa). Hertil vel også »de *Kats*« (Vatnigirt, U[s]), opdyrket stykke land. Ang. overgangen o > a sé N. Spr. s. 121.

On. krá, f, sé *kró.

On. kríkr og kriki, m, bøjning, bugt; vrå. — I nogle få shetlandske stednavne, betegnende noget smalt og strubeformet. de *Krig* (Fo), snæver dal. de *Kriga [krıga]* (MRoe), smal lille bugt.

On. kringla, f, kres, ring. — I shetlandske stednavne med omsat »r« og »l«: *Klingra, Klinger,* betegnende noget rundt, kresformet. — *Klingra [klıŋra]* (Skelberry, L), en høj. *Klinger [klıŋər]* (Roe Sound), en rund klippe. de *Klingras [klıŋgras]* (WSw, Y), agerruder. *Klingregjo [klıŋrə-]* (Sandwick, Du. Papa St.), *Klingersgjo [klıŋərs-]* (Fl): *kringlu-gjá. *Klingerhul [klıŋərọl, -əl]* (de Mool, N): ?*kringlu-hóll. *Klingresjon [klıŋrəṣon]* (Wh), navn på et kær: *kringlu-tjǫrn. *Klingrastakk* (Burrafirth, U), rund fritstående klippe: *kringlu-stakkr.

On. krá og *kró, f, krog, vrå; isl. kró (lambakró), f, fold (lammefold). — I shetlandske stednavne *kro̲* (on. krá, tildels måske *kró) og *kru̲* (on. kró), alm. betegnende »fårefold«. I daglig tale nu altid *krø*. — de *Kro̲* (i the West Cliffs, C), grøn skrænt med en fårefold. de little *Kro̲* (Neder Soond). *Kru̲ Ke̲tren* (Fo): *kró Katrinar? de *Kru̲ens* (Fe. Eshaness, Nm[v]): *krórnar. *Fulikru̲* (Sandwick, Du), gårdnavn; sandsynl.: *fola-kró (foli, m, føl). *Kro̲fel* (Y[h]): *krá (kró)-fell. *Kru̲gjo* (WBurra): *kró-gjá. *Kro̲teng* (Eshaness, Nm[v]): *krá-tangi. *Kro̲*-water (Y): *krá-(vatn). *Krorhul*

[krọrel] (Ørister, Fe): *krár(krór)-hóll. — Hvor *»kró« forekommer i gen. plur. i bestemt form (krónna), bliver det vanskeligt at skelne fra »krúna« (sé dette), som også forekommer i shetlandske stednavne. *Krọnafel* (Y) synes på grund af vokallyden *ọ* at udgå fra »krá (kránna-)«.

On. krókr, m, krog, krumning; hjørne. — *Kruk [kruk]* (Lerabakk, Fo), agerrude. de *Kruk [kruk]* o' *Haverswala* (Quarf°, SShetl.), en elvkrumning. de *Kroks [krɔks]* (Gord, Du). de *Krukelands* (Houlland, U): *krók-lọnd. *?Kroga* (Lunnister, Nm), gårdnavn. *Hwarakruk [-kruk]* (Fe), krumning i et gærde og det af denne krumning omsluttede stykke land: sandsynl. *kvarða-krókr (fær. kvarði, no. kvarde, m, kant, bræmme, linning). *Krukster* (De), skrevet »Crooksetter«, i skattefortegnelse af 1600 kaldet »Crogasettar«, forklares måske snarest af mandsnavnet »Krókr«.

On. kross, m, kors. Betegner vel i shetlandske stednavne (som i norske) oftest et i tidligere tid på eller ved stedet anbragt kors, f. eks. til de forbigåendes forrettelse af andagt. For øvrigt synes sådanne kors at have været anbragte i meget forskellige anledninger (sé N. G., Indledning s. 62). — de *Kross [krɔs]* (U[w]). *Krossbister,* sé »bólstaðr«. de *Krossdelds [krọsdelds]* (Fe): *kross-deildir. *Krossifel [krọsɪfel]* (U): *kross-fell. *Krossgjo* (Wick of Klebergswick, U[n]), *Krossigjo* (Sandwick, Du): *kross-gjá. de *Krossalands* (»toon« o' Klaphoul, C): *kross(a)-lọnd. *Krossanes* (U[w]): *krossnes. de *Krossteg(s) [krọsteg(s)]* (Snaravoe, U. Tresta, Fe. Fladabister, C): *kross-teigar.

On. *krubba, f, no. krubba, krybbe; fær. krubba, afdelt rum, f. eks. torvkrubba, gemmested for tørv. — Shetl. *krobb [krọb]* alm. som fællesnavn i betydning: »lille indhegning, særlig til små kålplanter“, og undertiden i stednavne. — de *Hwolikrobb [hwọlɪkrọb, hwəlɪ-]* (Clumlie, Du), agerrude; sandsynl.: *kál-krubba; ang. *hwol* for *kwol* sé »kál« under plantenavnene (kap. VI) og *Hwolgerts* under »garðr«. de *Selkikrobb* (Unyafirth, Ai), sted ved stranden, indsnævring mellem klipperne, hvor sælhunde søge i land (shetl. *selki,* sælhund): *sel-krubba. *Krobba [krọba]-sund,* snævert sund imellem Aithsting (Mainland)

og øen Vementry. Shetl. *krobbet [kro̦bət]*, adj., betyder: snæver, trang (no. krubben, krubbutt).

On. krúna, f, krone, krans; isse. Forekommer i Norge som fjæld- og gårdnavn (N. G. I, s. 128). — Shetl. *krun* betegner som stednavn: a) en kresformet top af en høj, b) en høj med en sådan top. — de *Krun* o' Catfirth (N), høj. de *Krunens* o' Kollaster (Sa^{o}), høje: *krúnurnar. de *Krun* (o' de *Øra)* (U^{n}), toppen af højen »de *Øra*« [on. øyra]. de *Krun* o' *Winjerhul* (U^{w}), toppen af højen *Winjerhul* (se »vin«).

No. »kubbe«, m, isl. kubbi og kubbr, m, klods, blok; sv. kobb og kubbe, m, mindre klippe, som ikke overskylles af vandet. — Hertil: de *Kubbi [kobi]* o' Skeld (Fo), firkantet klippe i søen.

On. kúla, f, hævelse, knude, rund klump (kugle). Findes som stednavn i Norge, i navne på højder. — Shetl. *kul, kula* betegner en afrundet højde, høj (kun som stednavn). — *Kula* (NRoe, Nm). de *Kul* (Nm^{v}), de *Kul* o' Soond (ved Lerwick, M), de *Kul* o' Fladabister (C). de *Kuli bas* (Dale's Voe, Ti), blinde skær.

On. kuml, n, mærke, gravmæle, dysse; isl. kuml, n, høj. — Shetl. *kummel, kumbel* m. m. i stednavne har vel betydningen »gravminde, gravhøj«, ligesom i oldsproget. — de *Kummel* (MRoe *[ko̦məl]*. Vests., mellem Sa og W: de stany *K. [kɔməl])*. de *Kumbel [kombəl]* o' Harrier (Fo). de *Kumlek [komlək]* (Sandwick, Du). de *Kumlin [komlın, k̦omlın]* (Lunna ness, L): *kumlin. de *Kumbels [ko̦mbəls]* (Haroldswick, U. U^{w}). de *Kumlens [komlens]* (Eshaness, Nm^{v}): *kumlin. *Bonjekummel [bo̦ŋəkoməl]* (Fe): *barna-kuml? også kaldet »(de *Li* o') *Kumla [komla]*. de *Kummel*-rigs (Houster, Ai). *Kummelwik* (Du): *kuml(a)-vík. *Kumlakin [ko̦mlakin]* (Fe^{v}): *kumla-kinn.

On. kví, f, fold, indhegning for kvæg. — Shetl. *kwi, kwœi* (navnlig på vestsiden og i Conn.), *hwi, hwœi* (NØ. Østsiden. Du) o. s. v. i stednavne. — *Kwi* (C), gårdnavn. de *Kwis* (Lorafel, Fo). de *Kwiens* (Tumlin, Ai): *kvíarnar. *Hwien* (Y^{ø}), to gårde; sandsynl.: *í kvíum. de *Hweis, Hwœis* (U^{mo} *[hwœis]*. Haroldswick, U^{n} *[hweis, hwœis* o' *Valsgert]*. Fe^{f} *[hwœis, hwäis]*. Mere alm.: *hwäis* [Kolbenstaft, Fe; Vidlin,

L; Houll, Wh; Taft, Ai; N (de *hwäis* o' Catfirth); Soond ved Lerwick, M]). de *Kwæis [kwäis]* (Wd. C). *Evrahwœi [evrahwäi]* (Y[m]): *øfra kví. *Fogrekwœi [fɔgrekwäi]* (Snaraness, Sa[o]): *fagra kví. *Grøtkwi [grøtwi]* (W): *grjót-kví. de *krø* o' *Helnahwi* (Klebergswick, U): *hellna-kví (-kvíar *kró). *Hulshwi* (Houll, NRoe): *hóls-kví. *Kulfahvœi [ko'lfahwäi]* (Haroldswick, U[n]): *kalfa-kví. *Nordrahwœi [nɔrdrahwäi]* (Y[m]): *nyrðra kví. *Okrekwœi [ɔkrekwäi]* (W. C), skrevet »Okraquoy«: *akra-kví. *Sondrehwœi [sondrəhwœi]* (Uyasound, U[s]): ?*sunnara kví. *Wathwi [watwi]* (Haroldswick, U[n]): *vatnkví. *Vatshwi [vatsvi]* (Br), *Vatshwœi* (Colvidale, U): *vatnskví. *Vestkwi [væskwi]* (W): *vest(r)-kví. — de *Hwilands [hwilen(d)s, -lən(d)s]* (Skollan and Virki, Du). *Hwines* (L *[hwines]*. WIsle, Skerries *[hwäines]*).

I det nordlige Unst bruges endnu tildels pluralisformen *hweis* (de *hweis* o' a toonship) som fællesnavn i betydning »kvæggræsgang«.

On. kǫs, f, dynge. — Shetl. *kus [kos, kus]* (alm.) og *kjos [kjos, ƙos]* (NØ) i omgangssproget i betydning: dynge, sammenkastet hob (særlig en af stene tildækket dynge småsej, som ligge til de begynde at gå i gæring). I stednavne findes *kus, kjos* undertiden brugt som navn på høje og klipper, helst rundagtige. — de *Kus* (Sa), strandklippe. de Nort and de Sooth *Kus* (Lambaness, Norwick, U[n]), to klipper i søen. de *Kus* o' *Buster* (Y[h]), en høj. *Kus*-knowe (Sooth Noonsbrough, Ai), en høj. de *Kusens* o' *Dimons [diməns]* (Y[h]), to klipper; ang. *Dimons* sé afsnit C (keltiske navne). de *Kjos* o' *Nip* (East Isle, Skerries), møddingformet lille høj. *Sturakjos* eller *Kusena [kosəna] stura* (Windoos, Y[m]), en høj, ved hvis fod der er en dyb hulning, kaldet »de hole o' *K. st.*«: *stóra kǫs, *kǫsin stóra.

On. kǫstr, m, dynge (= kǫs). — de *Kostins [ƙostins]* el. *Køstins [ƙøstins]* (Bonidale, L), klumpformet høj. Ang. »kǫstr« i stednavne sé i øvrigt sønavneafsnittet (kap. X).

On. køyta (keyta), f, sump. — Hertil: *Kjoda [ƙoda]* (C), *Køda [ƙøda]* (Y[s]) og »de *Keda [ƙeda]* (Wh).

On. land, n, land. — I shetlandske stednavne alm. som andet sammensætningsled, ofte med svækket vokallyd: *land* > *lend;* undertiden: *[länd].* — Hyppigst findes *land* i navne på stykker af indmarken, agerland, og da i de allerfleste tilfælde i pluralis. de *Bakkalands [-len(d)s]* (»toon« o' Seter, Br. Mid Noonsbrough, Ai): *bakka-lǫnd. de *Blolands* (Hoobie, Fe. Tresta, Fe): *blá-lǫnd. *Fis(e)balland [fisəbaländ]* (Burrafirth, U); første led sandsynl. no. fisball, m, fyrsvamp. *Klusteland [klostəländ]* (Burrafirth, U): *klaustr-land (opr. klostergods). de *Langlands [laŋlands]* (Fo. Mid Noonsbrough, Ai), de *Longaland [lɔŋgalend, lɔŋəland, -lend]* og *Longalands* (Fe[f]. Hoobie, Fe. Sulem, Nm. Neder Soond ved Lerwick, M): *langa land, *lǫngu lǫnd. »de *Medlands [medləns]* -dellins« (Hoobie, Fe): *meðal-land. de *Ondelands* (Hagrister, Nm *[ɔndəlands].* Klodister, Nm *[ondəlands]):* *undir-lǫnd (sigtende til lav beliggenhed). de *Skjolands* (Hagrister, Nm): *skjá-lǫnd. de *Stredlands* (North Gluss, Nm): *stræti-lǫnd. de *Tunlands* (Houll, NRoe. Velji, Fe[h]): *tún-lǫnd. de *Vodalands* (North Gluss, Nm): *vátu lǫnd (sigtende til lav fugtig beliggenhed). — Ved plur. *-lands* kan dog som i norske stednavne også antages en grundform »landir«, f. Det er muligt, at *-land, -lend* undertiden går tilbage til en afledning »lenda«, f, eller »lendi«, n; dette forhold kan ikke nærmere udredes.

I mere udstrakt betydning, om større landstrækninger, og da altid i singularis-form, findes *land* i sammensætninger som: *Fedeland* (den nordligste del af NRoe, Nm), frugtbar græsgang; fær. feitilendi, n, fed frodig græsgang. *Hamarsland* (Ti): *hamars-land. *Hogaland* og *Hjogaland,* sé henholdsvis »hagi« og »haugr«. *Huland (Holand) [huland (holand), huland (holand)]* (Ti. Ai. St. U[w]): *hó(há)-land (sigtende til høj beliggenhed). »Ireland« (Du); ældre form: »Iruland«. *Vatsland* (Ti): *vatns-land.

On. látr, n, leje, liggested (»sel-látr«, liggested for sælhunde). Findes i Norge bevaret i stednavne langs kysten, betegnende steder, hvor sælen jævnlig går på land; jfr. fær.

látur, n, opholds- og ynglested for sælhunden. — de *Loder* (W. Fe), klippestrækninger langs kysten. de *Loder* (ved halvøen Gluss Isle, Nm), skær, som ligger tørt ved ebbe og er overskyllet ved flod. de *Fiskaloders* (Ness of Islesburgh, Nm[v]), skær tæt ved land: *fiska-látr. de *Lotrens* (Laxfirth voe, Ti. Fedeland, NRoe): *látrin (bestemt plur.).

On. laup (hlaup), n, løb; skred (jordskred). — *Vanlup [lop]* (Du), vandfald: *vatn-laup. *Lophelli [lop·hel·i]* (Uyasound, U[s]), brat stykke af indmarken, hvor et jordskred har fundet sted: *laup-helli (*helli af »hall-«; on. hallr, m, no. hall, n, hælding, skråplan, bakke).

On. *laut, f, fordybning, lille dal (no. og isl. laut); strækning, græsmark (no. laut 2. Aasen); sv. löt, f, græsgang (Rietz s. 396). Om ordets brug i norske stednavne sé N. G. II, s. 312 (Lauten). — Hertil synes følgende shetlandske navne at høre: *Lødi* (WBurra), lille bar flad strækning, gennemskåren af en vej. *Løt, Mukkel Løt, Pundaløt [løt]* (Firth, De), gårdnavne. de *Stendaløds,* plur. (Sandwick, Wh), lille opdyrket stykke land. de *Loudis [låudis]* (Du), gårdnavn. *Lod [lod]* (Du), gårdnavn, kan udgå enten fra on. *»laut« eller fra on. »(h)lutr«, m, lod, del. For de andre navnes vedkommende bliver en afledning af »(h)lutr« mindre sandsynlig, da on. »u« ellers ikke går over til *ø* i shetlandsk (jfr. N. Spr. s. 122, § 9).

On. *lein (*hlein), f, skråning, hælding (no. lein). — de Easter and Wester *Lenins, Læinins [läi-]* (Underhoull, U[w]), svagt skrånende stykker af indmarken.

On. leir, n, ler, dynd. — *Lerabakk* (Fo), gårdnavn: *leir-bakki. »Lerwick« *[lærwik]* (M. Y[h]): *leir-vík.

On. leiti, n, synsvidde, udsigtspunkt eller højdepunkt, som stænger for udsigten. — Shetl. *ledi* i en del navne på højdedrag, høje, undertiden pynter. — de *Ledi:* a) navn på en høj (Lunnister, Nm), b) pynt, odde (Swinin, L). de *Ledi* (Ai), gårdnavn. de *Ledi* o' *Hardwel* (ved Brae, De), del af et højdedrag, omdrejningssted; enten *harðhóls- eller harðavallar-leiti (jfr. »á Harðavölli« som stednavn på Færøerne, FA I, s. 338). de *Ledi* o' *Soderhus [sodəros]* (Suster, De): *suðrhús-leiti. de *Lediens* (WSw, Y): *»leitin«, bestemt plur.-form. Hertil sikkert også »*Ledis*-holm« (Du), skrevet »Lady's Holm«.

On. líð (hlíð), f, li, fjældskråning. — Shetl. *li*, som andet led: *-li,* i stednavne (alm.). de *Li* (U[n]). *Lien* (Hillswick, Nm): *»líðin« eller *»undir líðum«. *Lina bretta [brœita]* (Hill of Nipabakk, Y[s]): *líðin bratta. de *Lis* (Seter, NRoe). de *Lis* o' *Skola* (Y[n]): *skála-líðir. de *Liens* (Sandwick, U): *líðirnar. de *Brottalis [broitalis]* (Norwick, U[n]): *brǫttu líðir. *Fuglali [foglali]* (Y[h]) *fugla-líð. de *Galtalis [gä'ltalis]* (U[mo]) *galta-líðir. *Hallali [hälali]* (Du [= de Wart o' Scousburgh]. Quarf[e]); første led enten af stammen »hall-«, betegnende hældning, eller af mandsnavnet »Halli«. de *Hestalis [hœstalis]* (Burrafirth, U): *hesta-líðir. *Lambali* (Ai): *lamba-líð. *Prestali* (Ai): *prest(a)-líð. *Sobergli [sobərli]* (Fo), li med god fåregræsgang, østsiden af et fjæld, hvis vestside danner en brat klippevæg ud imod havet: *sauðberg-líð (on. sauðr, m, får). *Ørali* (Vatsie, Y): *øyrar-líð. — Som første led i forskellige former (*li* og genitiv *lida* eller *lir*: *Lifel* (WSw, Y): *líð-fell. de *Likjolk,* sé »kjalki«. de *Lidadal [lıda-]* (U[n]), dal under »de *Li*«: *líðar-dalr. de *Lida*-mires (de *Bjelins,* Fe): líðar-(mýrar). de *Lirend(s),* de knowe o' de *Lirend* (C), enden af fjældet »de *Virdek*«: *líðar-endi. *Lirhul,* sé »höll«. de *Lirteg* (Fe[f]): *líðar-teigr.

On. ljóri, m, lysåbning i tagryggen på et hus. — Shetl. **lora*, **lura* (Fo. NØ), **lore*, *lure* (C) med bortfalden mouillering af *l* mindes brugt som fællesnavn i ovennævnte betydning; på Foula betegner (betegnede) *lura* tillige »daggry, dagens første solstråler«. — *lora* findes i et par stednavne i betydning »åbning«. *Stenlora* (for *Lorasten*[1]) (Sandwick[v], Du) høj skærklippe med en åbning tværs igennem midten: *ljóra-steinn. *Lorafel* (Fo), fjæld, fra hvis top der tidligere gik en lang smal åbning ned: *ljóra-fell; denne åbning er nu for længst tilstoppet.

On. lón, 1) i no. = strømløst sted i en å, udvidelse i en bæk eller vandpyt (lón, f), 2) i isl. = sted hvor der er smult vand (lón, n). — de *Luneks* (Fe), kilde (lón 1). *Lunigjo [lunı-]* (Brindister, Ai), strandkløft (gjá), og »*Luni* holm« (N) (lón 2).

On. lopt, n, loft, hvælving. — *Bergloft,* sé »berg«.

---

[1] Et par lignende omsætninger findes omtalte andensteds i denne afhandling.

On. **lúðr**, m, stok, stang. — Shetl. *luder* betegner (ligesom on. lúðr) i omgangssproget særlig »møllebænk«; ordet findes i nogle få stednavne, hvor den oprindelige betydning må være »noget stok- eller stangformet«. de *Luders* (Quarf^{ø}, SSh), klippehøj. *Longaluder [låŋga-, lɔŋaludər]*, de *teng* o' *L.* (Skaw, U^{n}), pynt, landtunge: *langi lúðr; *teng* af on. tangi (landtunge). *Ongerste luder [åŋ˙˙gərste˙ ludər]* (Burrafirth^{ø}, U), klippe i søen. I Norge findes »lúðr« (tildels i flertal: lúðrar) som stednavn, anvendt blandt andet om fjældtoppe (sé N. G. I, s. 386 under »Holstad«).

On. **lykja, lykkja**, f, indhegnet jordstykke. — Hertil et par navne på småjorder: *Løkka* (Fladabister, C), de *Gerdaløk [-løk]* (Borgbrekk, Y^{n}), sandsynl.: *garða- el. gerði-lyk(k)ja.

On. **lægð**, f, lavt liggende sted, fordybning i landskabet. — Shetl. *leg [lɛg]* m. m. i nogle stednavne. de *Leg* (U^{w}), sumpstrækning ved foden af en høj, kaldet »de *Muraskju*«. de Nort' and Sooth *Leg* (MRoe), lavninger i en dal. de *Legins [lɛgɪns]* o' Kollaster (Sa), lav flad strækning under »de *Klepps* o' K.« (sé »kleppr«), hører mulig også hertil og er i så fald samme ord som det i det nordlige Unst både i omgangssproget og som stednavn forekommende *legins [legɪns]* i betydning: lavt liggende fugtig grund. I enkelte tilfælde bliver dog *leg(ins)* snarere at aflede af »lǫgg« (sé dette) eller keltisk »lag (lagan)«.

On. **lækr**, m, bæk. — Shetl. *ljog [log]* alm. som fællesnavn i betydning: a) lille dybt liggende, stille rindende bæk, b) en lille fugtig græsstrækning (gennemrislet af en bæk). I stednavne: *ljog [log]* og tildels *ljog [log], løg* med kort vokal. — *Ljogena [logəna]* el. *Løgena grøna* (Y^{h}): *lækirnir grœnu. *Sturaljog* (Tresta, Ai): *stóri lækr. Jfr. *Doggaljog, Kjodaljog* under henholdsvis »dǫkk« og »køyta«.

On. **lǫgg**, f, lugg, bundfals; no. »logg«, f, (lugg) bl. a. også: nederste del af en skråt liggende plan, især af en ager (Aasen) — efter Ross særlig: den nederste mere vandrette eller terrasselignende del af en skrå ager. — Hertil kan vel i det mindste i nogle tilfælde henføres shetl. *logg [lɔg, log, log, lǫg]* samt *laggin [lagɪn]*, med forlænget vokal: *lagin*, og *leggin [lɛgɪn, legɪn]*. Formen *logg* findes kun som stednavn, men i omgangssproget forekommer undertiden udtrykket »de *laggin* el. *lagin* o' de hill« brugt om det lavere parti (foden) af en jævnt skrånende høj eller om en terrasse i en sådan høj [lavskotsk »lagene, laggen, leggin« (Jamieson), bundfals i tønde eller trækar]. *leggin(s)* betyder i omgangssproget dels bundfals i tønde,

balje, kar (de *leggin* el. *leggins* o' a barrel, o' a tub), dels foden af en høj eller bakke (de *leggin* o' de hill: Nm). — Som stednavn bruges alm. pluralisformerne: *lag(g)ins, leggins,* hvormed undertiden betegnes a) en terrasse i eller foden af et skråplan (bakke, høj), b) en bakke eller høj, indeholdende en terrasse eller med en terrasse ved sin fod. Med »lǫgg« i betydning »terrasse« kan sammenholdes engelsk »ledge«, som er etymologisk det samme ord og betegner »hylde, kant, liste«. Dog findes *logg, leggin(s), lagin(s)* i shetlandske stednavne flere gange brugt i flæng om lavninger (hulninger) og høje (småhøje) tilsammentagne og falder således ganske sammen med keltisk »lag, lagan«. Der er sikkert her en vekselvirkning mellem keltisk og nordisk, så meget mere som ordet »lǫgg« ellers ikke synes at være stednavnedannende i Norden. Skønt de shetlandske stednavneformer *lag(g)in(s), leggins* falde sammen med de omtalte lavskotske ordformer »lagene, laggen, leggin«, er dette slet ikke bevis på nyere oprindelse. En oldnordisk grundform (bestemt pluralisform) *»laggarnar« vilde i shetlandsk ganske regelmæssigt blive til *lag(g)ens, lag(g)ins* el. *leg(g)ins;* der er i denne afhandling meddelt talrige eksempler på, at oldnordiske bestemte pluralisformer ere bevarede i shetlandske stednavne med tilføjet engelsk pluralismærke »s« i den afslebne form *-ens* el. *-ins.* — de *Logg [log, lọg]* (Isbister, NRoe), navn dels på terrasse i en li, dels på selve lien. de *Logg [lɔg]* (C), 1) foden af fjældet *Hufel,* 2) den lavere nordlige ende af fjældet »de *Snukkel* hill«; i dette sidste tilfælde kunde man dog også tænke på en grundform *»lág« — jfr. fær. lág, f, lavning (FSÆ) — eller fær. lágd = lægd. de *Lagin* (Ai, mellem Houster og Twatt), terrasse i en li. de *Leggins* o' Vidlin (L), foden af fjældet »de West Hill«. Der kunde meddeles flere eksempler, men de ere mere eller mindre tvivlsomme. For *log*-formernes vedkommende kunde man i nogle tilfælde tænke på en afledning af det før nævnte *»lág« eller fær. »lágd«, for *leg*-formernes vedkommende i nogle tilfælde på »lægð«, sé foran s. 130. Sé endvidere artiklen *Lagin* i afsnit C.

On. m a r k og m e r k i, n, mærke, grænseskel. — Hertil f. eks. *Markamut [ma'rkamut]* (Y^n^) = on. markamót: grænseskel (sted, hvor grænser mødes). *Merknaskord [mæ'rkna-]* (Ollaberry, Nm), kløft, dannende grænseskel: *markanna- el. *merkjanna-skarð.

On. m a t, n, vurdering, taksering. Ordet har sikkert også været brugt i betydning »mål, mærke; grænse, grænseskel«.

Jfr. fær. meta, v., 1) måle, anslå en mållængde, 2) vurdere, taksere. I daglig tale bruges på Shetland formen *met [mœt]* i sammensætningerne *hagmet*, udmarksgrænseskel, og *metsten [mœt·sten·]*, grænsesten. Som stednavn: de *Hagmet [hag·mœt·]* (Fe). I nogle shetlandske stednavne, begyndende med *mat, mad*, må dette antages at udgå fra ovennævnte »mat« i betydning »mærke, grænseskel«. — *Mathul [mât(h)ul]* (Un), høj, som danner et udmarksgrænseskel: *mat-hóll. de *Madhuls [madwols, -wəls]* (Catfirth, N): *mat-hólar. *Matriv [matrıv]* (Br), kløft (gammelt grænseskel): *mat-rifa. Jfr. »Maedadalls Woe« s. 72 (under »á«), gammelt grænseskel[1].

On. melr, m, sandbanke, lerbanke. — Hertil f. eks. *Mel* (Colvidale, U. C), gårdnavn. de *Mels* (Du. Swarister, Y°), de *Melins* o' Sandwick (Nmv): *melirnir, de *Mela*-rigs (Sandvoe, Nm), altsammen opdyrkede stykker land med sandholdig jordbund. *Melser* (C): *mels-øyrr.

I flere tilfælde kan der være tvivl om, hvorvidt *mel-, melens, melins* er et oprindeligt »melr« eller et med »meðal« som første led sammensat ord, f. eks. de *Melens, Melins* (på flere steder); sé »heimr« og »land«.

On. mór, m, sand- eller grusslette; i samme betydning no. »mo«; isl. mór (og fær. mógvur), m, tørvejord. — de *Mui* (Ub), lille jordstrækning under vand ved flod og tør ved ebbe, langs bygden Baltasounds strandbred. *Munes* (Ub. Fl): *mó-nes (»mór« her at opfatte i betydning »tørvejord«). *Muvik* (Lambhoga, Fe): *mó-vík. *Musa*, sé »øy«.

Ang. *mu, mø* i nogle navne på fiskepladser sé kap. X.

On. *mór, f(?). Beslægtet dels med det foregående »mór« (no. »mo«), dels med østnorsk og svensk »mor«, f, skovland, samt angelsaksisk »mór«, engelsk »moor«, hedestrækning, er shetl. *mur (mor)* (med radikalt *r*) i navne på mose- eller lyngdækkede højdedrag, fjældvidder. De hertil hørende navne findes særlig på Yell og i Northmavine. —

---

[1]) Skulde ikke nogle af de med »mat« begyndende norske stednavne, der af O. Rygh forklares som kommende af »matr« (mad), kunne forklares i lighed med oven anførte shetlandske »mat«-navne? Sé N. G. III, 224 (under »Matrand«).

de *Fella-* el. *Fellimur [fela-, feļı-]* (Y^e): *fell-[mór]; jfr. no. »Fjeldmora« (N. G. III, 311). de *Heljamur [hɛļa-]* (Uya, Nm). de *Koljamur [koļa-]* eller »de *Koljede [koļədə] Mur*« (Uya, Nm): *koll(a)-[mór], *kollótta [mór]. de *Midmurin* (Y^e): *mið-[mórin]. *Tuena Mur* (Nm^v mellem *Heljer* og *Tingen)*: *þúfna(nna)- el. *tónna-[mór]; sé »þúfa« og »tó«. de *Vesta Mur* (Nm^v): *vest(r)-[mór]. — *Morfel* (Y^n): *[mór-]fell.

On. mosi, m, forekommer i betydning »mose« i navnet *Mosabregg* (Uya, Nm), bakke, som hæver sig op fra kanten af en mose: *mosa-brekka. I betydning »mos« forekommer ordet derimod i navnet *Mosafel [mosafel, mosı-]* (U^s), mosgroet (del af en) høj: *mosa-fell. *Mosifel [məsıfel]* (Wh).

On. mót, n, mødested. — Hertil: *Dalamut [-mot]* eller *Dalamunt [-mo'nt]* (Y^n): *dala-mót. Jfr. *Markamut* under »mark«.

On. *mugg-. No. mugga og sv. mugg, f, fugtighed; no. muggen, adj., fugtig (on. mugga, f, tågeregn). — Til denne stamme må henføres en del shetlandske med *mugg-* eller *mog-* begyndende navne og sandsynl. også nogle med *mog-* til første led, alle betegnende fugtige og sumpede strækninger, små fugtige dalsænkninger, f. eks. *de Muggi [mogi]* (Fo). de *Muggis* (Boddom, Du. Skollan og Virki, Du). de *Mogapøl [məgapəl]* og »de *Mogins*« (NRoe); shetl. *pøl* = eng. »pool«. *Mogapøl* (Quheyfirth, Nm), gårdnavn. Et navn som »de *Muggidelds*« *[mogedɛlds]* (Clumlie, Du) er tvivlsomt, da første led her lige så godt kan være genitiv »Mǫggu« af kvindenavnet »Magga« (Margrét), altså mulig: Mǫggu-deildir (jfr. navnet *Maggateg* ɔ: Mǫggu-teigr, på Fetlar).

On. múli, m, 1) mule (på dyr); 2) (i stednavne) afrundet fjældmasse, særlig næs, forbjærg. — Shetl. *mul [mul, mol]* eller *mula, mula,* alm. i navne på afrundede forbjærge og næs. de *Mul* o' Eswick (N). de *Mul* o' Lund (U^w), også kaldet *Blomul, Blumul* ɔ: *blá-múli. de *Mul* (Shannerwick, Du), næs- og gårdnavn. (de *Klobb* o') *Mula* (Olnesfirth, Nm). *Mula* (Norwick, U^n), »mule«-formet højdedrag imellem to dalsænkninger.

On. mynni, minni, n, mundiug, åbning, hvori en å eller en fjord udmunder; no. mynne (minne). — Hertil shetl. *minni* og *minn* i en del navne, hvor ordet betegner »bugt« eller fjordåbning, sundåbning«. de *Minni [meņı, məņı]* = »de

Mooth o' Funni« (Fe[f]), lille bugt. de *Minni* o' Aid (Aithness, Br), lille bugt. *Kleverminn [klevərmən]* (Fo): *kleberg-mynni; »*klever*« = *kleberg* både som fællesnavn og stednavn; sé *Kleberg* under »berg«. de *Skoraminn* = »de *Skor* soond« (Br), sundet imellem øen Bressay og holmen »de *Skor* Head«. *Swartbaks Minn [swarbaks mäin]* = de Mooth o' de *Minn [mäin]*, indløb imellem øerne Muckle Roe og Vementry, Ai: *svartbaks mynni, således kaldt efter forbjærget »*Swartbaks* Head« (Vementry): *svartbaks hǫfði (on. svartbakr, m, svart-bagmåge). *Vog Minn*, indløbet til »Gunnister voe«, Nm[v]: *vág-mynni.

On. mýrr, f, myr, mose. — Shetl. *mør, mør,* samt uden omlyd: *mur, mur (mor, mor)* i stednavne. *Mør* (Hillswick, Nm), gårdnavn. *Møren, Moren [mørən, morən, morn]* (Eshaness, Nm[v]), gårdnavn: *á eller í mýrini. de *Møren* (Y): *mýrrin. de *Mørs* (Sulem, Nm). de *Murs* el. *Mors* (Lorafel, Fo). de *Mørins* (Gunnister, Nm): *mýrarnar. de *Murens [morəns]* o' *Hul* (Sa): *hóls-mýrarnar. *Mørena grøna* (Y[h]): *mýrrin grœna (egl. akkusativ-formen: mýrina grœnu). *Mørna kwida* (Fo): *mýrrin hvíta (mýrina hvítu). — Som andet led: *Blomørna [blo-]* (Ai): *blá-mýrrin. *Grindamør,* sé »grind«. *Kwidamør* (De): *hvíta mýrr. de *Russamørs [rosa-]* (Sulem, Nm): *(h)rossa mýrr. *Sokkamur [sɔka-]* (Mørister, St); i omgangssproget betyder *sukkimør, sokkimør* en dyb mose eller sump (no. søkkjemyr). — Som første led: de *Møradelds* (Aithseter, C), de *Mordelds* (Taft, Ai): *mýrar-deildir. *Møragrind* (Haroldswick, U[n]): *mýrar-grind. de *Mørispel(s),* sé *Speldimøri* under »spjald«. *Muradal* (Lunna ness, L): *mýrar-dalr. de *Mørnabrods* (Northdale, Fe): *mýrarinnar- el. *mýranna-(brotar? sé afsnit C). de *Murnategs [morna-]* (U[mo]): *mýrarinnar- el. *mýranna-teigar.

On. mǫl, f, bl. a. banke af småsten, rullesten, langs en strandbred. — Denne betydning har ordet i nogle shetlandske stednavne: de Nort and de Sooth *Mols,* plur. *[mols, məls]*

WIsle, Skerries): *malar. de *Mol [məl]* (Nordaness, Du): strandkløft (gjá). *Maligjo* (Br): *malar-gjá.

On. mǫrk, f, mark som vægtenhed og pengeenhed; fær. mörk, dels a) vægtenhed (et halvt pund), dels b) værdienhed, en vis jordværdi: stykke jord, varierende i omfang fra under 10 000 til over 20 000 □ alen. I betydning b bliver fær. »mörk« at opfatte i stednavne: navne på jordstykker, jordejendomme, og i samme betydning bliver shetl. *mark* at forstå i navne på dele af indmarken, agerruder. I omgangssproget bruges endnu ordet *mark* eller *merk* (a *m.* o' land) almindeligere end det for nylig indførte engelske jordemål »acre«. En shetlandsk *mark* inddeltes tidligere (endnu i mands minde) i otte *ørs* (shetl. *ør* = on. øyrir, m, 1/8 mǫrk). — Ekss.: de *Julamark* (Colvidale, U): *jóla-mǫrk. *Haskosismark, Kemelsmark* (Campbell's -?), *Skottamark [skota-]:* *Skota-mǫrk, *Vogsmark:* *vágs-mǫrk — alle i Y^h (*Haskosismark* kan have tilhørt øen Hascosay ud for Mid Yell voe og have fået navn efter denne ø). »de *Makems* (Malcolm's) *marks*« og »de *Ragamarks*« (Housay Isle, Skerries). de *Mark* i' de *Malthuls [mä'ltols]* (Klodister, Nm), agerrude. de *Mark* (Aithsness, Ai), gårdnavn. For øvrigt er shetl. *mark* langtfra så almindeligt i stednavne som fær. »mörk«.

Undertiden synes *mark* rettere at kunne henføres til et andet ord, nemlig on. mǫrk, f, skovmark, og bliver da at opfatte i betydning »landstrækning, hedestrækning«, f. eks. »de *Mark* o' *Marafel*«, strækning på grænsen af Weisdale og Delting sogne (M): *mara-fells mǫrk (on. marr, m, hest).

On. nabbr og *nabbi, m, fremstående knold. (de Head o') de *Nabb* (Fo), forbjærg. de *Nabb* (U^n. W), de *Nabba* (Papa St.), fremspringende klippestykker, strandklipper.

On. nafarr, m, naver, bór. Ordet findes i Norge anvendt som fjældnavn. — de *Grind* o' de *Naver* (Eshaness, Nm^v), en høj og smal klippemasse, der rager skarpt frem af en brat kyst, som af brændingen er bleven udhulet på begge sider af denne mur; foroven rage to klippespidser op, dannende en art port: *nafars-grind. de *Naveris* (NRoe), to skær (overskyllede ved flod). I kløftnavnet *Naversgil* (Fl): *»nafars-gil«, betegner »nafarr« vel snarest lang og smal form.

On. nakki (hnakki), m, baghoved, nakke; i Norge alm. som fjældnavn. Fær. nakkur, m, knoldagtig fjæld, forbjærg. — Hertil: *Nakka skerri,* navn på en skærklippe øst for Whalsay, og sandsynl. også *Nekkavord* (Wh): *nakka-varða. Ordet er sjældent i shetlandske stednavne.

On. *nebb og nef, n, næse, næb; fremstående spids. — *Nebbifel* (Fo), fjæld ved kysten med en vandret fremstående spids. de *Nev* (U), pynt på nordsiden af Swinaness. *Nevamiljastakk [nevamela-]* (Norwick, U[n]), søklippe imellem to pynter: *nefjamillum stakkr.

On. nes, n, næs. — Shetl. *nes,* i daglig tale alm. med kort vokallyd *[nɛs (næs)],* men i et par næsnavne usammensat med langt *e*, som: de *Nes* (Soond ved Lerwick, M), yderste pynt af Trebister Ness. de *Nesjen [nesən],* den nordligste del af Delting (M): *nesin, plur. Oftest forekommer ordet som andet sammensætningsled og da udtalt *nɛs (næs). Braganes* (Ai. W). *Brimnes* (Ti): *brim-nes (on. brim, n, brænding). *Foranes* (De. Ti. St. Du): on. fornes, fremstikkende næs. *Hwidanes* (i Lunna Ness, L): *hvíta nes. *Kallines [kälɪnɛs]* (Trondra. W): *kallaðar-nes, sé s. 59 *(Kallateng). Mjones* (De. Skerries): *mjáfa nes (on. mjár, mjór, adj., smal). *Nones* (Eshaness, Nm. L. Sandwick, Du). *Rønes* (Sa. Hillswick, Nm): *rauða nes. *Saltnes* (St. De[v]. Y[n]. Fe), *Saltsnes* (W): *salt(s)-nes; i stednavne langsmed den norske kyst haves minde om den tidligere brugelige saltkogning af søvand. *Stromnes* (Whiteness sogn, M): *straum-nes. — Da næssene almindelig anvendtes til græsgang for kreaturer, findes ofte husdyrnavne som første led: *Hestanes* (Fe): *hesta-nes; *Lambanes* (Norwick, U[n]): *lamba-nes; *Maranes* (Wh. W): *mara-nes (on. marr, m, hest). *Russanes [rosanɛs]* (St): *(h)rossa-nes. *Swinanes* (U[b]): *svína-nes.

On. *nípa, *núpr (fær. nípa, núpur, shetl. *nip, nup)* — sé »gnípa« og »gnúpr«.

On. *núfr (hnúfr), m; no. nuv, m, top; fær. núgva, f, top, forbjærg[1]. — Hertil et par forbjærgnavne: de *Banuf, -nof*

---

[1] Jfr. med hensyn til overgangen f > gv: on. húfa > fær. húgva (hue); on. stúfr > fær. stúgvur (stump) o. s. v.

(Fe^o^): *boða-núfr; jfr. *Banufseskodda* (Fe^o^), hvor genitivformen *nufs(es) [nofs(əs)]* begrunder en afledning af *»(h)núfr« og ikke af »nǫf«, f. Endvidere: *Blonuf, -nof [-nof, -nof]* (Fe^o^): *blá-núfr. de *Hulmsnof [huls-, holsnof]*, det højeste kystparti i Skaw holm (U^n^): *hólms-núfr. Ordet forveksles let med *nof* = *nov* af »nǫf«, sé dette.

On. nǫf, f, nav; hjørne af en laftbygning. No. »nov« i stednavne om fjældhjørner, der i formation kunne minde om sådanne laftbygningshjørner; fær. növ *[nøəv]*, f, udstående forbjærg. — Shetl. *nov [nov*, mere alm.: *nəv]* (og *nav)* i navne på fremstående forbjærge, høje pynter. de *Nov* (Klebergswick Hill, U. Tresta, Ai. Fitful, Du. Unyarie Isle. Samphray). »de Head o' de *Nov*« eller »de Point o' de *Nov*« (Fo). de *Nov* og *Navigjo* (Uya, Nm): *nǫf og *nafar-gjá.

On. nǫs, f, næse; fremstående klippespids. — Shetl. *nos*, udtalt ligesom engelsk »nose«, men er dog som stednavn vistnok ældre end dette. de *Nos* o' *Egg* (Y^h^): *eggjar-nǫs. de *Skarfsnos* (Fo), klippepynt: *skarfs-nǫs (første led er lidt tvivlsomt, enten *»skarf«, nøgen klippe, eller fuglenavnet »skarfr« — sé nærmere »skarv«). de *Nasaflots [-fləts] (Fjel*, Fe): *nasafletir, sé »flǫtr«. *Noss [nås]*, 1) forbjærg, Du^v^, 2) lille høj ø øst for Bressay. Øen *Noss* nævnes imellem ønavnene i Snorra Edda (nǫs) og findes anført i formen »nws« i skiftet efter Hans Sigurdssøn af 1490.

On. óðal, n, odel, odelsjord. — Shetl. *udel* (alm.), *ødel* (U tildels) som fællesnavn. I nogle få stednavne: *udel* eller med bortfaldet »ð«: *ual-, wal-* (som første led). — *Udelstaft* (De), gårdnavn, bygdenavn; i skattefortegnelse af 1600 kaldet »Outhallistoft«: *óðals-topt. Stedet kaldes af almuen alm. *Walsta*, hvilket navn ikke har noget med »staðr« at gøre, men må være en anden og gammel form af det nysnævnte *Udelstaft*. Lydudviklingen er da følgende: 1) *u·|als|-taft* (med bortfaldet ð og hovedtone på første stavelse) > 2) *u|als·taft* (med hovedtone på anden stavelse)[1] > 3) *walsta(ft)*.

---

[1] Flere analogier haves i shetlandsk på et sådant forhold, hvor hovedtonen i et ord fra første stavelse er gået over på anden. Sé N. Spr. s. 144, § 41 (Betoning).

Til en afslibning som *taft* > *ta* haves forskellige sidestykker. — *Udesland* (Y[b]), gammelt odelsgods, for **Udels-:* *óðalsland (»*Udes-*« er her altså forskelligt fra et andet som stednavn (gårdnavn) optrædende *Udes* = *Udhus* ɔ: *úthús).

On. oddr, m, spids, od; no. odd og odde, isl. og fær. oddi, m, odde, landtunge. — Formen *oddi haves i navnet »de *Oddi*« *[åⁱdɪ]* (forbjærg, spidsen af Funni ness, Fe), egl. sønavn for »de *Snapp*« (sé »knappr«). Enten fra »oddr« eller *»oddi« udgår »de *Odd*« *[åⁱd, åid]* (C), også kaldet *Sturapont* (sé »pynt«). Derimod er bygdenavnet *Oddsta [ɔdste]* (Fe) vistnok snarere at udlede af mandsnavnet »Oddr«.

No. »one«, m, stykke (begrænset rude eller strimmel) af en skov; »von«, f, smalt engstykke; sv. dial.: »von, ån«, f, og »åne«, m, smal agerrude eller engstrimmel. — Shetl. *on [ån, åŋ, on]* (NØ), *on [ån, åŋ]* eller *won* (Fo) betegner i omgangssproget et stykke af en agerrude (on. teigr). Tillige som stednavn: »de *Wons*« (Fo), navn på en agerrude. På enkelte andre steder findes ordet kun bevaret som stednavn, f. eks. »de *On*« *[ɔŋ, ɔin]* (Brough, Br), agerrude, og »de *Ons*« *[åŋs]* o' *Gord* (C), agerruder, engstrimler, tilhørende huset *Gord*. — Det er sandsynligvis det samme ord, der i lignende betydning som »teigr« undertiden genfindes i færøske stednavne, f. eks.: í Ánun, í Ánunun[1] (Bordø).

On. óss, m, vandudløb, åmunding. — I sognet Conningsburgh forekommer dette ord i sammensætningen »*ossa*-mooth« *[ɔsa-]*, brugt som fællesnavn og tillige som stednavn. Andenstedsfra har jeg intet sikkert eksempel på dette ords forekomst i stednavne med undtagelse af navnet *Woros* (Fo) — sé nærmere under »á« s. 72.

On. pallr, m, trin, forhøjning, bænk, terrasse; fær. pallur (padlur), fremspringende bjærgafsats. — Shetl. *pall [päḷ]* (Fe), klippeafsats. I stednavne oftest i denne betydning, f. eks. de *Pallens [päḷens]* (*Grøni* = Grunay Isle, Skerries), afsatser i en bjærgvæg ud imod søen. de *Sopall [so·päḷ·]* (Uya, Nm), »medeklippe«; sandsynl.: *sá-pallr (to *so*, v., om

---

[1] kan ikke komme af »á« (å, elv), som sædvanlig antaget.

fiskerne: udkaste halvkogte tyggede albueskæl for ved den af disse frembragte fedtglans på vandfladen at hidlokke fisken). de *Pall [päḽ]* o' *Ør* (Eshaness, Nm[v]), lav klippestrækning, som skyder ud i søen: *øyrar-pallr. *Pallaberg [päḽabærg]* (U[s]), bjærgvæg, indeholdende flere afsatser: *palla-berg. — På Foula findes formen *padl (padel): de Padels,* nogle klippeafsatser. — I betydning »højdedrag, højslette« findes *pall* i navnet »de *Fjardepall*« *[-päḽ, -päil]* (Collafirth, Nm): *fjarðar-pallr (sé »fjǫrðr«).

No. »pik«, m, pig, spids, spids bjærgtop. — Hertil: *Pikkateng* (Haroldswick, U[n]), navn på en landtunge.

On. pollr, m, lille rundagtig vig eller bugt; i no. (poll) tillige om en lille pøl (R); isl. pollr, m, vandhule, vandstade, sump (B. H.). — I betydning »dam, vandpyt« findes ordet i stednavne som: »de *Honnipøls*« *[hoɲıpəls]* (Fogrigarth, Ai) og »de hole o' de *Honnibøl [hoɲıbəl]* (Quarf), udvidelse i en elv; sandsynl.: *hunda-pollr (efter drukning af hundehvalpe på sådanne steder). de *Saltapøl [sä'ḽtapøl]* (Haroldswick, U[n]): *salt-pollr (saltholdig dam); jfr. *Saltnes* under »nes« s. 136. I samme betydning som on. »pollr« forekommer shetl. *poll* i følgende navne: *Pollaberg [poḽabærg]* (C): *polla-berg. de *Pollastakk [poḽa-]* (Huni Isle, U[e]): *poll-stakkr. de *Poller [poḽər]* (Housay Isle, Skerries): enten »pollr« med bevaret nominativ -r eller »poll-øyrr«, da der ved bugtens inderste del findes en grusstrandbred (øyrr). — På Foula som andet led i formen *podl (pedl) [pọd(ə)l, pəd(ə)l]: Selapodl [selapọdl, sẹlapədl]:* *sela-pollr. *Kẹrpodl, Ker- [-podl, -pədl]:* *ker-pollr, sé »ker«. Undertiden forekommer formen *pøl* i samme betydning som *poll,* f. eks. »de *Pøl* o' *Pọlsgjo*« (Fe[v]); *pọl* er her en forlængelse af *poll.* — I daglig tale er *pøl* = eng. »pool« og vistnok kun en shetlandsk udtaleform af dette ord (jfr. *flør, gød* o. s. v. = floor, good o. s. v.). — Med tilføjet bestemt artikel: *-in* forekommer *pøl* i navnet *Pølin Skaga* = *Pøl Skaka* (Seter, Ai) sumpet stykke indmark og er her

sikkert udgået fra »pollr«. — Om *poll, pøl* i navne på fiskepladser sé nærmere kap. X.

No. og da. »pynt«, noget som stikker frem. — Hertil snarere end til engelsk »point«, hører ifølge sin sammensætning navnet *Sturapont [-pɔ'ŋt]*[1] (C), et andet navn på landtungen »de *Odd*« (sé ovf.). — Hertil bliver også at henføre *Punten [po'ntən]* (Seter, Ai), navn på en klippehøj.

On. rák, f, vej, gangsti for kreaturer; no. raak (isl. »rák«, sv. råk), f, tillige: stribe, fure, åre i et bjærg; fær. »rók«, klippeafsats. — I betydning »stribe« forekommer shetl. *rog* både som fællesnavn og som stednavn. — de *Rog* (Brough, Fe), gulligfarvet klipperyg. de *Rogs*, plur. (Norwick, U[n]), to langstrakte klipperygge. De nævnte steder ere landmærker for fiskemed, sé kap. X.

On. rani, m, snude, tryne, spids. — *Râna* (Y[e]), navn på en smal pynt.

On. rás, f, 1) løb; 2) vej, gangsti; spec. 3) vandløb (vatnrás). — *Vatsaros* (Wh[n]. Fo), vandløb, åløb; de burn o' *Vatsteros* (Fl), å; *Vatsaros* (C), de *Vatsaros* (Y[h]), vej, gangsti langs med vand: *vatns-rás.

On. rauði, m, myrmalm. — Hertil gårdnavnet *Roda [roda]* (Soond ved Lerwick, M), hvor jordbunden indeholder dette mineral.

On. raun (hraun), n, stendynge, stengrund. — Shetl. *røni (røn), -røn* i stednavne, betegnende »stengrund, stenet strækning (bakke, høj, højdedrag)«. I omgangssproget betyder *røni* dels (alm.) »stenhob, stendynge« (a *r.* o' stanes), dels »en stor sten« (L), undertiden »en stenet bakke«. — de *Røn* (Fe). de *Røni* o' Crawtoon (Sa). *Røni fogra* (NRoe): *raunit fagra. de *Rønis* o' *Mirka*-water (L). de *Rønins* (Ai. Skaw, Wh): *raunin, bestemt plur. de *Fellarønis* (De): *fell-raun. de *Hjogarønis* (Olnesfirth ness, Nm): *haug(a)-raun. *Krogarøni* (MRoe): *kráku-raun. de *Longarøni [låŋ(g)a-]* (Busta, De: også *Langarøni [laŋa-]*. NRoe), *Langrøni* (Olnesfirth ness, Nm): *langa raun, *lang-raun. — Ofte afkortet til *røn [(røn), rən]* som andet led: *Bollerøn [bələrən (-røn)]* (Ai). *Hurøn (Horøn) [-rən]* (Twatt, Ai. Unyafirth, Ai):

---

[1] Sidste led ellers udtalt ligesom eng. »point« efter shetlandsk udtale.

*hó(há)-raun (hór, hár, adj., høj). *Hol(e)røn [hɔlərən]* (Fogrigarth, Ai): *hól(a)-raun. de *Hwidarøns* el. *Kwidarøns,* også »*-rønis*« (Nm): *hvíta raun. *Kollerøn,* sé »kollr«. — Som første led: de *Rønadelds* (Houll, NRoe): *raun-deildir. *Rønawul* for **Rønhul* (MRoe): *raun-hóll. *Rønavirt, Rønafirt* (Busta, De): *raun(a)-varða el. -varði. Hertil også »*Rønis* hill« (Roe, Nm), Shetlands højeste fjæld, hævende sig op fra et stenet højdedrag, hvis gamle, tildels forældede navn er »de *Rønis*« (på generalstabskortet: Roonies), hvilket viser, at den almindelig antagne afledning og skrivemåde »Roeness hill« er fejlagtig; der findes intet »Roeness« i nærheden. Fjældets ældre navn må have været **Rønisfel* (på Timothy Ponts kort over Shetland, udg. ved Blaeuw, Amsterdam, 1646, findes navnet skrevet »Renisfelt hill«): *rauns-fell.

On. rétt, f, og réttr, m, fold (kvægfold, fårefold). — På Unst er ordet *rett [rɛt]* tildels bevaret i betydning »hestefold, indhegning for heste«, og i Nm i sammensætningen »*retta*-dyke« (N. Spr. s. 50), hvor *rett* betyder »fårefold«; ellers kun i stednavne. — de *Flør* o' *Gamlarett* (Fo): *gamla rétt. *Sørett [sørɛt, sørɛt]* (Skaw, Wh. L): *sauð-rétt (»fårefold«). de *Rettins* (Fo), sted med (levninger af) gamle fårefolde: *réttarnar. *Rettatong* (Marister, Wh): *réttar-tangi.

No. »ribbe«, m, bjærgryg, ås- eller fjældkant; jordryg. — de *Ribb* o' de *Gilek* (Fo). de *Ribbek [rıbək]* (U^{mo}), en klippe-ryg, en strækning hvidlige klipper langs kysten. de *Ribbins* (N), bestemt plur., navn på en større høj. — Det forholdsvis sjældne »ribbe« forveksles i shetlandske stednavne let med det almindeligere »rip« (sé dette). Ang. ordets forekomst i navne på fiskepladser sé kap. X.

On. rif, n, rev, langstrakt grund i søen. — de *Riv [rıv]* (Ireland, Du. Trebister ness, Sound, M. Aith voe, Br. Fo, udfor »de *Hegri* o' *Stremnes*«). de *Rivi* (W). de *Riveks* (Nibon, Nm^v). de *Rif [rəf]* (mellem MRoe og M). de *Hevdariv* (ud for forbjærget »Wester Hevdi«, Fo): *hǫfða-rif.

On. rifa, f, revne, sprække, kløft. — *Riva* (Fl), de *Riva* (Hamar ness, Nm^v), *Riva [rıva]* (Ollaberry, Nm). de

gjo o' *Riva [rıva]* (Sandwick[v], Du): *rifu-gjá. de *Rifek [rıfək]* (Fo). *Bergsetriva [bœ́rsədriva]* (U[w]): *bergsát-rifa. *Katriv [-rıv]* (Nm[v]): *katta-rifa. *Rivnateng [rıvnatœŋ]* (Draganess, L), landtunge med flere småkløfter: *rifna-tangi.

On. rimi, m, langstrakt forhøjning, jordryg, bjærgryg. — Hertil shetl. *remi [remi]* og mulig *rimma [rıma]* i stednavne. — de *Remis* o' *Velji*, o' *Digeren*, o' *Virs* (Norwick, U[n]), bratte stykker indmark. — *Rimma* betegner egl. blot »en landstrimmel« og synes i denne betydning at være udgået fra on. rim, f, stang, spile, skønt den shetlandske ordform bedre passer til »rimi« (med *rimma* af »rimi« sml. *hoga* af »hagi«, *hevda* af »hǫfði« o. s. v. Sé N. Spr. s. 101 § 3). *Rimma* (Y[h]), *Tagrimma* eller *Tekrimma [tækrıma]* (smal dal op igennem »de *Bjorgs*«, NRoe): steder i udmarken, hvor lyng skæres til tagtækning (shetl. *tekk* = lyng til tagtækning). de *Rimma* (Taft, Fe[f]), engstrimmel. de *Rimmas* (Voe, Du), agerruder.

On. ringr (hringr), m, ring, kreds; i adskillige gamle norske stednavne. — Hertil: de *øtra Ring [rıŋ]*, de *Midring*, de *Hemring [hεmrıŋ]* (Korston, Du), agerruder; *ytri, *mið-, *heim-ringr. de *Ringas [rıŋgas]* (Quarf, SShetl.), england.

No. »rip«, n, stribe. — Shetl. *rib (rip)* og *rib [rıb]*, stribe, kant, strimmel, som fællesnavn (tildels) og som stednavn i navne på agerruder, jordstrimler. de *Ribs* (Tresta, Fe). de *Rips* (U[w]). de *Langrib [laŋrıb]* (Snaravoe, U[w]), de *Longaribs [låŋga-]* (Burrafirth, U. Y[m]): *langa (lǫngu) rip. *Spelmanna(n)rib* eller *-rib [spelmäŋ·arib, spelman·ənrib, späl̦·mənarıb]* (Fe[f]): *spélmanna(nna)-rip (»spillemændenes stykke«). de *Øraribs* (Kolbenstaft, Fe): *øyrar-rip.

No. »ripel«, (afledning af »rip«), m, strimmel. — Hertil: de *Ripels [rıpəls]*, a) kyststrækning ved *Hubi* (Fe), b) agerruder, *Fjel* (Fe).

No. »ris«, n, forhøjning, højdekam. — *Ris* (Quarf, SSh), lille høj; nu gårdnavn.

On. rjóðr, n, åbent rum i en skov, grønning, græsplet. Hertil *rø* i nogle få shetlandske stednavne, særlig betegnende: græsplet på en lynghede. *Holnerø [hɔl·nərø·]* (Fe), grøn lavning, omgiven af en mængde små høje på alle sider; efter beskrivelsen snarest at opfatte som et *hólanna-rjóðr (af

»hóll«, høj). *Lingerø [lıŋ·gərø·]* (Aith, Ai), en grønning midt på en lynghede: *lyng-rjóðr. *Winjerø [wıŋ·ərø·]* (Y[n]): *vinjar-rjóðr, sé nærmere »vin«.

On. r ó f a, f, dyrehale. — Hertil: »*Rovi* Head«, navn på en pynt nord for Lerwick (M). Som fællesnavn: *rovek* = hale, spec. kohale.

No. »ron«, f (Lister), »raan« (Jæderen), mellemstrøm, smal vandstrøm imellem to indsøer eller damme; også: en banke af sten imellem to vande, = on. run. — Shetl. *ronek [ronək, rɔnək]* som fællesnavn = afløbsrende, spec. fra en ko-stald. I stednavne: *rona*, *ronek [rona, ronək]* = mellemstrøm, rende, smalt sund, spec. a) mellem en større og en mindre ø, b) mellem en ø og en holm el. større skærklippe. de *Rona,* sund mellem Aithsting (M) og øen Papa Little. de *Ronek* (Sa), rende mellem et skær og kysten. de *Ronek* o' Skeld, de *R.* o' *Waskwel* (Fo), render, smalle sunde imellem to skærklipper og kysten. de *Ronek* o' *Vadsgil* (Fitful, Du).

No. »rust« — sé kap. VI.

On. r y g g r (h r y g g r), m, ryg; i stednavne: højderyg. — Shetl. *rigg [rıg]* som fællesnavn = »back«. I stednavne *rigg (rigger, riggin)* samt uden omlyd: *rugg, rogg [rog, rọg],* i navne på højderygge og klipper. de *Rigg* (Sa), klippe. de *Riggin [rıgın]* o' Seter (Fe), højderyg. *Hwinarigger* (Fe), stykke opdyrket land nær ved »de *Hwæis* o' *Øri*«: *kvíanna-ryggr, sé »kví«. — de *Rugg [rog]* (L), høj. de *Rogg [rọg]* o' Kirkabister (Br), højderyg. *Roggen [rọgən],* det højeste kystparti i Trebister ness, Soond ved Lerwick, M. de *Ruggs* o' Broch, de *Ørarugg* [*øyrar-ryggr] (Y[n]), klipper, skær.

On. *r ø y r r (*h r ø y r r), m, stenrøs, stendynge (bevaret i sv. »rør«, n; kan eftervises i oldnorsk, sé Rygh, N. G. I, 340). — Hertil må henføres navnene på tre klippehøje: »de Nort and Sooth *Røren*« og »de *Digna Røren*« (Nibon, Nm[v]).

On. s a n d r, m, sand. — Shetl. *sand* som fællesnavn. I stednavne *sand (san), sand [sänd (säŋ)].* *Sand* (St), bygde-navn: *á sandi. de *Sanjens [säŋəns]* (Skae, Nm): *sandarnir.

Milja [mela] sanda (Isle of Uya, Nm[v]): *millum sanda. *Bekasand* (Du). de *Sandibroggs [-brogs]* (Sa): *sand-brekkur, sé »brekka«. *Sandfel [sändfel]* (Burrafirth, U): *sand-fell. *Sandnes [sanes]* (Vests.), sogn: *sand-nes. *Sandwik* (U. Wh. Du): *sand-vík. *Sandsting [sa'nsten]* (Vests.), sogn: *sands-þing.

On. setr, n, bosted, opholdssted, og on. sætr, n, sæter, sted i udmark eller fjæld, hvor kvæget holdes på græsgang om sommeren. — Shetl. *seter* i stednavne (gårdnavne, bygdenavne) svarer dels til »setr«, dels til »sætr«, men i hvert enkelt tilfælde at bestemme, hvilket af disse to ord det er, som ligger til grund, lader sig næppe gøre. Hvor et personnavn er første led, bliver *seter* vel i reglen at opfatte som »setr«, bosted — hvor husdyrnavne er første led, derimod som »sætr«. I det nordlige Unst forstås *seter* endnu i betydning »sommergræsgang for kvæg i udmarken«. Undertiden forekommer af »sætr« en form uden omlyd i shetlandsk: *soder* som første sammensætningsled *(soders-, sodes-)*, svarende til et *»saatr«. — Usammensat forekommer *Seter* som gårdnavn flere steder, f. eks. Y[h]; Ti; Br; Isle of Noss; NRoe; Ai; Sandwick, Du. de *Seter* o' Ennisfirth (Nm). Nord for gårdene »North, Mid og Sooth Garth« imellem Scalloway og Grista (Ti) og længere inde i landet ligge gårdene »North, Mid og Sooth *Seter*« (her sandsynl. = »sætr«). *Bakkaseter* (Du): *bakka-setr. *Bergfinsseter [bæ'rfensetər]*, ældre form: »Barfensettar« (De): *Bergfinns-setr. *Gjoseter* (Du): *gjá-setr. *Hestinseter* (Sa): sandsynl. *»Øysteins-setr«; sé kap. VIII: »Personnavne«. Som oftest afkortes »seter« som andet sammensætningsled til »-ster«: *Bjoster* (Br). *Bragaster, Bragister* (P St), i dipl. fra 1299 (D. N. I, 1) nævnt »Breka sætr«. *Bruster* (W, nær ved »the Bridge of Walls«): *brúar-setr. En »Halfdan a Bruar sætri« nævnes i dipl. fra 1299. *Hellister* (Wd): *hellu-setr. *Huster* (Aith, Ai): sandsynl. *hó(há)-setr (jfr. no. »Hoset« N. G. IV). *Klodister,* »Clodasettar« (Nm). *Kollaster* (Ai. U[v]) og *Kulster [ko'lster]* (skr. »Culster«) (De): *koll(a)-setr el. *Kol(l)s (Kalfs) -setr (sé

kap. VIII). *Konister* (Y), »Congnesaatther« (1586), »Kuningsetter«, synes efter de ældre bevarede former at være et *»konungs-sætr« og altså opr. kongsgods.

Levister [levıstər], skr. »Livister« (Wh), ældre form »Levasettar«: *Leifs- el. Leifa-setr. *Marister* (Wh): *mara-sætr (on. marr, m, hest). *Mørister,* »Morasettar« (Wh): *mýrar-setr. *Skarvister* (W): *skarfa-setr; »a Skarwasætre« i diplom af 14. april 1355 (D. N. III); sé »skarv«. *Swinister* (Nm. De. Ti. W. Sandwick, Du), »Swynasetter«. *Søster,* »Sorsettar« (De). *Tronaster*, *Tronister*, »Tronasettar« (L): *þrándar-setr«. *Vatster* (Y): *vatn-setr. *Voxter [vɔkstər],* »Voxsettar« (De): *vág-setr. — »Nwtasæther for nordhan Mawid«: *nauta-sætr (nævnt i skiftebrev af 1490 efter junker Hans Sigurdssøn) må være det nuværende *Neddister [nedıstər]* (Hillswick ness, Nm), medens *Nisseter [nıstər]* (Gluss, Nm) må være det i skatteregister fra 1600 nævnte »Nestasettar«: *neðsta setr el. sætr. Andet sammensætningsled »-bister« indeholder derimod ikke ordene »setr, sætr«, men er en forkortet form af »bólstaðr«.

Flere eksempler haves på en shetlandsk form *sǫder* (*saatr) af »sætr« med opgivelse af i-omlyden. Bortfald af i-omlyd er et almindeligt fænomen i shetlandsk Norn; sé de i »N. Spr.« s. 130, § 25 meddelte eksempler. *Sǫde(r)sdal* (W): *sætrs-dalr. *Sǫdersfel* (U^n): *sætrs-fell. *Sǫdersgjo* (Fe): *sætrs-gjá. *Sǫdershul* (ved *Søster* ɔ: Suseter, De): *sætrs-hóll. (de Loch o') *Sotersta* (St): *sætr-staðr. *Sǫdesbig [sǫdəsbıg]* er et gammelt sønavn for gården »de toon o' *Seter*« (Westafirth, Y^n) og tillige navn på en række fiskegrunde, hvortil fiskerne have det nævnte »*Seter*« som det ene landmærke. *Sǫdes-* står her for *Sǫders-*, og *Sǫder* og *Seter* må være det samme navn; *Sǫdesbig* = *sætrs-bygð; »*tun* o' *Seter*« = *sætrs-tún. I nogle tilfælde kan der ved navne, begyndende med *Sǫdes-* (med bortfaldet r) være mulighed for forveksling med (genitiv af) ordet »sauðr«, får.

On. sig, n, synken, gliden nedad m. m.; fær. »sig«, n,

nedfart ved line i et fuglebjærg, stejlt bjærgparti ved kysten (fuglebjærg), som kun kan befares med line. — Hertil shetl. *Sig, Siga [sıg, sıga]* som navn på nogle kystpartier. de *mukkel* and de little *Siga* (Fo). de *Siga-for-tag* (Fo). de *Sigs [sıgs]* Burrafirth, U).

On. sjár, sjór, m, sø. — Shetl. *sjo, sju [ṣo, ṣu]* i omgangssproget i nogle sammensætninger. Også som første led i nogle stednavne. de *Sjodelds [ṣodɛlds]* (Fo) gård tæt ved stranden: *sjó-deildir. de *Sjoklett [ṣoklɛt]* (Bigton, Ireland, Du), klippe i søen tæt ved land: *sjó-klettr. Da eng. »ch« i shetl. dialekt udtales lig eng. »sh«, opfattes navnet som »chocolate«, i hvilken anledning et sagn er opstået om et skib, ladet med chokolade, som skulde være strandet på dette sted og på denne måde have givet anledning til navnet.

On. skagi, m, fremstikkende landodde. — de *Skag,* 1) nordlig pynt på øen »Isle of West Burrafirth« (Ai), 2) pynt vest for Hoxter (Sa). *Skegi [sḱegi]* (Haroldswick, U^n), landodde. Angliseret form: »Skaw« (U^n. Wh^n), landodde, gårdnavn.

On. skáli, m, stue, hus. — Som gårdnavne: *Skola* (Y^n. W), *Skolla [skɔla]* (U^b), *Skollan* (Du): *í skálanum el. í skálum, *Longaskol [lɔŋgaskøl]* (Twatt, Ai), *Longaskwola [låŋgaswola, -swəla]* (C): *langi skáli. — *Skolawik* (W): *skálavík. — Som bygdenavn *Skallowa,* skr. »Scalloway« (M): *skálavágr. — Sé nærmere kap. III.

On. skalli, m, pande, hovedskal; i stednavne om en tør eller stenet forhøjning. — I den sidstnævnte betydning forekommer ordet også i shetlandske stednavne. de *Skallis [skälıs]* (Taft, Ai). de *Skadladelds* (Fo): *skalla-deildir. de *Skallibrekk [skalıbræk]* (Brough, Br): *skalla-brekka. de *Skalla [skäḷa]* -knowe (Y^n). de *Skalli [skäḷı]* -hills (W).

On. skarð, n, skår, kløft. — Shetl. *skord* alm. både som fællesnavn og stednavn i betydning »fordybning i en højderyg (fjældryg) el. mellem to fjældtoppe«. Som første sammensætningsled undertiden *skar-, skor-.* de *Skord* o' *Skallowa* (Ti): *skálavágs-skarð. *Mannaskord* (Nm^n): *manna-skarð,

sandsynl. betegnende alfarvej; navnet opfattes nu som »Man o' *Skord*« og findes på generalstabskortet skrevet »Man o' Scord«. *Vatnaskord* (Cᵛ): *vatna-skarð. de *Skarhwols [skar-hwə'ls]* (L), enden af fjældet »de Kame«: *skarð-hals. de *Skorkløv [skorkløv]* (C): *skarð-klauf.

No. »skarv«, n, nøgen stengrund, nøgen klippe; forveksles som første led i stednavne let med fuglenavnet »skarfr«. — de *Skarf* (Eshaness, Nmᵛ), gårdnavn. de *Skarvs (Hjoganes,* Y), klippepynt. *Skarvister* (W): *skarfa-setr, sé s. 145.

On. skeið, n, bane til kapløb eller kapridning, m. m. — Hertil gårdnavnet *Ske,* skr. »Skae« (Roe, Nm. Uᵇ) *[ske]*.

On. sker, n, opstående klippe; skær, søklippe. — Shetl. *skerri [skœrı]* alm. både som fællesnavn og i stednavne i betydning »skær«; som første led i stednavne oftere i den oprindelige form *sker [sker, sker, skɛr, skœr]*. — de *Skerris* = de *Utskerris,* nogle øer øst for Whalsay: *út-sker. *Brorien skerri* (Yˢ): *brœðranna sker (»brødreskæret«). *Skiptaskerri* (Feᵛ); on. skipti, n, skifte, deling; *Skipta-* betegner her »grænseskel«. *Skerberg [skerbɛr]* (West Cliffs, C): *sker-berg. *Skerhelja [skerhɛl'a]* (Yⁿ), flad strandklippe, som stikker ud i søen: *sker-hella (no. »skjerhella«, flad sten med skarpe kanter). *Sker hwessa [skɛr hwœssa]* (Haroldswick, Uⁿ): *sker hvassa. de *Skersunds [skœrsonds, skœ'rsəns]* (Sa): *sker-sund. *Milja Skera [mıla· skera]* (Uᵒ): *millum skerja.

On. *skerpa (no. »skjerpa«), f, skarphed, hårdhed; adj. »skarpr«, hård, skrumpen, tør m. m. — Ordet forekommer i shetlandske stednavne, hvor det betegner hård og tør jordbund. *Skerpo [skœ'rpo] (Klugen,* U), gårdnavn: *í skerpu. *Skerpigert [skœ'rpıgert]* (Fe), gårdnavn, *Skarpigert* (Soond ved Lerwick, M), stykke indmark: *skerpu-garðr. *Skerpanes [skœ'rpanɛs]* (Sandwick, Du): *skerpu-nes. Jfr. *Hul(-ın) skarpa* under »hóll«. Oftere i navne på agerruder, hvorom nærmere i kap. V.

On. skjá, no. »skjaa«, f, skur, tørringshus. — Shetl. *skjo* særlig om en stenhytte til vindtørring af kød og fisk; alm. som fællesnavn. — *Arnaskjo* (Uʷ): *Arna-skjá. de *Skjolands* (Hagrister, Nm): *skjá-lond.

On. skjoldr — sé kap. V (navne på jordstykker).

On. skor, f, indsnit, fure; revne i fjældvæg. No. »skor«, f, afsats i fjældside (fær. »skor«, f, græsgroet afsats). — I samme betydning som fær. »skor« findes »de *Skord*«[1] (West Cliffs, C), de *Oviskor* (Br), og mulig flere navne. »Skor« forveksles let med »skarð« i shetlandske stednavne, men er ellers langt sjældnere end dette.

On. skriða, f, skred. — Shetl. *skri, skre, skrø* i nogle stednavne i betydning »fjældskred« eller som navn på fjælde, højder, hvor sådanne skred have fundet sted. de *Skrien* o' de *Blien* (Y^n)[2]: *skriðan. *Skrefel* (U. Quarf, SShetl.): *skriðu-fell. de run *Skrø* (Fo). *Litlaskrø* og *Sturaskrø* (Sandwick^v, Du): *lítla, stóra skriða.

[On. skuggi, m, skygge; i stednavne betegnende skyggefuld beliggenhed. — *Skuggabrekk [skogabræk]* (Wh): *skuggabrekka. *Skuggadal, Skuggidal [skoga-, skogi-]* (U^n), skyggefuld dal: *skugga-dalr.]

On. skúti, m, ludende fjæld, bjærgvæg, som hælder ud over en hule. — de *Skuda* (Br. Fedeland, NRoe). *Skutaberri* (Snaraness, Sa^e): *skúta-berg. *Skudasund* (Uyasound, U^s): *skúta-sund.

No. »slade«, m, svag skråning; »sladberg«, svagt hældende nøgen bjærgflade. — Shetl. *slider, sleder, sloder, sluder* (med radikalt r) findes i nogle stednavne langs kysten i samme betydning som »sladberg«, med hvis første led de shetlandske former må være beslægtede. *Slid(e)ra [slıdra, slıdəra]* (Sa, på flere steder. de *Sledərins [sledərıns, slədərens]* (Sa). de *Slidereks [sledərəks]* (N). de *Sloder, Sluder* (Skaw, U^n). de *Sloderins, Sluderins* (i »de *Nien*«, Ai). I det nordlige Unst er ordet *sloder, sluder* fællesnavn og betegner en svagt hældende klippe, hvis yderste ud i søen stikkende del står under vand.

No. »slage«? (»slaagaa«), sv. slaga, shetl. *slag* og *slog,* (fugtig) jordfordybning. — de *Slaga* (De^e). de *Slagen* (Tresta, Ai. Twatt, Ai), små dalsænkninger med bække. de *Slog* (Fo), gårdnavn. de *Kreg* o' *Slog [slọg]* (Ireland, Sandwick, Du). de *Slogins* (U^w). Formerne med *o* kunne dog lige så vel høre til no. »sloka«, f, lang fordybning, rendeagtig hulning.

Til det nysnævnte »sloka« hører *Sloka [slɔka], de Vedek* o' *S.* (Hoswick, Du), sé »veit(a)«.

---

[1] *d* her uregelmæssigt, måske påvirkning fra det mere almindelige *skord* = skarð.

[2] Med *Blien* sammenhold fær. »Blæing« *[bleıŋg]* (Sumbø, Suderø) som benævnelse på et stykke udmark.

On. slétta, f, slette, sletteland. — Shetl. *sletta, slett [slɛt(a), slæt(a)]* og *sklett [sklɛt-, sklæt-]* i stednavne. *Sletta,* de bight o' *S.* (Katanes, L). de *Sletten* eller *Skletten* (Skaw, Un): *sléttan. *Skletten* (Haroldswick, Un). de *Sklettens* (Eshaness, Nmv): *slétturnar. de *Skletti*-dellins (Gunnister, Br), agerland.

On. smuga, *smoga, f, trang åbning, smuthul. No. »smog«, n, »smoga«, f, også = smal gang eller vej. — I den sidste betydning findes shetl. *smoga [smoga, smɔga]* (Fe) som fællesnavn: vej mellem to gærder. I stednavne har *smoga, smog, smog, (smjog)* snart den ene, snart den anden af de nævnte betydninger. I navne på jordstykker, agerruder er det vel betydningen »gang, vej«, som ligger til grund. de *Smog* (Head o' Klett, Wh), strandkløft (gjá). de *Smogs* (C), smuthuller. de *Smogas* (Grimster, Quarf), agerruder. de *Smogins [smɔgɪns]* (Yn), stykke indmark. de *Durasmogins [-smɔgɪns]* (Gloup, Yn), vej ad hvilken får drives: *durasmogurnar. de *Kattismjogs* (C), småkløfter (opr. tilholdssted for vilde katte): *katta-smogur. de *Pettasmog [petasmɔg, peti-]* (Burrafirth, U): *Pétta-smoga (»Piktesmøgen«) — sé nærmere kap. XI, overgangen til afsnit C (Keltiske stednavne).

On. snælda, f, tén, håndtén. — Dette ord forekommer undertiden i shetlandske stednavne som betegnelse for høje og slanke, frit stående klipper, spec. søklipper *(stakks).* de *Snolda [snålda]* (Papa St); formen *snolda* forudsætter et *»snaalda« med bortfalden i-omlyd. de *Snoldis [snoldɪs]* (Hillswick ness, Nm). Også eng. »spindle« (håndtén) forekommer nogle gange som navn på sådanne klipper (»de Spindle«, Hillswick ness) og er sandsynl. indkommet i steden for et ældre **snolda* på et tidspunkt, da det engelske ord »spindle« var ved at fortrænge det gamle norrøne ord som fællesnavn.

On. snǫs, f, fjældknat, fremstikkende del af et fjæld. — de *Snøs* (Nmv) — kunde også udgå fra »knauss« (s. 68).

On. speld — sé kap. V (navne på jordstykker).

On. sporðr, m, hale. — de *Spord [spǫrd]* o' *Onjer*-holm *[ǫɲərɔm],* lav klippepynt. de *Hellaspor [hɛlaspǫr]* (Nmv), flad klippepynt: *hellu-sporðr.

On. spǫng — sé kap. V (navne på jordstykker).

On. **staðr**, m, sted; bosted. Som sidste led i gårdnavne alm. i pluralis: staðir. — Shetl. *sta [sta, ste]* som andet led i gård- og bygdenavne. I sammenligning med navnene på *-seter (-ster)* ere ellers de på *-sta* i mindretal. Dog er, som det vil fremgå af de sidst i rækken anførte eksempler, *-ster* undertiden ikke oprindeligt, men trådt i stedet for et ældre *-sta*. — *Asta* (Ti). *Ballista [bäḷısta*, ældre form: *bäḷıste]* (U^b): Bollastaðir (nævnt i Magnus den helliges saga som liggende på Unst). *Basta* (Y^b): mulig *Bessa-staðir; jfr. »Bessigarth« (Ti). *Busta* (Sa), sé »bólstaðr«. *Bøsta [bøsta*, ældre form: *bøste]* (De), sé »bœr«. *Grimista* (ved Lerwick, M): *Gríms-staðir. *Grista* (Ti), sandsynl. on. »griðastaðr«, fredhelligt sted (ligger tæt ved indsøen »de Loch o' Tingwall« med den holm, hvor dommerne havde deres sæde under tingforhandlingerne i oldtiden). *Gunnista [gǫṇıste]* (Br): *Gunnars- eller *Gunnhildar-staðir. *Hagersta* (Whiteness, M); jfr. *Hagrister* (Nm) under »setr«. *Hoversta [hɔvərste]* (Br), sandsynl.: *Hafrs-staðir. *Kalsta*, ældre: »Kaldsta« (Roe, Nm): *kald-staðir. *Klusta [kluste, klusta]* (Ai), liggende på et mellem to bugter fremspringende næs, bred odde: *kló-staðir? (on. kló, f, klo, betegner også overført: fremspringende næs eller odde; sé Rygh, N. G., Indledning, s. 29). *Oddsta [ɔdsta, -ste]* (Fe): *Odds-staðir. *Ongersta [ɔŋgərste]* (Haroldswick, U^n). *Pundsta* (C): *pund-staðir (sé »pund« i afsnit C). *Ringasta [riŋaste, -sta]* (Du): *Hrings-staðir? *Skatsta* (De), i skattefortegnelse af 1600 nævnt »Scattesta«. *Sotersta* (St), sé »setr, sætr«. *Tresta* (Ai. Fe); ældre form: »Trusta« [Balfour]. *Ulsta* (Y^s): *Úlfsstaðir? sé kap. VIII: »Personnavne«.

Skønt *-ster* alm. er en afkortning af *seter*, går det i flere tilfælde tilbage til et »staðr (staðir)«. Således er *-bister* en sammentrækning af »bólstaðr« (sé dette). »Kirkebostad, Kirckebusted« (1586) ere ældre former af det nuværende *Kirkabister*. I ældre dokumenter nævnes efter Munch: »Skeldesta, Skellesta« i Nesting, hvilket må være det nuvæ-

rende *Skellister;* ang. første led sé kap. VIII (Personnavne). Endvidere nævnes »Brindista« (Gulberwick), »Elvista« (W), »Flamesta« (N), »Kebusta« (Ti), de nuværende: *Brinnister, Elvister, Flamaster* el. *Flamister, Kebister* (Flamesta og Skeldesta i skattefortegnelse fra 1600).

Usammensat forekommer »staðr« en enkelt gang: de *Sta̱* (Wh), navn på en klippehøj. Sml. anvendelsen af »staðr« i norske stednavne om fremspring i jordsmonnet (N. G., Indledning). I gårdnavnene *Sta̱bister* (Ti), *Sto̱bister* (Wh), kan første led være enten »staðr« eller »stafr«.

On. stafr, m, stav, stok. I Norge som fjældnavn og navn på langt fremstikkende halvøer og næs. — Anvendt på den sidste måde forekommer ordet også i nogle shetlandske stednavne. *Sta̱vanes* (N): *stafa-nes; jfr. no. Stavenes, Stavnes. *Sta̱vsgjo* (Nm^v. Y^n): *stafs-gjá. *Sta̱vspund* (Fe).

On. stakkr, m, stak, stabel. Ordet forekommer i Norge som fjældnavn. Fær. stakkur, m, høj klippe i søen. — Shetl. *stakk,* høj klippe i søen, alm. som fællesnavn og tillige i stednavne, navnlig som andet sammensætningsled. — *Stakken gro̱* (Norwick, U^n): *stakkrinn grái. *Stakken groiti [grɔitı]* (Norwick, U^n), høj søklippe, som ved en lav klippehals er forbundet med det faste land: *stakkrinn í grjóti? Ang. »grjót« i betydning »klippehals« i nogle shetlandske stednavne sé »grjót« s. 100. *Stakken sjukka [s̢oka]* (ud for *Tonga,* U^v): *stakkrinn þykkvi el. þjukkvi, »den tykke klippe«. *Milja stakki [məl̢a stakı]* (Trebister ness, Soond ved Lerwick, M): *millum stakka. — *Blo̱stakk* (Hillswick ness, Nm^v): blástakkr. *Gro̱stakk* (flere steder): *grá-stakkr. *Gronastakk* (Eshaness, Nm^v), *Gronistakk* (St), søklipper med græsgroet top: *grœni stakkr. *Hu̱stak* (N): *hó(há)-stakkr; ang. *hu̱* = *ho̱* jfr. *Hufel (Hofel)* under »fell«. *Kwitastakk* (Nibon, Nm^v. Eshaness, Nm^v): *hvíti stakkr. de *Ramnastakks* (Fedeland, NRoe): *(h)rafna-stakkar.

Også i betydning »spids fjældtop« forekommer »stakkr« en enkelt gang på Shetland; således: *Stakkaberg* (Fe): *stakk(a)-berg.

On. stapi, m, højt og stejlt fjæld, især af kegleform

(Fritzner). Fær. stapi, m, enligt stående klippe. — *stab, sta̱b, stap* i shetlandske stednavne betegner en frit stående klippe el. høj, oftest søklippe. *Sta̱ba* (Burrafirth, U). de *Stab [stab]* (Fo^{v}. Roe^{v}, Nm), søklipper. de *Stabins* (Egilsay, Nm^{v}), søklipper: *staparnir. de *Gamlastaps* (Y^{n}), høj: *gǫmlu stapar. *Stabanes* (MRoe), *Stapnes* (W): *stapa-nes; jfr. »de *Knappis* o' *Stabanes*« under »knappr«.

On. staup, n, fordybning; kar. No. »staup« bl. a. = hul i en vej; staupa«, f, dybt spor. — Hertil: »de *Stø̱bins*« (Norwick, U^{n}), en af kvæg optrampet vej.

On. staurr, m, »stør«, stang, pæl. I Norge bl. a. som fjældnavn. — Hertil: »de *Stø̱r*« (Fladabister, C), søklippe.

On. steinn, m, sten. — Shetl *sten* i stednavne har i reglen betydningen »klippe, stor jordfast sten«, undertiden: »søklippe« (synonymt med »stakkr« og »stapi«). — de *bodlet [bɔdlət] Sten* (Fo): *bǫllótti steinn (on. bǫllóttr, adj., rund). *Brattasten* (Sa^{o}): *bratti steinn. *Gro̱sten* (på mange steder): *grá-steinn; de klipper (landklipper), som føre dette navn, ansés allevegne for at være bolig for huldrefolk. *Hwidasten* (Virdafel, U^{b}): *hvíti steinn. *Stu̱rasten* (Soond ved Lerwick, M): *stóri steinn. de *Stendelds [stendɛlds]* (Mel, C): *stein-deildir. de *Stenaveljen [-vɛ̱lən]* (C), stykke mark, som støder op til en stor jordfast klippe: *stein-vǫllrinn. — *Milja Stena [mıla̱ ste̱na, sk̬e̱na]* (Gerrwick, U^{n}): *millum steina.

On. stétt, f, spor, trin, stene lagte til at træde på. No. stett, f, lille trappe. — *stett* i shetlandske stednavne betegner en brat sti med små afsatser i en stejl bjærgvæg (i Y^{n} som fællesnavn: de *stett* o' de *gjo* [gjá]). — de *Stettins* o' *Grøtin* (Fe): *stéttirnar. *Listett* (Sa): *(h)líð-stétt. de *Sta̱rastett* (ved Fogrigarth, Ai). de *Stringastetts* el. *Stringerstetts [strıŋa-, strıŋər-]* (Fe^{o}).

On. stífla, f, dæmning. — *stivla [stıvla]* i shetlandske stednavne betegner sådanne steder, hvor der i gammel tid har været opdæmmet for vand, spec. vandmølledæmninger. *Stivla* (Woodwick, U^{v}), de *Stivla* (Fe^{o}). de *Stivla* o' *Rø̱r*-water (Roe, Nm). *Stivler* (Y^{m}), gårdnavn: *stíflur, plur. *Vatstivla* (Y^{h}), sted hvor vandet i indsøen »*Vendr(a)*-water« løber ud i en å: *vatnstífla. de *Stivlateg* (Fe^{f}): *stíflu-teigr.

On. stigr el. stígr, m, sti (fodsti, vej). — de ill *Stig* (Tresta, Fe), strandkløft (gjá) med en brat sti. de burn o' de *Sti̱g [sti̱ȝ]* (West Cliffs, mellem Quarf og C). *Da̱lstigi [-stıgi]*

(Br). *Dilkastig [dilkasteg]* el. *Dilkasti* (West Cliffs, C): *dilka-stigr; on. dilkr, m, dielam.

On. stilli, n, indhegning, indelukke. — *Still [stɪl]* (U^s. Fe), gårdnavn. de *Stilli [stɪli]* o' Nibon (Nm^v), stykke indmark.

On. stofa, f, stue, hus. — Som gårdnavn: »Ha' [hall] o' *Stova*« (Du), *Stov* (Hoswick, Du. *Gord,* C. Haroldswick, U^n). Sé nærmere kap. III.

On. stokkr, m, stok. I Norge undertiden som fjældnavn. — Hertil: (de) *Stokken [stokən],* de hill o' *Stokken* (N), navn på en høj.

On. stóll, m, stol. — Hertil nogle navne på strandklipper, hvorfra der drives fiskeri med medestang de *Støl* o' *Grimster* (Y^n), o' *Oganes,* o' de *Tins* (U^w). de Nort and Sooth *Stol* (Isle of Stennes, Eshaness, Nm^v). de *Stuls,* plur. (Sa^o). — *Stol, stul* ere ældre former, *støl* derimod nyere (ang. shetl. *ø* = eng. »oo« sé foran s. 139 under »pollr«).

On. strengr, m, streng, strimmel. — Shetl *string [strɪŋ]* alm. i navne på agerstrimler, agerruder; i formen tillempet efter eng. »string«. — de *String, Strings* (Br. Koobel, Scousburgh, Du. Skelberry, L. Firth, De. Hagrister, Nm. Tangwick, Eshaness, Nm^v. WSw, Y).

On. stræti, n, vej. — Shetl. *stred* i nogle navne på jordstykker, agerruder (forklaringen bliver den samme som ved *smog, smog;* sé »smuga«). de *Streds* (Hagrister, Nm). de *Streds* o' *Brekken* (Y^n). — En form *strodi* uden omlyd findes i omgangssproget (NØ) i betydning »vej mellem to gærder«.

On. strǫnd, f, strand. — *Strand* (Ti. Fe), gårdnavn. de *Strandadelds [stränadɛlds]* (Taft, Ai): *strandar-deildir. de *Strandategs [stranatɛgs]* (Fo): *strandar-teigar.

On. stubbr, stubbi, m, stub, stump. — *Stubbateng [stobatæŋ]* (Snaranes, Sa), pynt ved foden af en firkantet, afstumpet høj: *stubba-tangi. Højen kaldes nu *Sobel* [*sanð-ból], men det oprindelige navn synes at have været »stubbi«.

On. stúfr, m, stump. — Hertil shetl. *stu, (stug)* som navn på afstumpede pynter, forbjærge eller landtunger, undertiden også på høje af afstumpet udseende. Nort and Sooth *Stu* (Eshaness, Nm^v). de *Stus,* plur. (Valler, C), pynt. de *Stus* o' *Grevland* (Y^h), næs, landodde. de *Stug* o' Fedeland (NRoe, pynt. de *Stu* (Symbister, Wh), høj. Formen *stug* bliver vel i lighed med *tug* af **tu-ek* = *tu* (on. þúfa) at forklare som et **stu-ek; -ek:* diminutivendelse (sko. -ack, -ick, -ock).

On. *stulpi = stolpi, m, stolpe, søjle. — Hertil bliver

at henføre: de *Stulp [stu'lp]* (Y[n]), høj klippe i søen *(stakk)*. de *Stulps [stu'lps]* (West Cliffs, mellem Quarf og C), lodret stykke bjærgvæg ud imod søen; indover fra »de *Stulps*« er en dal, kaldet *Stulpadal [stu'lpadal]*: *stulpa-dalr.

No. »stup«, n, stejl brink eller klippe; on. stúpa, v., stå i vejret. — Hertil sandsynl.: »de *Stupek [stupək]* (Fe), navn på en lille høj.

On. stǫðull, m, malkeplads for kvæg. — de *(mukkel,* easter, waster) *Stødel* (Huston, Haroldswick, U[n]), stykker af indmarken. — Mere alm. med bortfaldet »ð«: de *Støl* o' *Geratun* (Haroldswick, U[n]). de *Støls* (Uya, Nm[v]. Skelberry, L. Y[m]). de *Stjǫl* (Fo), nu gårdnavn. *Braknastøl* (U[h]), sé »brekka«. de *Walstøls* o' Refirth (Y[m]), sandsynl.: *vall-stǫðull.

On. stǫng, f, stang. I Norge findes »Stang« som navn på halvøer og øer og alm. som næsnavn i sammensætningen »Stangnes«. — Fra Shetland haves: *Stonger*-holm *[ståŋgərǫm]* som navn på en holm ud for Nesting: *stangar-hólmr, og *Stonganes [stɔŋganɛs]* = de ness o' Cullivoe, Y[n]: *stang-nes.

On. súla, f, søjle, støtte, stolpe. — Hertil: de *Sulek,* spidsen af »de ness o' Gossabrough« (Y[s-o]), de *Sulek* (NRoe), skærklippe. *Sula stakk* (Y[n]), søklippe, kan enten komme af det her nævnte »súla« eller af fuglenavnet »súla« (havsule).

On. sund, n, sund. — Shetl. *sund [sund, sond],* alm. både som fællesnavn og i stednavne (sundnavne). *Hulmsund [hulsund, hulsond],* sé »hólmr«. de *Sunds [sonds]* (Fo). *Sundebakk* = de *Sundi*-banks (Ti, ved Sundet mellem Trondra og M): *sund-bakki. — *Sund [sond] (øver* og *neder),* gammel bygd syd for Lerwick (M), liggende noget afsides ved indløbet til »Bressay Sound«: *í (el. á) sundi.

En l-afledning af »sund« forekommer i navnet »de *Sundel [sondəl]* o' de Loch«, en snæver arm af indsøen »də Loch o' Cliff« (U).

On. svað, no. »svad«, n, bar klippegrund. — *Swa* (Fo). *Swe* (U).

No. »svarv«, m, bue, halvcirkel, bugt. — de *Swarf* (Y[s]), den inderste del af Burravoe bugten; Nort' og Sooth *Swarf* (Mousa), to små bugter. Navnet kunde også udgå fra ordet »hvarf« (sé s. 114); jfr. on. »víkhvarf«, lille bugt.

On. sær, m, sø. — *Sebrekk* (Stenness, Nm[v]): *sæ-brekka.

Sehelјer [sehɛl̓·ər] (Sound ved Lerwick, M): *sæ-hellir. *Sjaklett [ṣa̠klœt]* (søklippe mellem Wetherholm og Lunnasting): *sæ-klettr; jfr. *Sjoklett* s. 146. de *Sjaversten [ṣa̠vərsten]* (Uya, Nm^{v}), søklippe: *sæfar-steinn. Jfr. »sjár, sjór«, s. 146. Formen *sja-* må udgå fra on. »sæ-«, da on. »sjá-« vilde give shetl. *sjo̠-*. *Sjaskerri [ṣa̠-]* kan være enten *sæ-sker el. måske snarere *seiða-sker (af fiskenavnet »seiðr«, m, sej). Med hensyn til lydudviklingen *e̠ < ja̠ (se̠ < ṣa̠)* sé artiklen »heiðr« s. 104.

On. *søyla (no. søyla, fær. *soyla), f, søle, dynd. — Hertil sandsynl.: »de *Søladelds*« *[ṣøladɛlds]* (Brough, Br): *søylu-deildir, sé »deild«.

On. tá, f, tå. — Shetl. *to̠* og *tœ̠, te̠* (lavskotsk »tae« = eng. »toe«, tå) som navn på små lave pynter eller landtunger, undertiden også betegnende en opstående klippe. — de *øter* and inner *To̠* (Haroldswick, U^{n}), lave pynter. de *Tœ̠* o' de *Slederins* (Sa), pynt, »medeklippe«. de *To̠* (Swinanes, U), opstående klippe, også kaldet »de *Kokk*«.

On. tá, n, vej eller plads; gsv. »ta« og »tæ« (Rydqvist 2, 135); sv. diall. »tå (tä, te)«, indgærdet vej eller jordstykke (Rietz 770); da. diall. »for-te« = fortaag (hvoraf »fortov«) — jfr. no. »taag«, »taie«, kvægfold, omgærdet rum. — Hertil må vel henføres navnet »de *Tœ̠*« (U^{w}), højt liggende sted i udmarken (ovenfor Kollaster ved foden af dalen »de *Gil* o' *Sko̠rd*« i fjældet *Va̠lafel);* stedet, som er af rund form, kan ses at have været opdyrket i gammel tid, og der er levninger af et ringformet gærde, kaldet »de *Tœ̠*-dyke«, som har omsluttet stedet.

On. tangi, m, landtunge, odde. — Shetl. *teng [tɛŋ, tæŋ]* alm. som fællesnavn og som sidste led i navne på landtunger; usammensat og som sidste led i navne også alm. *tongi (tjongi), tonga, tong [tåŋgi, t(j)ɔŋgi, -ga, tåŋ, tɔŋ],* men kan i disse former undertiden være vanskeligt at skelne fra »tunga« (sé dette). Dog kan »tunga« ikke med sikkerhed påvises i shetlandske navne på landtunger. — de *Tongi* o' de *Krossmels* (Fe). de narrow and de *bred Tongi* (Fo). *Tjongi longi* (Unyafirth, Ai): *tangi(nn) langi. *Ba̠bergstonga,* sé »boði«. *Fiskateng* (U^{w}), de *Fiskiteng* (Papa St.) og *Fiskatong* (Wh^{o}),

»medeklipper«: *fiska-tangi. *Fløtong* (U^w) og *Fløatong* (U°, nær Mooness); med hensyn til første led jfr. no. »fløda«, f, skær som overskylles af søen i flodtid. *Gronateng* (Snaraness, Sa. W) og *Grønitong* (NRoe): *grœni tangi. *Hestateng* (East Burrafirth, Ai) og *Hestitong* (Mousa): *hesta-tangi. *Longatonga* (U°, nær Mooness. Fe^v. Koppister, Y^s): *langi tangi; jfr. ovf. *Tjongi longi.* Easter and wester *Nestonga* (WSw, Y): *nes-tangi. *Nustateng [nostatœŋ]* (Y^b): *nausta-tangi. *Skarvatong* (Quarf°, SShetl. Fo) og *Skarvateng* (East Burrafirth, Ai); første led kan indeholde enten no. »skarv«, nøgen stengrund, eller fuglenavnet »skarfr«, m, ålekrage.

On. teigr, m, afdelt stykke opdyrket jord, stykke ager. -- Shetl. *teg (tjeg), teg [tɛg], tjeg [ṭeg],* undertiden *dek [dɛk]* (og da forvekslet med sko. »dyke«, som har samme udtale), alm. som andet led i navne på agerruder. — *Tegen* (De), bygdenavn: *á teigum. *Tegena grona [groŋa]* (Kolbenstaft, Fe): *teigarnir grunnu el. grœnu. de *Bentjegs [ben·ṭegs·]* (Sooth Noonsbrough, Ai), sandsynl.: *beinu teigar (on. beinn, adj., lige, retløbende). de *Butegs* (Papa St.): *bú-teigar. de *Buger(d)stegs,* sé »bú (búgarðr)«. *Gorteg,* sé »garðr«. de *Jøltegs* (de *Biggins,* Papa St.), stykke land, hvor man fra gammel tid af har spillet fodbold ved juletid: *jóla-teigar. de *Krossteg(s) [krosteg(s)]* (Snaravoe, U^v. Tresta, Fe): *kross-teigar. de *Lappideks* for **Lappitegs* (Sooth Voxter, C). de *Mognestegs [måŋnəstegs]* (Fo): *Magnúsar-teigar. de *Mørategs, Møradeks* (Stove, Hoswick, Du): *mýrar-teigar. »Robbi's« *teg* (Sulem, Nm). de *Skindrategs* (Sulem, Nm): *skinnara-teigar (on. skinnari, m, garver). de *Taritegs* (Lunnister, Nm): *þara-teigar (agerland, gødet med søtang, on. þari). de *Tunteg(s)* (Y^m. Y^h. Fe^f): *tún-teigar. *Ules teg* (Ruster, Fe^v): *Ólafs teigr. de *Vatjeg [-ṭeg]* (Quarf°, SShetl.): *vað-teigr.

Stutteg, Stotteg (Stuttegs, Stottegs) er en så almindelig forekommende sammensætning, at en optælling af lokaliteter, hvor navnet findes, i dette tilfælde vilde være unødvendig. De forskellige udtaleformer ere: *stoteg, stəteg, stoṭeg, stoiteg.*

Da der i flere tilfælde foreligger oplysning om, at de således nævnte agerruder ere korte i sammenligning med de øvrige, bliver en afledning *»stutt-teigr« (on. stuttr, adj., kort) den sandsynligste[1].

Sjældnere findes »teigr« som første led, f. eks. *Tegenavall [te̜ˑgənaväl̦ˑ]* (Y^m): *teiganna-vǫllr. Samme navn er »de *Tegnivaldjes*« *[tɛgnıväl̦dʒəs]*, plur. (Kirkabister, N).

On. teinn, m, tén, stang, synes at være indeholdt som andet led i nogle få navne på agerstrimler, som: de *Hulnaten* (Fe^f): ?*hólanna-teinn. de *Lanjesten [läŋasten]* (Fe^f). de *Selvatens [səlˑˑvatensˑ]* (Semblister, St); første led sandsynl. et personnavn (Sǫlvi; jfr. fær. Sölvi. FA. I, 449, 1).

On. tindr, m, spids, takke; tinde, fjældtop. — (de *Nos* o') de *Tind [tᵉind, tınd]* (Fe^o), pynt, som ender i en højt opstående spids. de Head o' de *Tind [tınd]* (FI). de *Tinds [tᵉins]* (U), skarpe spidse skær.

On. tjǫrn, f, lille indsø. — Shetl. *sjøn (sjon) [s̹øn, -s̹ən (s̹o̜n)]* som fællesnavn og i navne på små indsøer, vandpytter eller sumpe (tidligere indsøer). I omgangssproget bruges også formerne *sjen, sjin [s̹en, s̹ın]*, betydende dels a) en lille indsø, dels og mere alm.: b) en sump. På vestsiden af Shetland findes ordet i formen *sjødn (sjodn) [s̹ødn (s̹o̜dn)]*. — *Lu̜misjøn, -sjon [-s̹ən]* (WSw, Y. Lunna ness, L. St): måske *»lómatjǫrn«, af fuglenavnet »lómr« (lom). — de *Smo̜sjøns [smo̜s̹əns]* (N): *smá-tjarnir. de *Swartasjøns [-s̹øns, -s̹əns]* (WSw, Y): *svǫrtu-tjarnir. Almindeligt er ordet »nykr«, nøk, som første sammensætningsled til »tjǫrn«: *Njogersjøn [ŋogərs̹øn]* og *-sjon [-s̹o̜n]* (Nm, på to steder), *Njugersjen [ŋu̜gərs̹en]* (C), *Njogelsjon [ŋogəls̹o̜n]* (Papa St.): *nykar-tjǫrn. — de *Sjødn [s̹ødn]* o' *Grisitu* (W). — *Edersjen* (Fo), sé kap. VII (æðr).

On. tó, f, grønning, græsplet, indeholdes sandsynligvis i navnet *Tona grona [gro̜na]* (jordstykke i Soond ved Lerwick,

---

[1] Det til »stuttr« svarende adjektiv »skammr« (kort) forekommer også i nogle navne, f. eks. *Skammidel* (Sa): *skammidalr, *Skammagert* (Wh): *skammi-garðr.

M): *tóin grœna (tóna grœnu)? Dog er her, som i flere andre tilfælde, forveksling med »þúfa« mulig.

On. torf, n, tørv, indeholdes sandsynl. i næsnavnet *Tornes [tǫrnɛs]* (Hillswick ness, Nm[v]). Derimod er første led i fjeldnavnet *Torrifel [tǫrıfel]* (Fe) snarest on. »torfa«, f, grønsvær, da navnet i en gammel fortegnelse over øen Fetlars udmarksgrænseskel findes skrevet »Turvafield«.

On. trumba, f, hult rør; trompet. — Hermed bliver vel at sætte i forbindelse shetl. *trumba [tromba]*, mere alm.: *tromba [trɔmba, trǫmba]*, der oftere forekommer som stednavn i navne på strandklipper, pynter, landtunger. *Tromba [trǫmba]* (Hillswick ness, Nm[v]. Uya, Nm[v]. Fedeland, NRoe. Otterswick, Y[e]). de *Trombas [trǫmbas]* (Fladabister, C), to pynter. de point o' de *Tromba [trɔmba]* (Hoswick, Du). de *Trumba [tromba]* o' Grisskerri (Ness of Ireland, Sw[v], Du) = de Holm o' Grisskerri. de *Trombi [trǫmbi]* el. de *Trummek [tromək]* o' de holm o' Tressaness (Fe). de *Trombek [trǫmbək]*, sønavn for en pynt, ellers kaldet »de *Nẹv*« (sé s. 136), på nordsiden af Swinaness (mellem Baltasound og Haroldswick, U). Da der i al fald ved nogle af disse steder findes klippehuler og hersker stærkt brændingsdrøn, har mulig den hule lyd spillet en rolle ved navnenes tilblivelse. Denne forklaring strækker dog ikke altid til. Ang. mulig indflydelse fra keltisk — kymrisk (valisisk) *trum*, landryg — sé afsnit C.

On. topt og tupt, f, tomt, grund. I shetlandske stednavne i formerne *topt* (sjælden *tupt), taft (toft), (top, tap)*. — *Toft [tåft]* (Y[n]), *Taft* (Fe[f]), gårdnavne. de *Tafts* (Fe, på flere steder. Br). *Toften [tåftən]* (Fe), gårdnavn: *í toptum. de *Toptins [tǫptens]* (Papa St.), de *Taftens* (U[w]. Fe[f]): *toptirnar. de *Brusatop(t)s [brusatəp(t)s, brøsa-]* (C): *Brúsatoptir (første led kan være enten det gamle nordiske mandsnavn »Brúsi« eller sko. »Bruce«). *Kolbenstaft* (Fe): *Kolbeinstopt. *Udelstaft, Walsta* (De), sé »óðal« s. 137. *Toptebi*, sé »bœr«. *Toptifel [təptefel]* (Wh): *topta-fell. de *Toptigerts [təptəgerts]* (Firth, De), gårdnavn: *topta-garðar. de *Topte-*

lands [təptəlands] (Shannerwick, Du): *topta-lǫnd. de *Tupta-tegs [topta-]* (Huland, U): *tupta-teigar. *Taftitun* (FI): *topta-tún.

de *tafts* o' a hoose (U) = tomt, ruiner af et hus.

On. tún, n, indhegnet jordstykke, gårdsplads. — Shetl. *tu̱n (tun)* som fællesnavn: det til et hus hørende opdyrkede stykke jord. — de *øver* and *neder Tu̱n (Go̱rd* i Levenwick, Du), Easter-, Mid- og Wester-*tun (Sto̱v,* Haroldswick, U[n]), navne på jordstykker. *Bigtun [bıgto̹n]* (Du[v]), sandsynl.: *bygg-tún, *Korstun [kå'rsto̹n]* (Du[s]): *kross-tún, *Hustun [husto̹n, hustən]* (Haroldswick, U[n]): *hús-tún — gårdnavne. *Lamtun* (Sa), *Lamatun* (Fo): *lamb(a)-tún. *Langtun [laŋ-tun]* (Gulberwick, M), gårdnavn: *í langatúni. *Litlatun* (Sulem, Nm), agerrude): *lítla tún. — de *Tundelds,* de *Tunlands,* de *Tuntegs,* sé »deild, land, teigr«.

On. þorp, n, gård. — Hertil gårdnavnet *Everthrop [evər-þråp]* (W): *øfra þorp, samt navnet *Mandrup* (de green o' *M.)* (Sandwick, Du): *manna-þorp el. *Manna-þorp (af mandsnavnet »Manni«; jfr. da. »Manderup«). *Woltrop [wə'ltrop]*, eller med bortkastet p: *Woltro* (Sandwick, Du); første led er usikkert.

On. þrep, n, afsats. — I et par shetlandske stednavne *trip,* betegnende afsats i brat terræn. de *Trips [treps]* (nord for fjorden *Rønis vo,* Nm). *Triphul [trepwo̹l, -wəl]* (N): *þrep-hóll.

On. þúfa, f, tue. — *Tu̱a* (Papa St. L, ved Dury voe). *Tu̱en* (Klebergswick Hill, U[n]). *Tu̱an stu̱ra* (Fladabister, C): *þúfan stóra. de *Tu̱ens* (Trebister ness, Soond, M): *þúfurnar. Green-*tu̱a* og *Grøntu,* sé s. 61. *Høtu̱* (Y[h]): *høy-þúfa (høy, n, hø). *Litlatu̱ [lıtla-]* (på fjældet *Saksavord,* U[n]): *lítla þúfa, og *Muklatu̱ [mokla-]* (på Klebergswick Hill, U[n]): *mikla þúfa. *Longatu̱* (W. Sand, St. Y[m]): *langa þúfa? I adskillige tilfælde er forveksling med »tó« (sé s. 157) mulig.

I daglig tale bruges alm. formen *tu̱g* (for **tu̱-ek; -ek:* diminutivendelsen) i betydning »tue«, og denne form findes også som stednavn: de *Tu̱g* (L, ved Dury voe), de *Tu̱gs* o' *Toptefel* (Wh).

On. þveit, f, »tved«, udskilt stykke jord m. m., forekommer i formen *twatt* i nogle få shetlandske gårdnavne, alle på »Vestsiden«. *Twatt* (Ai). *Brunatwatt* [*»bruna-þveit«, hvor »bruni« må sigte til jordens afbrænding], *Foratwatt, Germatwatt* [*Geirmundar-þveit, sé kap. VIII], *Stennestwatt* [*steinhús-þveit? jfr. *Stennes* under »hús«] — alle i Walls.

[On. umboð, n, overdragelse, fuldmagt. — Shetl. *ombosland [ǫmboslan̲d]* (PSt) = kongsgods, statsgods. — Som gårdnavn: *Ombuth, Ombod [ǫmboþ, ǫmbǫd]* (U[c])].

On. ups, f, 1) klippevæg (egl. vistnok den øverste skrå kant af en sådan), 2) tagskæg; fær. »ups (uks)«, skrænt ned til kanten af en bjærgvæg. — de *Ofsins [ɔfsens, ɔfs̯ens]* eller *Hefsens [hæfs̯ens]* (Fo[v]), skrænt, som fører ned til en stejl bjærgvæg: *upsarnar. *Ofshul [ɔfsol]* (U[b]): *ups-hóll. — Shetl. *ofsaheljek [ofsahɛl̯ək, ɔfsa-]* betegner i omgangssproget en flad sten langsmed tagskægget på et hus: *upsar-hella.

On. urð, f, ur, stenhob, navnlig dannet ved fjældskred. — Shetl. »a *hordin [hǫrdin]*« i omgangssproget: 1) et klippestykke (Fo), 2) en stor svært bygget kvinde. I stednavne *ord* (sjælden *urd), hord* alm. i betydning »ur« (dels i singularis-, dels i pluralisform), undertiden om en enkelt klippeblok. de *Ord [ɔrd]* (Br. North Isle, N). de *Hord [hǫrd]* (Lerwick, M), klippeblok. de *Ords [ǫrds]* (NRoe. Fitful, Du); ved »de *Ords*« i Fitful er »de *Ordi-hog*«, sé »hagi« s. 102. de *Hord [hǫrd]* o' *Brunshamarsland* (N). de *Hords [hǫrds]* (Ai. Fo). de *Fadlurdins [fadlor·dɪns]* (Hamnafel, Fo): *fall-urðarnar. de *Skrodd Hordins [skrǫd hǫrdɪns]* (Fo): *skruddu urðarnar (»de nedstyrtede klippeblokke«). *Hordebakk [hǫrdəbak]* (Papa St.): *urða(r)-bakki. *Hordifel [hǫrdɪfel]* (Nm[c]. Ai): *urða(r)-fell.

On. vað, n, vadested. — de *Va̲* o' *Fogra, Midva̲* [*mið-vað], *Oppeva̲ [ǫpəva̲]* [*uppi-vað] (Sandwick, Du). de *Va̲flots [va̲fləts]* (Sandwick, Du): *vað-fletir (flǫtr). *Va̲mør [va̲mər]* (Du), de *Va̲mørs [va̲mərs]* o' *Lamtun* (Sa): *vað-mýrr (-mýrar).

de *Vat(j)eg [vateg] (Kjorkhul,* Quarf): *vað-teigr. de Wade o' *Holeva* (U^b), sé s. 67. På enkelte steder (spec. Syd Shetland) bruges *va* endnu som fællesnavn.

On. vaðill, m, grundt sted i vand. — Shetl. *vadel [vadəl]* og undertiden *wadel [wadəl]* spec. om den inderste og grundeste del af en lille bugt; tildels som fællesnavn (de *vadel* o' de *hub*, sé »hópr«). de *Vadel* o' Catfirth (N). de *Vadels* o' Unyafirth (Ai). de *Wadel* (Riskness, W).

I lignende betydning som *vadel* findes den sammentrukne form *val*, f. eks.: de *Val* o' *Hanigert* (U^b), grundt sted ved mundingen af en indsø. — *Valnes* (N), ved »de *Vadel* o' Catfirth«: *vaðil(s)-nes.

On. vágr, m, vig, bugt. Meget almindeligt som andet sammensætningsled i navne på bugter og som fællesnavn i formen *vǫ*. *Basta vǫ (vo)* (Y), Dale's *vǫ* (De), *Grøtin vǫ* (St), *Hamnavo,* sé »hǫfn«, *Rønis vǫ* (Nm^v), *Sulem vǫ* (Nm^e). Som første led i f. eks. *Vog [vɔg] -minn*, *Vog-skerri* (Gunnister voe, Nm^v): *vág-minni (-mynni), -sker. *Vokster [vɔkster]* (Ai. De) for **Vogseter:* *vág-setr.

Formen *wa* af »vágr« findes i bygdenavnet *Skallowa [skalǫwa,* ældre form: *skålǫwa]* for **Skolawa* på vestsiden af Mainland lige overfor Lerwick: *»skála-vágr«, urigtigt skrevet »Scalloway«, samt i bygde- og sognenavnet *Was [wâz]* (Vests., M), urigtigt skrevet »Walls«, da »ll« er stumt i forbindelsen »all« i lavskotsk dialekt. At dette sidste navn er et oprindeligt »vágar« fremgår af, at det i diplom af 1509 (Medalbœ a Sandnese), D. N. VI, kaldes »i voghum« og i det før (s. 89) nævnte skiftebrev efter Hans Sigurdssøn: »vogafiordwngh« ɔ: *vága-fjórðungr — sml. »Maweds otting« (= Northmavine, sé »eið« s. 89), hvoraf fremgår landets inddeling i fjerdinger og ottinger. Benævnelsen »vága-fjórðungr« for det shetlandske »Walls« godtgør, at dette navn tidligere har omfattet en større landstrækning end nu, hele den såkaldte »Vestside«. Oprindelig har »Vágar« sikkert betegnet

alle de bugter, der sydfra skære sig ind imellem Sandsting og det nuværende Walls[1].

On. vangr, m, grønning, græsgroet slette. Til dette ord eller en afledning deraf [vengi] må henføres »de *Veng [vɛŋ]* (Br), græsslette.

On. varða, f, varde, stendynge til mærke, f. eks. på toppen af et fjæld. — Shetl. *(vard), vord, vǫrd; vird, (virda, virdek); wart;* i navne på fjældtoppe og større høje. — *Fugla-vord* (W): *fugla-varða. *Husavǫrd, Husenvǫrd* [*húsa-varða, *húsanna-varða], ældre navn for »de *Wart* o' Norwick« (Uⁿ). Ang. *vǫrd* (de *Vǫrdi,* de *Vǫrdins)* som sønavn sé kap. X. — de *Vardibregg* (Nm), sé »brekka« s. 82. de *Vǫrdeld [vǫrd-ɛld, vǫrdɛld]* (Uˢ. Fe), to høje (fjælde) med ruiner af gamle vagttårne; sandsynl.: on. »varðhald«, vagthold. *Vǫrdeld* bliver nu alm. af den yngre generation kaldt »*Vǫrd* hill«. — de *Wart* o' Bressay, o' *Bruland* (W), o' *Klett* (Wh), o' Otterswick (Y), o' Scousburgh (Du), *Vis(e)ter Wart* (Sandwick, Du). de *Berriwart* o' Skaw (Uⁿ): *berg-varða. — *vird [vɪrd, verd]:* de *Virda* (L), de *Virdek* (Uⁿ), nordpynten af »Hill ness«. de *Virdins* o' *Hamar* (Nmᵛ): *hamars-vǫrðurnar. *Vesta Virdin* el. *Vesta Virda* (Sulem, Nm): *vest(r)-varða. de *Skarfs-virdins,* sé *»skarf« s. 147. *Virdali* (Gulberwick): *vǫrðu-(h)líð. *Virda*-water (Fe). Ofte går *vird* som andet sammensætningsled over til *firt [fɪ'rt, fe'rt]* og kan derfor, hvor lokalkendskab savnes, forveksles med *firt* = »*firth*«: *Gambla-vird* og *Gamblafirt (*Gamlavord)* (Wh), de *Midsvird, -firt [mɪdʒ-]* (Wh): *middags-varða, og »de *Nunsvird, -firt* (Wh. Nibon, Nmᵛ): *nóns-varða — høje, brugte som dagsmærker, solmærker (jfr. de *Nunheljens* under »hella« s. 110). de *Musa-virds, -firts* (Sa): ?*mós-vǫrður (af »mór« ?).

On. vatn, n, vand; indsø. — Shetl. *vatn, vat-, van-* og *wat-* i stednavne, alm. betegnende »indsø«. de *Vats o' Evi*

---

[1] Med hensyn til udviklingen »Vágar« > *Was* sml. »Walls« blandt Orknøerne, Orkneyingasagas »Vágaland«. »Vágar« er endnu det almindelige færøske navn for øen »Vågø« (Færøerne).

(Grøtin, Fe), sé »efja« s. 88. *Engermorvatn* el. *Englamorvatn,* sé »eng« s. 90, *Sandvatn [sand·vatn·* el. *-vatən]* (Br. Fo): *sand-vatn; angliseret: *Sand*-water (Wd). Almindeligere er ordet som første led: *Vatnabrekk* (Br): *vatn(a)-brekka. *Vatnabru* (W): *vatn(a)-brú. *Vatnagert* (U[s]), gård, beliggende mellem to indsøer: *vatna-garðr. *Vatnaskord* (C): *vatna-skarð. *Vatsaros,* sé »rás« s. 140. *Vanlup [-lop]* (Du), de *Vanlups* (Y[h]), vandfald: *vatn-(h)laup. *Wathwi* (Haroldswick, U[n]): *vatn-kví. (de Loch o') *Watli* (U): *vatn-(h)líð.

Som andet led hyppigst »water«. *Borga [bǫrga]* -water (Vests.), *Fugla*-water (Lunna ness, L), *Helga*-water (Hillswick, Nm[v]), indsø med lægende vand (ifølge folketroen), gammelt valfartssted: *helga-vatn (af adj. »heilagr«, hellig). *Hulma*-water (St), sé »hólmr«, *Kør*-water [on. »kýr«, ko] (Nm[v]). *Bre*-water [*breiða vatn] og *Longa*-water [*langa vatn] (Nibon, Nm[v]). de *Litla*-waters (Ness o' Hamar, Nm[v]). *Nikera [nəkəra]* -water (Wh) og *Nikkis*-water (Ai): *nykar-vatn (af »nykr«, nøk); jfr. »tjǫrn«. — Hyppig er også anvendelsen af ordet »loch«: de Loch o' Cliff (U), de Loch o' Girlsta (Ti), »de Loch o' Tingwall« eller »Tingwall Loch« o. s. v.

I »de Loch o' *Lungatsa hwamm*« må *-atsa* være en afstumpning af **vatsa* [*vatns-]; *hwamm* sé »hvammr« s. 114.

On. veit(a), f, grøft til afledning af vand. — de mires o' *Ved* (Y). de *Vedek*-rig *(Bjelagord,* Fe). de *Vedek* o' *Sloka* (Hoswick, Du). I omgangssproget betegner *vedek, vedek, vjedek* nu alm.: en lille bæk.

On. *velta, f; no. »velta«, omvæltet jord, oppløjet jordstrimmel i en fure; fær. »velta«, stykke jord som er blevet bearbejdet med spade. — Shetl. *velta, velti, veltek* og *velt* (sjælden *welt) [vɛ́lt-, vǽlt-,* undertiden: *vɛ́lt-],* alm. i navne på agerruder, navnlig som andet led. de *Veltins [vɛltɪns] (Raga,* Y[b]): *velturnar. de *Buvelti* (Stenness, Nm[v]): *búvelta. de *Dandivelts* (Tangwick, Esh., Nm[v]). de *Diswelts* (Shannerwick, Du). *Grindavelta,* sé »grind«. de *Hamravelta* el. *-veltis [-vɛ́ltɪs]* (Aith, Fe): *hamra-velta. de *Hwivelts* (Y[m]): *kví-veltur. de *Limveltek* (Sandwick, Du). *Longavelta [lâŋavǽlta]* (sammesteds): *langa velta. de *Sandvelti* (Fo):

*sand-velta. de *Skellavelti [skɛl̯avɛ'ltɪ]* (Sulem, Nm): ?*skjaldar-velta. de *Vavelt* (Fo): *vað-velta. — Som første led i: *Veltigert* (Ness o' Collaster, Sa[e]): *veltu-garðr, og *Velthevda* (Isle o' Fedeland, NRoe): *velt(u)-hǫfði. — I »*Velta kodna kwida*« (Lerabakk, Fo) og *Velta [vɛ'l̯ta] mata* (Fladabister, C) synes en omsætning af ordene at have fundet sted: *hvítakorn-velta, *mat-velta, i hvilket sidste navn »matr« (ligesom no. mat) må betyde »korn«.

On. ver, n, sted, hvor fiske eller fugle yngle. — de *Ver* (U[w]. U[e]), søklipper.

On. vík, f, vig, lille bugt. — Shetl. (angliseret): *wik [wɪk]* som fællesnavn; som andet sammensætningsled i stednavne undertiden *vik [vɪk]*, men mere almindelig *wik*, undertiden afkortet til *-uk, -ek. Fiskavik* (Burrafirth, U): *fiska-vík. *Muvik* (Lambhoga, Fe): *mó-vík. *Valavik* (sammesteds). — *Brewik* (Esh., Nm[v]): *breið-vík. *Fulawik* (Ness, De): *fugla-vík. *Norwik* (U[n]): *norðr-vík. »Reawick« *[rewɪk]* (St). *Sandwik* (SSh. Wh. U): *sand-vík. *Troswik* (Du[e]): *tros-vík, af on. tros, n, affald, kvas (jfr. no. »Trosvik« om vige, hvor kvas findes; N. G. I). — *Foruk, Forek [forok, forək]* (Papa St) = **Forwik. Hwalek [hwalək]* (WBurra) for **Hwalwik*: *hval-vík. *Lerruk [lærok]* (Y[h]) = **Lerwik* [*leir-vík]; derimod *Lerwik* (M), Shetlands hovedstad. *Orruk [årok]* (U[b]) = **Orwik* [*ár-vík]. *Tanuk [tanok]* = *Tanwik*: »Tang-wick« (Esh., Nm[v]). — Som første led sandsynl. i: de *Viga [vɪga]* -burn, *-gjo* o. s. v. (North *Li* o' Seter, NRoe): *víkar-(á), -gjá (da den her nævnte å falder ud i en vig, tør man vel næppe tænke på elvenavnet »Vigg« i denne forbindelse). — Usammensat findes »Wick« *[wɪk]* som gammelt gårdnavn i Gulberwick (Lerwick sogn, M); gården »Wick« ligger i temmelig betydelig afstand fra søen.

On. vin (gen. vinjar), f, græsgang, eng (enggræsgang). Dette i det os bekendte oldnordisk allerede forældede ord er kun bevaret i et par sammensætninger (vinjarspann, vinjar-toddi). Det findes i en mængde norske stednavne, hørende

til de allerældste. — På Shetland forekommer ordet ofte i stednavne og i så godt som alle egne af landet, hyppigst, synes det, som første sammensætningsled og kun en enkelt gang usammensat. Som andet sammensætningsled er det næppe meget hyppigt, men i øvrigt på grund af sin udviskede form meget vanskeligt at genkende. Da ordet »vin« som stednavnedannende må betragtes som uddødt allerede før vikingetiden (sé foran s. 68-69), er dets forholdsvis hyppige forekomst på Shetland af særlig interesse. Det kan i shetlandske navne ikke let forveksles med *hwenja [hweṇa] (= kwenja)* af »kvern«, da *»h (k)«* i dette ord ikke falder bort. Alle de i det efterfølgende som eksempler på »vin« nævnte shetlandske navne ere (eller have været) græsgange. — v-lyden er bevaret i f. eks.: 1) »de *Vin [vın]* -field« (C); 2) »de *Vinja-lok(s)« [vıṇalək(s)]*, også kaldet »de *Winiljogs« [wınıḻogs]* (Lunnister, Nm), sandsynl.: *vinjar-lœkr; jfr. nedf. *Winjaljog;* 3) *Vinjari [vıṇarı]*, undertiden også *Finjari [fıṇarı]* (Klett, Wh), navn på en del af en li (gammel græsgang); med hensyn til andet led jfr. nedf. *Winjarø*. Almindelig er v-lyden her som i så mange andre shetlandske Norn-ord gået over til *w:* (de loch o') *Winja depla [wıṇa dɛpla]* (Fe), sumpet enggræsgang: *vinjar-depill (sé »depill«). *Winigert [wınıgeʻrt]* (Skelberry, L): *vinjar-garðr; de *Winigerts* (Firth, De). de *Win [wın* el. *w^e in] -hamars,* de Easter and Waster *Winhamar [-hamar]* (Foradale, L), to klippepartier lige overfor hinanden, hvert på sin side af dalen (lierne benyttes til græsgang). *Winjer-(h)ul* (Scatness, Du. Fe), de *Winjer(h)ul*-rigs (EIsle, Skerries), de *Krun* o' *Winjer(h)ul* (U^w), de *Winjer(h)uls* (Seter, West Yell) [alle udtalte: *wıṇərol(s), wıṇərol(s)],* høje, benyttede til kreaturgræsning eller ved hvis fod der findes gode græsgange (enge): *vinjar-hóll; man kunde dog ved *Winjerul* i enkelte tilfælde tænke på *vinjar-váll«, sé nedf. *Winjawels. Winja-hwœi [wıṇahwœi] (Evrigert,* Haroldswick, U^n), græsgang med en gammel kvægfold: *vinjar-kví; jfr. »Vinquoy« (Eday, Orknøerne). *Winjaljog [wıṇaḻog]* (Seter, NRoe. Ollaberry,

Nm. N): *vinjar-lœkr. *Winjanes [wɪnanɛs]* (Sa^v. Sulem, Nm. Samphray Isle. Uya Isle, U^s), næs, benyttede til kreaturgræsning: *vinjar-nes. *Winjanip (Winanip) [wɪnanip, wɪna-]* (N^n. *Heljer,* syd for »*Rønis* voe«, Nm), forbjærge, ind over fra hvilke findes gode græsgange: *vinjar-gnípa. *Winjapund [wɪnapond]* (Fe): *vinjar-pund (sé »pund« i afsnit C). (de burn o') *Winjarø [wɪn'arø']* (Y^n): *»vinjar-rjóðr«, egl. betegnende et stykke græsgang på en hede- eller lyngslette eller mellem klipper. Samme ord er sandsynl. *Winjari [wɪnarɪ]* (Fe^o) og det ovenfor omtalte *Vinjari.* de *Winjasjons, Winisjons [wɪnasons, wɪnɪ-]* (Y^n): *vinjar-tjarnir (sé »tjǫrn«). *Winjatonga [wɪnatɔŋga]* (Aith, Fe), landtunge ved foden af en græsgang: *vinjar-tangi. de *Winjawels (Winawels) [wɪnawəls (wɪna-)],* udstrakt græsgang, li, imellem bygden *Hul* og »de *Liens*«, NRoe (Nm); sansynl.: *vinjar-válir. Sammensætningen »vinjarváll« forekommer oftere som stednavn i Norge (N. G., Indledning, s. 85); »váll« (no. vaal) synes at betegne jord, som er ryddet ved brænding. Jfr. mulig »Windywalls« (Westray, Orknøerne). — Som andet sammensætningsled er »vin« vanskeligt at påvise på grund af sin sammentrukne form, i hvilken ordet kan falde sammen med den bestemte artikel *-in, -en,* med dativ pluralisendelsen *-en [-ən]* [-um] eller med *-in, -en* af »-ingr (-ungr)« m. m. Det synes indeholdt i *Smerrin [smərən],* de *S.*-rigs (Midbrekk, Y^n), navn på et frugtbart stykke indmark, sandsynl.: *smjǫr-vin, samt *Smernadal [smərnadɛl]* (Nm): *smjǫrvinjar(?)-dalr. Jfr. sammensætninger som »de *Smerr [smər]* -meadow« (Quarf, SSh), der oprindelig må have heddet *»smjǫr-eng« eller *»smjǫr-vin«, og »de *Smerwel [smərwəl]* -park« (Wh), sandsynl.: *smjǫr-vǫllr — begge navne på græsgange; jfr. de *Smorli [smorli]* (Wd), sandsynl.: *smjǫr-(h)líð. *Smer(r)* [on. »smjǫr« el. »smœr«, n, smør] betegner her frugtbarhed, god græsning, i lighed med det også i norske stednavne som første led forekommende »smør« (N. G., Indledning, s. 39). I omgangssproget findes ordet endnu bevaret på Foula i formen

smør [smør], smør. Endvidere findes »vin« temmelig sikkert indeholdt i »*Levna [lɛvna]* -meadow« (Quarf, SShetl.), navn på en engslette, en flad eng af firkantet form, som ifølge gammel lokal tradition i tidligere tider almindelig benyttedes til lege, særlig fodboldspil; sandsynl.: *»leik-vin« (leik-vinjar-), engslette til udøvelse af lege og sport — hvilket ord forekommer meget hyppigt som stednavn i det sydlige Norge (N. G., Indl. s. 65)[1]. Ang. *Lekveljens* af »leik-vǫllr« sé »vǫllr«.

Andre sandsynlige »vin«-navne ere følgende: de *mukkel* and de *piri Temna [təmna]* (Firth, De), to stærkt skrånende stykker græs- og agerland. Navnet synes at være det samme som no. »Temmen« (gårdnavn. N. G. III, s. 166), »a þæmbini« af et oprindeligt *»þǫmb-vin«, hvor »þǫmb« egl. må betegne noget udspændt (jfr. on. þǫmb, f, buestræng). »þǫmb« nævnes i Snorra Edda II som ønavn (nuværende »Tomma«), og det er mulig det samme ord, der genfindes som første led i shetl. »de *Tommalands*« (Kaldbak, U), et skrånende stykke land. At det er »þǫmb«, som indeholdes i navnet *Temna* og betegner skrå beliggenhed, bestyrkes ved den omstændighed, at der findes andre ord, som, egenlig betegnende noget udspændt, anvendes om stærkt skrånende land, f. eks. *Stremba [strœmba]* (Burrafirth, U), et stærkt skrånende jordstykke (jfr. no. og fær. »stremba«, v., at spænde, anspænde sig o. l.; isl. strembinn, adj. stram). — *Hjǫn* (ved Vasseter, Fl), en højtliggende flade, som tidligere benyttedes til græsgang, kunde vel være samme navn som no. *»Hæn« (oftere forekommende), sammentrækning af *»há-vin«, hvor »há« efter omstændighederne kan opfattes forskelligt. For det shetlandske navns vedkommende vilde det, ifald sammenstillingen er rigtig, være naturligst at tænke på adjektivet »hár«, høj. Med hensyn til vokallyden i *Hjǫn* kan bemærkes, at i-omlyden hyppigt bortfalder i shetlandsk (N. Spr. s. 130 § 25). — de brae(s) o' *Skaden [skadən]* (Fl), ooter and inner *Sk.,* to langstrakte bakker, græsgange. Dette navn er sandsynl. det samme som det i Norge ganske almindelige *»Skǫðin« af et oprindeligt *»Skað-vin«, hvor stammen »skað« er uforklaret (N. G. IV, s. 108: Skaaden). Jfr. *Skadaflekk* s. 94.

On. virki, n, befæstning. — *Virki* (Lund, Uʷ. Du). I Dunrossness som gårdnavn.

On. viti, m, tegn, mærke; signal, bavn (til antændelse i

---

[1] Skikken, hvoraf *Levna*-meadow fik navn, må altså antages at have holdt sig i over et årtusinde, langt ned imod vor egen tid.

krigstid). I stednavne særlig om bjærgtoppe, hvor man fordum holdt vagt i krigstider. — *Viti [viti]* Head (Balta Isle, U^b^), forbjærg. *Vidifel stur [vidi-]* (Hillswick ness, Nm^v^), fjæld: *vitafell stóra; on. »vitafjall«, fjæld, hvorpå der holdes »viti«.

On. vǫllr, m, mark, græsgroet slette. — Shetl. *vell- [vɛl-, väl-]*, undertiden *val*, *wal;* kun i stednavne, navne på jordstykker, sletteland. de *Vell [vɛl]* (Strand, Fe). *Velli [vɛli]* (Buster, Y^h^). de *Vellen* el. *Vallen [vələn, välən, väilən]* (Firth's ness, De). de *Vellens [vɛlens]* (Haroldswick, U^n^. Dale, U. Y^n^. Fe^f^): *vellirnir. de *Velleks* el. *Valleks [väləks]* (Hamnavoe, Y^s^). de *Veldjes [väldʒəs]* (Husabister, N). de *Brekkiwals* (Gunnista, Br): *brekku-vellir. de *Stenavellen [stenavɛl'ən]* (C), stykke mark med en stor jordfast sten ved den øverste ende: *stein-vǫllrinn.

På Fetlar forekommer »vǫllr« oftere som stednavn: de *Vellin [vɛlen]* o' Frakkaster, de *Vellins [vɛlens]* o' Aith, de *Pǫnvellens [-vɛlens] (Hubi)* samt de *Lekvellens [lekvɛl'ens] (Fogrifel):* *leik-vellirnir (on. leikvǫllr, m, legeplads). — Der findes foruden det sidst nævnte også nogle andre stednavne, der sandsynligvis hentyde til boldspil, som har været drevet på vedkommende steder; »de *Snatwol [snatwəl, -wǫl]* -rigs« (W), navn på nogle agerruder og engstrimler, udgår således snarest fra et gammelt *»knattvǫllr« (af »knǫttr«, m, bold)[1]. Efter O. Rygh (N. G., Indledn., s. 61) forekommer dette navn på tre steder vest for Kristianiafjorden. Sandsynlig forekomst af sammensætningen »leikvin« på Shetland er omtalt under »vin« s. 167. Om flere steder, som nu føre navnet *Vellens,* fortælles, at de tidligere have været benyttede til udøvelse af fodboldlege. — Ang. *Tegenavall* el. *Tegnivaldjes,* sé »teigr«. — Som første led haves »vǫllr« i: de *Vall [väl] -hamars* (Norwick, U^n^): *vall-hamrar, de *Walstøls* o' Refirth (Y^m^): *vall-stǫðlar, sé »stǫðull«. *Vallernes [välərnɛs]* (Nibon, Nm^v^): *vallar-nes.

On. vǫr, f, brygge, indgærdet landingssted. — Hertil hører

---

[1] Ang. overgangen »kn« > *sn* i shetlandsk sé s. 119.

vel »de *Vor [vər]* o' de Broughholm« (U^w) en (piktisk) undervandsstenbro, som fra Westing (Unst) fører ud til den nævnte holm. Sundet imellem holmen og landet kaldes »de *Varasund:* *varar-sund.

On. ǫxl, f, 1) aksel, skulder; 2) fjældknude. I shetlandske stednavne *akkel, okkel, jokkel* i betydning knold, knoldagtig højde, fjældknude. — de *Akkels* (Fedeland, NRoe), to små høje ved kysten: *axlar(-nar); måske egl. sønavn, da disse høje tjene fiskerne til landmærker. de *Jokkel [jɔkəl]* o' de *Kuml* (MRoe) = de Nose o' de *K.:* fremspring i en høj. I Conningsburgh bruges *jokkel [jɔkəl]* også som fællesnavn i betydning »fjældknude, fjældhjørne«. I det vestlige Northmavine findes ordet i formen *okkel [åkəl]* som andet led i nogle navne på mindre jordstykker, benævnte efter knoldagtige forhøjninger: de *Kusiokkel* (Tangwick, Esh., Nm^v); med hensyn til første led sé »kǫs« s. 126. de *Stensokkel* (Gunnister, Nm^v): *steins-ǫxl. de *Vallarokkel [välaråkəl]* (sammesteds): *vallar-ǫxl. — Undertiden forekommer en form *hjokl* i samme betydning som *jokkel:* de Point o' *Hjokla [hjåkla]* (Br); de *Hjoklins [hjɔklıns]* (U^w), to skarpe hjørner eller bugtninger i kystlinjen. Som fællesnavn findes *hjokkel* brugt om et hjørne i bunden af en flettet kurv (*kessi, kessji [kɛşi]*, no. kjessa).

On. øy, f, ø. Almindeligt som andet sammensætningsled i ønavne, men findes også i navne på halvøer, og antager i shetlandsk gerne den afkortede form *-e, -a,* undertiden *-i,* skrevet »-a, -ay, -ey« (udtaleformerne med *-e* ere gennemgående ældre end de med *-a).* Undertiden er endelsen helt bortfaldet. Af ældre skriftformer findes »-øy«, »-ø«, »-ey« samt (noget yngre) »-aw« og »-oo«.

Balta [ba'lte] (lille ø ud for bygden Baltasound, U): *Balt(a)-øy; mandsnavnet »Balti« nævnes i Håkon Håkonsens saga som forekommende på Shetland. Efter sundet mellem *Balta* og Unst *(Baltasund)* har bygden *Baltasund* på Unst fået sit navn. — *Bigga [bıge, bıga]* (Yell Sound) kan være enten *bygð-øy eller *bygg-øy. — *Bressa [brœsa, brœse]*, skrevet »Bressay« (ud for Lerwick, M^e) kaldes »brwsøy« i skiftebrevet efter junker Hans

Sigurdssøn, sé s. 89). Formen »brwsøy« forudsætter et oprindeligt *»Brús(a)-øy« af mandsnavnet »Brúsi«. — *Bruri [brure]* (Skerries): måske *bróður-øy (jfr. »Brother Isle« i Yell Sound); kunde ellers efter formen være et *brúar-øy. — East og West *Burra [bora, bore]* (vest for Scalloway, M^v): *borga(r)-øy; kan ifølge sin beliggenhed ikke være Munchs »Barrey« lige så lidt som »Barreyjarfjǫrðr« (H. Håkonsens saga) kan være Scallowaybugten. »Barreyjarfjǫrðr« i sagaen må være farvandet omkring »Fair Isle« (sandsynligvis mellem Fair Isle og Shetland). — *Egilsa [egelse]* (sydvestl. Nm), ældre skriftform (efter Munch): »Eaglesh-aw«; opr. sandsynl.: *Egils-øy. — *Fella [fela]* (mellem Wh og Skerries), lille ø eller holm, der hæver sig op til en betydelig højde: *fell-øy. — »*Gluss [glos]* Isle« (Nm^o), navn på en lille halvø, må vel være den i skiftet efter Hans Sigurdssøn (s. 89) nævnte »glwmsø«, altså et oprindeligt *»Glúms-øy« af mandsnavnet »Glúmr« (det sammesteds nævnte »borger i glwmsø« synes at være det nuværende *Borgen* i bygden *Gluss). — Grøni [grøni],* skr. »Gruney (Gruna)«, navn på flere småøer: 1) Fedeland, NRoe. Ai. 2) *Sund Grøni* [*sund grœnøy] og *Haf Grøni* [*haf grœnøy], henholdsvis inderst (vest) og yderst (øst) i sundet mellem Unst og Fetlar. »Hafgręney« nævnes i brev af 4. marts 1360 (D. N. III, 1, s. 250). »Grønøy«: ældre skriftform efter Munch. — *Hascosay [haskose]* (ud for Y^m): *Hafskógsøy (Munch); »Hafskodzøy« (15. årh.) og »Haffskogzøy« (16. årh.) i Munkelivs klosters brevbog (D. N. XII, s. 163—64). — *Havra [hεvəra, hεvəra],* navn på tre småøer ($SShetl.^v$): «North *H.*« i bugten »the Deeps«, »Sooth *H.*« og »Little *H.*« vest for Sandwick, Du. — sandsynl. af on. »hafr«, gedebuk; derimod ere nogle med genitivformen *Havers-* begyndende navne snarere at opfatte som kommende af mandsnavnet »Hafr«. — »Huney« *[hune, -ı]* (U^o); *Húna-øy« (af mandsnavnet »Húni«). — *Husa [huse, -ı]* Isle, »Housay« (Skerries): *húsa-øy. — *Kolsa [kɔlse]* (Du^v), »Colsay«: *Kols-øy (af mandsnavnet »Kolr«). — *Lamba [lambe, lamba]* (Yell Sound): *lamb(a)-øy. — *Langa [laŋe, laŋa]* (ud for Scalloway): *lang-øy. — *Linga [lıŋe, lıŋa],* skr. »Lingey« og »Linga«, navn på flere småøer; 1) Y^{n-o}. Ai. De^o. 2) East *Linga* (øst for Wh), West *L.* og Little *L.* (vest for Wh): *lyng-øy. En form »Liungøy« findes i diplom fra 1485 (7. aug. 1485, Bergen: »i Liungøyo i Hwalsøyo«, hvormed sikkert menes den største af de under 2 nævnte øer, nemlig: West *Linga. — Musa [muse, musa]* (Sandwick, Syd Shetl.): Mós-øy; »Mósey« og »Móseyjarborg« (the brough o' *Musa*) omtales i Egils saga og Orkneyinga saga. — *Orfasay [ǫ'rfase]* (Y^s); sandsynl.: *»ørfiris-øy«; isl. ørfiri, n, (ørfjara, f), forstærkning af »fjara« (ebbe),

og »ørfirisey«, lille ø, som ved ebbe er forbundet med et fastland eller en større ø ved et rev, der i flodtiden står under vand (G. Vigf.). Ang. ordet som ønavn på Island sé Cleasby og Vigfusson samt Kr. Kålund, Historisk-topografisk beskrivelse af Island. — *Papa [papa]:* Papøy (i diplomer, hvor navnet sigter til øen *Papa Stur). Papa Stur,* skr. »Papa Stour« (Vests.): Papøy *stóra. »*Papa* Little« (ud for Aith voe, Ai). *Papa* (ud for Scalloway). — *Samfra [sa'mfre, sa'u-],* skr. »Samphray«, i det sydlige indløb til Yell Sound: *Sandfríðar-øy? i dipl. af 11. aug. 1512 (D. N. III) nævnes øen »Sandffryaröö« (bagpå samtidigt: »Vm Sanffrydarey«); af et kvindenavn »Sandfríðr«? — *Trondra [trɔndre, trândre, -a]:* *Þrándar-øy (af mandsnavnet »Þrándr«). — »Uynarey« *[onərı]* (Yell Sound). — *Vela [vela],* skr. »Vaila« (W) i skiftet efter Hans Sigurdssøn nævnt »Valøy«. — »Vementry« *[vementre, -trı]* (Ai): *Vémundar-øy (af mandsnavnet »Vémundr«). — »Whalsay« *[hwalse, -a]*: *Hvals-øy, sé kap. VIII. — I bugten »the Deeps« (M), begrænset af Tingwall og Whiteness i øst og nord, af Sandsting i vest og nord, ligge en mængde småøer og holme. Eksempelvis kan nævnes *Flota [flɔte, flɔta]:* *flat-øy (»flad-ø«), i modsætning til den tæt syd for denne ø liggende »Hoy« *[hɔi, håi]*: *há-øy (»høj-ø«); jfr. »Hoy« blandt Orknøerne, der i Orkneyinga saga kaldes »Háey«. — Med *Flota* jfr. *Flada,* en af »de *Ramnastakks*« (NRoe, Nm): *flat-øy? I »the Deeps« findes endvidere: »Hildasay *[hıldəse],* sandsynl. *Hildis-øy (jfr. »Hildisey« på Island); *Oksna,* »Oxna« *[ɔksne, ɔksna]:* *øxna-øy; *Sanda stur* og »*Sanda* little« *[sande, sanda]:* *Sandøy stóra og lítla.

Fula, »Foula«, er den vestligste og mest isolerede af Shetlandsøerne. Dens navn synes ved første øjekast at indeholde »øy« som andet sammensætningsled i lighed med de foran omtalte ønavne. Men i skiftet efter Hans Sigurdssøn kaldes øen blot »fogl« (»i fogle«, hvor -e må være dativendelsen, da »øy« i dette dokument almindelig skrives fuldt ud: »øy«, og en enkelt gang: »ø«). Herom bemærker P. A. Munch: »Paa Norges Kyster have flere langt ud mod Havet liggende Klippe-Øer Navnet »Fuglen«, navnlig den høje, saakaldte »Nord-Fuglen« udenfor Arnøen mellem Tromsø og Hammerfest«. Øerne ere sandsynligvis (som M. også bemærker) blevne sammenlignede med svømmende fugle[1].

I navnene »North Roe«, »Muckle Roe« og »Little Roe«,

[1] Low (i sit s. 107 nævnte værk) anfører følgende gamle navne for »Foula«: Fugla og Uttrie. Det sidste er sandsynl. et ældre: *ytra øy (»yderøen«); jfr. »Ytterøen, Ytteroerne« (Norge).

hvor »Roe« udtales *rø*, er endelsen »ø« (af »øy«) bleven opslugt af vokalen i første sammensætningsled: *Rauð-øy (»rød-ø«) > **Rø-ø* > *Rø*. »North Roe« er den nordligste del af Northmavine sogn (Mⁿ) og egenlig navn på halvøen nord for landhalsen Burravoe i øst og Sandvoe i vest. Uegenlig bruges navnet »North Roe« nu om hele halvøen nord for Collafirth og »*Rønis* voe«, hvilken landsdel tidligere sandsynligvis blot har heddet **Rø* [*rauð-øy]. *Mukkel Rø* [*rauðøy mikla] og »Little *Rø*« ere navne på to øer, den første vest for Delting (M), den anden i Yell Sound. *Mukkel Rø* findes på Timothy Ponts kort over Shetland (sé s. 141) skrevet »Ruøy stour« [*rauðøy stóra], hvor »Ruøy« danner en overgangsform mellem *»Rauðøy« og *»*Rø-ø*«. Navnet »rauðøy« hidrører fra de røde granitklipper, som ere karakteristiske for alle disse tre steder.

I diplom fra 1307 (D. N. I, 1) nævnes Unst, Yell og Fetlar tilsammen: »nordr œyiar« [*norðr-øyjar]; det nuværende navn er »de Nort' Isles«.

Som første led findes »øy« i: *Øefel [ø(ə)fel]* (Isle of Nibon, Nmᵛ): *øyjar-fell; *Øeklov [ø(ə)kløv]* (Egilsay, Nmᵛ), kløft igennem øen: *øyjar-klauf el. -klof(i). *Ø(e)stakk* (Isle of Nibon): *øyjar-stakkr. *Ø(e)wik* (Egilsay): *øyjar-vík.

Den udvidede form af »øy«: »øyja« findes i ø- og bygdenavnet *Øja*, skr. »Uya, Uyea«. Der er en lille ø af dette navn nær ved sydkysten af Unst, og en bygd i det nordvestlige Northmavine (*Roe), liggende lige overfor en lille ø, kaldet »Isle of *Øja* (Uyea)«, tæt ved kysten. »øy, øyja« har i det gamle sprog også haft betydningen »flad frodig strækning langsmed vand«, og i denne betydning bliver bygdenavnet *Øja* (Nm) at opfatte. I diplom af 4. marts 1360 (Sandvik ɔ: Sandwick, Unst) (D. N. III, 1) nævnes øen *Øja* ved Unst »Eyia« [Eyiu, i Eyio]. Befolkningen i det sydlige Unst bruger endnu udtrykket »to go to the Isle« i betydning: at tage til *Øja*. Sundet mellem *Øja* og Unst heder *Øjasund* (ældre udtaleform) eller *Øesund [øəsond, øsond]*, hvorefter den således benævnte bygd i Uˢ har sit navn. Tre andre sunde føre navnet *Øjasund:* 1) mellem bygden *Øja* og »Isle of *Øja*« i Nmᵛ, 2) mellem småøerne *Onjare* (»Uynarey«) og Bigga i Yell Sound, 3) mellem den østlige del af øen Vementry og Aithsting (M). Ved dette sund ligger på Aithstingsiden bygden *Øjasund*.

On. øyra (eyra), n, øre. — de *Øra* (Uⁿ), høj med en cirkelformet top.

On. øyrir (eyrir), m, »øre«, $^1/_8$ »mǫrk« (sé dette ord s. 135). — Shetl. ør mindes endnu som jordemål: $^1/_8$ *mark, merk.* Hertil nogle stednavne: de *Ør* (Isle of Noss), stykke

agerland. de *Ørs (Nisthus,* Isbister, Wh), de nine *Ørs* (Hestinsgarth, Du), agerruder. de *Ørs* (W), gårdnavn. *Ørsland* (Ti). På »Vestsiden« betegner ordet *ørsland* omfanget eller omkresen af den til et hus hørende jordejendom; on. »øyrisland (eyrisland)«, sandsynl. jord, som giver en øre i landskyld. I Dunrossness betegner *ørs* (plur.) små stykker fremmed ejendom (agerruder) i de en gård tilhørende jorder.

On. øyrr (eyrr), f, flad sand- eller grusbanke, som stikker ud i vandet. Shetl. *er* for **ør* som fællesnavn. I stednavne findes dog formerne *ør* og *ør,* navnlig som første sammensætningsled; *eri* for **øri* undertiden som andet led. — *Ør* (Eshaness, Nm[v]). *Littlør [lıtlər], Muklør [moklər]* og *Vadlør [vadlər]* (W): *lítla øyrr, *mikla øyrr, *vaðil-øyrr. Hertil sandsynl. også *Vassa* (N), bygd, nævnt »Vass-er« i skattefortegnelsen fra 1600: *vatns-øyrr. — *Hwaleri [hwal··ərı·]* (Y[n]): *hval-øyrr. *Skiberi [skıb··ərı·]* (Uyasound, U[s]): *skip-øyrr. Som første led i f. eks. de *Ørabog,* sé s. 79, de *Ørar-engs,* sé »eng« s. 90, *Øra*-firth, skr. »Urafirth« (Nm[v]): *øyrar-fjǫrðr, de *Ørigerts* (Northdale, Fe): *øyrar-garðar, *Ørigjo* (U[n]): *øyrar-gjá, *Ørali* (Vatsi, Y): *øyrar-(h)líð, de *Ørasund* (Y[n]): *øyrar-sund. — *Ørenhelja [ø·rənelʲ·a]* (Burrafirth, U), flad klippestrækning langsmed en grusstrandbred; *øyrarinnar-hella.

Af navnene på de sogne, hvori hovedøen »Mainland« *[meᵊnland]* [on. meginland, n, hovedland] er inddelt, ende omtrent halvdelen på *-ting* [on. þing, n, ting, tingkres; på Island også = »sókn«, sogn]. *Delting [dœ‘lten]:* *dala-þing; »i dalatingom« (nævnt i skiftebrevet efter Hans Sigurdssøn af 1490). *Edsting [esten],* skr. »Aithsting«: *eiðs-þing. *Lunnasting [lonasten]:* *lund-eiðs-þing; »i luneidestingom« (i ovennævnte skiftebrev). *Nesting [næsten]:* *nes-þing; »næsting« i skiftebrevet. *Sandsting [sa‘nsten]:* *sands-þing; hovedbygden *Sand,* hvorefter sognet har navn, findes nævnt i diplom af 14. april 1355 (D. N. III, 1): a sande [á sandi]. Som første led haves »þing« i sognenavnet *Tingwall [tıŋwəl, tın-*

wəl]: *»þing-vǫllr«, hvor øernes hovedting i gamle dage blev holdt på en holm i indsøen »de Loch o' *Tingwall*« ved Scalloway; sognet nævnes »a þinga velle« i diplom af 19. maj 1307 (D. N. I, 1). Af andre sognenavne er »Northmavine« omtalt s. 89 under »eið« og »Walls« s. 161 under »vágr«. *Sandnes [sanεs]* findes omtalt i diplom fra 1509 (i Medalbœ a Sandnese, sé »bœr« s. 85). »Dunrossness« *[dǫnrås·nεs]:* *»dynrastar-nes«, det sydligste sogn på Mainland, har sit navn efter den i Orkneyinga saga omtalte stærke strøm »dynrǫst« (»den dønende strøm«), der løber forbi dets sydøstlige spids, Sumburgh Head. Strømmen kaldes nu »Sumburgh Roost« *[sombrǫ rost]*. »Gulberwick« sogn vil findes omtalt under »Personnavne«, »Weisdale« sogn under »Elvenavne«. »Conningsburgh« (C. sogn) *[kəm(n)sbǫr]* synes at forudsætte et *»konungs-borg«.

Et par gamle, nu forsvundne, tingnavne nævnes i nogle af de ældste diplomer Shetland vedrørende: 1) »Thveitathing« i to latinske diplomer af henholdsvis 1. september 1321 og 6. april 1322 (Nidaros), og 2) »Raudarthing« i latinsk diplom af 1. sept. 1321 (Nidaros). »Thveitathing« [*þveita-þing] synes at betegne »Vestsiden« (M), omfattende Walls og Aithsting, hvor alle de gårde, som bære navnet *Twatt* [*þveit] findes; sé »þveit« s. 160. »Raudarthing« synes at betegne den nordlige del af Northmavine (M), som tidligere må have været kaldt **Rø*, da den nordligste del af denne landstrækning nævnes »North Roe« *[nå'rt rø]*.

On. herað, n, beboet landsdel, bygd, herred, findes på Shetland bevaret som stednavn på tre steder, i navne på bygder, bebyggede landstrækninger: de *Herra* (Y. Fe. L)[1]. »de *Herra*« på Yell deles i »de *Inherra*« [*inn-herað] øst for Whalfirth Voe og »de *Utherra*« [*út-herað] vest for Whalfirth Voe. Samme navn *(Herra)* har tidligere også været tillagt en del af Tingwall sogn (M). I brev af 1525, meddelt af Gilbert Goudie i »Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland«,

---

[1] En ældre kone på Fetlar meddelte mig under mit ophold på denne ø, at efter gammel lokal tradition var øen tidligere inddelt i tre mindre distrikter, hvert med sit eget ting, og det nuværende »Herra« var et af disse distrikter.

april 10, 1882, omtales »Litillogartht within the Harray« og »Hamyrisland within the Harray«. Der nævnes ganske vist intet om, hvor dette »Harray« er, men da både *Litlegert* og *Hamarsland* endnu findes som gårdnavne i Tingwall, må det antages, at der i brevet sigtes til dette sogn, så meget mere som en høj i Tingwall endnu kaldes »*Heresli [heresli]* hill«, skrevet »Herrislee«, opr. *heraðs-(h)líð, og altså ved sit navn bærer vidne om, at en del af det nuværende Tingwall tidligere har været nævnt »herað« (de *Herra).*

Navnene på de nordlige Shetlandsøer: Unst *[ɔ́nst],* Yell *[jɛl, jæl]* og Fetlar *[fætlar]* ere af ganske dunkel oprindelse. Ifølge en fortegnelse over øers og fjordes navne i »Skalda« er hankønsformen »Jali« det oprindelige navn på det nuværende »Yell Sound«[1], hvorimod hunkønsformen »Jala« er selve øens (Yells) navn. De nordlige Shetlandsøers navne findes meddelte i ønavnelisten i den yngre Edda og have der formerne: ǫrmst, iala, fætilǫr.

Med hensyn til selve landets navn: »Shetland» *[ʂætland],* on. »Hjaltland«, kan det bemærkes, at den nuværende form »Shetland« efter Munch allerede findes så tidlig som 1289 i et latinsk diplom. I latinsk diplom af 1312 (D. N. no. 114) findes formen »Syettelandia«. Dog kan en sådan form ikke have været den eneherskende på så tidligt et tidspunkt. Senere træffes nemlig former med *Hi-* og tildels med bevaret l: »Hiatland« (1362 og 1369), »Hietland« (1387) og »Hiæltlandh« (Bergen 1512). Formen »Hjeltland« findes efter Munch flere gange i optegnelser fra det 15. og 16. århundrede. I de norske Codices af Farmanna-loven hedder landet »Hiatland, Heatland«.

Hvad angår oprindelsen til navnet »Hjaltland«, da bliver forklaringen af on. hjalt, n (hjalte, tværstykke på et sværds håndtag) den sandsynligste. Der er ingen grund til at tænke på mandsnavnet »Hjalti«, der ikke engang med

---

[1] Til fjordnavnet »Jali« findes der også spor i Norge (*Jǫlund, Jeløen), som fremhævet af Munch og O. Rygh.

sikkerhed kan påvises i moderlandet Norge (man kunde i tilfælde af en sammensætning med dette navn have ventet at træffe formen »Hjaltaland« i sagaerne for »Hjaltland«, men den findes ikke); et lands opkaldelse ved nybyggere efter en enkelt mand vilde også savne analogi. Derimod findes det ovennævnte »hjalt« i nogle få norske stednavne, sandsynligvis betegnende en vis lighed i naturformationerne med et hjalte: »Hialtnes, Hioltin og *Hjaltarfr« (N. G. IV, s. 38). »Hioltin« er en sammensætning med »vin« [*Hjalt-vin], og da ordet »vin« ikke findes sammensat med personnavne, er en afledning af mandsnavnet »Hjalti« af denne grund util-stedelig ved dette navn. Ordet »hjalt« kan også vel oprindelig have haft en videre anvendelse end den i literaturen overleverede og betegnet »tværstykke« o. l. i større almindelighed, ikke blot »sværdhjalte«. For Shetlands (Hjaltlands) vedkommende vil der ved hjaltet eller tværstykket da være at forstå det store stykke land, kaldet »the Westside«, som skyder ud på tværs i vestlig retning fra hovedøen »the Mainland« (det egentlige Shetland), medens hele den del af øen, som ligger søndenfor, danner et langt smalt blad, der nok kunde sammenlignes med en sværdklinge, hvilket yderligere støtter afledningen »hjalt«. Jfr. anvendelsen af ordet »blað« i stednavne (s. 78).

III. Lidt om gårdnavne. Bygninger, bygningsrum.

a) Om dannelse af gårdnavne ved hjælp af stedsadverbier og stedsadjektiver, tildels i forening med præpositioner.

De som hovedled (andet led) i sammensatte gård- og bygdenavne på Shetland hyppigst optrædende ord ere: »garðr«, »setr«, »staðr«, »bólstaðr«, sjældnere: »bœr«, »tún« og »topt, tupt«; »heimr« kan med sikkerhed kun påvises i et mindre antal navne. I gårdnavne alene optræder også »hús« temmelig hyppigt, dernæst »skáli« og »stofa«.

Alle disse ord ere omtalte hvert på sit sted i det foregående. Her skal kun meddeles eksempler på deres anvendelse i forbindelse med stedsadverbier (stedsadjektiver) og præpositioner. Af styrende præpositioner findes der nu med en enkelt undtagelse ikke længere spor — mærk gård(bygde)-navnet *Onderhul [ọndər(h)ul]* (U^w^), hvor præpositionen er smeltet sammen med det af den styrede ord: *undir hóli[1]. Men i diplom fra 1299 (uden dags datum) nævnes »upi i husi« som hjemmehørende på Papa Stour: det nuværende *Ophus [op(h)os]*. I analogi hermed bliver det andre steder forekommende *Ophus [op(h)os, ɔp(h)os]* (U^b^. Basta, Y. Aithsness, Ai. Swinister, De) *[ɔpọs]* ligeledes at forklare af et oprindeligt »uppi í húsi«. På Færøerne bruges endnu alm. styrende præpositioner med foransatte stedsadverbier i gårdnavne, som: (niðri, uppi o.s.v.) í stovu, (frammi, inni o.s.v.) í húsi m. fl. — Shetl. *Oppeskola [ɔpəskåla]* (Firth, De): *uppi í skála. *Oppestova [ọpəstọva, -stəva]* (Uya, Nm): *uppi í stofu. *Innestova [eṇəstọva, -stəva]* (Uya, Nm. Koppister, Y^s^): *inni í stofu. *Innhus [eṇọs]* (Uya, Nm. Swinister, De): *inni í húsi. *Udhus* (Basta, Y^b^ *[ud(h)os]*. Mossbank, De *[ud(h)os]*. Burraness, De *[udəs])*: *úti í húsi — hvor »úti« betegner beliggenhed ud imod søen. *Udeskola (Uteskola) [udəskɔla (utəskɔla)]* (Koppister, Y^s^): *úti í skála. *Framhus [framos]* (Fo): *fram-hús el. *frammi í húsi (»fram, frammi« her i lignende betydning som »úti«: nærmest ved søen). *Frammeskola [framəskọla, -sɔla, -swəla]* (Uya, Nm): *fram-skáli el. *frammi í skála. *Frammagord* (Uyasound, U^s^): *frammi í garði. *Tunen frammi* (Klebergswick, U^n^): *í túninu frammi (ved søen).

»miðr« og »meðal-«, betegnende en mellemstilling, findes f. eks. i følgende gårdnavne: *Midhus [mɪd(h)os]* (Swinister, De), *Mjus* (Haroldswick, U^n^): *mið-hús, *í miðhúsi, *Midskola [mɪdskɔla]* (Basta, Y^b^): *mið-skáli; *Melbi*: meðal-bœr, sé s. 91.

---

[1] Hos Balfour nævnes en »Thomas in Underfeald« (Nm) ɔ: *»undir fjalli (felli)«, det nuværende *Fjel*, sé s. 91.

Ofte findes i gårdnavne som første led adjektiver i højere grad, dannede af stedsadverbier som »upp, niðr, inn, út« (her bliver det næppe nødvendigt at forudsætte nogen bortfalden styrende præposition). *Indereswola [ındərə-, endərəswəla]* (Uya, Nm): *innari skáli. «Upper-*skol* (for ældre *Øverskol), *Nederskol [-skəl]* (Cliff, Burrafirth, U): *øfri, neðri skáli. Jfr. *Evrabister, Utrabister, Evrigert, øver* og *neder Tun* under »bólstaðr«, »garðr« og »tún«. — Sjældnere forekomme de tilsvarende superlativer, f. eks. *Nisthus [nıstos]* (Wh): *»neðsta hús« eller »neðst í húsi« (»Neistehouss« i skatteliste fra 1600). *Efstigert,* sé »garðr«. *Øtstabi,* sé »bœr«.

Adverbier (og tildels også deraf dannede adjektiver i højere grad), som betegne beliggenhed efter de forskellige verdenshjørner, ere også almindelige som første led i gårdnavne. *Northus [nå'rtos]* (Haroldswick, U^n), *Norderhus [nərdəros]* (Sandwick, U. Grøtin, Fe. Hametoon, Fo): *norðrhús, *norðr í húsi (formen *Norder-* kunde dog også udgå fra en komparativform: *nyrðra-, *norðara-). *Sørhus [søros]* (Haroldswick, U^n), *Soderhus [sodəros]* (Fe^f. Suseter, De. W Burra. Papa St.): *suðr-hús, *suðr í húsi. *(Soder-* mulig også = *syðra). *Sudem, Sodem,* sé »heimr« s. 105. *Westhus [wast(h)os]* (Hoswick, Du): *vestr-hús. »Vesterhous« (Nm), i skatteliste fra 1600. Easter-, Mid- og Wester-*tun,* sé »tún« s. 159. *Simbister [sımbıstər]* (Wh^s), skr. »Symbister«, i skattefortegnelse fra 1600: »Sumbuster«, og *Simbister,* »Symbister« (Øst Burra^s) må begge efter beliggenheden være et oprindeligt *sunn-bólstaðr = *suðr-bólstaðr (sydligt bosted). *Isbister [äizbıstər]* (NRoe, Nm. Wh) i skattefortegnelse fra 1600 skrevet »Usbister« (Nm), »Usbuster« (Wh). Oprindelig form sandsynl.: *»austr-bólstaðr« (bosted mod øst), hvilket passer med begge steders beliggenhed. Overgang fra opr. »au« til »u« findes i shetlandsk så tidlig som i slutningen af det 13. århundrede. I diplom fra 1299 (uden dags datum) ang. Papa Stour findes udtrykket »ustan or Norige« (ustan = »austan«, østfra). — Ang. kompara-

tiverne *sodra* [*syðri] og *vestri* [*vestari] i *Sodragord, Vestrigord* sé »garðr« [1].

b) Navne, indeholdende ord, som betegne forskellige arter af bygninger eller bygningsrum.

No. »ark«, f, lille udbygning (on. ǫrk, f, kasse, kiste): de *Ark* (Uyasound, U^s^), gårdnavn. — On. brú, f, bro: *Vatnabru* (ved *Korkegert,* W), bro over et stykke elv imellem to indsøer: *vatna-brú. Ellers hedder »bro« i shetlandsk »brigg« (lavskotsk) både som fællesnavn og stednavn. — On. búr, n, forrådshus: de *Bursdelds* [*búrs-deildir] (de Biggins, Papa St). — On. bœn(a)hús, n, bedehus: *Bonhus [bǫnǫs] (Klusta,* Ai), gårdnavn. — de *Hoids [hɔids]* (Swinister, De), gårdnavn; *hoid* er også fællesnavn (sønavn, brugt af fiskerne) i betydning »hytte, fiskerbod«; sandsynl. lån fra nedertysk. — On. kamarr, m, kammer, privet. Hertil *Kamar* (Neder Sound, M), agerrude; de *Kamarteg* (Stentaft, Fe): *kamarteigr. — On. kirkja, f, kirke; alm. som første sammensætningsled. *Kjorkabi,* sé »bœr«. de *Kjorkidelds* (Aith, Ai *[ꝁǫ'rkı-].* Papa St. *[ꝁǫ'rkə-, ꝁø'rkı-]):* *kirkju-deildir. *Kjorkigert* (Hoswick, Du *[ꝁǫ'rkıgert].* Wd *[kǫ'rkı-]):* *kirkju-garðr. *Kjorkhul* (Quarf^o^, SSh. Fe^f^ *[ꝁǫ'rkol].* U^b^ *[kǫ'rkul]):* *kirkju-hóll. de *Kjorkalis [ꝁǫ'rkalis]* (Fe^f^): *kirkju-(h)líðir. *Kjorkaseter [kǫ'rka-]* (Ti): *kirkju-setr. *Kjorka [ꝁǫ'rka]* -water (MRoe): *kirkju-(vatn). Alle disse med »kirkja« sammensatte navne betegne enten, at der har stået en kirke på stedet, eller at stedet har tilhørt en kirke. — On. kofi, m, kammer: *Kova* (Whiteness, Wd), gårdnavn. — On. kot, n, hytte: *Kot [kɔt]* (Wd), gårdnavn (i Norge som gårdnavn: Kotar). — On. kvern, f, kværn, mølle. I shetlandske stednavne *hwen (hwein)* og *kwen* som første led i betydning »mølle«

[1] Superlativformer af »austr, vestr, norðr, suðr« har jeg ikke eksempler på i gårdnavne; derimod findes f. eks. *Nurstadal [no'rstadɛl]* (Y^b^): *nyrðsti (norðasti) dalr. — En form *øster* af »austr« findes i navnet *Østerli* (Gunnister, Nm^v^): *austr-(h)líð.

(vandmølle). På eller ved alle de i det følgende nævnte steder er der åer, hvor der endnu (alm.) findes, dels tidligere fandtes møller. de *Hweinbregg [hweinbreg]* (Gloup, Y^{n}): *kvern-brekka. *Kwendal [kwændal]* (Du): *kvern(á)-dalr. de *Kwenjara [kwenara-]* -burn (Fladabister, C): *kvernar-á. Sammesteds findes »de *Kwenjabitis*« *[kwena-]*, et jordstykke langsmed den nævnte å. de *Hwenigerts [hwenıgerts]* (Y^{m}): *kvern(á)-garðar. (de burn o') *Hwenjerhul [hwenərol]* (U^{w}), høj ved en mølleå: *kvernár-hóll. de *Kwenjawols* (for: *-huls) [kwenawols, -wəls]* (Nm^{v}): *kverna- el. kvernár-hólar. *Hwenjali [hwenali]* (N), li med mølleå: *kverna- el. kvernár-(h)líð. Samme navn er »de *Hwenjalis*« *[hwenalıs]* (Fe^{f}). *Kwenister* (Fo. Ai^{e}): *kverná-setr (el. -sætr). *Hwena*-water (Collafirth, Nm): *kverná-(vatn). de *Hweintoptens [-təptens]* (Y^{o}), de *Kwenitaps* (Sa): *kvern(á) -toptir(nar). — On. mylna, f, mølle. Hertil: *Milnagjo* (Norwick, U^{n}): *mylnu-gjá: strandkløft ved foden af en dal, hvorigennem løber en mølleå. Dalens navn er *Milladala [mel·adâ·la]:* *mylnu-dalr. Langt almindeligere end »mylna« i gamle shetlandske stednavne er det ovennævnte »kvern«. — On. smiðja, f, smedje: de *Smidja(s) [smıdʒa(s)]* (U^{w}), agerruder; de *Smis* (Y^{b}); de *Smitaps* (U^{mo}): *smiðju-toptir. — On. svǫl, f (kun forekommende i plur.-formen: svalar, svalir), sval, svalegang. Hertil gårdnavnene *Swel* (Snaravoe, U^{w}), *Swala* (Quarf^{o}) samt »*Stoven swala*« (Fladabister, C), omsætning af et oprindeligt *»svalastofa«; jfr. no. »Svalestuen« (egl. »hus med svalegang«) som gårdnavn.

Nogle forældede gårdnavne:

**Brakkatun* (Ai) — nu kaldet: de *Busts*. **Isbister [äiz-]* ved **Skeva* (De^{v}) — nu kaldet: *Norderhus*. **Kaldhem* (Lochend, NRoe) — nu kaldet: »de Moors«. **Kollabødi [kəla-]* (Ai) — nu kaldet: Sooth *Li*. **Nordji [nordʒı]* (Fe^{f}) — nu kaldet: *Gamlagert* [*gamli garðr]. *Onghul [əŋwol, -wəl]* (East Burrafirth, Ai) — nu kaldet: »Slide« (ved kysten under en bakke). **Skeva* (De^{v}) — nu kaldet: »Newhoose *[njuhus]*. **Strand* (Y^{w}), bygd — nu kaldet: West Yell.

IV. En del benævnelser af særlig art på forskellige naturformationer samt de med overtroen forbundne navne.

a) Steder med stærk brænding (eller fosselarm).

de *Bomba [bǫmba]* (Wh), klippehule, hvor brændingen gør stærk larm; on. bumba, f, tromme. Hertil også *Bombegjo [bǫmbe-]* (Papa St.). — de hole o' *Bonga [bəŋga]* (Colvidale, U), klippehule; on. bang, n, støj, larm, shetl. *bonga* (Y[h]), banken (N. Spr. s. 130 § 24). — de *Brenjeks [breŋəks]* (Skaw, U[n]), stykke farvand med flere blinde skær og stærk brænding; af stammen i »brenna«, at brænde (jfr. da. »brænding«). — de *Brimfuster [brım·fos·tər]* (Ramnagjo, U[s]), klippeparti med stærk brænding; on. brim, n, brænding, og shetl. *fuster,* bølgeskum (no. »fusa«, v., fuse, strømme voldsomt. Ross). Hertil også: »de *Fustra*« *[fustra]* (U[w]), navn på et blindt skær med stærk brænding. — de *Bruler* (Shannerwick, Du), hulning, hvori vandfaldet »de *Forsin*« falder. Navnet betyder »brøleren« (shetl. »to *brul, brǫl*«, sideformer til »to *brøl*«, at brøle). — de *Galbrul [gälbrol]* (U[w]), klippe med stærk brænding; sammensætning af on. gal, n, galen, larm, og shetl. *brul, brǫl* = *brøl.* — de *Golifuster* (de West *Nips,* Y[n]), søklippe, sammensætning af det ovennævnte »gal« eller »gaul« (brøl), betegnende brændingslarm, og *fuster,* bølgeskum. — de *Tommel [tǫməl]* (Papa St.), klippehule med stærk brænding: *tuml.

b) Klipper, skær, pynter, høje og andre naturformationer i almindelighed.

α) de *Ander [äŋdər]* (Uya, Nm), søklippe, tidligere forbundet med land ved en (af brændingen nu borttagen) naturlig klippebro; sandsynligvis et sammenligningsnavn; shetl. *ander,* forstue, bislag (on. anddyri, n, og anddyrr, f. pl., forstue, forgård).

de *mukkel* and little *Beljen [bəljən]* (ud for Nesting, M), to skær, sandsynl. on. bǫllr, m, bold, kugle. En bekræftelse på denne afledning findes i det følgende under omtalen af klippenavnet *gør, gø (Bellagø = Rundgø).* Hertil også *Ballaskerri [bälaskœri]* (ved Sound, M): *ballar-sker. Jfr. *Ballafel [bäla-]* (Uya, Nm) og *Bellerøn [bələrøn, -rən]* (Ai), sandsynl. henholdsvis *»ballar-fell« og *»bǫll- (el. *ballar)-(h)raun«, begge beskrevne som rundagtige høje; sml. »Bødlheygur« *[bödlhœiǫr]* som højnavn flere steder på Færøerne.

de *Fladek* (Y[s]), fladt skær; on. flata, flati (flade) sé s. 93. — de *Flaski* (Haroldswick, U[n]), fladt skær; no. flask, m, og flaska, f, fladside, bredside. — de *Spel* (Burrafirth[v] U), søklippe; no. spel(a), f, splint, skive.

Ordet »gǫltr« eller »galti«, findes oftere i Norge anvendt som fjæld- eller skærnavn (N. G. I, 23). På Shetland findes det i en del navne på skærklipper: de *Galti [gä'ltı]* (Uya, Nm^v), *Galtastakk* (WBurrafirth, Ai), *Galtistakk* eller *Fedderagalti [-gä'lti]*, høj søklippe nær ved forbjærget »de *Fedder*«. *Krabben galti [gä'ltı]* (Nm^v). de *Giltarump* (St): »galterumpen« (a *gilti* = *galti, golti [gǫ'ltı]*, en galt).

Ordene »hest« og »hoppe« forekomme gentagne gange anvendte om klippeformationer, strandklipper: *Hessen gula [hæsen gola]* (NRoe): *hestrinn guli (den gule hest). (de Horse o') *Russa* (Sa), sé s. 67. de Horse o' *Hjafel* (Ness of Islesburgh, Nm^v). de *Mer* o' *Hamarsberg* (Lund, U^w); on. »merr«, eng. »mare«, hoppe.

de *Hatter [hätər]*, en af søklipperne »de *Ramnastakks*« nord for Fedeland, NRoe; de *Hatt* (Y^e); on. hattr, hǫttr, m, hat, i Norge alm. som fjældnavn (N. G., Indledn. s. 59). »de Hatman« (MRoe), søklippe Af en højde har vel også slettenavnet »de plain o' *Hettu*« *[hæ'tu]* (Y^h) sit navn [on. hetta, f, hætte].

de *Kist [kıst]* o' *Brure* (Bruray Isle, Skerries), flad firkantet klippe; on. »kista«, kiste. En åbning i den her nævnte klippe kaldes »de *Lok [lɔk]* -hole« [on. lok, n, låg]. de *Klimni [klemni, kləmni]* (N), kløftet klippe: *klofningr = det som stednavn forekommende »klofinn steinn«.

Klura (Papa St.), skær; no. klure, m, isl. klúra, f, krog, hage, nagle.

Raga (Bruray, Skerries), flad lille høj; *Raga* (Y^h) bygd ved foden af en stor flad højderyg; synes at være on. reka (skovl) brugt om en højde af flad form; jfr. N. G. III, s. 122 (»Roko«).

Ordet *runk [ro'ŋk]* bruges alm. om noget stort, klumpet og klodset [on. hrúnki, m, stor person]; også som stednavn: de *Runk* (Nm^v), høj søklippe *(stakk)*. *Runki* (W), høj, gårdnavn. *Runkakoddi* (Wh), sé »koddi, kuddi«. — På lignende måde findes som højnavn »de *Bonksa*« *[bɔŋksa]* (Sandwick, Du); shetl. *bongset, bonkset*, adj., klumpet, tykt klædt. *bonks-* er afledning af »bunki« (no. »bunke«, dynge), der genfindes på Shetland i skærnavnet »de *Bunkers*« *[bo'ŋkərs]* (Vaila Sound, W).

de *Røkek* (Norwick, U^n), høj søklippe, forbundet med land ved en lav hals; on. hraukr, m, kegleformig stabel eller dynge.

Røv (Ness of Soond), strandklippe; vel af »rófa«, hale, skønt formen nærmest svarer til »rauf«; jfr. det følgende. *Kolvarøv [kɔlvarøv]* (Sound ved Lerwick, M), strandklippe: *kalf-rófa (kalvehale). Sml. *Rovi* Head s. 143.

de *Skøvi* (Brewick, Y^n), medeklippe, smal inde ved land og bred yderst ude; shetl. *skøvi*, halen på en større fisk (N. Spr. s. 49); on. skauf, n, busket hale.

Vinster [və'nster] (Du), navn på en bakke; sammenligningsnavn; shetl. *vinster* (no. vinster, isl. og fær. vinstur) = den fjerde mave hos de drøvtyggende dyr. Ang. »magi«, mave, i shetlandske stednavne sé »gjá (gjá-magi)« s. 98.

Ordet »sadel« bruges om en indsænkning i en højde, f. eks. »de Saddle o' Swarister« (Y°); på samme måde on. »sǫðull« i norske stednavne.

Ordet »sejl« anvendes om klippepartier, betegnende disses form, f. eks. »de *Sigl [segl]* o' Swarister« (Y°) [on. segl, n, sejl; i norske stednavne om fjælde og skær]; angliseret i »de Sails o' Balta« (B. Isle, U^b), hvidlige klippepartier på mørkere klippebaggrund.

Et par flade skær ere opkaldte efter fisken »rokke« (on. skata): »de Skate o' Islesburgh« (Nm^v), de *Skøderump [sk̦ødə-ro'mp]* (NRoe): *skǫtu-rumpa.

de *Skirva [skɪrva]*, skær ud for Scalloway med meget ru flade, og *Skirvi [skɪrvɪ]* i »de *Skirvistakk*« (Sa) må være afledning [*skyrf-] af det i norske stednavne forekommende »skurv«, n, bar klippebund.

Ordene »snude« og »tryne«, betegnende »pynt, landtunge«, findes i pyntnavnene *Snuti* (Y°) samt *Nordera* and *Sodera Trøni [nɔrdəra, sọdəra —]* (Hill o' *Nipabakk,* Y°), de *Trønis* (Nm^v); on. trýni, n, tryne.

Smertunna [smərtoŋ'a] (U^w), højde, hvis overflade kaldes »de *Fiddens*« (sé »fit« s. 92); on. »smjǫrtunna«, f, smørtønde.

de *Stẹdji [stẹdʒɪ]* (1) ved Skaw, U^n. 2) ved Klebergswick, U), to skær af trekantet form, spidse oventil og bredere for neden; on. steði, m, ambolt (med spids ende).

Skerriswiri [skær'ɪswi'ri] (Burravoe, Y^s) og *Skerriwik* (Gossabrough, Y^s) ere navne på skær (*Skerriwik* vel opr. selve vigens navn: *sker-vík); *swiri* = on. svíri, m, hals, egl. pæl, stolpe (sé Fritzner). Ord som »pæl, stolpe« forekomme flere gange i shetlandske skærnavne (sé »staurr«, »stulpi«, »súla«).

Taska (Sound ved Lerwick, M), strandklippe, »medeklippe«; on. taska, f, pung, pose, som stednavn bl. a. om halvøer (N. G., Indledn. s. 39).

de *Trogel-skerri, Trogla-skerri [trɔgəl-, trɔgla-]* (Klusta, Ai), skær; on. trygill, shetl. *trogel,* lille trug.

Turligjo og *Turlistakk [torlɪ-]* (Burrafirth, U), henholdsvis strandkløft (gjá) og søklippe (stakkr), *Turl [torl] -sund* (Ai), de *Tirler [terlər],* en af søklipperne »de *Ramnastakks*« nord for Fedeland, NRoe. *turl-, tirl-* synes her at være det samme ord som shetl. *tirl [terl]* i betydning »vandmøllehjul« og at hentyde til søens hvirvlen. *tirl* er samme ord som isl. »þyrill«, m, røre-

kvast (hvormed sammenløben mælk røres eller piskes), fær. »tiril«, m, træpind med svinebørster eller et rundt takket træstykke på den nederste ende (til at røre mælk med osteløbe), no. »tverel«, m, kærnestang (til smørkærning).

Opskud [ɔpskod] (Y[n]), blindt skær: on. »uppskot«, her med betydning: noget som hæver sig op.

Uføra [u̱·fø̱·ra] (Y[n]), farligt blindt skær; on. úfœra, f, ufremkommeligt sted.

Utrekster [o̱·tərœk·stər], pynt under »de West Cliffs« mellem Conningsburgh og Quarf (SSh): *út-rekstr (on. rekstr, m, vej ad hvilken fæ eller kvæg drives). På ovennævnte pynt ere fårene sandsynligvis blevne drevne i fold.

de *Vo̱der* (ved N), skær, som rager op i vandfladen; sandsynl.: *vaðari af »vaða, v., vade; no. vada = svømme i vandfladen. Af dette »vaða« kommer sandsynl. også navnet »de *Ve̱skerris*« (Sh[v]): *vað-sker.

Vakel [va̱kəl] (Du) betegner et skær i vandfladen (tildels: blindt skær) og bruges både som fællesnavn og stednavn (skærnavn): de *V.* Ordet kunde være et *vað-kall (af »vaða«, svømme i vandfladen) eller en afledning (*vak-kall?) af *vaka, v., der i norsk bruges i lignende betydning som »vaða«. Sé Ross under »Vodukall«.

Nogle høje føre navnene »skáli« og »stofa« (stue, hus). *Skolla* (Krossbister, U), *Skollan* (Ai); *Stova [stọva]* (Seter, NRoe). Derimod er *Stova [stọva]* i Esh. (Nm[v]) en klippehule.

Nogle navne på strandklipper, hvorfra der fiskes med medestang (»craig-seats«, sé »berg-sát« under »berg« s. 77-78): de *E̱mannaso̱d [e̱·mäŋaso̱d·]* (Fe, på flere steder): opr. *eins-manns-sát (sæde for én mand); de *Twe̱gemanso̱* (Sandwick, U): *tveggja-manna-sát (sæde for to mænd); de *Vje̱demanso̱ (Fje̱de-)* (U[w]): *veiðimanns-sát (fiskerens sæde); de *Ve̱demanstakk* (Woodwick, U[v]): *veiðimanns-stakkr; de *Ve̱dastakk* (Wh): *veiðar-stakkr (on. veiðr, f, fangst, jagt, fiskeri). — de *Slafsi* (U[w]), betegnende et sted med urolig sø; no. og fær. slafs, n, pladsk, søleri.

»Galgehøje«, høje hvorpå i tidligere tid dømte forbrydere bleve hængte, gå nu på Shetland oftest under navnet »Gallow hill« (mest bekendte af disse »Gallow hills« er den ved Scalloway, Ti). On. galgi, m, galge, er dog bevaret som navn på nogle få høje af denne art, således *Golga [gålga]* (Nm[v]. Sandw, Du) og *Wolga [wọlga, wəlga]* (C) for **Gwolga*, om hvilken sidste høj sagnet véd at fortælle, at en tyv ved navn Kel Hulter i sin tid blev hængt dér.

β) de *Damens* o' *Bakkigert*, de *D.* o' *H̱ubi* (Fe): bratte kystpartier, hvor jordskred have fundet sted og frembragt af-

satser. *Damens* bruges på Fetlar også som fællesnavn, betegnende en ved et jordskred frembragt afsats i en brat fjældside, spec. ved kysten (a *damen(s)* i' de banks, a green *d.)*, og må vel komme af et gammelt *dammr (dæmning) i en ældre betydning »vold, bred«. I betydning »bred« haves ordet i *Kalder dam* (Sa), navn på en brat elvebred (klippebred). Jfr. »Dam« i skotske stednavne som f. eks. Starry Dam (Maxwell, Top. of Gall.) i betydning »indsøbred«.

de *Skider [skidər]* (Vaila Isle, W), pynt, de *Skiter [skıtər* el. *skitər]* -skerries (Sound ved Lerwick, M), skær, må vel sættes i forbindelse med en i flere norske stednavne forekommende stamme »skytr-« (jfr. N. G. II og III), sandsynl. afledning af »skot« i betydning: noget frem- eller opskydende (jfr. on. skotra, v., at støde). Andre hermed mulig sammenhængende navne ere »de *Skøtel (*Skøthul?)* -knowe« (Fe) og (mere tvivlsomt) »de *Skitsek*« (U^v), pynt, forbjærg.

Enkelte gamle navne på højde- og klippeformationer synes kun at forekomme en enkelt gang og da som første sammensætningsled, f. eks. *Snevlabrekk* (Gutcher, Y^n), sandsynl.: *knefilsbrekka; on. *knefill, m, højde, fjældhøjde (jfr. »Hnefill« som fjældnavn på Island, Kr. Kålund, Hist.-top. Beskr. II. — N. G. II, s. 403: Knevelsrud). de *Onglabrekks* (Ai), sandsynl. af et *»ǫnguls-brekka«; on. ǫ n g u l l, m, angel, krog (fiskekrog) findes i norske stednavne anvendt om stærke krumninger (N. G., Indledn. s. 39); hertil vel også skærnavnet »de *Onglaskerri*« (Wh).

Ordet *varg* bruges i shetlandsk som fællesnavn i betydning »dynd, søle, snavs« og forekommer en enkelt gang som stednavn: de *Varg* (St), dyndet strækning. Oprindelse usikker.

c) En del frit stående klipper, forbjærge og tildels høje, der føre navne som: kone, kærling, trold, troldkærling.

Ordet »kona«, kone, findes en enkelt gang som klippenavn: de *Kǫni* (Y^s). »de *Kęrl*« og »de *Gœikerl*« *[gäi·kęrl·]* (ved »de Loch o' Skellister, N), to klipper: *kerling og *gýgjar-kerling; sé nedf. »gýgr«; shetl. *gœikerl* alm. = troldkvinde. Meget almindelig ere sådanne navne som »trold, troldkærling«. de *Boki* (Sumburgh Head, Du), rund klippe; shetl. *boki* som fællesnavn: trold, huldre. »de *Giv [gıv]* o' *Huni*«, klippeforbjærg på øen Huney, U^o: on. gífr, m (trold)? de *Grøla* (WBurra Isle), rund lille høj (troldhøj): on. g r ý l a, f, skræmsel, fabeldyr. de *Turs [to'rs]* (Br), klippeforbjærg; on. þ u r s, m, jætte, trold. *Trollkonastakk [trǫ'lkonastak]* (Uya, Nm^v), søklippe: *trǫllkonu-stakkr. — Det almindeligst forekommende ord er on. g ý g r, f, trold-

kvinde, jættekvinde, betegnende frit stående klipper: de *Gør [gør]* (Mossbank, De). de *Gørn [gørn]* (Fl): *gýgrin (bestemt form). de stakk o' *Gørasten* (Fe^n), de *Gø [gø] -stens* (Ti): *gýgjarsteinn. På Unst betegner »a *gør [gør, gør]*« [gýgr] en kvinde af ualmindelig størrelse. de *Gøens [gøens]:* 1) de *Longegø [lɔŋgəgø]*, 2) de *Bellagø [bəlagø]* eller »de *Rundgøens*« *[ron(d)gøəns]*, to søklipper ved Fella (lille ø ved Wh): *gýgjarnar (bestemt pluralis), *langa gýgr, *ballar-gýgr. Da præfikset *rund* i det sidste navn står som oversættelse af *bella- [bela-]*, er dette sandsynl. gen. »ballar« af on. bǫllr, m, bold, kugle. Jfr. de *Ballaskerri* og de *Beljen* s. 181.

Angliserede klippenavne ere: »de Giant« (Klebergswick Hill, U) og »de Giant's Leg« (Br).

d) **En del steder, hvis første navneled (trold, troldkvinde o. l.) betegner dem som troldeboliger.**

En skarp grænse imellem denne og den foregående gruppe lader sig næppe drage, idet f. eks. det ovenfor nævnte *Grøla* dels er selve højens navn, dels ved sin betydning betegner højen som troldebolig.

de *Gørhul [gørwol, gørəwol, -wəl]* (1) WBurra Isle. 2) Ai, ved »de Loch o' *Vara*«, to små rundagtige høje, troldhøje: *gýgjar-hóll. — »de *Trollegjo [troləgjo]*« eller »de *Trussegjo [trosəgjo]* (Housay, Skerries) er en skummel klippekløft af sønderrevet udseende (troldekløft): *trǫlla-gjá og *þursa-gjá. *Trusse-* er omsætning af **Turse-*. — »trǫll« og »þurs« forekomme side om side i navnene på to indsøer i umiddelbar nærhed af hinanden i Tingwall sogn, nemlig: »*Trolla [trola]* -water« og »*Tirsa [térsa]* -water«. Dog er det måske rimeligere i dette *Tirsa* at sé det af »þurs« afledede gamle elvenavn *þyrs(a)«.

Af andre overtroen vedrørende navne er »alfr« (alf) omtalt under »hóll (alfhóll)« s. 112 og »nykr« (nøk) under »tjǫrn (nykartjǫrn)« s. 157 og »vatn (nykarvatn)« s. 163.

Ang. det oftere forekommende *Grosten* [*grásteinn] som huldrebolig sé s. 152 under »steinn«.

V. Særlige navne på små jordstykker (agerruder, engstrimler).

a) **Navne efter det forskellige sædmål, som ved såning oprindelig er medgået til vedkommende jordstykker (agerruder).**

de *Soldins* (Fe^f. Hoswick, Levenwick, Korstun, i Du), de *Soldins [såldıns]* (Papa St), de *Soldien [soldiən]* -rig (Gilsbrekk,

Vidlin, L), sandsynl.: *»sáldingr« for *»sældingr« af on. sáld, n, sold, mål for kornvarer (tøndemål); no. »saaldsaad«, n, stykke ager, hvori man kan udsaa omtrent ½ tønde korn (»saald«). — de *Trimolins [tri·mol·ens]* (Tresta, Fe), nu alm. kaldet »de *Breggategs*«; no. »trimæling«, m, ager til udsæd af tre »mæler« korn; on. mælir, m, sjettedelen af et tøndemål (sáld) — no. »mæle« er variabelt. Enten af on. »mælir« med bortfalden i-omlyd eller af det til grund liggende »mál« må udledes *Moles-land* (Nibon, Nm^v), jordstykke af rund form, og de *Molestegs [måləstegs]* (Papa St); no. maal (on. mál), n. afmaalt stykke jord; »aakermaal« = teig (agerrude). — de *Skebs [skɛbs]* (Gunnister, Br); on. skeppa, f, skæppe. I omgangssproget bruges endnu ordet *skepp* eller *skebbek* om en stor stråkurv, navnlig til stampning af korn.

b) Navne efter jordstykkernes forskellige form (eller størrelse) tilligemed enkelte øgenavne. Enkelte herunder anførte ord som »skjǫldr« og »speld« synes blot at betyde »markflek, agerrude« (teigr).

de *Bongs [bɔŋs]* (MRoe); no. »bung(e), bunga«, bugle, udbugning. — de *Dirdels [derdəls]* (Scatness, Du) ɔ: »halerne«; isl. dirðill, fær. dirðil *[diril]*, m, hale, fårehale. Jfr. »de Sma'-tails« (Scatness, Du). — de *Hwark* (Fe^f); on. kverkr, f, strube. — de *Klingra [kliŋra]* (Still, U^s), jordstykke af rund form; on. kringla, f, kreds. — de *Kotterumps [kɔtərɔ́mps]* (Klodister, Nm): *»kattar-rumpa«, kattehale. — *Mogiskinn* (Fo): *»maga-skinn«, maveskind. — de *Pong [pɔŋ]* o' *Mel* (Colvidale, U), de *Pong*-rigs *(Ramnagjo,* U^s), jordstykker af rund form; sandsynl.: on. pungr, m, pung, her betegnende noget pung- eller poseformet; da »s« i »sp« som fremlyd dog undertiden, skønt sjælden, kan falde bort, er en afledning af »spǫng« — sé nedf. *Sping* — ikke udelukket[1]. — de *Ranis (Velji,* Fe^u), sé »rani« s. 140. *Ronta [rɔ́ŋta]* (Klodister, Nm), jordstykke af rund form; sandsynl.: »den runde«; nd > *nt* sé N. Spr. s. 132, § 28. — de *Rumps [rɔ́mps]* (Voe, Du. Boddom, Du. Klodister, Nm), de *Rumpas [rɔ́mpas]* (Mel, C); *Rumpa* forekommer som gårdnavn i Du (Sandwick. Gord). — de *Skjolds [skǫlds]* (Seter, Ai), de *Skelds [skælds]* (Houl, Wh), *Skjøld [skøld]* (Gunnister, Nm), agerruder; on. skjǫldr, m, 1) skjold, 2) plade, rude, plet (jfr. no. »skjoldutt«, da. »skjoldet« = rudet, plettet); no. »skjold« bl. a. også = dyrket mark eller markflek; i stednavne: Skjold,

[1] Således *pǫn* (græstørvrude til tagtækning), on. spánn, m, tagspån.

Skjelde m. fl. [Ross]. Ordet forekommer på Shetland også som bygdenavn: Easter and Wester *Skeld [skæld]* (St). — de *Spelds [spælds]* (Kettlester, Y[s]), *Mørispel(d) [-spəl]* (Clumlie, Du), [*mýrar-speld] og *Speldimøri* (Fe) [*speld(a)-mýrr], de *Vigispelds [vıgıspɛls]* (Snaravoe, U) [*víkar-speld]; on. speld (spjald), n, tavle, plade. — de *Sping [speŋ]* o' *Brekken* (Y[n]), stykke eng af rund form; on. spǫng, f, plade. — de *Stus* (Korstun, Du); on. stúfr, m, stump; jfr. de *Stumpavelts (-felds:* »fields«) (U[w]): *stump(a)-veltur.

Flere ord, betegnende »kile, lap, flig« o. l., forekomme som navne på agerruder: de *Bjuris* (de Biggins, Papa St); on. bjórr, m, kileformigt jordstykke. de *Geris* (sammesteds); on. geiri, m, kile, vinkelformet stykke. de *(Stendra-) Kluts [kluts]* (Sa); on. klútr, m, klud, lap. Hertil hører mulig også navnet »de *Klus*« (Norwick, U[n]. Colvidale, U. Kolbenstaft, Fe. Fo *[klus]); no.* kluse, m, flik, lap. Men *Klus* kunde dog måske også være ordet »kló« (klo) med tilføjet pluralis »-s«. — de *Skød [skød]* (Northdale, Fe), de *Skødis (Gerdi,* Br); on. skaut, n, skød, hjørne. — de *Spjors [spjors] (Øver Sund* ved Lerwick, M); on. spjǫrr, f, klud, lap, strimmel.

de *Pilti [pä'lti]* (Gunnister, Nm) ɔ: »pilten«. Med hensyn til formen jfr. *sjopilti [şopı'l·tı, şopä'l·tı]* (Nm), nøk: *sjó-piltr.

Tonga [toŋga] (Gord, Du. Papa St.), de *Tongi [toŋgi]* (Fo. Midbrekk, Y[n]) høre som agerrudenavne vel til no. »tanga« (udt.: tånga) som navn på småjorder (N. G. III, 9) og synes da at stå i sammenhæng med on. tǫng, f, stang, tang. de *Engatongs,* sé s. 92. Ordet er ellers ikke let at skelne fra »tunga«, tunge (om et tungeformet stykke jord). de *Tongdelds [toŋdɛlds]* (Bakka, De), de *Tongribs [toŋrıbs]* (Cullivoe, Y[n]) kunne udgå enten fra »tunga« eller *tǫng, *tonga. Jfr. *Tonga [toŋga]* (U[v]), højt forbjærg (sandsynl.: *tanga), og *Tongafel [toŋəfel]* (C), fjæld.

c) Navne efter forskellig kvalitet.

Nogle med »smjǫr (smœr)«, smør, som første led sammensatte navne, betegnende frodig græsgang, findes omtalte under »vin« s. 166. Af rosende navne på agerstykker kunne endvidere nævnes: de *Lodni [lodnı]* o' *Gerdi* (Fe[f]) ɔ: *»hinn loðni (underforstået: teigr)«, den lådne (frugtbare); de *Madens* (Fe[f]) og *Velta mata* (C) af »matr« i betydning »kornkærne, korn«; sé »velta« s. 164. — Nedsættende navne ere: »de *Njadi*« *[ņadi]* (Fe[f]) og »de *Nidda*« *[nıda] (Velji,* Fe). Som fællesnavn: *nad, njad [ņad], ni* og *nid [nıd]* = vantrevent korn.

d) **Navne efter beliggenhed.**

Kruk (Lerabakk, Fo): *»krókr«, krog, hjørne. »de Horni« (angliseret form) (Y[h]): *»horn«, hjørne; sé *Hond* under »horn«. — de *Skakki* (Colvidale, U. Fe[f]), de *Skokki [skɔki]* (Fe[o]), de *Skoks [sḱɔks]* (Sandwick, Du), skrå agerruder af skæv form; no. skakke, m, skævhed, skæv stilling eller retning. de *Skǫs (Skus) (Neder Sund* ved Lerwick, M); no. skaa, n, hældende stilling. — *Skeva* (Sa): »den skæve«; on. skeifr, adj., skæv. — Jfr. »de *Snibelts*« s. 78. — *Flǫ* som første sammensætningsled betegner en svag skråning, f. eks.: de *Flǫdelds [flǫ-]* (Melby, Sa): *flá-deildir (jfr. no. »flaae« [Ross]; isl. flár, fær. fláur, no. flaa, adj. = åben, svagt skrånende.

To ens jordstykker, der ligge side om side, benævnes undertiden »søstre«: de *Sisters* (Aithseter, C); de *Sistrens [sɪstrəns]* (Gletness, N): *systrarnar.

e) **Jordbundsbeskaffenhed og andre forhold.**

α) *Skerpa [skœ́rpa]* (de *Biggins*, Papa St.), de *Skerpas* (Heglabister, Wd), de *Skerpins [skœ́rpɪns, sḱɛ́rpɪns]* (Seter, Ai): *skerpurnar; on. *»skerpa« om hård og tør jordbund, sé s. 147. Hertil sandsynl. også *skorpa*, der synes at forudsætte en form *»skarpa«, f. de *Skorpas [sḱǫ́rpas]* (Houbie, Fe), de *Skorpins [sḱǫ́rpɪns] (Krun*, Catfirth, N): *skǫrpur, skǫrpurnar.

β) *Bødis-* el. *Bødus*-meadow (Quarf[o], SSh.) *[bødəs-, bødǫs-]*: *»býtis-(eng)« af on. býti, n, udskiftning; her blev nemlig i tidligere tid høet udskiftet mellem bygdens indbyggere.

γ) de *Fud* (Quheyfirth, Nm), de *Fuds* (Shannerwick, Du. Hametoon, Fo), agerruder. Mulig er dette navn det samme som no. »foda«, vinterfoder til ét kreatur, som stednavn altså betegnende et jordstykke, tilstrækkelig stort til avling af et sådant vinterfoder. Der er dog også mulighed for afledning af »fótr«, sé s. 95.

Adskillige eksempler på agerrudenavne findes meddelte under ordene »bœti«, »deild«, »flǫtr«, »land«, »rip«, »teigr« og »velta«, der alm. forekomme som sidste sammensætningsled i sådanne navne.

VI. Navne, hentydende til skov- og plantevækst samt til afbrænding af land.

Skuen brenda [skuən brända] (Quarf, SShetl.), højtliggende dalsænkning: *»skóginn brenda«, akkusativform af *»skógrinn brendi« (den brændte skov).

On. viðr, m, skov, indeholdes sandsynl. i dalnavnene: *Vidal [vidɛl]* (Fo) og »de *Vidals*« (U^b): *við-dalr (-dalir); endvidere i gårdnavnet *Vister* (Sandwick, Du), ældre form: »Viasetter, Viasettar« [D. Balfour]: *viða-setr. Jfr. *Widembrekk* s. 109 under »heimr«.

[On. tré, n, træ, indeholdes i de oftere forekommende navne *Tregjo* [*tré-gjá] og *Trewik* [*tré-vík], hvor *Tre-* betegner drivtømmer.]

On. lundr, m, lund, lille skov. — *Lund [lond]* (U^v), bygdenavn: *í lundi. *Lunnaster, Lunnister* (Nm): *lundar-setr. *Lunnasting* (sogn på Mainland): *lundeiðs-þing (i skiftet efter Hans Sigurdssøn kaldet »Luneidesting«, sé s. 173).

No. »rust, ryst«, f, lund, lille skov; skovbakke; (skovbevokset) bjærgryg. — Hertil mulig: »de *Ristoses*«, plur. (U^n), to højderygge: de *øter* and de *hemer Ristos [rɪstos]:* ?*ryst (rust) -áss. Da andet led *-os* betyder »ås, højderyg«, kunde første led *rist* betegne denne ås som oprindelig bevokset med kratskov. Det bliver dog noget tvivlsomt (jfr. no. »rist«, f, bjærgkant).

No. »ryde«, n, samling af småtræer, buskvækster. Hertil sandsynl.: »de *Ribrendadelds*« *[ri·bräŋ·dadɛlds]* (Seter, NRoe), opdyrket jordstykke. *brenda* betegner, at den på stedet oprindelig voksende kratskov *(ri:* »ryde«) er bleven afbrændt i opdyrkningsøjemed.

Navne, hentydende til afbrænding enten af lyng eller træer i opdyrkningsøjemed, ere: 1) *Brenna* (Fladabister, C), de *Brenjens [breɲens]* (W), gårdnavne, *Brennhul [brɛɲwol, -wəl]* (Sa) høj: *brennu-hóll — af on. brenna, f, a) brænden, brænding, b) afbrændt stykke land (i denne betydning oftere som stednavn i Norge; 2) *Swinin* (L), *Swini* (Collafirth, Nm): *í sviðningi; on. sviðningr, m, afbrændt (afsvedet) land, no. »Svinning« i stednavne. Også perfektum participium »brendr«, brændt, forekommer nogle gange i shetlandske stednavne (navne på afbrændt land), f. eks. *Hulen brenda* (U), sé »hóll«. Jfr. navne som: Brunt *Hul* [hóll] eller Hill (W), Brunt Hill (Burravoe, Y^s), »Brunt *Hamarsland*« (Ti)[1]. — On. bruni, m, og tildels brandr, m, betegne i stednavne det samme som »brenna«. Det første ord genfindes som første led i næsnavnet *Brunanes* (WBurra): *bruna-nes; jfr. *Brunatwatt* under »þveit« s. 160. *Brandi*-water (Nm) kunde vel have hentydning til det indsøen omgivende lands afbrænding, ligesom indsønavnet *Vatna brenda* [*vatnit brenda) (Vests.).

---

[1] Shetl. perf. part. »brunt« *[bro'nt]* = eng. »burnt (burned)«.

Første led i »de *Limtegs*« *[lımtegs]* (C) og »de *Limveltek*« *[lemvæ'l·tək]* (Bakka, De) er sandsynl. on. lim, n, ris, kvas: *lim-teigar, *lim-velta.

Bygdenavnet *Snarister* (Wh): *snar-setr, kunde vel sættes i forbindelse med no. »snar«, n, kratskov (jfr. ovf. *Lunnaster, Lunnister:* *lundar-setr[1]. Derimod synes *Snaranes* (Ai) ikke at kunne have denne oprindelse, da der ikke findes spor til nogen art trævækst i tidligere tid der på stedet, og bliver da snarere at sætte i forbindelse med no. »snar«, n, nederste del af skinnebenet, hvilket ord vel kan tænkes anvendt sammenligningsvis i pynt- eller næsnavne.

On. einstapi, m, ørnebregne, ormegræs, indeholdes sandsynl. i dalnavnet *Jenastabadal* (Burrafirth, U): *einstapa-dalr. Navnet lyder nutildags alm.: *Jena Stabadal,* men kan ifølge stedets naturforhold ikke have nogen forbindelse med ordet »stapi«, klippe. Klippen *Staba* (Burrafirth, U) er altfor langt borte fra den nævnte dal til at kunne have noget med dens navn at gøre. On. »einstapi« indgår undertiden som første led i norske stednavne (Einstapasætr: D. N. II, 43, sé »Fritzner«).

On. kál, n, kål. — de *Kwol [kwọl, kwəl] -punds* (Aithsness, Ai): *kál-(pund, sé afsnit C); jfr. de »Kail« *[ꝁɛl] -punds* (Taft, Wh); lavskotsk »kail«, kål. de *Hwolgerts, Kwolgerts* og »de *Hwolikrobb*«, sé henholdsvis »garðr« og »krubba«.

On. klungr (med radikalt r), m, hybentorn. — de *Klonger, [klɔŋgər]* (Nm), lille høj. de *Hamar* o' *Klonger* (Fe^f). *Klonger* (Lund, U^w). de *Klunges [klọŋgəs]* (Whiteness, Wd), lille høj. de *Klingra [kleŋgra]* -banks (C), åbred. På alle de her nævnte steder vokse hybentornbuske. På Yell (Y^b) kaldes hybentornbær endnu *klongers [klɔŋgərs] (klonger*-berries). — Et andet navn, med hvilket steder, hvor hybentornbuske vokse, betegnes, er: »de *Torrens*« (U. Fe); on. þorn og þyrnir, m, tornebusk, tjørn; i shetl. som i norsk spec. = hybentorn og enstydigt med »klungr«.

On. lyng, n, lyng. — Shetl. *ling [lıŋ]* som fællesnavn og i stednavne; i stednavne (og som fællesnavn i en enkelt sammensætning) tillige i formen *lung [loŋ]* uden omlyd. — *Lingabringa,* sé »bringa« s. 83. *Lingerø,* sé »rjóðr« s. 142-43. *Linga,* sé »øy« s. 170. *Lungklett [lo'ŋklæt]* (Ai^o), isoleret klippe på en lynggroet hede: »lyng-klettr. *Lungnes [loŋnɛs]* (ved Tresta, Ai): *lyng-nes. En afledning af adj. »langr« passer i begge de sidst-

[1] Der er dog også mulighed for en afledning af det gamle mandsnavn »Snerir (Snærir)«, skønt man i dette tilfælde skulde have ventet formen *Sner-* og ikke *Snar-*.

nævnte tilfælde mindre godt. Formen *lung* haves desuden i en sammensætning *lungkiljen [loŋ'kıl'ən]* (Ai), et lyngbundt, sandsynl.: *lyng-kyllingr (jfr. no. kylling, m, fær. kyllingur *[tsıdlıŋgor]*, m, lille høstak m. m. — af »kollr«).

On. sef, n, siv, i »de *Sevljog [-log]*« (C^n): *sef-lœkr.

On. þang, n, tang, i *Tanuk* = »Tangwick«, sé »vík«.

On. þari, m, søtang, i f. eks. *Tarigjo* (N^s, og flere steder): *þara-gjá, og »de *Taraṭegs*« (Lunnister, Nm): *þara-teigar (hvor »þari« hentyder til gødning med søtang).

Navne som »de *Burkli*« *[bo'rkli]* (Levenwick, Du) og »de *Borkali*« *[bə'rkali]* (Burrafirth, U) [-hlíð], lier, *Borkhul [bo'rkwəl]* (Klodister, Nm) [-hóll], høj, de *Bark*-hill (Fo), de *Barkabødi* (Brough, De), sé *»bœti« s. 86 og sandsynl. også de *Bjarkis (Windus,* Y^m. WSw, Y) indeholde vel ordet *»barka«, som i færøsk *(börka)* betegner roden af tormentilplanten *(börkuvísa)*. Dennes rod benyttedes nemlig almindelig tidligere til barkning af skind og huder (til søklæder, sko).

VII. En del navne på dyr, fugle og fiske som første led i stednavne.

On. bú, stort kvæg, f. eks. i »de *Buskord* (Nm^v), sé »bú« s. 84. On. smali, småt kvæg (får), f. eks. i »de *Smaligerts*« (Bakka i *Tegen,* De^v): *smala-garðar, *Smalabrunn,* sé »brunnr« s. 84.

On. alka, f, alke (søfugl) i »de *Wolkali [wo'lkali]* (Skaw, U^n): *ǫlku-(h)líð: — de *Bagaskers* (U^w): *baka-sker; *bagi* [*bakr] (U), svartbagmåge; on. svartbakr (svartbag) i forbjærgnavnet »de *Swarbaks* Head« (Vementry, Ai). — On. dilkr, m, dielam, i »de *Dilkasti(g)*«, sé »stigr« s. 152. — de *Duhol* (Papa St.): *dúfu-hol (on. dúfa, f, due). — *Edrateng* el. *Hedrateng* (W), *Edersjøn* (Fo), *Hedregjo* (Y^o): *æðar-tangi, -tjǫrn, -gjá (on. æðr, f, ederfugl). — On. fær, n, får, i »de *Feriklevens*« (Papa St.): *færa-kleifirnar (sé »kleif« s. 117), og »de *Feranava*« (sammesteds): *færa-nǫf? flad strandklippe; med bortfalden omlyd sandsynl. i »de *Forholm*« (ud for Foraness, St); i øvrigt er ordet »fær« meget sjældent i sammenligning med »sauðr« i shetlandske stednavne. — *Fiskanes* (MRoe): *fiska-nes, *Fiskavik,* sé »vík« s. 164 (on. fiskr, m, fisk). *Fitful [fıtfol]* Head (Du): *fitfugla-hǫfði (on. fitfugl, m, svømmefugl). — *Fuglaberg* (Lunna ness, L): *fuglaberg, *Fuglali* (Y^h) *[fogla-]:* *fugla-(h)líð (on. fugl, m, fugl). — On. galti og gǫltr, m, galt, i *Galthul [ga'ltwol, -wəl]* (N),

Golthul [gǫ'ltol] (Ai): *galt-hóll[1]; de *Galtalis [gä'ltalis]* (U^s^): *galta-(h)líðir. — On. gás, f, gås, i: *Gos [gos]* -meadow (Fo), *Gostu [gåstu]* (Firth, De): *gás(a)-þúfa. *Gosa [gɔsa]* -water (Y^n^), *Gosa*-loch (Fo). — On. gimbr, f, hunfår, i: »de *Gimregerts [gɪmrə-]* (U^mo^): *gimbra-garðar. — On. gríss, m, gris, i: *Grisigert* (Fo), *Grisitu* (W): *grísa-garðr, -þúfa. — On. hafr, m, gedebuk, sandsynl. i *Havra* [*hafr(a)-øy]; sammensætning med mandsnavnet »Hafr« vilde snarest have givet en form som »Hafrs-øy« med bevaret genitiv »-s« i shetlandsk; ang. forekomst af mandsnavnet »Hafr« sé det følgende kapitel. — *Hestegjo* (Fl), de *Hestalis* (Burrafirth, U) (on. hestr, m, hest). — *Hundegjo [hǫndɪ-]* (Ireland ness, Du^v^): *hunda-gjá, *Hundshelljer [hǫndʒhɛljər]* (Fl): *hunds-hellir (on. hundr, m, hund) — sigter til drukning af hundehvalpe. Den samme forklaring må anvendes overfor navnet *Swalpigjo* (WBurrafirth, Ai): *hvelpa-gjá (on. hvelpr, m, hvalp, hundehvalp). Jfr. *Honnipøl* under »pollr«. — *Hwalgjo* (W), *Hwalfirth* (Y), *Hwalwik* (nord for Esh., Nm^v^): *hval-gjá, -fjǫrðr, -vík (on. hvalr, m, hval). — On. hœnsn, n, pl., høns, i: »de *Hjonsikopps [hjɔ'nsɪkɔps]* (Quarf^o^, SShetl.): *hœnsna-koppar; sé »koppr«. — de *Imber-skerri* (Fo); no. »imbre«, m, havlom (fugl). — *Kolvegert* (Wh), *Kolfegert* (Haroldswick, U^n^) *[kɔlvə-, ko'lfe-]:* *kalfa-garðr (on. kalfr, m, kalv); *Kolvidel,* sé s. 87. — *Krabbapøl* (Fo): *krabba-pollr. — *Krogla [krɔgla] -skerri* (Skerries), *Krakla-skerri* (C), skær; »Kroklahellia« (Lambhoga, Fe^v^); shetl. *kroklin* (U), fær. »kræklingur«, musling. — *Kubøl,* sé »ból«; de *Kukopp* (Papa St.): *kú-koppr; *Kør*-water (Nm^v^): *kýr-(vatn); on. kýr, f, ko. — de *Kattismogs* (Du): *kattasmogur (on. kǫttr, kat). — *Lam(b)hoga,* sé »hagi«; *Lambanes* (U^n^): *lamba-nes; on. lamb, n, lam. — *Lerkabøl [læ'rka-]* (Fo): »lærkebol«. — On. langve (SE), lomvie, alke, i: *Longnakodda* (Fo), sé »koddi«. — *Liraskerri* (Papa St.), *Lirastakk* (U^n^): *líra-sker, -stakkr; shetl. *liri,* on. líri, m, skråpe (søfugl), fær. »líri«, m, skråpeunge. — On. lómr, m, lom (vandfugl) sandsynl. i det flere steder forekommende *Lumisjøn, -sjon,* sé »tjǫrn«. — *Løraberg* (Uyasound, U^s^), medeklippe: *lýra-berg, *Lørhelja* (L): *lýr-hella; shetl. *lør,* on. lýrr, m, lyr (fisk). — *Marafel* (De): *mara-fell, *Marifel dal* (Lunna ness, L); on. marr, m, hest. — *Nøger* (Sound ved Lerwick, M): *naut-garðr; *Nøthelja* (Isbister, Wh): *naut-hella; on. naut, n, nød, kvæghøved. — *Orknis gjo* (Hoswick, Du. Hellines, C. Mousa), »Orkneyman's cave« (Bard of Bressay), Orkneyman's stane el. *skerri* (Mousa). Om disse steder heder det i de lokale traditioner, at

[1] Jfr. dog »galti, gǫltr« som klippenavn s. 182.

Orknømænd ere druknede eller på anden måde forulykkede dér. Dette er kun folkelige forsøg på at forklare stedernes navne, som — i al fald de med *Orknis-* begyndende — må udledes af on. orkn, n, en art stor sælhund. De nævnte steder enten ere eller kunne meget vel have været liggesteder for sælhunde. — *Oksnabøl* (De), høj, de *Joknaflots [jåknafləts]* (Sa), *Joksnagjo [joksna-]* (C^n): *øxna-ból, -fletir (flǫtr), -gjá; on. oxi, uxi, m, okse (plur.: øxn, yxn). — de *Pisagjos [pısa-]* (Balta Isle, U): *pisu (el. pisna) -gjár; fær. pisa, f, søfugleunge. — On. rafn (hrafn), m, ravn, i: *Ramnaberg*, *Ramnagjo;* sé henholdsvis »berg« og »gjá«. — *Ritenhamar [rıtən-]*, (in) under *Ritenhamra [rıt'ənham''ra]* (Skaw, U^n): *rytna-hamarr, *undir rytna-hamri; isl. ryta, f = rytr, m, (mindre) måge, fær. rita, f, tretået måge, røtter. — *Roljapund [rolapond]* (Grøtin, Fe), sé »pund«, afsnit C; shetl. *røl* (alm.), ung hest i hårfældningstiden, og *roil [roil, rol]* (C), gammelt får. — On. ross (hross), n, hest, i: *Rossahul* (Burrafirth, U), *Rossanes [rosa-]* (Wd): *(h)rossahóll, -nes. — On. røyðr, f, rørhval, synes indeholdt i navnet *Refirt'* (Y^m), som i brev af 6. juli 1538 (Bergen) findes skrevet »Rødefiord«; i dipl. af 19. maj 1307 (D. N. I, 1): »j Rœyðar fyrðe«. »Refjord« i brev fra 1567. — On. sauðr, m, får, f. eks. i *Sobel, Søbel,* sé »ból« s. 79; *Sobergli,* sé »líð (hlíð)« s. 129; *Sørett,* sé »rétt« s. 141. — de *Sed*-hole (Ness of Ireland, Du), medested, de *Segjos* (Papa St.): *seiða-gjár, pl. (on. seiðr, m, fiskearten »sej«). — On. selr, m, sælhund, i: *Selgjo* (Br^o), *Seligjo* (Ai): *sel(a)-gjá, *Selapodl* (Fo), sé »pollr«, *Selastakk* (Vaila, W): *sela-stakkr. — *Sildegjo* (Scatness, Du. Fl): *sílda-gjá, *Sildawik* (St): *sílda-vík (on. síld, f, sild). — On. skarfr, m, skarv, ålekrage, i: »de *Skarfastakk*« (Skaw, U^n): *skarfa-stakkr; i flere tilfælde er det tvivlsomt, om *skarv, skarf* i shetlandske stednavne er fuglenavnet »skarfr« eller det s. 147 omtalte »skarv« (no.), nøgen klippegrund. — On. smyrill, m, dværgfalk, indeholdes mulig i: »de *Smirla [smərla]*-water« (De^s). — On. stari, m, stær, indeholdes sandsynl. i navnene *Staraberg* (C), *Starihul* (Freester, N): *stara-berg, -hóll. En del med *star-* begyndende navne kunne komme af on. »stǫrr«, stærgræs. — On. spói, m, spove (fugl), i: »de *Sputong*« (Papa St.): *spóa-tangi. — *Swinifel* (MRoe), *Swinali* (Fe^n), *Swina*-holm (Y^h): *svína-fell, -(h)líð, -hólmr (on. svín, n, svin). — *Titlenatun [tᵉitlena-]* (Y^h): *titlinga-tún (on. titlingr, m, spurv); mulig indkommet gennem ordets anvendelse som elvenavn (sé N. G., I). — *Testegjo* (Sandwick^v, Du): *þeista-gjá; on. þeisti, m, teiste (søfugl). — *Vedregjo* (Kot, Wd): *veðra-gjá (on. veðr, m, væder).

Angående andre mulig hidhørende navne sé »Personnavne«, med hvilke forveksling meget let finder sted.

VIII. Personnavne, forekommende som første led i shetlandske stednavne.

Dette afsnit hører til de utaknemmeligste at behandle. For det første er der på grund af meget stærk afslibning for de fleste herunder omtalte navnes vedkommende en mængde forvekslingsmuligheder imellem personnavne indbyrdes, dernæst imellem person- og dyrenavne, der ofte falde sammen, og endelig kunne blandt andet nogle elvenavne gøre fordring på at komme med i betragtning. Men da dannelsen af stednavne ved hjælp af personnavne som første led spiller en så indgribende rolle, bør en lille oversigt over denne navnegruppe nødig savnes, og jeg hidsætter derfor her en liste.

Abateg (Strand, Fe), agerrude, sandsynl.: *Abba-teigr (Abbi: forkortet form af »Arnbjǫrn«, m). — *[Abrans [abrəns]* -knowe (SNoonsbrough, Ai): *Abrahams-. — de *Amfrigerts* (Westafirth, Y^n^), agerruder [*-garðar], de *Amfra [a'ɯfra]* -mires (Y^n^), en mose, de *Amfra-* el. *Anferanebb [a'ɯfra-, ä'ŋfəranɛb]* (U^w^), en pynt; første led er her sandsynligvis et personnavn, enten et *Arnfreðr, m, eller snarere det oftere bevidnede, på Island endnu gængse kvindenavn »Arnfríðr«; ?*Arnfríðar-garðar, -mýrar, -nebb (nef). — de *Anderdelds,* de *Anderstots [andərdɛlds, -stots]* (Papa St.), navne på agerruder: ?*Arnþórs-deildir o. s. v. (Arnþórr, m, no. Andor); ang. *-stots* sé *stutt-teigr s. 157. — *[Antenesdals* (Lunnister, Nm), agerruder: *Antoniusar- (ang. *dal* her sé afsnit C). — *Aravo* (Vaila Isle, W): *Ara-vágr (Ari, m). — *Arnaskjo* (U^w^): *Arna-skjá (Arni, m); *Anjefirt [äŋəfe'rt]* (W), sandsynl.: *Arna-fjǫrðr. Jfr. *Onjefirt.* En »Halfdan j Arnafyrde« nævnes i dipl. af 1307 (D. N. I, 1). — de *Atligjos [äţlı-]* (Y^n^), *Atlanes* (WBurra), *Atlaskord* (Hill o' Wd, M), *Atler* (N): *Atla-gjár (plur.), -nes, -skarð, -øyrr (Atli, m). — *[Barbarateng* (Samphray Isle): *Barbaru-tangi. — *Bardister* (Nm), i skattefortegnelse af 1600: »Bordasettar«; sandsynl.: *Bárða(r)-setr af »Bárðr« el. »Bárði«, m. — *[Bartaskjo* (Windoos, Y^m^): *Bartals-skjá. — de *Benisgerts* (Y^n^): *Beinis-garðar (Beinir = Beini, m); samme navn er måske *Benigert* (Collafirth, De), hvor dog en afledning *»Bjarnar-garðr« også er mulig. *Benisverd* (NRoe), høj: *Beinis-varða; jfr. »Beinisvør(ð)a«, fjæld ved Sumbø på Suderø (Færøerne). *Benston* (N^s^), bygdenavn: *Beinis-tún? Hos Balfour: »Beinsta« [*Beinis- el. Beina-staðir?]. — *Bergfinsseter* og *Berg-*

finssnjug (De), sé henholdsvis »setr« s. 144 og »knjúkr« s. 119 (Bergfinnr, m). — *Bessigert* (Ti): *Bessa-garðr (Bersi, Bessi, m); hertil mulig også *Basta* (Y[n]): *Bassa- el. Bessa-staðir? — *Ballista* (U[b]): Bolla-staðir (Bolli, m), sé s. 150. — [»Duncan's« *klett* (Wh). — *[Dunglegjo [doŋgləgjo]* (Br), sandsynl.: *Dungals-gjá. — *Eljensvo [ɛl̮ənsvo̜]* (Sandwick, U), sandsynl.: *Erlends-el. *Erlings-vágr. *Ellestun* (Hoswick, Du) kan indeholde et af mandsnavnene »Erlendr, Erlingr, Eilífr eller Alvir, Ǫlvir«. — *Elvister* (W), ældre skriftform »Elvista« (Munch); sandsynl.: *Eilífs el. Ǫlvis, Alvis -staðir; efter kortet findes her ingen elv, hvoraf navnet kunde udledes; *Ellister* (Du). — *Enersgo̜rd* (Lumbister, Y[h]): *Einars-garðr (Einarr, m); sammesteds: de *Je̜ne(r)s-tegs (-deks):* *Einars-teigar. — »Engla vatn« (Du), indsø (efter optegnelse af Thomas Williamson, 1886): *Engla-vatn (af mandsnavnet »Engli«). *Englamorvatn,* sé s. 90 under »eng«. — *Eriks [ɛrəks] ham* (Y[o]): *Eiríks-hǫfn (Eiríkr, m), sé »hǫfn« s. 115; de *Heris*-rigs (Strand, Fe), agerruder, sandsynl.: *Eiríks-(teigar); hertil vel også *Erısdal [ɛrısdɛl]* (Papa St.): Eiríks-dalr; jfr. dog *Arisdal (Eris-)* i afsnit C. — de *Esbeni [ɛsbənı]* -waters (Lunna ness, L), sandsynl.: *Ásbjarnar-vǫtn (Ásbjǫrn, m). — *Finnister* (N): ?*Finns-setr (Finnu-, Finna-) (Finna, f, Finni, Finnr, m); *Finsteg* (Fe[f]): *Finns-teigr (Finnr, m). — *Frakkaster* (Fe): *Frakka-setr, (Frakki, m). — *Galtafirt* (Ai), stykke fjord mellem Tresta og Semblister: *Galta-fjǫrðr (Galti, m); hertil måske også »de *Gatlamurs [gätla-]* (Fe) med omsætning af »lt« (*Galta-mýrar?); de fleste af de med *Galt-* begyndende navne komme ellers sikkert af fællesnavnet »gǫltr, galti« (galt). — *Gerelswik [gœrəlswık]* (Haroldswick, U[n]); første led er sandsynligvis et af »Geirr« afledet mandsnavn (Geirúlfr, Geirleifr, Geirlaugr). (de Loch o') *Girlsta [ger(ə)lste]* (Ti): *Geirhildar-staðir; *Girltun [gerl-tun]* (N[s]): *Geirhildar-tún (ikke langt fra »de Loch o' *Girlsta*«); »de Loch o' *G.*« er sandsynl. det i Landnáma omtalte »Geirhildar vatn«, nævnt efter Ravne-Flokes datter »Geirhildr«, som druknede på Shetland i denne indsø. — *Germatwatt* (W), gårdnavn; ældre skriftform: »Garmantwait« (Munch); sandsynl.: *Geirmundar-þveit (Geirmundr, m). Hertil måske også pyntnavnet *Garmasteng* (NRoe): ?*Geirmunds [= Geirmundar] -tangi. — *Glums [glo'ms]* -meadow (NRoe): *Glúms-(eng) (Glúmr, m). Jfr. *Gluss (G.* Isle) under »øy« s. 170. — *Gollawart [go̜l̮awa'rt]* (Housay, Skerries), højde, bjærgvæg; sandsynl.: *Gulla-varða (»Gulli«: mandsnavn, sammentrukken form af et af de med »Guðl-« begyndende navne); de *Gollamørs [go̜l̮a-]* (Houll, Wh[n]): *Gulla-mýrar? — *Goitaberg [go̜itabœrg]* (Fe), sandsynl.: *Gutta-berg (Gutti, m); i N. G. III, 86, nævnes et »Gutteberg«. *Goitorms*

[gọitərms] -hole (nord for Tonga, U^v^): *Guttorms-hol (Guttormr, m). — *Grimsteg [gri'msteg]* (Strand, Fe), agerrude: *Gríms-teigr (Grímr, m); *Grimista [grimısta]* (nord for Lerwick, M), sandsynl.: *Gríms-staðir[1]; *Grimster* (Y^n^. U. Br), sandsynl.: *Gríms-setr; »Gremsetter« (U). *Grimel* i *Grimelshjog [griməls-]* [-haugr] (Esh., Nm^v^) er et af de af »Grímr« afledede navne (Grímúlfr, Grímarr, Grímaldi, m, Grímhildr, f). — *Gulberwik [golbərwık]* (Lerwick sogn^s^, M): Gullberu-vík (Orkneyinga saga) af kvindenavnet »Gullbera«. — *Gunnigert [gonı-]* (WSw, Y), *Gunnista [gọnıste]* (Br), *Gunnister* (U. Nm^v^) kunne afledes af mandsnavnet »Gunnarr« eller kvindenavnet »Gunnhildr« eller andre med »Gunn-« begyndende navne. — *Hanigert* (Baltasound, U), sandsynl.: *Hana-garðr af tilnavnet (mandsnavnet) »Hani« (sé »Hanestad«, N. G. III og IV). — *Haraldsdal [harəls-]* (Wh^s^), *mukkel* and *piri* [store og lille] *Haralds*-water (Fe), *Haraldswik* (U^n^), skr. »Haroldswick« — af »Haraldr«, m. — *Hoversta* (Br), omtalt under »staðr« s. 150, må udledes af mandsnavnet »Hafr« (hafr, m, gedebuk). *Havers*-knowe (Seter, Ai) er tvivlsomt, da dette lige så vel kan udledes af fællesnavnet »hafr«. — Ang. »Helgi«, m, i *Heglabister* (Wd), sé s. 80 (bólstaðr). — de knowe o' *Hermenjuk [hær''mənok']* (Sa), måske: *Hermundar-knjúkr (sé »knjúkr« s. 119); *Hermennes [hær''mənes']* (Burrafirth^v^, U): ?*Hermundar-nes. — »Hillswick« *[hı'lswık]* (Nm^v^), bygd, ældre form: »Hildiswick« (1644) [S. Hibbert, A Description of the Shetland Islands. Witchcraft of Shetland, s. 259]; oprindelig form sandsynl.: *Hildis-vík (Hildir, m)[2]; jfr. »Hildasay« s. 171. — *Ildigert [ıldıge'rt, -gə'rt]* (C), mulig for **Hildigert* af et oprindeligt *Hildar-garðr (Hildr, f); bortfald af h i fremlyd forekommer oftere i shetlandsk. — *Hognaba [hogna-]* (Sa), blindt skær, sandsynl.: *Hǫgna-boði (Hǫgni, m); »Högnaboði« findes også på Færøerne som skærnavn (FA. II, s. 432); shetl. *Hogna*-kunde dog også udgå fra et oprindeligt *Hákonar (Hǿkonar)-; sé efterfølgende navn. — *Ukinseter [ukınstər]* (Conn.) for **Hukinseter,* ældre skriftform: »Howkenasettar« [Balfour]; sandsynl.: *Hǿkonar (Hákonar) -setr (Hǿkon = Hákon, m)[3]. — *Hwalgert*

[1] Første led kunde her også være et af »Grímr« dannet afledningsnavn.

[2] Man kunde her måske også tænke på en afslibning af mandsnavnet »Halldórr« (jfr. »Haldórsvík« på Strømø, Færøerne).

[3] På u-omlyden »ǿ« af »á«, der i senere oldnordisk alm. er bortfalden, haves også andre eksempler i shetlandske stednavne, således: *Hufel, Hurøn,* sé »fell« s. 91 og »raun« s. 140—41 (hǿr = hár, adj., høj); *Hustak* sé »stakkr« s. 151.

(U^b^), gårdnavn; ældre skriftform: »Qualsgarth« (Munch): *Hvalsgarðr (Hvalr, m); jfr. no. »Kvalstad« (N. G. III, 20) og »Whalsay« s. 171. — *Øskister* for **Høskister* (Fe), ældre skriftform: »Huscasetter« (Munch); sandsynl.: Hǫskulds-setr (Hǫskuldr, m). — de *Ingaborgadelds [ıŋ'gabọr'gadɛlds]* (Klodister, Nm), agerruder: *Ingibjargar-deildir (Ingibjǫrg, f). — *[Jakobs [jakɔbs]* -holes (Wd). — de *Junsteg*-rig (Raga, Y^h^), agerrude; sandsynl.: *Jóns-teigr (Jón, m). — de *Jørnabrekks*, de *Jørnategs (-deks)* (Clousta, Ai); sandsynl.: *Jǫrundar-brekkur, -teigar (Jǫrundr, m). — *Ketelseter [kɛtəlstər]* (Y^s^), skr. »Kettlester«: *Ketils-setr (Ketill, m); hertil mulig også *Kellister* (Sa). — *Kolbens*-brough (Br), sé under »borg«, *Kolbensgert* (C), *Kolvinsten* (Wh), *Kolbestaft* (Fe): *Kolbeins-borg, -garðr, -steinn, -topt (Kolbeinn, m). — *Korabrekk [kɔrabrɛk]* (Nm), »Corrabrick« (Munch); sandsynl.: *Kára-brekka (Kári, m). — *Krukster [krɔkstər]*, skr. »Crooksetter« (De), sandsynl.: *»Króks-setr« (Krókr, m); i skattefortegnelse fra 1600: »Crogasetter«. — de *Lavahwæi [-hwäi]* (U^mo^), de *Lava-* el. *Lovahwæis [lọvahwäis]* (Tresta, Fe), de *Lavategs* (Y^m^), de *Lovateg(s) [lọva-, lɔva-]* (Raga, Y^h^) og »de *Lovatuns*« *[lɔva-]* (Wh), navne på jordstykker, agerruder, kunne afledes af mandsnavnet »Láfi« eller rettere sideformen »Lafi« (af »Ólafr«); *Lava-* forudsætter »Lafi«, medens *Lova-* kan udgå enten fra »Lafi« eller »Láfi«; sé Rygh, N. G. I, 273 f. under »Laverød«. Afledning af on. láfi (no. laave, lave), lo, lade, er her mindre sandsynlig. Ang. *hwæi, teg, tun* sé henholdsvis »kví, teigr, tún«. — *Levister* (Wh), sandsynl.: *Leifs- el. Leifa-setr (Leifr, Leifi, m), sé »setr« s. 145. — *Lodenswi* for **Lodenskwi* (Fo), jordstykke: *Loðins-kví, af mandsnavnet »Loðinn«. — *Maggateg* (Fe^f^): *Mǫggu-teigr (Magga af Margrét, f). — *Magnes*-rig (Papa St.), de *Mognestegs [måŋnəs-]* (Fo), de *Mongistegs [mɔŋgestɛks]* (de Brenna, Fladabister, C): *Magnúsar-teigar. Om bygdenavnet *Mangister* (Nm^v^) hører hertil, er usikkert; sé »Manga« under elvenavnene. — de *Niklaribs* (Fe): ?*Niklasar [Nikolásar] -rip. — *Oddsta* (Fe): *Odds-staðir (Oddr, m), sé »staðr« s. 150. — *Oligert* (Papa St.): *Óla(fs)-garðr (Ólafr el. Óli, m); *Olles*-knowe (Papa St.): *Ólafs-(haugr); *Ules [uləs] -teg* (Ruster, Fe^v^): *Ólafs teigr; *Ulasten*, skær ved Scalloway (M), og *Sten Ules [uləs]* (Nibon, Nm^v^): *Ólafs steinn og *steinn Ólafs; *Ulens [uləns] gerdi* (Brough, Br): *Ólans gerði (Ólinn: bestemt form af »Óli«); jfr. *Ulensberg* (Haroldswick, U^n^), *Ulensgjo* (Noss Isle), *Olensgert [ɔləns-]* (Aithseter, C): *Ólans-berg, -gjá, -garðr. — *Omensdal [ọmənsdal, -dɛl]* (Y^n^), sandsynl.: *Ámunds (= Ámundar) -dalr. »Omond, Oman« (*Ámundr) forekommer endnu som mandsnavn (efternavn) på øen Yell. *Ommisgert [ɔmısgé'rt, -gə'rt]* (Tresta,

Ai), sandsynl.: *Ámunds- el. Ǫgmunds-garðr. — *Onjefirt [ǫŋə-fé'rt]* (Ai); første led kan være: Ǫnundar-, Øyvindar- el. Arna-. Navnet skrives »Unzeafirth«. — *Ornsfel [orənsfel]* (Hillswick ness, Nmᵛ): ?*Orms-fell (Ormr, m). — *Osmesgjo [osməs-]* (Uʷ): *Ásmunds (= Ásmundar) -gjá (Ásmundr, m). — *Otterswik* (Yˢ⁻ᵒ): Óttars-vík (Óttarr, m). — *[Peterstegs* (Fo): *Pétrs-teigar. — de *Ramflets [ra'mfləts, ra'ɯ-]* o' Taft (Feᶠ), agerruder: ?*Rafns (Hrafns) -fletir (Rafn, m); ang. *flet* af »flǫtr« sé s. 93; *Rams-nes [ra'ms(a)nɛs]* (Lambhoga, Feᵛ), sandsynl.: *Rafns-nes. — *Ru̱lsbregg, Rølsbregg* (Collafirth, Nm), sandsynl.: *Rólfs (Hrólfs)- el. *Róalds (Hróalds) -brekka; *Ru̱lsgil* (Gloup, Yⁿ), sandsynl.: *Rólfs- el. Róalds-gil (Rólfr, Róaldr, m). — *Ru̱dsgjo* (MRoe): *Rúts (Hrúts) -gjá eller mulig »(h)rúts-« af fællesnavnet »(h)rútr«, m, væder; mandsnavnet »Rútr (Hrútr)« indeholdes derimod sikkert i »de *Rutsmu̱rs*« (Y): *Rúts-mýrar. — *Saksavord* (Uⁿ), fjæld: *Saxa-varða (Saxi, m). — *Selvadal [sel˙˙vadɛl˙]* (Uʷ), sandsynl.: *Sǫlva-dalr (Sǫlvi, m); de *Selvatens [səl˙˙vatens˙]* (Semblister, St), agerruder: *Sǫlva-teinar; sé »teinn« s. 157. — *Semblister* (St), »Sunlasetter« [Balfour]; mulig et *»Sǫlmundar-setr« (Sǫlmundr, m) med omsat »lm«. — de *Siggatoft* (Gamlagord, Fe): *Sigga-topt (af mandsnavnet »Siggi«) eller *Siggu-topt (af kvindenavnet »Sigga«). — *[Simenabrekk [simənabræk]* (Wh): *Símunar-brekka. — *Sjolmister [s̯ålmıstər]* (N): ?*Hjalms-setr (Hjalmr, m); jfr. »hjalmsetr« hos Fritzner som fællesnavn (hjalmr, m, indretning til opbevaring af hø og utærsket korn). — de *Sjurategs [s̯urategs]* (Papa St.), sandsynl.: *Sigurðar-teigar (Sigurðr, m). Navnet *Sju̱rd* (af »Sigurd«) var tidligere almindeligt på Shetland som fornavn; med hensyn til formen sml. fær. »Sjúrður«. Mulig indeholdes også »Sigurd« i næsnavnet *Sigernes [sıgərnɛs]* (Fitful, Du); her kunde dog også tænkes på f. eks. »Sigarr«, m. — *Skellister* (N), ældre former: »Skeldesta« (i skattefortegnelse fra 1600), »Skellesta« (sé »staðr« s. 150—51) sandsynl.: *á »Skjaldar-stǫðum«, indeholdende mandsnavnet »Skjǫldr«. Jfr. Skjeldestad i Sogndal (Sogn) i Norge, skrevet »a Skialdastodum« i D. N. VI, 78 (1314); sé N. G. IV, 7. — *Sku̱ligert* (W), sandsynl.: *Skúla-garðr (af mandsnavnet »Skúli«). — *Te̱tisgjo* (Nibon, Nmᵛ): *Teits-gjá (Teitr, m); navnet »Tait« findes endnu på Shetland som efternavn. — *Tervels ba̱* (Ness of Islesburgh, Nmᵛ): *Þorvalds boði (Þorvaldr, m); *Tervels gjo* (Ness of Sound ved Lerwick, M): *Þorvalds gjá. Navnet *Tervel, Tirvel* (Torvald) var tidligere almindeligt på Shetland som fornavn og er endnu ikke forældet. — *Tirvister [tervıstər]* (Nm), ældre skriftform »Turvasetter« (Munch); opr.: *Torfa-setr, af mandsnavnet »Torfi«. — *Torfinskwi [tǫ'rfənskwi̱]* (Quee, C): *Þorfinns

kví (Þorfinnr, m). — *Trondegjo* (Korston, Du), *Trondraskerri* (WBurra), *Trondavo* (De): *Þrándar-gjá, -sker, -vágr (Þrándr, m); *Tronaster, Tronister* (L): *Þrándar-setr, sé »setr« s. 145. Jfr. *Trondra* under »øy«. — *Turagord* el. *Turigert* (Taft, Fe[f]): sandsynl.: *Þórðar-garðr (Þórdr, m); *Turdaskerri [torda-]* (Fo); *Þórðar-sker. — *Ulsta* (Y): *Úlfsstaðir? (Úlfr, m); findes allerede i 1485 skrevet »Ulstad« (Munch); man kunde ellers også her tænke på »Ólafr« som første led. — de *Ølofadelds* (Papa St.): *Ólofar-deildir (af kvindenavnet »Ólof«). — *Østens*-mires (Fe): *Øysteins-(mýrar) (Øysteinn, m). Hertil sandsynl. også *Hestensgert* (Du) og *Hestenseter* (St), hvor endelsen *-n(s)* i første led *(Hesten(s)-)* gør en afledning: Øysteins- [*Øysteins-garðr, *Øysteinssetr] sandsynligere end en afledning af »hestr« (ang. forslag af *h* sé s. 73—74 (almenningr) og 160 (urð) — jfr. N. Spr. s. 136 — og ang. overgang af *ø* til *e* sé N. Spr. s. 129 § 22)[1].

Sindrabister (Y[s]) indeholder muligvis mandsnavnet »Sindri«; dog er her en forklaring af komparativen »sunnari« = syðri (søndre) mulig; jfr. *Sindrahwœi* = *Sondrehwœi* (U[s]), omtalt under »kví« s. 126. Det på flere steder forekommende *Swinister* (sé »setr« s. 145) kan dels være *Sveins-setr (af mandsnavnet »Sveinn«), dels *svín(a)-sætr. Ang. *Hallali* (Halli?) sé »líð« s. 129, *Kulster, Kollaster* sé »setr« s. 144, *Mandrup* (Manni?) s. 159.

Nogle mandsnavne (Balti, Brúsi, Egill, Húni, Kolr, Vémundr), der forekomme som første led i shetlandske ønavne, ere omtalte ss. 169—71 under artiklen »øy«; sammesteds det mere tvivlsomme »Sandfríðr«, f. Sé også artiklerne »setr« og »staðr«.

IX. Gamle norske elvenavne på Shetland.

Til de ældste blandt stednavnene høre utvivlsomt elvenavnene, som i de fleste tilfælde ere meget vanskelige at forklare sprogligt, og en undersøgelse af disse kunde derfor have særlig interesse. Det er ikke helt få af de gamle

---

[1] Af personnavne, på hvis forekomst i stednavne jeg ikke har noget sikkert eksempel, skønt de tidligere have været almindelige på Shetland og endnu ikke ere uddøde, vil jeg særlig fremhæve kvindenavnene *Osla,* on. Aslaug, og *Sinni [səni],* on. Sunnífa, samt det usammensatte *Inga.* *Osla* skrives ved misforståelse »Ursula«, af hvilket navn det er blevet opfattet som en sammentrækning.

norske elvenavne, som med sikkerhed kunne påvises på Shetland; men mange tilfælde ere tvivlsomme, da åernes gamle navne hyppigt eller oftest ikke mere findes som selvstændige, men indeholdte som første sammensætningsled i de dales (eller jorders, gårdes) navne, hvorigennem (forbi hvilke) åerne løbe, hvorved der åbnes muligheder for forskellige andre afledninger af dalnavnene m. m. Også i moderlandet Norge er der adskillige elve, som nu kun findes bevarede i dal- eller gårdnavne (bygdenavne). Af de dalnavne på Shetland, som med nogen sikkerhed eller sandsynlighed lade sig forklare af gamle elvenavne, kunne de i efterfølgende liste meddelte fremhæves. Desuden meddeles nogle selvstændige elvenavne og nogle få navne på gårde og jordstykker, hvor et elvenavn synes indeholdt.

Alens [ạləns] -burn (SSh, mellem Quarf og Conn.). On. alin, f, (= ǫln, f, underarm, alen) findes anført blandt ånavne i Snorra Edda; sé nærmere Fritzner under »alin«. Ang. elvenavnstammen *Aln- (Ǫln, f, plur.: Alnar) sé N. G. II, s. 110 f. under »Alna«. Hertil hører sandsynl. også »de *Halens*«, plur., benævnelse for en å i Norwick, U[n].

Doradal, Døradal [dọradɛl, døradɛl] (N[n]), elvedal. I Norge findes »Døra« som elvenavn og deraf »Dørdalen«, sé Rygh, N. G. IV, 149.

de *Eliwos [ẹlıwọs]* (Shannerwick, Du) er navn på et opdyrket jordstykke langsmed en å. Dette navn må være det samme som no. »Ellevo« (lier) og det forældede »i Æleuaghom« (N. G. II, 122), gårdnavn, men oprindelig sø- eller elvenavn. Det mytiske »Elivágar« er sandsynligvis det samme navn.

Grudal (i »de Nort' *Nips*«, Y[n]), elvedal. Ang. »Gró« som elvenavn i Norge sé N. G., Indl. s. 35.

Gødingali [-ıŋa-], Gødinali, Godinali [gọdınali] (Fe[n]), frodig li og dal, hvorigennem den fra indsøen »*Hwi*-water« [*kví-] kommende elv »de burn o' *Winju depla*« (sé s. 165) rinder; *Gœðingar-(h)líð. *Gœðing, f (»den frugtbargørende«) findes som elvenavn i Norge (sé N. G. IV, s. 42; jfr. også II, s. 419).

Harpadal (Y^n), elvedal. Jfr. no. »Horpedal« (ældre: »Harpedal«) og »Harpesetther«: N. G. III, 215, hvor et elvenavn »Harpa« synes at ligge til grund.

de *Linds [lınds]* (Sandw, Du), gård, beliggende ved en elv. Ordet »*lindi*-dyke« betegner i Sandwick (Du) »ådæmning, mølledæmning« (= *ovedek* s. 71). Jfr. »de *Lind*-burn« s. 72. Shetl. *lind* må være samme ord som isl. »lind«, f, kildevæld. Der findes spor til ordet også i norske stednavne (sé N. G., Indl. s. 66 under »lind«).

Mignadal [mıgna-] (U^n), dal med en lille elv, som indeholder en række små vandfald; sandsynl.: *Míganda-dalr. Ang. »Mígandi« (af »míga«, lade sit vand) som elvenavn (fossenavn) sé N. G. I, 242 og II, 79.

»de *Ræis [räis]* -burn« (Uya, Roe, Nm^v), elv. »Risa« er norsk elvenavn (N. G. II, 329 under »Risebru«).

Spiggi [spıgi] (Du^v) er navn på en gård og et stykke land ved den nordlige munding af en indsø, kaldet »de loch o' *Spiggi*«, og langsmed en ganske kort lille å eller bæk, som fra indsøen løber ud i havet. Her findes et gammelt »árheimar«, sé »heimr« s. 105. *Spiggi* er sandsynl. det *»Spikk(a)«, der efter de af Rygh (N. G. I, 190, under »Spekkebu«) fremsatte oplysninger må betragtes som et gammelt elvenavn i Norge.

»de *Surna [surna]* -meadow« (Uya, Nm^v), eng, gennemstrømmet af en å. Ang. »Surn« (*Súrn) som gammelt elvenavn i Norge sé N. G. II, 372 (under »Sandholt«) og IV, 205 (»Surnflot«).

Valadal [valadɛl] (Olnesfirth ness, Nm^v), elvedal. Norske elvenavne ere »Vala«, hvoraf »Vǫludalr« (N.G.IV), og *Vaðla.

Wisdal [wizdɛl] (M), navn på en stor dal med en elv, kaldet »*W.* burn«, og tillige sognenavn, skr. »Weisdale«. Norsk elvenavn »Visa«, hvoraf »Visdalen« (Lom, Kristians amt); sé N. G. IV, 64. i-lyden i »Visdal» er lang og lukket ligesom i shetl. *Wisdal.*

Wormadal, Wormidal [(wọrmadɛl) wọrmıdɛl], elvedal på

grænsen af Tingwall og Whiteness (M). »Varma« er gammelt elvenavn (no. Vorma, Vormen), hvoraf »Vormudalir« (N. G. II, 345) og »Vǫrmudalir« (II, 367).

Mere usikker er betydningen af *Fora-* i *Foradal [fɔradɛl]* (L), elvedal. Afledning af »for« (fure) eller »forað« (sump) passer ikke ret til stedets beskaffenhed; ordet »fær« (får) findes meget sjælden i shetlandske stednavne i sammenligning med »sauðr«, og af træarten »fyr« er der intet spor fundet på Shetland. Man kunde tænke på et *»Far-dalr«; men sandsynligst bliver en afledning *»Farar-dalr« af elvenavnet »Fǫr« (sé N. G. IV, 263).

Mangaster, Mangister [maŋastər, maŋɪstər] (Nm[v]), bygdenavn, kunde synes at være et *»Magnúsar-setr« (eller *»Manga-setr«; Mangi af Magnús). Men da bygden ligger ved en elv og i skattefortegnelse af 1600 findes skrevet »Mango-settar«, bliver en afledning af elvenavnet »Manga« lige så sandsynlig.

I gårdnavnet *Snekkerom* (L), omtalt s. 106, synes, da gården ligger ved en å, første led at være genitiv af et elvenavn *»Snekk«, f. Ang. »Snekkja« som elvenavn i Norge sé nærmere N. G. I. — Ang. »Gaut« i *Goteren* sé s. 107[1].

X. Navne på fiskepladser og disses landmærker. Fiskernes stednavnetabu.

Fiskegrundene nævnes hyppigst efter de landmærker, som tjene fiskerne til at finde dem, eller efter havbundens beskaffenhed, men have også hyppigt særegne navne, som for største delen ere meget vanskelige at forklare sprogligt og sikkert i mange tilfælde meget gamle. Undertiden nævnes et fiskemed efter en eller anden mand, som først har fundet det eller i særlig grad søgt det. Rigest på ejendommelige fiskepladsnavne er øen Unst.

»a *rẹd*« er et almindeligt fællesnavn for en række fiskegrunde i en bestemt afstand fra land og liggende i linje med

[1] Jeg håber senere at kunne underkaste det i dette kapitel kort omhandlede æmne en udførligere behandling end her er sket. Jeg har et større materiale, men behandlingen deraf har vist sig at være forbunden med vanskeligheder af egen art.

hverandre. De forskellige *reds* betegne altså de forskellige grænselinjer, hvortil bådene søge ud for at nå visse rækker af fiskemed. Ordet er det samme som on. reitr, m, rids, fure, rude, der i sammensætningen »sjóreitr«, begrænset søstrækning, nærmer sig stærkt til betydningen af shetl. *red.* — En fiskeplads kaldes alm. *klakk* eller *skor [skor],* hvoraf *klakk* egl. betegner en banke eller forhøjning i havbunden (= no. klakk), medens *skor* egl. betyder »hulning, sænkning i havbunden« (jfr. no. »skor«); on. skor, f, indsnit, fure. Undertiden bruges sammensætningen *klakkskor* eller *klakkaskor.* I Dunrossness bruges ordet *snekk* (lavsko. »sneck«, skår) for *skor.* a *mid* (i navne på fiskemed tildels *mi)* betegner: 1) et af de landmærker, ved hjælp af hvilke et fiskemed findes, 2) et fiskemed, en fiskeplads. »Shores« og (i Du) »hands« ere andre ord for »landmærker«. Et sjældnere ord for fiskeplads er *sedi, sedek* af on. sæti, n, sæde. Derimod er den angliserede form »seat«, udt. *set,* nu almindelig i steden for det ældre *sedi, sedek.*

a) Herunder behandles sådanne i navne på fiskepladser forekommende ord, hovedled, som ikke betegne eller i al fald ikke synes at betegne landmærker. Eksempler på hertil hørende fiskepladsnavne.

de *Olens [ɔləns],* ud for *Snaranes* (Ai): *álarnir. Sé »áll« s. 73.

de *Os [oᵘs]* (Fe). a *os [oᵘs], os* o' ground (Fe) er et forældet ord, betegnende en rygning, langstrakt forhøjning i havbunden; on. áss (ås, højderyg); nærmere ang. dette ords forekomst i stednavne sé s. 74.

de *Birsi* (Uʷ) (ujævn toppet bund); sé »bust (burst)« s. 85.

de *Blit [blᵉit, blit]* (Uⁿ. Uʷ). *Gloffisblit* (Uⁿ). de *Hoddjeblit [hodʒəblit]* (Uⁿ), hvis landmærker ere toppene af de to fjælde *Sandersvord* og »de Hill o' Haroldswick«, og hvor *Hoddje*-derfor ligesom fjældnavnet »de *Hoddins*« *[hodʒɪns]* — sé »hæð« s. 114 — snarest må udledes af »hæð« eller en beslægtet form på -gð (af *hǫgr); jfr. fær. högur og högd. Med hensyn til *blit* jfr. no. »plita«, åben plet (spec. græsplet, grønning mellem skov eller klipper).

de *Bog [bɔg],* fiskeplads i bugten mellem Noness Head og Sumburgh Head (Du). On. *bogr = bugr, m, bugt.

de *Djub [dʒub]*, den dybeste del af St. Magnus' Bay (Mv): on. djúb, n, dyb. de *Tjubens [tʃubens]* (Uº), strækning fiskegrunde *(red):* *djúpin (bestemt pluralisform); et af landmærkerne, en høj, kaldes *Tjubahul [tʃubahul]:* *djúpa-hóll.

de *Fjord [fjord]* (i St. Magnus' Bay), også kaldet »de *Rud*«; de *Fjord* o' *Waddersta* (Dev); »a *fjord [fjord]* o' ground« (Nmv) betegner en fiskegrund af en bestemt udstrækning. de *Fjard* (Un). On. fjǫrðr, m, fjord, bugt.

de *mukkel Flek [flæk]*, de *Firselsflek*, de *Muflek* eller *Muaflek* (Uº). Ang. *Flek* i landnavne sé »flek« s. 94.

Gamla (mellem Fetlar og »de Skerries«) ɔ: *gamla mið (det gamle med) — også kaldet (af Fetlarfiskerne): »Sooth upon him«.

de *Gjodek [godək]* (Uw), de *Goitins [goi'tɪns]* (Umo), egl. steder, hvor fisken gyder (on. *got, n, gydning, no. got; shetl. »*goit [goi't]* -hole«, gadbor på fisk: *got-hol).

de *Groin [groin]* (C. Sandwick og Hoswick, Du. Yº), de *Groin* o' Stavaness (N). de *Hevdagrunn [hævdagron]* (Fo): *hǫfða-grunnr (efter forbjærgene »de Nort-, Mid- and Sooth *Hevdi*«, Fo). de *Grunka [gro'ŋka]* (Yn), de *Grunkes [gro'ŋkəs]*, plur. (Umo), de *Grunkens [gro'ŋkəns]* (Ai). — Ordene *groin*, *grunn* og *grunka* betegne »grund banke, fiskebanke«; formen *groin* tilhører i enkelte egne omgangssproget. On. grunnr, m, grund; no. grunne, m, og afledet form: grunka, f, grundt sted i vand.

de *Hardi* (Un): *hinn harði (den hårde). »de *hardi*« (Nm) er sønavn (tabunavn) for »havbunden« (N. Spr., s. 93).

de *Keldi [kældi]* (Stennes, Nmv). »a *keldi*« (Nmv) som fællesnavn betegner sumpet bund eller blød sandbund, men anvendes kun om havbunden (udgår fra on. »kelda« i betydning »sump«).

Det ovf. omtalte *klakk* forekommer oftere som andet sammensætningsled i navne på fiskepladser: de *Gordsklakk [gɑ'rsklak]* og »de *Navaklakk*« (C). Første led *Gords-* [*garðs-] og *Nava* [*nafar- af »nǫf«] betegne landmærker, og det sidste ord sigter til forbjærget »de *Bord* o' *Musa*« (se »barð« s. 75). *Hulensklakk* (Ai), de *Skedaklakk [skeda-]* (U), de *Urensklakk* (U), *Ølaklakk* (Ai).

de *Leg [leg, lɛg]* (Fe. Yn). de *Legins* (Y), *red* (sé s. 203-4): *legurnar. Som fællesnavn *lega* (Nmv), fiskegrund nær ved land. On. lega, f, leje, liggested. I Yn bruges udtrykket »to mak' a *ill* (bad) *lega*« i betydning: at gøre en uheldig fisketur.

de *Ljog [ljog]*, fiskebanke mellem Yell og Fetlar. *ljog [ljog]* bruges tildels (Un) i betydning »pollr« (s. 139), *ljog(i)*, *ljoga*

(Y^{n}) = stykke sø med stærk strøm. Ellers er *ljǫg* (NØ) sønavn (tabunavn) for »havet, dybsøfiskegrundene«. On. lǫgr, m, vædske; (poet.) hav.

On. »mið«, n, fiskemed, genfindes som andet led i navne som: de *Baltimids* (U) (efter øen »Balta«), de *Fjalsmi* (U^{w}): *fjalls-mið, de *Longemi [låŋgəmi]* (U^{n}): *lǫngu- mið (af fisken »langa«, f, lange)? Ellers er ordet almindeligere som fællesnavn *(mid)*.

On. mór, m, grus- eller sandslette, no. »mo«, sandig flade m. m. — Shetl. *mø* (sjældnere: *mu)* betegner i navne på fiskepladser »blød og sandig havbund«: de *Mø*, Northa-*mø*, Sootha-*mø* (Fe). de *Heljersmø [hɛlərs-]* (U^{mo}): *hellis-mór (efter en klippehule som landmærke). de *Hulnamø* (U^{w}): *»hólanna-mór«, hvor første led (»hóll«, høj) går på to høje, der som landmærker bringes i en vis stilling over en kløft, kaldet *Hulnarift* [*hólanna-ript]. *Møania* (U^{w}). *Mu-, Mua-*, sé s. 205 *(Flek)*.

»de *Pøls*« (U^{mo}) er navn på tre fiskepladser (de *Reg, Jones*, de *Forpøl). Pollin djuba [polɪn, pəlɪn dʒuba]* (Ai): *pollrinn djúpi. Sé »pollr« s. 139.

de *Reg* (U^{mo}); sé ovf. under »de *Pøls*«. — Navnet hænger måske sammen med *reket, rœket* (perf. part.) i »*r.* ground« (U^{n}), betegnende en meget stærkt besøgt fiskegrund, egl. udtømt, gjort bar eller blottet, = no. »rakad«.

de *Resses* (Fe). de *Restensets* [*-sæti] (U^{w}). »*ress-, rest-*« synes her at være »rast-« (rastar, rastarinnar) af on. »rǫst«, f, strømhvirvel. »rǫstin (ɔ: »Sumburgh Roost«, Du) omtales som fiskeplads i det af G. Vigfusson fundne tillæg til Orkneyinga saga; sé Fr.). Jfr. »Sumburgh Roost« *[rost]* og »Dunrossness« s. 174. *Rasmi* (U^{mo}) har som fiskepladsnavn næppe noget med mandsnavnet »Rasmie« (Rasmus) at gøre, men er snarere et *»rast-mið« af »rǫst«.

Ordet *ribbek [rɪbək]* forekommer oftere i navne på de af Unst-fiskerne søgte med, f. eks. de *Ribbek* o' *Longemi*, de *Aklaribbek*, de »Nort«-*ribbek*, de »Wasta« [West] -*ribbek*, Jocky's *ribbek*, de *Ribbe*-knowes (U). Ordet synes at betegne en langstrakt forhøjning på havbunden og vil da være samme ord som no. »ribbe«, bjærgryg, åskant, fjældkam. *Akla-* i *Aklaribbek* er gen. plur. »axla« af »ǫxl« (sé s. 169) og betegner de som landmærker benyttede høje.

On. rif, n, rev, i navn på fiskepladser: de *Riv [rɪv]* (Du^{v}); *Sandrif [sänдref, -rəf]* (U^{o}); de *Rivjakes [rɪvjakeəs]* (Wh), gruset havbund imellem to klipperev: *rifja-.

de *Rof [rǫf]* el. *Røf* (U^{mo}), række fiskemed. *Rof (R.* Loch) findes også som indsønavn (WBurra).

de *Sedek* (Un. Fe), *Sandi Mots* (ɔ: Alexander Mowat's) *sedek* (Fe); on. sæti, n, sæde. de *Midsedeks [mɪd-]* (C): *miðsæti. de ooter and inner *Nekkasede* og »de *Sedins*« [*sæti-n] (NRoe). a *sedi* (C), *sedek* (NØ), nu alm.: a »seat«, betegner en fiskeplads.

de *Skorms [skǫrms]* (St, i »de Deeps«), de *Skormi [skǫrmɪ]* -ground (1) St. Magnus' Bay. 2) mellem Foula og Fitful Head i Du), steder, hvor havbunden er ru og ujævn; no. skyrma, f, rift, ridse.

de *Slagi (red,* sé s. 203—4) (Yn); jfr. »slage« s. 148.

b) Fiskepladser, nævnte efter et eller flere af de landmærker, ved hjælp af hvilke de findes.

de *Akkels (inner* and *framer Akkel)* (Fe), de *Aklins* (Un): *axlarnar. de *Sedakkel* (Fe): *set-ǫxl (jfr. on. setberg) el. *sæti-?. On. ǫxl, f, skulder; bjærgknold. I shetl. betegner *akkel* (mest som sønavn) en fremspringende knold eller mindre høj. Fiskepladsen »de *Aklins*« har navn efter nogle småhøje på fjældet *Valafel* (U), kaldte »de *Akkels*«. Sé »ǫxl« s. 169.

de *Bigdens [begdəns]* (Wh), nævnt efter to bygder på Whalsay, som tjene til landmærker for dette fiskemed, nemlig »Taft« og »Nisthus«, hvis sønavne ere henholdsvis »de upper *Bigdens*« og »de *neder Bigdens*«: *bygðirnar. On. bygð, f, bygd.

de *Bliggi [blɪgi]*, de *nordera* and de *sodera [sǫdəra] Bligg [blɪg]* (Un), nævnte efter hvidlige striber eller pletter i kystklipperne. Sé »blik« s. 78.

de *Buls* (Du), de *Bøls* (Uw), efter nogle »fårebol«, on. ból.

de *Bø* eller »de *Harrier-bø*« (Fo), nævnt efter et til en lille bygd *(Harrier)* hørende stykke indmark, på land kaldt »de *Longli [låŋli]* o' *Harrier*« ɔ: *langa (h)líð. *Bø* = on. »bœr«, gård, i fær. (bøur) i betydning »hjemmemark, indmark«. — de *Bø-skor* (Uw), efter bygden *Kjorkabi* [*kirkjubœr], hvis sønavn er »de *Bø*«.

de *Fellens [feləns, fələns]* (Un): *fellin, bestemt pluralis af »fell« (fjæld), efter to fjælde, der tjene til landmærker. — *Fjelenmøri* (Burrafirth, U): sandsynl.: *fjallanna-mýrr.

de *Fjora [fjǫra]* (Un), nævnt efter to lave strandpartier, der bringes i stilling til hinanden. On. »fjara«, ebbe, forstrand.

de *Gjukjolk [gukʒå'lk]* (Un): *gjó(gjá)-kjalki, ordret: »kløftkæve«, sønavn for et klippeparti i den ene side af en strandkløft, tjenende til landmærke for fiskemedet af samme navn. Jfr. nedf. *Kjolken skeva.*

de *Glab* (Un), nævnt efter et hak imellem to fjælde, som holdes åbent. Ordet forekommer også som fællesnavn, brugt

på søen under fiskernes forsøg på at finde et fiskemed: »he is makin' i' de *glab*« (U^n), højen eller fjældet viser sig i åbningen (kløften, skåret). No. »glap«, hul, mellemrum.

de *Glott [glåt, glåit]*, de *G.* i' de Soond (U^w), navn på en række fiskegrunde (a *red*), hvis fælles landmærke er et smalt sund imellem to holme, der holdes åbent. No. »glott«, åbning, mellemrum. Jfr. »Glotten, i Glottenom« som forældet navn på en fiskeplads i elven »Laagen« i Norge (D. N. II, 571, 1445. N. G. IV, s. 238).

de *Hatter [hätər]* (Y^s), sandsynl. efter et fjæld eller en høj som landmærke. Ang. *Hatter* [on. hǫttr] som klippenavn sé s. 182.

Hulen grøna (U^n): *»hóllinn grœni«, efter en til landmærke tjenende grøn lille høj på toppen af fjældet *Valafel.*

Kjolken skeva [ko'lken skøva, kɔ'lken skeva] (Burrafirth, U): *kjalkinn skeifi, »den skæve kæve eller kind«, egl. navn på et som landmærke brugt kystparti, hvorefter fiskepladsen har sit navn.

Klingrenes [klıŋ·'rənεs·] (U^mo: *red,* sé s. 203-4), således kaldt efter en landformation, der, set fra en vis række fiskemed, tager sig ud som et afrundet næs: *kringlu-nes; jfr. *Klingra* s. 123.

de *Krigga [krıga]* (U^mo), nævnt efter en krumning *(kriggi,* on. kriki) i et gærde, som tjener til landmærke.

de *Ledi [ledı]* (Fe) — sé »leiti« s. 128.

de *Riveks [rıvəks]* (Du) ɔ: »klippekløfterne«. *Rivenasker [rıvənasker]* (U^w): *»rifunnar-sker«, efter landmærkerne: en lille klippekløft (on. rifa), bragt i stilling til et skær.

de *Rog* (Fe), nævnt efter en gulligfarvet klipperyg, kystparti; no. »raak« (on. rák), f, stribe, fure, åre i et bjærg. de *Rogs* (Norwick, U^n), nævnt efter to langstrakte klipperygge. Navnene på de to fiskepladser ere tillige de navne, hvormed landmærkerne benævnes. I shetl. omgangssprog betegner *rog* en stribe (spec. en snavset stribe).

de *Sia* (Fe), nævnt efter et kystparti; on. síða, f, side.

de *Skegs* (Du); landmærkerne ere nogle udstående flige på forbjærget Fitful Head. Efter det af meddeleren om disse landmærker brugte udtryk (»bits of laps«) kan navnet vel udledes af on. skeki, m, lap, klud. Dette ord var også det almindelige sønavn (tabunavn) for bådens sejl *(skega, skegi,* sé N. Spr., s. 85).

de *Sodesbig* (Y^n), række fiskegrunde *(red),* for hvilke gården »de *tun* o' *Seter*« (Westafirth, Y^n) er landmærke. *Sodesbig* [*sætrs-bygð] er det gamle sønavn for »de *tun* o' *Seter*«; sé nærmere under »setr, sætr« s. 145. — I analogi hermed er

måske navnet på fiskebanken »de *Soterin*« (Fe) ét med navnet på gården *Seter* (Fe), som netop er landmærke for denne fiskeplads; *sátrin = sætrin (bestemt form i hunkøn)? Ang. en anden mulig afledning sé »bergsát« og »sátar-berg« under »berg« s. 77-78; men i dette tilfælde bliver formen *Soterin* vanskelig at forklare.

de *Sta̱* (Wh), nævnt efter en klippehøj af samme navn på Whalsay: *staðr?

Stu̱rasa̱nd (NRoe): *stóri sandr, »den store sand« (landmærke).

de *Trombek [tro̜mbək]* (U^b, U^n), en række fiskegrunde *(re̜d)*, nævnt efter en pynt i Swinaness (U). Denne pynt, hvis sønavn er »de *Trombek*«, kaldes på land »de *Ne̜v*«. Sé »trumba« s. 158.

de *Vo̱rdins* (Fe), nævnt efter to høje med ruiner af gamle vagttårne, kaldte »de *Vo̱rdis*«; sé »varða« s. 162.

c) **Sønavne (tabunavne) for fremtrædende steder (fjælde, høje, pynter m. m.) på land, der af fiskerne bruges som landmærker.**

Det var tidligere en gennemført skik blandt Shetlands-fiskerne, at de, medens de vare på søen, ikke måtte nævne de som landmærker brugte steder ved deres almindelige på landjorden gængse navne, da dette ellers kunde medføre uheld for fiskeriet. Tabunavnene indeholde som oftest ord, der betegne landmærkernes udseende, således som disse vise sig, når de ses fra fiskemedene. Undertiden bruges som sønavn et ord, der egenlig betegner omtrent det samme som landnavnet (når f. eks. »bygð« sættes i stedet for »tún«); undertiden bruges et usammensat navn for et sammensat, f. eks. *Bø* [bœr] for *Kjorkabi* [*kirkju-bœr], sé s. 207. Til andre tider laves der blot om på det i forvejen gængse navn, enten således at 1) en singularisform bliver gjort til pluralis, f. eks. »de *Givens*«, sønavn for forbjærget »de *Giv*« (Huni), sé s. 185, »de *Na̱vens*« [*nafarnar], sønavn for pynten »de *Nov*« [on. no̜f] (Klebergswick Hill, U), sé »no̜f« s. 137, eller således at 2) en diminutivendelse føjes til navnet, f. eks. »de *Birdek*« *[berdək]*, sønavn for »de *Bo̱rd* o' *Mu̱sa*«, sé »barð« s. 75. Hertil komme endelig de navne, der må være lånte af den tidligere keltiske befolkning i landet og tagne i brug som sønavne; af disse kunne nu kun nogle få eftervises. Shetlandsfiskernes tabuordforråd på søen findes nærmere behandlet i N. Spr., kap. V.

I det nærmest foregående afsnit (b) ere en del sønavne på landmærker omtalte, da disse ofte falde sammen med de

efter dem nævnte fiskepladsers navne. Jeg skal derfor her kun hidsætte en lille tillægsliste over landmærkenavne, der ere meddelte mig som sådanne og ikke som fiskepladsnavne.

de *Bigg [bıg]*, sønavn for bygden »Lund« (U[w]): *bygð(in); jfr. de *Bigdens* s. 207.

Bloberg [blo̤bærg, blo̤-]: *blá-berg, sønavn for »*Rønis* hill« (»Roe«, Nm), Shetlands højeste fjæld — på grund af dets blålige farve i den store afstand.

de *Bo̤nhus* (U[w]); på dette sted må en gammel kirke have stået (on. »bœnhús«, bedehus).

de *Dongi [dɔŋgi]* (U), sønavn for forbjærget »de *Nup*«, nord for *Saksavord* (U[n]); ordet må være on. *dungi, m, dynge, stabel, eller den afledede form »dyngja«, f, med opgivelse af omlyden; i no. er »dynge, dyngen« et oftere forekommende navn på fjælde og skær (N. G. IV, 139).

de *Dindek* — sé det følgende navn.

de *Dwarg* (U[w]): et af Yell-fiskerne brugt sønavn for en lille toppet klippehøj (»Scottie's Wart«); on. dvergr, m, dværg. Unst-fiskerne kalde på søen denne høj (eller egl. en klippeblok på højens top) for »de *Dâi*« eller »de *Da̤i, Da̤*«. »de *Dwarg* upo' de *Dindek*« *[dındək]* er en af Yell-fiskerne anvendt sammenstilling af landmærker, hvor *Dindek* betegner søklippen »de *Ve̤r*« (U[w]); sé »ver« s. 164. Skulde *Dindek* ikke være ordet »tindr« (tinde), hvor begyndelseskonsonanten »t« var bleven til »d« på grund af en assimilerende indflydelse fra »d« i *Dwarg?*

de *Felsen(d) [fɛ'l̥sən]*, sønavn, hvormed Nm[v]-fiskerne betegne fjældet »de Hill o' Hagrister« (Nm): *fells-endi. Et andet sønavn for samme fjæld er »de *Fels damp*« (»fjældets ende«), hvor *damp* er oversættelse af *end; damp* (tabuord på søen) = ende af en fiskeline (»tamp«); også mere alm.: ende.

de *Fremd [fræmd]*, klippetop på den vestlige side af Burrafirth-bugten i Unst. *fremd* er tabuord på søen, betegnende »hoved« (spec. hoved på fisk), egl. »forparti«; afledning af adv. »fram«, frem.

de *Fustra [fustra]*, sønavn for »de Brough« (Fe) på grund af den stærke brænding ved stedet; sé *Fustra* og *fuster* s. 181.

de *Hwessa [hwæssa]*, sønavn for pynten »de Horn« Fe): *hinn hvassi (den hvasse eller spidse, underforståt: odde).

de *Hwi̤v* o' Burraland, sønavn for forbjærget »de *Nup*« (Sandwick, Du); egl. navn på ruinerne af hvad der anses for. en gammel piktisk borg sammesteds, brugt som landmærke Forklaring uvis.

de *Hegg [hæg]* (U[w]), sønavn for en lille høj; *Hegg* og

(navnlig) *Hogg* findes oftere som navne på småøer, holme og søklipper.

de *Hus* (»huset«), sønavn for »de *Kastel*« ɔ: the Castle of Mooness (U).

de *Jokkel [jåkəl]*, sønavn for fjældet *Husafel* (Haroldswick, Uⁿ): *ǫxl(in); sé »ǫxl« s. 169 og navnet *Akkel* s. 207.

de *K(j)ostins [ḱǫstens]* (Uʷ), sønavn for et (brat) kystparti, dannende en højde; on. kǫstr, m, hob, dynge. Af Yell-fiskerne blev forbjærget *Tonga* (Uᵛ) på søen kaldt »de *K(j)osta*« *[ḱəsta]*. — *Kostifel [kɔs˙˙tefel˙]* [*kastar-fell] er sønavn for fjældet *Sulmisvird* [-varða] (Nm).

de *Oddi [ɔdɩ, ɔⁱdɩ]*, sønavn for landtungen eller forbjærget »de *Snapp*« (Fe); sé »knappr« s. 119.

Onga stonga [ɔŋga stɔŋga], sønavn for »de ness o' *Glup*« (Yⁿ), landmærke for fiskepladsen »de *Ongi*« *[ɔŋgɩ]*; sé »stǫng« s. 154.

de *Pobis*, sønavn for fjældene »de *mukkel Hjog*«, *Sodersfel* og *Saksavord*, Uⁿ; no. og sv. »pappe«, patte (ang. dette ords forekomst som stednavn, højdenavn, i Norge sé N. G. I, 265: »Papper«).

de *Rimbel*, sønavn for fjældet »de *Snjugi*« (Uʷ), der, set fra visse fiskemed, ligner en rund top; jfr. no. »Rymbydl« som navn på et rundt kær (sé Ross under »rymb«). »de *Rimbel*« er også skærnavn på Shetland, f. eks. ved Wh, Uⁿ og i Yell Sound.

de *Segel* [on. »segl«, sejl], sønavn på forbjærget »de *Hevda*« (Fe) [hǫfði].

de *Smi* (Uʷ), sønavn for en gammel smedje (on. smiðja), brugt som landmærke: »de *Smi* at de *Bø*« (= *Kjorkabi*, sé s. 207).

de *Smjuti*, de *Smoiti [smoitɩ] (S.*-knowe), sønavn for en lille høj på toppen af fjældet *Valafel* (U). I omgangssproget betyder »a *smoiti*« *[smoitɩ]* (U) en nathue; no. smott, smutt, m, fingerhætte.

de *Sjukki [ṣoki]*, sønavn for »de *Øtsta*«, skr. »Oot stack« (den yderste af søklipperne nord for Unst): *hinn þykkvi eller þjukkvi (den tykke).

de *Tinds [täŋds]* (Hill o' Klebergswick, U), tre høje, der, sete fra nogle fiskemed, vise sig som tre kegleformede spidser; on. »tindr«, tinde, sé s. 155. Med hensyn til en lydudvikling »ind« > *äŋd* jfr. »grind« s. 100 og sé N. Spr., s. 126 § 18.

Trotnefell, Trøtnefell [trotnə-, trøtnəfäḽ] og *Trudenafell [trod˙ənafäḽ˙]*, sønavn for den høje næsformede pynt *Tonga [təŋga]* (Uᵛ): *»þrútna fell« [af on. þrútinn, adj., opsvulmet] på

grund af toppens tykke runde form, set fra en vis række fiskemed. Dette er (var) Unst-fiskernes navn; af Yell-fiskerne kaldes (kaldtes) samme forbjærg *Kjosta,* sé ovf.

Ang. navne på fiskepladser og landmærker, som indeholde eller synes at indeholde keltiske (piktiske) ord, sé afsnit C.

I en del navne på fiskemed, nævnte efter landmærker, haves eksempler på substantiver i akkusativ (oftest i bestemt form), styrede af den bagefter stillede præposition »við« (ved, med) i betydning: i linje med, i stilling til. I reglen er det kun navnet på andet landmærke (det af præpositionen styrede ord), som er bevaret, medens navnet på første landmærke (det styrende ord) er underforstået.

Gjona wi (U°), fiskeplads, nævnt efter en strandkløft, som under udroningen holdes åben: *»gjána við« = (et eller andet landmærke) i linje med kløften. *Re̱ wi* (Uⁿ), nævnt efter »de *Re̱*« [*rǫð?]: en brun flek eller stribe i søklippen »de inner *Fles*« ved Skaw. *Smina wi* (Uᵐᵒ): *»smiðjuna við« (i linje med smedjen), efter en gammel smedje som landmærke. Ang. en anden smedje (de *Smi̱*) som landmærke sé ovf. s. 211. *Ø̱rna wi* (Uⁿ): *»øyrina við« (i linje med strandbredden, sandbanken).

Undertiden er dog navnet på første landmærke bevaret, som i: *Rivena høgena wi [rıvəna-hø̱gəna-wi̱]* (Uʷ): *»rifan el. rifuna hauginn við«, klippekløften i linje med højen.

wi bruges også adverbielt i forbindelse med *fram* og *in* og med det styrede ord underforstået. Således f. eks. i landmærkenavnene for medet »de *skor* o' *Perka*« (Uʷ): a) »de little *heljer fram wi*« (underforstået: »de holm o' Woodwick«) = den lille klippehule, bragt i stilling til eller i linje med den yderste (nordlige) ende af holmen; b) de little *heljer in wi* = den lille klippehule, bragt i linje med den inderste (sydlige) ende af holmen.

Nogle yderligere navne på fiskepladser.

de *Be̱ks* (Du). de *Be̱rens* (Du). de *Bermeks [bərməks]* (Du). *Bjanki* (Ai). de *Bo̱s* (Uʷ). *Branka* (Duᵛ). de *Dosti*

[dǫsti] (Uⁿ). de *Eldin, Heldin* (Fe). de *Falsug* (Fo). *Halganes* (Du) (intet næs som landmærke). de *Hogg* (Duᵉ). de *Klǫbak* (Duᵛ). de *Kǫrens* (Du). de *Krǫg* (Uⁿ). *Melka [mə'lka],* de *M.-skor* (Fe). *Motra [mɔt(ə)ra]* (Uⁿ). de *Omens* (Sandwickᵉ, Du). de Seat o' *Pertli* (Yⁿ). de *Perka,* de *Pigrem,* de *Prontek [prǫ'ŋtək]* (Uʷ). *Rokka (ręd)* (Uᵐᵒ). de *Ręs* (Duᵛ). de *Rums* (Wh). de *Stapo* (Fe). *Tefi* (Uʷ). de *Tongaløt* (Yⁿ). de *Trippa* (Uʷ). de *Tussek* (Uⁿ). de *Vald* el. *Vild [välḍ] (ręd)* (Uʷ). de *Vand* el. *Vind [vänḍ]* (Uⁿ). de *Vettrek* (Yⁿ).

XI. Norrøne stednavne, som indeholde minder om tidligere keltisk befolkning på Shetland. Andre folkenavne som første led i stednavne.

Inden jeg går over til de egenlig keltiske stednavne på Shetland, skal jeg omtale den gruppe norrøne navne, som indeholde minder om øernes tidligere keltiske befolkning, særlig Pikter og Paper. Ordet »Péttr«, Pikt, forekommer flere gange som første sammensætningsled i stednavne[1]. »Pentland firth« (farvandet mellem Orknøerne og Caithness) er nu den almindelige udtale af det gamle »Péttlandsfjǫrðr«, hvor »Péttland« er det ældre nordiske navn for Skotland; men endnu er i Caithness den gamle udtaleform »*Pettland(s* firth)« bevaret. På grænsen af sognene Tingwall og Delting (Mainland, Shetland) strækker sig dalen *Pettadal, Pettidal* [*Péttadalr] med indsøen »*Petta*-water« [*Péttavatn]. Denne strækning har fra gammel tid af været meget frygtet af almuen som et af trolde særlig hjemsøgt sted. Således turde i tidligere tid ingen gå forbi »*Petta* water« ved nattetid. En ældre kone fra Syd Delting fortalte mig, at ifølge et gammelt sagn der på egnen var dette strøg i ældgamle dage beboet af Pikter, som bleve omskabte til trolde, og endnu levede disse troldes afkom i højderne omkring dalen. Men at *Pett-* i de omtalte navne var ordet »Pict«, havde hverken

[1] Kun i et par tilfælde kan der ifølge omstændighederne være tale om forveksling med mandsnavnet »Pétr«, Peter.

hun eller andre nogen forestilling om. Flere andre steder, hvis navne begynde med *Pett,* frygtedes og frygtes tildels endnu af almuen som særlige hjemsteder for trolde, således f. eks. dalen *Pettadal* eller *Pettidal* i Roe, Northmavine, og fjældet *Pettigardsfel [pæt··ɪgersfel·]* [*Péttagarðs-fell] på Whalsay. På Unst er en gammel bygd ved navn *Pettister* [?*Pétta-setr], vest for Burrafirth. I den bratte kyst på den østlige side af Burrafirth-bugten (Unst) findes et sted ved navn »de *Pettasmog*« *[pɛtasmɔg, petismɔg]*, en skrænt, hvortil nedgangen fra klippevæggen for oven er lettere end på noget andet sted i nærheden, medens på den anden side de, som opholde sig her, ere ganske skjulte for dem, som befinde sig for oven. Navnets oprindelige form er sikkert *»Pétta-smoga (eller: -smuga)« ɔ: Pikternes skjulested. Ikke langt herfra er fjældet *Saksavord* (U^n), hvis top altid ifølge almuens tro har været en troldebolig. Hver jul skiftedes *Litlatu̲*-troldene på toppen af *Saksavord* og *Muklatu̲*-troldene på toppen af Klebergswick-hill til at besøge hverandre og holde jul i fællesskab. I denne sammenhæng kan det have interesse at erfare, at der for kort tid tilbage ved udgravning på toppen af *Saksavord* blev fundet et gravkammer (»Piktehus«), og sådanne »Piktehuse« ere tidligere blevne fundne i flere fjælde i det nordlige Unst (f. eks. *Husifel,* Haroldswick, og *Husavord* eller »de Wart o' Norwick«). Nord for fjældet *Saksavord* bliver landet smalt og skyder ud som en tunge, endende i forbjærget »de *Nup*«. Mellem *Saksavord* og »de *Nup*« er der en høj, kaldet »de *Øra*«, stejl på østsiden, men jævnt skrånende imod vest. Højens top er en cirkelrund flade, kaldet »de *Kru̲n* o' de *Øra*«, og her findes ruiner af en gammel piktisk borg. I højens vestlige skrænt blev der for nogen tid tilbage fundet et gravkammer (»Piktehus«). Ved foden af højens vestlige skrænt findes spor af tre gamle stengærder, gående i en halvkres, det ene indenfor det andet, og et af disse gærder, som er lidt bedre bevaret end de to andre, kan følges lige til kysten sydøst for »de *Øra*«. Af

sådanne tre koncentriske gærder uden om en piktisk borg findes der endnu spor flere steder på Shetland. Lige neden under det sted, hvor det omtalte gærde ender, findes en hule, kaldet »de *heljer*[1] o' *Fivlagord*«, af almuen frygtet som en troldehule. *Fivlagord,* af et gammelt *»fíflagarðr«: troldegærdet [on. fífl, n, trold], er altså gærdets gamle navn, som nu kun er bevaret i klippehulens navn. Ved disse »trolde«, som have bygget gærdet, og hvis afkom endnu menes at leve i klippehulen, må uden tvivl forstås Pikterne. På toppen af fjældet *Krossifel* mellem Baltasound og Haroldswick (U) findes ruiner af tre koncentriske gærder, om hvis oprindelse forskellige teorier ere blevne fremsatte. De kaldes »de tree [three] *Fivla*«, hvilket navn (forkortelse af *Fivlagord?*) viser tilbage til den førnordiske eller keltiske periode ganske ligesom det ovenfor omtalte *Fivlagord.* I gamle shetlandske myter forekommer *Fivla* som troldenavn, og på »Vestsiden« bruges endnu ordet »a *fifler*« *[fiflər]* i betydning: tosse, person med tossede manerer (den samme overgang har fundet sted i betydningen af on. »fífl«). Navneordet *fifler* er dannet af udsagnsordet »to *fifel*«, at have tossede fagter og manerer [*fífla].

Pettena sjega eller *sjego [pεtəna şega, şego]* er navn på et landingssted (lille bugt, omgivet af flade klipper) i Syd Yell. *Pettena* må være bestemt genitiv pluralis: »Péttanna«, af »Péttr«; men af andet led er det vanskeligt at finde nogen tilfredsstillende forklaring. I øvrigt er der spor til ældgammel bebyggelse i Syd Yell. Således er der i nærheden af *Prestepet [præs·tepet·]* (Littlester, Y^s) ved tørvegravning fundet levninger af et gammelt stengærde under jorden. Selve stedet *Prestepet* er et stykke mark, som indtil ganske nylig blev holdt i den grad helligt, at ingen vovede at sætte en spade deri i opdyrkningsøjemed. Første navneled *Preste-* (præst) hentyder her sandsynligvis til de keltiske

---

[1] Sé »hellir« s. 111.

Culdee-præster (Paper). Andet led er mere dunkelt; det kunde synes at være det piktiske ord *pette, pit* (et stykke land), der formodes at være gået over i islandsk (isl. »petti«, ik., stykke land; fær. »petti«, stykke; ordet er ellers ikke påvist i nordiske dialekter og heller ikke i den oldnordiske litteratur).

I andre tilfælde kan det være tvivlsomt, om det i stednavne indeholdte »*Prest-*« sigter til Paperne eller er af senere oprindelse, f. eks. *Prestali* [*presta-(h)líð] i nærheden af *Papegjo* [*papa-gjá] i »de *Nien*« (Ai).

På Fetlar findes et sted ved navn *Haltadans [hä'ḷta-da'ns]*. Det således nævnte sted er tre koncentriske stenkrese, rundkrese af opstillede klippestykker med to højere stene i centrum. Herom fortæller et gammelt lokalt sagn, at stenene i kresene ere trolde, som midt under en dans bleve overraskede af den opgående sol og således forvandlede til sten. De to stene i midten siges at være spillemanden og hans kone, hvorfor stedet også kaldes »de fiddler's *krø*«. Med hensyn til navnet *Haltadans* kan det bemærkes, at i gamle shetlandske sagn om trolde og huldrefolk hedder det almindelig, at de haltede eller hinkede under dansen. En trold kaldes undertiden »a *henki*« *[hɛ'ŋki]*, dannet af udsagnsordet »to *hink*« *[he'ŋk]*, at hinke, halte, og om nogle høje, som bære navnet »*Henkis*-knowe« (f. eks. i Sa), fortæller sagnet, at troldene plejede at danse der om nætterne. Om en høj ved navn *Lunkhul [lo'ŋkhul, lo'ŋkol]* (Y^n) fortælles et lignende troldesagn (shetl. to *lunk [lo'ŋk]* = at gå hinkende eller haltende). Navnet *Haltadans* på Fetlar må have den samme oprindelse, og troldemyten om de tre stenkrese synes at indeholde et vidnesbyrd om, at disse stamme fra Kelterne i lighed med de ovenfor omtalte tre gærder: »de tree *Fivla*«. På Fetlar og Yell forekommer endnu i omgangssproget udtrykket »to had [hold] a *haltadans*«, at fare omkring larmende og skændende.

Ordet »Péttr«, Pikt, synes endvidere at være indeholdt i navne som: *Pettafel* (Br), fjæld: *Pétta-fell; *Petvarg [pɛt·-,*

pæt·varg· — usikker form] (W) (a *varg* betegner i shetlandsk blandt andet en sumpet strækning, et morads); *Pedland Vird* (Roe, Nm), fjæld: *Péttlands varða?

En mængde shetlandske stednavne indeholde ordet »papa«, med hvilket navn de irske Culdee-præster af nordboerne betegnedes. Således f. eks. *Papa Stur* (Vests.): *Papøy stóra (»Papøy« i diplom fra 1299, D. N. I, 1); »*Papa* Little« (ud for Aith voe, Ai): *Papøy lítla; *Papa* (ud for Scalloway): *Papøy. Endvidere gård- og bygdenavnet *Papil [papəl]* (Haroldswick, Uⁿ. Yⁿ. WBurra Isle), svarende til det på Island forekommende »Papýli« af *Papabýli (býli = bœli af »ból« s. 79). *Papil*, Uⁿ, findes nævnt i diplom af 4. marts 1360 (D. N. III, 310): »j Papile«, *Papil*, Yⁿ, i diplom af 9. nov. 1405: »j Papiliu« (D. N. I, 2). »*Papil*-water« (Fe), nu alm. kaldet »de loch o' Tresta«; ved bredden af denne indsø fandtes nogle ruiner, som efter traditionen vare en gammel kirketomt. *Papilsgjo* (Noss Isle ved Bressay), strandkløft: *Papýlis gjá. *Papegjo*, sé ovf. s. 216. *Papaskerri* (ud for Scalloway): *Papa-sker; hertil måske også »de *Baba* skerris« (Nibon, Nmᵛ). — I nogle med »papa« sammensatte navne har dette ord antaget formen *poba* eller *pobi* (genitiv sing. el. plur.). Som første led veksler *pobi (pobis)* med det mere almindelige *pap-*, som andet led findes kun *poba*. Med hensyn til vekslen af *a* og *o* jfr. *hag* og *hoga* under »hagi«. *Gjopoba [gəpo·ba, dʒəpo·ba]* (Whᵒ), navn på en strandkløft: *gjá papa; jfr. *Papegjo*. *Sker poba [skerpo·ba]* (Haroldswick, Uⁿ), skær, søklipper: *sker papa; jfr. *Papaskerri*. *Trumba [tromba] -poba* (Fuglaness, Uya, Nmᵛ), nu alm. blot kaldet *Trumba*, navn på en strandklippe, pynt: *trumba papa; sé »trumba« s. 158. *Pobistakk* (Colvidale, Uᵒ), søklippe: *papastakkr. *Pobi sukka [soka]*, pynt, landtunge på nordsiden af »*Rønis* voe« (Roe, Nm): *papa —. Andet led *(sukka)* kan i betydning »pynt« ikke forklares af nordisk (no. »sukka«, sænkning, fordybning); derimod findes i irsk ordet *soc* = 1) snude, næb, 2) pynt, landtunge (forekommer som sted-

navn; sé Joyce, Irish Names of Places II, s. 439). Navnet *sukka* må da her ifølge sin sammensætning med *po̱ba* antages at stamme fra Paperne. Med hensyn til endelsen *-a* jfr. de i det flgd. s. 226 anførte eksempler. I en del stednavne findes som første led: *Po̱bis-,* f. eks.: *Po̱bis gjo* (MRoe), strandkløft; sammesteds »Picts' Ness«. *Po̱bis kro̱* (Snaraness, Sa^{o}), strandklippe, »medeklippe«, sandsynl. nævnt efter en ovenfor beliggende kreaturfold (fårefold); sé »krá, kró« s. 123. I omgangssproget findes ordet *po̱bi* bevaret i to betydninger: 1) fosterfader; også kælende = »farlille«; 2) »djævelen«. Genitiv *-s* i *Po̱bis* er rimeligvis opstået under indflydelse af den almindelige opfattelse, at *Po̱bi* i stednavne er ordet *po̱bi,* fosterfader, »farlille«, brugt som øgenavn. Den anden betydning af *po̱bi:* »djævelen«, udgår sandsynl. fra »papa« i betydning »pave« og må være opstået efter reformationens indførelse under indflydelse af det stærke had til paven og pavedømmet.

Minder om Culdee-præsterne St. Ninian (Ringan) og St. Columba haves i Dunrossness sogn (SSh) i navnene »St. Ringan's Isle (Du^{v}) og *Clumli [klomli]* (Du^{ø}). Efter Gilbert Goudies undersøgelser angående dette stednavn (»Revenues of the Parochial Benefices of Shetland« i »Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland«, april 14, 1884) kan det vel betragtes som fastslået, at dette navn skriver sig fra et »Choluimcillie«. På Orknøerne i Sandwick sogn (Mainland) findes et »Clumlie«, og på et gammelt kort over Orknøerne (i en hollandsk udgave af Camdens *Brittania,* udg. i Amsterdam 1617) findes angivet »St. Columban« på det sted, hvor nu Clumlie ligger. Her har altså stået en kirke, som har været indviet til den bekendte præst og helgen, og det samme må have været tilfældet i Dunrossness på Shetland.

Medens de shetlandske stednavne indeholde mange minder om Pikter og Paper, ere de navne, som begynde med *Skot-* usikre, da der her kan være tale om forskellige afledninger: »Skoti« som folkenavn eller som mandsnavn, og on. skot, n, noget som skyder eller stikker frem. Sådanne troldemyter, som findes i forbindelse med Pikt-navnene, savnes ganske i forbin-

delse med Skot-navnene. *Skotavo* (St) [*Skota-vágr] som fjordnavn synes at have sin oprindelse fra folkenavnet *Skotar*. Af andre navne, begyndende med *Skot-*, kunne nævnes: de *Skot*knowes (mellem W og Sa), de *Skoitalis [skọita-]:* *Skota-(h)líðir (Brindister, Quarf), de *Skotipløts [-pløts̩]* (SNoonsbrough, Ai), jordstykke, og *Skotanust* (Burra Isle), *Skodinust [skọdɪnost]* (Wh): ? *Skota-naust (naust, ik., nøst, bådeskur).

Om de *danske* have vi sandsynligvis minder i sådanne navne som *Da̱nhul [da̱nwọl]* (Brindister, Quarf), en høj: *Dan(a)-hóll, og *Da̱naberreg* (Sound ved Lerwick, M): *Dana-berg. Formerne tyde snarere på en afledning af folkenavnet »Danir« end på mandsnavnet »Danr«, da vi ellers skulde have ventet en form *Da̱ns-* (ejefald) som første led og ikke *Da̱na-, Da̱n-*.

Navne begyndende med *Finn-, Finns-*, indeholde sikkert i almindelighed mandsnavnet »Finnr«. Dog er der anledning til at sé en undtagelse i navnet »de *Finnigọrd*«, nu alm. kaldet »de *Finnigert*-dyke« på Fetlar. »de *Finnigọrd*« er ruiner af et gammelt gærde, som går tværs over øen Fetlar fra Kolbenstaft i nordvest til *Hu̱bi* i syd, og øens troldemyter synes at have koncentreret sig om dette gærde. Ganske ligesom der i kysten under det sted, hvor det ovenfor (s. 215) omtalte *Fivlagord* (U^n) ender, findes en troldehule, således findes også en troldehule i kysten ved *Hu̱bi*, netop dér hvor »de *Finnigọrd*« ender. Om selve gærdet fortælles, at det rejste sig på én nat efter et aftenen i forvejen udtalt ønske af bonden i Kolbenstaft. Navnets gamle form må være *»Finna-garðr«, hvis første led da er folkenavnet »Finnar« (Finner, Lapper). Gamle sagn om Finnernes (Lappernes) troldkyndighed ere endnu gængse på Shetland. Nogen forbindelse med bygdenavnet *Finni (Funni) [fɪn̡ɪ, fən̡ɪ]* på østsiden af Fetlar kan ifølge beliggenheden gærdets navn ikke have. *Finni* er mulig samme navn som »Funningur, í Funningi« (bygd på Østerø, Færøerne).

C. Keltiske stednavne på Shetland.

Er det ofte, selv hvor man kun har med ét sprog at gøre, forbundet med store vanskeligheder at opstille stednavnes sandsynlige grundformer, når diplomerne ikke yde en nogen vejledning, så bliver forholdet dobbelt vanskeligt, når der ved sådanne opstillinger skal tages hensyn til afledningsmuligheder i to eller flere forskellige sprog. Antallet af for-

vekslingsmuligheder, som altid vil være tilstede på grund af formernes stærke afslibning, stiger derved betydeligt.

Da Shetlandsøerne dels i antikvarisk henseende gennem ruinerne af de mange piktiske borge (tårne)[1] og gennem de fundne stene med Ogham-indskrifter[2], dels sproglig gennem de ovenfor i kap. XI omtalte Norn-navne, indeholdende ord som *Pett* (Pikt) og *Pap-, Poba* (Pape), bære vidnesbyrd om tidligere keltisk befolkning, frembyder følgende spørgsmål sig ganske naturlig til undersøgelse: Findes der ikke rent keltiske stednavne, d. v. s. stednavne i keltisk sprog, på Shetlandsøerne, eller undertvang nordmændene så fuldstændig den tidligere befolkning, at alle spor af de denne tilhørende stednavne forsvandt og bleve erstattede med navne i norsk sprog? Dette sidste må besvares benægtende; ti for flere shetlandske stednavnes vedkommende kan en keltisk oprindelse bestemt påvises. I adskillige tilfælde må man på grund af de stærkt afslebne former og de usikre lydlige forhold lade sig nøje med sandsynlighed for keltisk oprindelse; ti da Norn-navnene ere så absolut dominerende på øerne, tør man ikke opstille keltiske afledninger, undtagen meget stærke grunde tale derfor. Hvor et stednavn kan forklares både af nordisk og af keltisk, bør derfor den nordiske forklaring antages og den keltiske forkastes. Et andet spørgsmål, som

---

[1] Af piktiske borgruiner eller grunde, hvorpå sådanne borge have stået, opregner dr. Joseph Anderson, hovedautoriteten på dette område, alene for Shetlands vedkommende 75, og tallet vilde vistnok kunne forøges. Der er, efter J. Andersons grundige behandling af æmnet (i Archæologia Scotica, Transactions of the Scottish Society of Antiquaries, vol. V, Scotland in Pagan Times) ingen grund til at drage disse borges keltiske oprindelse i tvivl. De findes ikke blot på de af nordmændene erobrede landstrækninger, men for en del også på rent keltisk landområde i Skotland. Deres område er den nordlige del af det skotske fastland, Hebriderne, Orknøerne og Shetland. Derimod findes de ikke i Irland eller Wales.

[2] Sé G. Goudie i »Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland«, dec. 11, 1876.

rejser sig med hensyn til de stednavne, der med nogen sikkerhed kunne udledes fra keltisk, er dette: I hvilken udstrækning kunne disse navne antages at stamme fra en oprindelig keltisk befolkning? Dette spørgsmål vilde være vanskeligt at afgøre, om man holdt sig til det rent sproglige; ti sprogformerne give kun undtagelsesvis vejledning. Men der er andre hjælpemidler til en afgørelse heraf. For det første er der de indre grunde, selve de pågældende steders og navnes art. Et ord som *kil,* der flere gange forekommer i shetlandske stednavne i betydning »kirke« (irsk *ceall, cill)* må ifølge sin natur være oprindeligt og stamme fra Paperne. Når et keltisk navn for »sæter« forekommer, må et sådant også betragtes som oprindeligt. Sæterne ere et særligt led i folkeslagenes primitive og selvstændige liv, og de navne, hvori dette ord indeholdes, betegne i reglen steder af større udstrækning. Når en større strækning (fjæld eller dal) bærer et keltisk navn, medens så godt som alle navne rundt om dette ene keltiske ere af norrøn oprindelse, skyldes dette sikkert den omstændighed, at de norske nybyggere have optaget en tidligere benævnelse. Keltiske navne, som betegne forholdsvis små og ubetydelige punkter, kunne, især når de kun forekomme en enkelt gang, lettere antages at være opstående på et senere tidspunkt. Forekomst af et og samme keltiske navn gentagne gange på forskellige steder langt fra hverandre på øerne er et andet vidnesbyrd om et sådant navns oprindelighed. Endnu et middel til bedømmelsen af keltiske stednavnes ælde på Shetland haves deri, at der til enkelte af de pågældende steder knytte sig ældgamle myter (Piktemyter) eller antikvariske mindesmærker. Endelig kan et sted, som ved sit navn, hvad enten dette er norrønt eller keltisk, bærer vidne om oprindelig keltisk befolkning, kaste lys over et andet stednavn i umiddelbar nærhed deraf, som ellers vilde være tvivlsomt.

Endnu et vigtigt spørgsmål er der, som i denne sammenhæng kræver undersøgelse, nemlig: hvilken keltisk dialekt

tilhøre de her omtalte shetlandske navne, eller ere ikke flere keltiske dialekter repræsenterede i dem? Sandsynligvis er der flere, i ethvert fald to.

Det kymriske ord *pen, pin* i navne på fjælde og høje tilhører ganske særlig Wales og ligeledes (efter H. Maxwell) valisisk landområde i Skotland. Dette ord forekommer også på Shetland i nogle navne på høje og pynter m. m., men kunde dog her være af piktisk oprindelse (sé artiklen *Pin* i det følgende). — Ordet *boireann* (irsk), klippe, klippestrækning, omtales ikke af H. Maxwell (Scottish Land Names) eller Johnston (Place Names of Scotland) i deres fortegnelser over keltiske ord, forekommende i skotske stednavne, og findes heller ikke i skotsk-gaeliske ordbøger. Derimod er efter Joyce (Irish Names of Places) *boireann* almindeligt i irske stednavne. Ordet forekommer gentagne gange både på Orknøerne og Shetland, skrevet »burrian, burrier, birrier« og betegnende »klippeparti, forbjærg eller klippe i søen«. Det omtalte *cill (kil),* kirke, er ligeledes irsk og stammer fra Paperne. Irsk er sikkert også navnet *Dimon(s)* — sé den alfabetiske navneliste. — Enkelte af de i shetlandske stednavne optrædende keltiske ord genfindes nu kun i skotsk-gaelisk. Men deraf at slutte, at disse ord og navne på Shetland alle ere af skotsk-gaelisk oprindelse, vilde alligevel være forhastet. Det er allerede i det foregående (kap. XI) fremhævet og vil i det følgende blive yderligere fremhævet, at Shetlands oprindelige keltiske befolkning sikkert for størstedelen har været Pikter, og man kunde derfor være berettiget til at vente, at størsteparten af de keltiske stednavne skulde hidrøre fra dem. Men om den for længst uddøde piktiske dialekt véd man ikke stort andet end, at den var en gren af keltisk (selv dette har jo for ikke lang tid tilbage været omtvistet), og at den, navnlig efter de af Windisch og Whitley Stokes på grundlag af de meget få overleverede piktiske ord og navne anstillede undersøgelser, i lydlig henseende snarest kunde henregnes til den kymriske gruppe og altså sammenstilles med

valisisk (sé artiklen *Pin)*. Et andet spørgsmål er det, hvor nær piktisk også i leksikalsk henseende har stået de os kendte kymriske dialekter. Nogle få keltiske navne på Shetland, som af forskellige grunde snarest må udledes fra piktisk, vise en vis leksikalsk sammenhæng med skotsk-gaelisk eller irsk, f. eks. *Imeri* (Ai), navn på en landryg, i forbindelse med hvilken en gammel Piktemyte fortælles: sko.-gael. og irsk iomaire, imire [emery, ummery], landryg; ordet findes ikke hos Spurrell (English-Welsh and Welsh-English Dictionary). Endvidere *ari, ergj* (f. eks. »Hill o' *Aria*«, Nesting, øst for »*Pettadal*«): gael. airidh, sæter — som stednavn særlig i Galloway (piktisk Skotland). Ordet findes ikke i valisisk. En del navne på høje, klipper og forbjærge, såsom *Blan, Mont, Pendor, Tara* el. *Tari, Tur(i) (Duri)* ere derimod kymriske (sé i det følgende under de enkelte artikler). Der er ingen grund til at antage, at disse navne skyldes valisisk befolkning på Shetland. Ruinerne af de så kaldte piktiske tårne, der findes spredte over hele Shetland, bære ved deres mængde vidnesbyrd om, at den befolkning, hvem disse bygninger skyldes, må have dannet kærnen af øernes oprindelige keltiske indbyggere. Men disse bygninger findes efter J. Anderson ikke i Wales eller Cornwall eller overhovedet på særlig brytonisk landområde. De kymriske navne på shetlandsk grund udledes derfor naturligst fra den piktiske øbefolkning, hvorom de i kap. XI omtalte stednavne bære vidne. Ganske særlig piktisk synes høj- og forbjærgnavnet *Orka* at være.

Skønt for et vist antal keltiske stednavnes vedkommende på Shetland en gaelisk afledning er sandsynligere end en kymrisk, må der dog tages hensyn til den omstændighed, at både de irske og de skotske stednavne ere langt fuldstændigere bearbejdede end de kymriske, hvilke sidste endnu ikke ere blevne underkastede systematisk behandling i noget større arbejde. De irske stednavne ere blevne udførligt behandlede, særlig af dr. Reeves og dr. P. W. Joyce, de skotske af Herbert

Maxwell, Liddall og andre. Øen Mans stednavne ere grundigt behandlede af A. W. Moore. Førsterangspladsen indtager den irske stednavneliteratur, fordi der for dennes vedkommende foreligger et større og bedre historisk materiale til bedømmelse af navnenes oprindelige former[1].

At nogle af de som navne på agerruder almindeligt forekommende ord *(brod* og tildels *dal)* og ligeledes selve det oprindelige shetlandske navn for det gamle agerombytningssystem (»run-rig«), nemlig *rigga-rendal* (sé *Rendal:* rinndeal), røbe keltisk oprindelse, er af stor interesse, da dette viser Kelterne som Nordboernes læremestre på agerdyrkningens område. Af mulig endnu større interesse ere dog de navne af keltisk (gennemgående sikkert piktisk) oprindelse, der kun ere bevarede af fiskerne (særlig Unst-fiskerne) som sønavne, tabunavne for fiskemedenes landmærker; ti dette forhold viser, at en del af de gamle keltiske stednavne i stedet for at uddø bleve tagne i den nordiske overtros tjeneste og kun bevarede på denne måde. På landjorden brugtes andre (norrøne, norske) benævnelser. Sé navne som *Blan* [blaen], *Ken* [cein-], *Klodi* [clad, clawdd, clodd-], *Orka (Orknagabel),* de *Tari huls* [taren] og *Borgna-tur* [under *-tur:* tŵr (torr)]; endvidere: de *Da* [taigh, teach?].

Det shetlandske dagligdags ordforråd indeholder en hel del keltiske ord, der ikke findes anførte som forekommende i lavskotsk og derfor i al fald delvis må antages at være

---

[1] Af keltiske stednavnearbejder, som jeg ved denne del af min undersøgelse i særlig grad har benyttet, skal jeg nævne P. W. Joyce's omfattende værk i to bind: »Irish Names of Places« samt Herbert Maxwells »Scottish Land Names« og »Topography of Galloway«. Derimod har jeg ikke haft adgang til det store irske kildeskrift: »Annals of the four Masters«. Kymriske navne ere vel blevne behandlede i to mindre arbejder: »John Banister, A Glossary of Cornish Names« samt »J. James, An Essay on Welsh Names of Places«; men disse bøger foreligge ikke i boghandelen, og jeg har ikke haft adgang til at benytte dem.

gamle lån. Nogle få sådanne ord findes anførte i N. Spr., og nogle få ville findes anførte i det følgende (*immeri, ken* o. fl.). Undertiden indgå keltiske og norrøne ord tautologiske forbindelser. Shetl. *røl* (N. Spr., s. 54) betyder »en ung hest i hårfældningstiden«; den samme betydning har gael. peall (efter N. M'Alpine: »horse; bunch of matted hair«). I shetlandsk dannes af dette »peall« adjektivet *pellet [pælət]* ved afledningsendelsen *-et* (on. -óttr), og dette bruges ganske almindelig i forbindelsen: a *pellet røl.*

Også på andre områder end det rent sproglige spores på Shetlandsøerne keltisk påvirkning. En sammenligning af den shetlandske almues overtro med den i keltiske lande herskende vilde sikkert åbenbare en langt stærkere keltisk indflydelse end den, som sproget har været genstand for. I en anmeldelse: »Det norrøne sprog og den norrøne kultur på Shetland« i Nordisk (Letterstedts) Tidsskrift 1897, gør dr. A. Olrik opmærksom på, hvorledes en shetlandsk sang i Norn (»de *ern*-song« ɔ: ørnesangen) er bygget over et keltisk motiv (knytningen og løsningen af den såkaldte »ørneknude«, »de *ern*'s knot«, der antages at virke som et tryllemiddel på ørnen, så den giver slip på sit bytte)[1].

Alfabetisk liste over keltiske stednavne på Shetland.

Ari(a), Ergj. — airidh betyder i gaelisk »sæter, sætergræsgang«. Ordet findes efter H. Maxwell som stednavn specielt i Galloway (piktisk Skotland), hvor det antager formen »airie«. Af Neil M'Alpine (Pronouncing Gaelic Dictionary) gengives udtalen af »airidh« som »âr"e«, hvor »â« udtrykker a-lyden i eng. »far«, »star«, og e kort udtale af eng. ee (seem). Også på Hebriderne findes ordet som første led i stednavne og antager der formen ari (sé kapt. Tho-

[1] Sangen er kun bevaret i brudstykkeform på øen Foula. Den findes meddelt i N. Spr., s. 152.

mas: »Did the Northmen extirpate the Celtic inhabitants of the Hebrides in the ninth century?« i »Proceedings of the Society of Antiquaries of Scotland«, april 1876, s. 498). — Til »airidh« må sikkert henføres et shetlandsk navn som »de Hill o' *A̱ria*«, fjæld i Nord-Nesting, udmærket egnet til sætergræsgang. *A̱ria* forekommer som navn på en gård i bygden *Du̱ri* (N^n), lidt nord for »Hill o' *A̱ria*«. Med hensyn til endetillæget *-a* i *A̱ria* jfr. f. eks.: *Dronga* [drangr] s. 88, *Hjokla* [ǫxl] s. 169, *Kjosta* [kǫstr] s. 126, *Kletta* [klettr] s. 118, *Klumpa* = *Klump* [klumpr], *Ljǫga* [lǫgr] s. 205-6, *Stonga* [stǫng] s. 154, *Sukka* [kelt. soc] s. 217; i det følgende: *Drona, Drøna* [kelt. dronn]; med tilføjet *-a* efter vokal: *Dǫa* = *Dǫ* s. 88, *Mǫa* = *Mǫ* s. 206, *Ni̱a* = *Ni̱* (ags. nið, sé »Slutningsbemærkninger«, s. 253).

Mindre sikre ere former som *Erja-, Eri-,* optrædende som første sammensætningsled. *Erjatun [ærjatun]* (nord for Lumbister, Y^{h-e}) er et sted med spor til en gammel, forlængst affalden bygning midt i en frodig udmarksgræsgang af ret betydelig udstrækning; her kunde *Erja-* måske være samme ord som *A̱ria.* Usikkert er *A̱ris-* el. *Eris-* i dalnavnet *A̱risdal (Erisdal)* (Y^s), der i en fortegnelse fra 1667 over øen Yells udmarksgræsgange (sé s. 72) findes skrevet »Airsdale«.

Men der findes en anden form end *a̱ri (?eri)* på Shetland af keltisk »airidh«, sæter. I Orkneyinga Saga forekommer formen *erg (ærg)* som nordisk gengivelse af »airidh«. I en dansk oversættelse af et af håndskrifterne til Orkneyinga Saga (i Stockholm) findes på et sted, hvor originalen mangler, følgende bemærkning: »Der som vaar noget *erg,* det kalde vi setter« (sé J. Anderson, Orkneyinga Saga, s. 183, noten). Ligeledes omtales i samme saga »Ásgríms ærgin« som navn på nogle forladte sætere i Calder, Caithness (»ærgin« af gaelisk pluralis: airidhean); sé J. Anderson, Orkn. S., s. 187, noten. Keltisk *-dh* er her altså ved ordets optagelse i nordisk blevet til *g.* Med hensyn til denne lydudvikling sé

nærmere S. Bugge i Aarbøger for nordisk Oldkyndighed 1875, 241[1]. — På Shetland forekommer *Benisergj [ben·ısærdʒ·]* som (forældet) navn på en afsides fjældgræsgang i Yell (gammelt udmarksgrænseskel) med spor til gammel opdyrkning. I dette navn synes *ergj [ærdʒ]* som andet led at være samme ord som det ovennævnte *erg (ærg)*. Med hensyn til *gj [dʒ]* for *g* sml. ordet »a *mergj*« *[mərdʒ]* (Y), en mængde af noget småt; on. mergð, f, mængde. Ang. shetl. *dʒ* = *g* (foran *i, j)* sé endvidere N. Spr., s. 135. Første led *Benis* i *Benisergj* er sandsynl. ligesom »Ásgríms« i »Ásgríms ærgin« et personnavn: Beinis, gen. af mandsnavnet Beinir. Dette navn indeholdes sikkert i nogle andre med *Benis-* begyndende shetlandske stednavne; sé under »Personnavne« s. 195.

Blan. Kymrisk blaen, i valisisk: pynt, ende, spids, top (fjældtop); meget almindeligt.

En toppet højde ovenfor forbjærget »de *Giv*« (sé s. 185) i den lille ø *Huni* øst for Unst bruges af Unst-fiskerne til landmærke og fører sønavnet »de *Blan*«. På en afledning af on. *»bláni« (no. »blaane« om noget, der viser sig blåt i afstand) kan her vanskelig tænkes, da der her ikke er tale om nogen egenlig fjældhøjde og de fiskemed, for hvilke højen er landmærke, følgelig heller ikke ere meget langt borte. Desuden taler også formen *blan* med *a* bestemt imod en sådan afledning, da betonet on. á altid får *o*-lyd i shetlandsk, og on. »blá-« i shetlandske stednavne har altid formen *blo* eller angliseret *blu (Bloberg, Blogjo, Blomul* eller *Blumul* o. s. v.).

Derimod passer afledningen af kymrisk *blaen* fortræffeligt, da den nævnte høj (de *Blan),* set fra fiskemedet, viser sig ovenover og bagved »de *Givens*«, som er sønavn på for-

---

[1] I Lluyds Archaeologia Britannica anføres en form »Airghe« af »airidh« (Maxwell, Top. af Gall., s. 48).

bjærget »de *Giv* o' *Huni*«[1]. Højen er en art »leiti« (synsvidde, højde i det fjærne, som spærrer for udsigten), og i valisisk har *blaen* netop en sådan betydning (jfr. hos Spurrell: blaenau = »extremities; the furthest and more mountainous parts of a country«). *Blan* er sandsynligvis piktisk. Et minde om Pikterne på Unst haves i navnet *Pettasmog* (s. 214).

Bo, Bod. bo i gårdnavnene *Klisbo* (Haroldswick, Uⁿ), *Bos*-ground (Easting, U), *bode* i *Bodegert* [-garðr] (Haroldswick, Uⁿ) udgår sandsynl. fra keltisk (gaelisk, irsk) both, bod, hytte. Fra diminutivformen bothan af dette ord udgår sandsynl. *Boden* (Haroldswick, Uⁿ), gårdnavn, i fortegnelse af 1731 over udmarksgrænseskellene på øen Unst kaldt »Bodens booth«. Det lange *o* i *Boden, Klisbo*[2], *Bos*-ground passer bedre til o i keltisk »both, bothan« (hvor th-lyden er forsvunden af udtalen) end til ú i on. »búð«, som har samme betydning. Langt o haves ofte i shetlandsk som forlængelse af et oprindelig kort o. On. ú findes i shetlandsk Norn dels som langt *u*, dels forkortet til *ŭ, ŏ*, men ikke som langt *o*. En afledning af dansk »bod« er i dette tilfælde mindre sandsynlig. Det i nyere shetlandsk almindelige *bød, bøþ* er den regelmæssige udtale af eng. »booth«.

Borrien (Barrien), Borrier. Det allerede omtalte irske boireann, klippe, klippestrækning, der efter Joyce (Irish Names of Places I, s. 418) oftere forekommer som stednavn på Irland (»Burren«), genfindes på Orknøerne og Shetland bl. a. i følgende navne: »Point of Burrian« (North Ronaldsay, O), »Burrian« (Sanday, O), begge betegnende klippepynter, forbjærge; de *Borrien [boriən]*, skr. »Burrian« (Fair Isle, Shetland), høj klippe *(stakk)* i søen; de *Barrien [bariən]*, søklippe ved Oxna (tæt ved Papa ud for Scalloway); de *Borrien [boriən]* (Br, Shetl.), klippeparti, kystparti nedenfor »Culbinsbrough« (sé s. 81). Oftere forekommer på Shetland en form på *-r* i steden for *-n: Borrier [boriər, bəriər]*,

---

[1] Skulde ikke også *Giv* være af keltisk oprindelse? Kymr. (val.) *cyff*, stamme, stump, blok. En anden afledning findes opstillet s. 185.
[2] Ang. første led *Klis* sé slutningen af dette afsnit.

skrevet »Burrier, Birrier«; således: *Borrier* Head (W), de *Borrier* (a) i »de Nort *Nips*, Y^n; b) Y^h, vestkysten), alle navne på forbjærge. Ved *Borrier* i Y^h findes nogle gravkamre, såkaldte »Piktehuse«. »*Borrier* wick« er navn på den sydlige vig eller åbne del af sundet mellem bygden *Øja* og »de Isle of *Øja*« (Nm^{n-v}), medens den nordlige vig eller sundåbning hedder »North Wick«. Den førstnævnte vig har sit navn af de skær og søklipper, som her findes, i modsætning til den sidstnævnte vig. de *Stakk* o' *Borrier* (Fe^n), høj klippe i søen.

Navnet *Borrien, Barrien, Borrier* kan ifølge sin form intet have at gøre med on. »berg« (s. 76) og ifølge sin anvendelse (altid om klippepartier, særlig: klipper i søen, shetl. *stakks)* heller intet med ordet »borg«.

Brod. Kymrisk (valisisk) brodir: opdyrket fladt land, åbent sletteland. Gael. brod, dels 1) som subst., den udvalgte del af noget, dels 2) som verbum: at jævne jorden med spaden efter den første pløjning.

Da ordet *brod [brɔd, bråd]* er det allerhyppigst forekommende agerrudenavn på Shetland, kan en afledning af on. »broti« i betydning »fældede træstammer« eller »land, gødet med asken af de sammendyngede og brændte træer« ikke anses for sandsynlig. Den sidstnævnte betydning af »broti« er efter O. Rygh den, der alm. ligger til grund for norske stednavne, dannede af dette ord; men på Shetland kan der ikke antages at have været så stærk skovvækst. Man kunde derfor nok tænke på »broti« i betydning: opbrudt land, og i enkelte tilfælde kan vel shetl. *Brod* have denne oprindelse. Men der knytter sig en som oftest ganske bestemt betydning til shetl. *Brod* som stednavn. Det er gærne det jævneste, fladeste (og ligesom *dal)* frugtbareste agerland, som bærer navnet »de *Brod(s)*«, og en afledning af keltisk ligger da lige for hånden. [Som verbum findes *brod* i shetlandsk i udtrykket: »to *brod* de corn«, at udskille det lette kærneløse korn fra det gode; og med dette udtryk

i denne anvendelse kan mulig sammenholdes den under 1) anførte betydning af gael. b r o d.]

de *Da, Dai* eller *Doi [dåi]* er et af fiskerne i det vestlige Unst brugt sønavn for en stor firkantet klippeblok på toppen af en lille høj ovenfor klippehøjen (»troldehøjen«) »de *Berg* o' *Vinstrek*« (U[w]). Denne klippeblok tjener til landmærke ved opsøgelsen af nogle fiskemed, og dens almindelige navn er »Scottie's hoose« eller »Scottie's *Wart*«. Også i det sydøstlige Unst ved Mooness siges der at være en klippeblok, som bærer navnet »de *Da*«. At dette skulde være det i shetlandsk omgangssprog gængse *da,* kæleord for »fader« (keltisk *tad,* fader) kan ikke antages, da en sådan forklaring vilde være altfor kunstig (vilde heller ikke passe til formen *Doi),* og i nordisk sprog findes heller intet ord, hvoraf ovenanførte navne med rimelighed kunde forklares. Det eneste bekendte ord, hvoraf *Da, Dai, Doi* med sandsynlighed kan afledes, er vistnok keltisk *taigh (teach* m. m.) = hus. At et ord, betegnende »hus«, af fiskerne anvendes (anvendtes) som navn på en til landmærke tjenende klippeblok, er der intet urimeligt i. Det er allerede s. 184 omtalt, at nordiske ord som »skáli« og »stofa«, stue, hus, undertiden findes anvendte som navne på høje, og sandsynligvis er det stedernes form, som har givet anledning hertil. Hvad angår det først anførte *Da*-navn, kan også stedets almindelige navn, »Scottie's h o o s e«, støtte den opstillede afledning. De anførte shetlandske navneformer, som ved første øjekast kunde synes at tale herimod, gøre det ikke i virkeligheden. Ortografien gør sit til at vildlede. Gael. *taigh, tigh* findes hos N. M'Alpine med tilføjet udtale: »ttaŏė[l]-y[l]« [ŏ = kort o; »ė« forklaret som den tilsvarende korte lyd til engelsk »ee« i f. eks. »feed«]; irsk *teach* udtales efter Joyce som »tah«, og ordet optræder ofte som »ta« i stednavne; valisisk *ty,* plur. *tai, teiau* uden spirantisk ganelyd. Den aspirerede *g(c)*-lyd i endelsen forsvinder altså gennemgående (skrives heller ikke i valisisk), og med hensyn til en overgang af keltisk *t* til *d* i shetlandsk som fremlyd have vi en parallel i det ovenfor nævnte *da,* fader (»lille fader«) af kelt. *tad* (jfr. lavskotsk »daddie«) og ligeledes i f. eks. fær. »dunna«, and, af kelt. (gael.) *tunnag* (i oldnordisk findes »dunna« kun i en fuglenavneliste i Snorra Edda). Jfr. *Duri* under *Tur(i)* i det følgende.

Dal. Dette ord, der forekommer overordentlig hyppigt i navne på agerruder, kan ikke altid forklares tilstrækkeligt

af on. »dalr«, dal, da agerrudenavnet *dal* ofte blot betegner en strimmel jævn mark, fladt og frugtbart stykke agerland, og ikke nogen virkelig dalsænkning. Således er »a bere-*dal*« (Ai) et lille stykke agerland, hvori byg sås; i Conningsburgh, hvor ordet findes både som fællesnavn og stednavn i ovennævnte betydning, hedder det: »Every *tun* has its *dals*«. Ordet nærmer sig i denne betydning stærkt keltisk (gaelisk) dail (stykke mark), der ofte findes som første led i skotske stednavne, betegnende »mark, fladt land«. Det må være dette keltiske ord, der på Shetland er gledet sammen med on. »dalr«.

de *Dimons [dɪmǝns]* forekommer et par gange som stednavn på Shetland: a) i »de Herra«, Yell, som navn på to frit stående klipper, også kaldte: »de *Kusens* o' *Dimons*« (sé »kǫs« s. 126), b) som navn på et kystparti, to klipper, i det nordlige Northmavine (NRoe). På Færøerne findes »Dímun« som navn på to mindre klippeøer (Stóra og Lítla Dímun), og på Island findes i Bredefjorden »Dímun«, en tvetoppet ø, og »Dímunarklakkar« som navn på to høje klipper i søen, og endvidere i Rangåvolde syssel to fjælde ved navn »Stóra Dímun« og »Lítla D.« (sé Kr. Kålund, Historisk-topografisk Beskrivelse af Island). Allerede Gudbrand Vigfusson har (i et lille tillægsafsnit i Cleasby og Vigfussons Icelandic-English Dictionary) fremsat formodningen om keltisk oprindelse for navnet »Dímun«, men han opstiller (dog kun som spørgsmål) en altfor kunstig latinsk-keltisk grundform: *Di-mons: »mun« (mons) = bjærg, klippe, og »di-« betegnende en tvedeling. Da det allevegne er en tvedeling eller noget dobbelt, der betegnes ved de her anførte navne, både de shetlandske, færøske og islandske, er det temmelig sikkert tallet »to«, som indeholdes i det første navneled (kelt. »da«, m, »di«, f, = to). Men så kan andet led ikke godt være kelt. »monadh«, bjærg, som er et hankønsord, ti både i gaelisk og kymrisk er »di« hunkønsformen af talordet »to«,

medens hankønsformen er »da«. Derimod findes i irsk et hunkønsord »muinn« i betydning 1) »nakke, ryg, 2) top, øverste del«, hvilke betydninger meget let kunne finde anvendelse som stednavn, i navne på højder, klipper (ord som »nakke, ryg« findes i nordisk som benævnelse på fjælde, høje og skær). Selve sammensætningens art tyder også stærkt på irsk oprindelse, ti det er netop et særkende for irske stednavne, at tvedelingen er stærkt fremherskende i disse, idet tallet »to« som første sammensætningsled er ganske almindeligt, endnu almindeligere end det hyppigt forekommende tal »tre« (sé Joyce, Irish Names I, s. 246: Numerical Combinations); eksempelvis: »Damma« af da-mhagh (»to sletter«, »tveslette«). Desuden er navnets vide udbredelse (dets forekomst på Færøerne og Island) en yderligere støtte for antagelsen af irsk (i modsætning til anden keltisk) oprindelse.

Dodd findes nogle gange som stednavn (højnavn) på Shetland: de *Dodd [dọd]* o' Flamaster (N), de hill o' *Dodd [dåd]* (East Houlland, Ai), navne på høje af rund eller klumpet form. I det sydlige Skotland findes efter Johnston (Place-Names of Scotland, s. 88) ordet *dodd* almindeligt i navne på afrundede høje; men han angiver ikke, om det findes på lavskotsk eller keltisk landområde eller mulig begge. H. Maxwell (Scottish Land-Names, s. 102) anfører dod som angelsaksisk betegnelse for »høj«; men ordet findes ikke i angelsaksiske ordbøger. Derimod findes keltisk dud i betydning »klump«. I lavskotsk findes »doddy, doddit« (Jamieson) som adjektiv i betydning »kullet, uden horn«, svarende til on. »kollóttr« (»a doddy coo«, en kullet ko), ganske på samme måde som »dodd« i betydning »afrundet høj« svarer til on. kollr. Iøvrigt findes hos Jamieson intet navneord »dodd«, så ordet synes at være gået af brug som fællesnavn. Isaac Taylor, der i »Words and Places« behandler de engelske stednavne, nævner ikke »dod, dodd« i teksten, og har i en vedføjet liste kun et enkelt eksempel på forekomsten deraf som højnavn i England, hvor man netop skulde vente at træffe dette ord, ifald det var angelsaksisk, og dette eksempel er endda fra Cumberland, der jo, som navnet viser, er en gammel keltisk (kymrisk) provins. Ordets optræden i engelske og skotske stednavne er da ikke tilstrækkelig oplyst.

Forekomsten af det omhandlede ord som højnavn på Shetland skyldes vel snarest keltisk indflydelse — nogen direkte angelsaksisk indflydelse kan næppe påvises i shetlandske stednavne. (Jfr. dog *ni, nia* i »Slutningsbemærkninger«).

Drona (Drøna), Drunni. Gael. dronn, bag, ryg, højderyg (ofte i stednavne). — *Drunni [drọnı]* (Ollaberry, Nm), stykke indmark, agerrude. *Drona [drọna], Drøna* (Gluss, Nm), agerrude *(Sjøna* and *Drøna)*[1].

Dublin [doblın], Nort-, Mid- and Sooth-*Dublin,* er navn på en brat klippevæg (kyststrækning) på øen Bressay på den østlige side af øens sydspids, forbjærget »de *Bard*«. Dette navn er sikkert af samme oprindelse som det på Irland oftere som stednavn forekommende »Dublin«; men betydningerne falde ikke sammen. Irsk »Dublin« forklares af Joyce og andre som »black pool« (gael. dubh, adj., sort; linn, s, sump, pøl). I gaeliske ordbøger findes linn kun gengivet ved »pool« (sump, pøl); men privat har denne afhandlings forfatter fra flere sider fået bekræftet, at ordet i gaelisk også bruges i betydning »klippe, klippevæg«. Dette stemmer med Jamiesons forklaring af ordet »linn«, som er gået over i lavskotsk, og som der efter J. ikke alene har betydningen »pøl« og »vandfald«, men også »brat bjærgvæg« (»face of a precipice«). Shetlandsk *Dublin* (Br) bliver altså mest sandsynlig at forklare som »den sorte klippevæg«. Ang. et Culdee-sæde på øen Bressay sé i det flgd. s. 238 under artiklen *Kil.*

de *Glạchen [glaχən],* de Wick o' *Glạchen* (Lunna ness, L) er navn på en bugt, som skærer sig ind imellem to forbjærge. Jfr. gael. glac, dalkløft, hulning.

Glodder [glọdər] (Y^{n}, på flere steder) og »de *Glodderins [glọdərıns]*« (Y^{h}) ere navne på kløfter, snævringer imellem

---

[1] I færøsk betegner »drunnur« halestykke af et kreatur; men ellers er ordet ikke bekendt fra nordiske dialekter.

stejle bakker, hvor bække løbe ned. *glodder* bruges på Yell også som fællesnavn i betydning »kløft, snævring imellem to bakker«. En rimelig forklaring af dette ord ved hjælp af nordisk sprog frembyder sig ikke; derimod forekommer i Skotland på keltisk landområde *glodhar* i betydning »snævring, kløft, hulvej«. I den tidligere (s. 225-26) nævnte afhandling: »Did the Northmen« o. s. v. i »Proceedings« nævner kapt. Thomas efter M' Macphail ordet »glodhar« som forekommende på halvøen Kyntire el. Kintyre (sydvestl. Skotland) i betydning: ravine, gully.

Hjarkland [hja'rklən(d)], gårdnavn i West Sandwick, Yell, tager sig ved første øjekast aldeles ikke keltisk ud. Andet sammensætningsled er imidlertid ikke »land«. En anden og ældre form af det samme navn er *Herakel, Hjar(e)kel* (på generalstabskortet »Heracle«), og i diplom fra 1485 findes navnet skrevet »Hedderokill« (i »Jaale i Hedderokill«. Munch); Hedderokill s. 510, Hedderokiil s. 511, Hedderokiill s. 517 (Samlinger til det norske Folks Sprog og Historie, 6. bind). Nogen passende afledning i nordisk sprog frembyder sig ikke. Derimod er der mange skotske og irske stednavne, der begynde med »Eder-« el. »Edder-«, »Eddira-«, »Eddra-« af keltisk e a d a r, 1) præp., = imellem, 2) stedsadj., = middel- (som første sammensætningsled), betegnende en mellemstilling. I Sutherland (Skotland) forekommer efter Johnston som stednavn: »Eddrachilis«, hvilket navn han vil forklare af »eadar-a-chaoilas« (»between the straits«). Til shetl. »Hedderokiil« passer en sådan afledning ifølge naturforholdene ikke. Skulde ikke andet led »kill, kiil« være det bekendte keltiske (irske) ord for kirke? Sé i det flgd. under *Kil*. Betydningen måtte da blive »mellem kirkerne« eller snarere »middelkirke«. En sammensætning som »middelkirke« findes i irsk (Joyce, Ir. N. II, 445: Kilmaine). Jfr. Adderwal af »eadar bhaile« i betydning »midby« (Joyce, II, s. 444). Det behøver næppe at tilføjes,

at tilstedeværelsen eller ikke-tilstedeværelsen af h som fremlyd foran vokal er uden betydning.

Lydudviklingen fra »Heddorokill« til *Hjarkland* må være følgende: Hedderokill > *Hedrokil, *Hedrakel > Herakel > Hjarekel, Hjarkel (ved brydning af e i »Her-« til *ja),* og deraf »Hjarkland«.

Huchen [hoχən] (Baltasound), lille klippe ved stranden, hvorfra medefiskeri drives. Skulde ikke dette navn være kelt. (gael.) »uchdan [uchgan]«, en forhøjning, lille højde (afledning af »uchd [uchg]«, bryst)? Gutturallyden kunde tyde herpå, skønt dette ikke er afgørende. En nordisk afledning som *»hó-(há)-kinn« passer ikke ret vel til den af stedet givne beskrivelse.

Immeri. — imire (ældre: iomaire) betyder i gaelisk »landryg« (efter H. Maxwell dog nu forældet) og forekommer som stednavn både i Skotland og på Irland, af H. M. meddelt med udtalen »emery« (Skotland) og af Joyce med udtalen »ummery, umry« (Irland). Ordet forekommer i sognet Aithsting i Shetland både som fællesnavn og stednavn i formen *immeri [ɩm''ərɩ']*. Som fællesnavn betegner *immeri* alm. forstrand, den i flodtid overskyllede del af stranden; heraf sammensætningen »*immeri*-mussels« som navn på de i strandkanten fundne muslinger. På Hebriderne findes (ifølge kapt. Thomas i hans ovf. s. 225 f. nævnte afhandling i »Proceedings«, s. 500) *imire* som stednavn i denne betydning; således: *Imarsligoch* (Lewis) af *imire sligeach* = »shelly beach« (strandbred med muslingeskaller). — de *Immeri* (Ai, Shetl.), skrevet »Imrie«, er navn på en landryg, der som en tunge skyder ud i indsøen »de loch o' Northoose«. Fra landtungen fører en undervandsstenbro ud til en holm med ruiner af en piktisk borg. På toppen af »de *Immeri*« er en lille høj, kaldet »*Greflabbas* el. *Greflabas* knowe« samt to bavtastene, hvorom følgende lille myte fortælles: »Pikterne holdt barselgilde i »Greflabbas knowe« og dansede. To mennesker fra omegnen gik af nysgærrighed uden at være indbudte hen til stedet for at se dansen og havde en lille dunk med kærnemælk (keg

o' *bledek)* hos sig. Men herover bleve Pikterne fornærmede og forvandlede de to uindbudne personer til to klippestøtter (»standing stones«)«. Tæt ved de to bavtastene er en lille sten, som siges at være den ligeledes forvandlede kærnemælks-dunk. Utvivlsomt er navnet *Immeri* af piktisk oprindelse og ældgammelt, ligesom selve stedet også i antikvarisk henseende frembyder megen interesse.

»Greflabbas knowe« foregives at have navn efter en »laird« eller jordegodsejer, herre til Twatt, Clousta og Aith (Ai), som blev begravet her, fordi han efter sin død ønskede at have udsigt over alt det gods, han havde ejet i levende live.

Innis, *Ins*. innis betyder i gaelisk: a) lille ø, holm, b) græsgang, navnlig: græsgang ved vand, enggræsgang. I skotske og irske stednavne findes dette ord i flere forskellige former, ofte sammentrukket til »Ins, In(s)ch«. — Hertil høre i det mindste et par, mulig flere, shetlandske stednavne. »*Ins* holm« er navn på en græsgangsholm i »St. Ringan's (Ninian's) Bay« syd for »St. Ringan's (Ninian's) Isle« i det vestlige Dunrossness. *Innismu̱g* eller *Innismo̱g* er et nu forældet navn på en udstrakt græsgang nord for indsøen »Innis Loch« og vest for *Pettadal* i den vestlige del af *»Roe«, Northmavine. Første led *Innis* må være det ovennævnte keltiske ord i betydning »græsgang«; andet led kan sandsynlig afledes enten af keltisk muc, svin, eller mulig keltisk magh (gen.: muighe), slette. Begge disse ord genfindes i irske stednavne som andet sammensætningsled i forbindelse med »innis« som første led. Således omtales hos Joyce Inishmuck, som han gengiver ved »pig island« (Irish Names of Places I, s. 560, registret). Da der findes nogle højder, nævnte »de Swines' *Virdeks*«, ikke langt fra det shetlandske *Innismu̱g,* bliver vel afledningen »muc«, svin, at foretrække som den sandsynligste, altså: »svinegræsgangen« (mange shetlandske stednavne hentyde til svinegræsning i ældre tid). Det egenlige navn på den i forbindelse med dette

sted nævnte indsø er ikke »Innis loch«, som på kortet angivet, men [»*Innismug* loch«, udtalt:] *Enesmə*-loch.

de *Kalefs,* de North and de Sooth *Kalef [kaləf],* skrevet »Calif« (Dale's Voe[n], Ti, er navn på to forbjærge. Calbh findes i gaelisk i betydning »forbjærg«.

Ken. Kymrisk (valisisk) cein-, betegnende noget lyst, klart (ceinder, glans, ceinwen, strålende klar og hvid); gael. og kymr. (val.) cain, adj., hvid, klar, skinnende.

På Fetlar bruges ordet *ken [ken]* i betydning »lysstribe«: a *ken* o' light. — To af Unst-fiskerne brugte landmærker føre navnet *Ken:* 1) de *Kens [kens],* nogle hvide årer i et højt kystklippeparti (Skaw, U[n]), 2) de *Ken [ken],* hvid bjærgåre (kystparti under »de Brough«, U[w]). »de *Dal* upo' de *Ken* o' de Brough« ere U[w]-fiskernes landmærker ved opsøgelsen af fiskemedet *Møania.* Dette shetlandske *ken* (hvid stribe, lysstribe) er sandsynl. et låneord fra piktisk (mærk forbindelsen »de *Ken* o' de Brough«).

Kepp. de *Kepp [kæp]* o' *Nunsdal* (Helliness, C), rund lille høj. Sko.-gael.: *ceap,* stamme, blok, højtop; irsk: *cep, ceap,* pæl, stolpe, blok, klods. Shetl. *kæp* udtales forskelligt fra eng. »cap«, der får *ä*-lyd.

Kil bliver i flere shetlandske stednavne at forklare af irsk ceall, cill, kirke, i irske og skotske stednavne meget almindeligt som første led i formen »kil«. Et par med *kilna* begyndende shetlandske stednavne blive på grund af de nærmere omstændigheder, hvorunder navnene optræde, ligeledes at forklare af »ceall, cill« eller snarere en diminutivform deraf og ikke af on. »kylna«, eng. »kiln«, korntørringshus. Diminutivet killeen (lille kirke) findes i en mængde irske land- og gårdnavne (Joyce, Ir. N. I, s. 316). — »de *Kil [kil]* -rigs« (Grimister, Y[h]) er navn på et stykke indmark, hvor der tidligere fandtes en tomt, som ifølge lokal tradition

var ruiner af en gammel kirkegård. Et stykke land ved navn »de *Kil*-rigs« findes også i *Skollan* og *Virki,* Du. »de *Kil [kjil]* -hooses« *(Bjelagord,* Fe^{o}), gammel tomt (menes at være ruiner af en gammel kirke og kirkegård). *Kil [kıl] -gjo* (Br), strandkløft eller lille bugt nedenfor »Culbinsbrough«, kan ikke afledes af on. »kíll«, smalt indløb, da den nævnte lille indskæring af søen tværtimod er meget bred og åben i forhold til de fleste andre strandkløfter, som bære navnet *gjo* [gjá]. Derimod er der op fra kløften lige indenfor denne og nedenfor bygden »Culbinsbrough« levninger af en ældgammel kirkegård, hvor en keltisk sten med Ogham-indskrift blev funden. At der her har været et gammelt Culdee-sæde kan yderligere sluttes af navnet *Papelsgjo,* en strandkløft på den lige overfor liggende lille ø Noss. *Kilgjo* og *Papelsgjo* ere omtrent lige overfor hinanden. Det sted, som senere fik navnet »Kolbeinsborg« (Culbinsbrough, Cullinsbrough) og som i øernes ældste keltiske periode sikkert har været en art gejstligt centrum, blev ved at være et sådant også i den norske periode. Her blev på den gamle keltiske kirkes grund rejst en norsk kirke, viet til jomfrue Marie. I det bygden Culbinsbrough tilhørende land findes nogle agerruder ved navn »de *Kilnaflots*« *[kılənafləts],* som sikkert oprindelig have tilhørt den ældste kirke på stedet. I Nord-Yell findes et til gårdene *Huland* og *Brekken* hørende stykke agerland, kaldet »de *Kilnategs*«, omtalt i en jordnavneliste fra 1772. Denne liste, som omfatter de til *Huland* og *Brekken* hørende jorder, findes meddelt af J. T. Irvine i Shetland News, 6. januar 1894 (Notes and Queries), og om »Kilnatage, Kilnatiggs« *(Kilnategs)* bemærker Irvine udtrykkelig, at dette stykke land tidligere tilhørte Olafskirken på Ness (Y^{n})[1]. Denne

---

[1] »Old division of run-rig lands. Accounts of the lands of Houlland and Braken«. Iblandt jordstykkerne nævnes »Papels flute« og lidt efter: »Kilnatage or Kilnatiggs (belonged to St. Olaf's Kirk on Ness)«. Om det første navn bemærker Irvine: »The papels flute seems to show that the Caldee settlement at

kirke er sandsynligvis i lighed med hvad der (efter G. Goudie i »Proceedings of the Society« o. s. v., febr. 10, 1879) vides at have været tilfældet andensteds på Shetland, bleven opført på et gammelt Culdee-sæde (jfr. nedenfor: *Termelands*). I umiddelbar nærhed findes bygdenavnet *Papel*. Til *Huland* og *Brekken* høre foruden »de *Kilnategs*« også et stykke land, kaldet »de *Papelsflot*« *[papəlsfløt]*: *Papýlis-flǫtr[1]. Den her opstillede afledning af *Kilnategs* støttes yderligere ved den omstændighed, at der til de nys nævnte gårde foruden dette stykke land også hører et andet, som bærer navnet »de *Termelands*« *[tərmə̄lands]*, i J. T. Irvines foran nævnte liste kaldet »Turmanlands«. Efter Joyce (Ir. N. II, s. 213) betegner i irsk ordet »termon«, opr. tearmann, et til en kirke hørende indhegnet stykke land, og udtrykket »termon lands« i betydning »kirkejordegods« forekommer almindeligt i engelsk-irske skrifter.

»de *Kil*-dellins« (N). *Kil* som første led i begyndelsen med ordet »dellin« (for »delving«) = opdyrket stykke land, kunde med rimelighed forklares i lighed med de foran anførte navne: *Kil*-rigs, *Kilna-flots, Kilna-tegs,* så meget mere, som der ved stedet »de *Kil*-dellins« findes spor af og beretning om en ældgammel nedlagt kirke. »*Kils*-wick« må derimod afledes af on. »kíll«, smal bugt (s. 116).

Ang. »cill« i »Clumlie« af »Choluim-cillie« sé s. 218.

Som en mulighed henstilles, at navnet *Kelura [kelu̱·ra]* (St), toppen af en oventil flad høj, kunde være det samme navn som det af »cill« afledede irske »ceallurach (callooragh, calluragh)«, betegnende en gammel, tildels en nedlagt, begravelsesplads, undertiden en begravelsesplads for udøbte børn, også på steder, hvor aldrig nogen kirke fandtes, f. eks. på gamle befæstede pladser, kresformede højtoppe (Joyce I, ss. 316 og 271).

Klod-, Klo̜d-, (Kloud-). På et tidligere sted i denne af-

St. Ninian's, Papal, was connected with the up »Herra««. Dette sidste, nu forældede. navn (on. *uppherað) har altså omfattet det distrikt, hvori *Huland* og *Brekken* ligge.

[1] Sé den foregående anmærkning.

handling (s. 67) er der antydet en mulig sammenhæng mellem disse shetlandske navneformer (for deres vedkommende, som betegne en højde) og no. »klot«, da. »klode«. Men dette nordiske ord optræder ikke i stednavne, og oprindelsen må da for de shetlandske navnes vedkommende søges andensteds. I *Klod-, Klọd-, (Kloud-)* ere to forskellige ord indeholdte, som kun ved hjælp af nøjere lokal kendskab kunne sondres fra hinanden. — Irsk cladach, clodach betegner dels (på vestkysten af Irland) en flad stenet strandbred, dels og alm.: dynd, dyndet sted og strækning, ofte brugt om en dyndet elve- eller indsøbred (undertiden i betydning: stenet bred, klippebred). Adskillige elvenavne komme af dette ord, således: Clady, Clodagh, Clody o. fl. I skotsk-gaelisk forekommer »cladach« i betydning: (stenet) strandbred. På Shetland genfindes »clodach« i navnene: de *Klọdi* (Skelberry, NRoe), *Klodi* (W, nu som gårdnavn), *Klodis*-dale (Br. W), de *Klodi*-mires (Y^{n}) o. fl. Alle de nævnte steder ere sumpede og dyndede. I betydning »strandbred« haves ordet i *Klọdi-ẹr* [-øyrr] (Y^{b}), nu alm. kaldet »de red *ẹr* o' Basta«; mulig også i *Lang Klodiwik* (Nm^{n-v}), vig, bugt. Som indsønavn findes »*Klodis*-water« (Y). — Gl. irsk clad, kymr. (val.) clawdd, clodd- betegner »grøft, dige, opkastet vold eller jordhøj«. Ordet findes både i Irland, Skotland og Wales i navne på volde og jordhøje. Fra »clad« el. »clawdd, clodd-« udgå nogle shetlandske navne på mindre højder, jordhøje, bakker, f. eks. *Klọdi* (Fo^{n-o}), de *Klọdi* (Y^{b}), de knowe o' *Klọdi* (C): tilsyneladende opkastet høj (nylig udgravet), de *brekk* o' *Klọden* (Fe), sé s. 67; endvidere *Klouden [klåudən]* (Vaila Isle), skrevet »Clowden«. *Klọdi* på Foula er egenlig et af fiskerne brugt sønavn for *Krụger* [*kró-garðr?], der i forening med det højereliggende *Harrier,* hvis sønavn er »de *Bø*« (sé s. 207), bruges som landmærke ved opsøgelsen af visse fiskemed[1]. Også »de

---

[1] Med henblik på dette keltiske navn på den afsidesliggende ø Foula kan fremhæves, at der her på toppen af en søklippe

Klodi«, Y^b, er egenlig et landmærkenavn. — Et *Klodi* findes som gårdnavn i Dunrossness nord for »Clumlie« (her er en høj, »de knowe o' *Klodi*«, omgiven af moradsig jordbund), og *Klodister* findes i Northmavine som bygdenavn (sé »setr« s. 144).

Knokk. Keltisk (spec. gaelisk) cnoc, høj. Af alle de i Skotland og Irland forekommende navne på høje ere de, som indeholde ordet »cnoc«, de hyppigste. Også på Shetland forekommer dette ord i nogle stednavne *(knokk-, hnokk).* Ganske vist findes i færøsk ordet »knokkur«, m, i betydning »hoved (egl. baghoved)«, men det forekommer ikke som stednavn i navne på høje. Ellers træffes dette ord ikke i nordisk sprog, hverken som fællesnavn eller stednavn, og dets forekomst på Shetland må derfor føres tilbage til keltisk. — »de *Knokkers [knåkərs]* knowe« (på forbjærget »de Lang Head«, Nm^v), lille høj; jfr. »Knucker Hill« på Westray (Orknøerne). Sandsynligvis er *knokker* en udvikling af den keltiske diminutivform (gael. cnocan, valisisk cnycyn); jfr. udviklingen af boireann (s. 228) til *borrier*. *Hnokk*-holm *[h'nåkom]*, en ved øen Yells sydkyst liggende lille holm, der danner en højde. *(hn-* på de nordlige øer for *kn-). Knokk [knåk]* -ha' [hall] (W), gård, synes derimod at være et opkaldelsesnavn (jfr. »Knockhall« på South Ronaldsay, Orknøerne).

Koren. Keltisk coran (afledning af cor, der i irsk betegner en afrundet høj) forekommer ifølge H. Maxwell oftere i skotske stednavne, betegnende en afrundet høj. — På Shetland findes »de *Koren* Head« (ved Seter, Ai), navn på et forbjærg, og »de *Koren* knowe« (C), navn på en lille høj. Hertil hører rimeligvis også »de *Koren* holm« (N) ifølge sin høje afrundede form (jfr. »*Knokk* holm« ovf.); på »*Koren*

(stakk) tæt ved land (nordkysten) findes ruiner af en gammel piktisk borg; sé s. 81.

holm« findes ruiner af en gammel piktisk borg. I shetlandsk skrives ordet »Corn«, hvilken sammentrukne form også undertiden findes i skotske stednavne (Maxwell, Sc. L., s. 157). På Orknøerne findes »Corn holm« og »Cornquoy« [-kvi]; men i disse og andre tilfælde kan det, når ikke nøjere lokalkendskab haves, ofte være vanskeligt at afgøre, hvorvidt det er keltisk »coran« eller on. »korn«, korn (i stednavne sigtende til agerdyrkning), som ligger til grund.

Korgil burn (N^n^), Hermed kan sammenstilles »Corrigall burn« (Harray, Mainland, Orkn.), »Corry gill« (Isle of Arran, Skotland) o. fl. »Corrie« betegner i skotske stednavne en kedelformet fordybning (gael. »coire«, kedel). »-*gil*, -gall, -gill« må være det s. 98 omtalte »gil«.

Krid (Krød). Irsk cruit, pukkel, rund høj, som stednavn tildels i formen »Crit« (Crott, Crut, Crit) [Joyce, Ir. N. I, s. 398]. — de *Krid(s)* (Ollas voe, Papa St.^n^), forbjærg; de *Kridi*-knowes (Wh), to høje. Kridtformationer findes ikke på vedkommende steder så lidt som på Shetland overhovedet, og en afledning heraf er derfor udelukket. »Cruit« indeholdes sandsynligvis også i »de hole o' *Krød [krød]* el. *Krod [krọd]*« (Skaw, U^n^), navn på et lille søbassin ved en rundagtig klippe, hvorfra fiskeri drives med medestang. Hermed kan sammenholdes navnet »de hole o' de *Krids*« som betegnelse for et lignende søbassin ved det ovennævnte forbjærg på Papa Stour.

»Crutifell« er på kortet angivet som navn på en høj nord for »Skallafell« i det nordlige Weisdale. Første led »Cruti-« er her uden tvivl irsk »cruit« med tautologisk tilføjelse af on. »fell«.

Lagen. Kelt. lag og lagan, hulning, lavning, særlig om en hulning i høj eller fjæld, findes alm. som navn på høje i Skotland og Irland (i meget forskellige former: Lag, Leg, Lig, Lug, Ligan, Logie, Logan, Luggan; Maxwell, Sc. L.,

s. 160; Joyce I, 431 f.). — Af de mange navne på høje og lavninger, som på Shetland kaldes *Logg, Legg, Laggen, Lagen,* bliver i al fald en del at forklare af ovenanførte keltiske ord. Da imidlertid ofte en afledning af on. »lǫgg« passer ifølge dette ords anvendelse i talesproget, og det er vanskeligt nærmere at udrede forholdet mellem *lag, lagan* og »lǫgg«, har jeg opført en række navne s. 131 under »lǫgg« og nøjes her med at henvise til dem. »de *Lagens*« (Nm[n]) betegner småhøje og lavninger (hulninger) i flæng, og ordets anvendelse falder her ganske sammen med anvendelsen af keltisk »lagan« i skotske stednavne.

Mẹ. Mẹwik (nord for Ireland, Du[v]), skrevet »Maywick«, ældre skriftform: »Mawick« [Balfour], bygdenavn, sletteland ved en vig. Første led synes at være det samme »May«, der oftere træffes i skotske stednavne, dels usammensat, dels som første led, f. eks. »May-field«. Gael. m a g h, kymr. (val.) m a, m a i, slette. Hertil mulig også »de *Mẹ* burn« og »de *Mẹ* burn rigs« (agerland) (SNoonsbrough, Ai). — Beskrivelsen af stedet »de *Hulmẹs [hul·mẹ*ᵊ*s·]*« (Burrafirth, U) som et særlig fladt stykke agerland i forhold til de omgivende stykker leder med hensyn til forklaringen af *mẹs* tanken hen på kymr. (val.) m a e s, slette. Første led må være on. »hóll«.

Mam-. I skotske stednavne er »m a m« efter H. Maxwell dels synonymt med »moine [*monadh]«, mosestrækning, dels = bjærg, klippe. I irske stednavne betegner efter Joyce »moum« (grundform: m a d h m) et bjærgpas, en klippekløft. Hertil må henføres shetlandske stednavne som: »*Mạmas*-hole« (ved forbjærget »de *Flokkato nip*«, NRoe), åbning i en klippe; endvidere: *Mamiskạla [mam·ıskâ·la]* (U[w]), klippe med en åbning tværs igennem; *Mạmaskerri* (ved Symbister, Wh), skær. Også i skotske stednavne findes »mam-« i den for irsk almindelige grundbetydning (»kløft«), således f. eks. »Mammy's Delph«

(Galloway), en klippekløft[1]. I shetlandske navne som »*Mamas*-hole« og »*Mamiskala*« ligger den samme betydning til grund.

Mont, Mint. Keltisk monadh, beslægtet med lat. »mons«, bjærg. Gaelisk »moine (mony)«, »munny« (Scottish Land-names) har nu alm. betydningen »mose- eller hedestrækning, sump«, men betegner i stednavne også undertiden »fjæld, høj«. Irsk »muine (munny, money)« (Joyce) betegner alm. »krat, buskads«, men også undertiden »høj« (i stednavne). Gammelpiktisk »moned, moneth«, valisisk »mynydd«, [»mwnt«], bretonsk og kornisk »monedh, meneth« have derimod alle betydningen »bjærg, klippe«. — Nogle shetlandske stednavne synes at udgå fra *»monadh« i betydning »bjærg, klippe«. Eks.: de *Mont* el. *Mint [mo'nt, mə'nt]* (Norwick, U^n), en fra kysten fremspringende klippe; efter dette sted nævnes »de *gjo* [gjá] o' de *M.*, de *stakk* o' de *M.*«. Også i Skotland forekommer undertiden formen »mont«, skreven »mount«, f. eks. »the Cairn o' Mount« (»Monit carno« i Annals of Ulster og »Mynyd carno« i The Welsh Bruts [Scottish Land Names], navn på et højdedrag tværs igennem Skotland; »the Minto Hill and Craigs« (Johnston, Place-Names of Scotland, s. 182). På Shetland fremdeles: de *Montlek [mo'ntlək]* (Papil ness, Y^n), forbjærg, klippepynt; de *gjo* o' de *M.; -lek* er diminutivendelse (jfr. *farlek*, afledning af *far*, sønavn for båden, sé N. Spr. s. 85; on. »far«, befordring). »de *Minti [mä'nti]-tugs*«: to tuer på toppen af fjældet *Valafel* på Unst, brugte som landmærker af Fetlar-fiskerne (sønavn); »de **Mint*« har været sønavn for den store, som landmærke meget synlige fjældhøjde *Valafel*. de *Gordi-mints [-mə'nts]* og »de Munglie Mints« (Du), klippestrækninger, klippepartier.

Tvivlsom er navnet »de *Minni* o' *Stokken*« (N), en høj og brat klippe i det østlige hjørne af højen *Stokken*. Denne klippe er landmærke for Nesting-fiskerne ved opsøgelse af fiske-

---

[1] »delf« efter Jamieson = 1) grøft, grav, 2) græstørv. — to »delve«, v., at grave, opspade.

medet »de *Minn*«[1]. *Minni* opfattes alm. som lavskotsk »minnie«, kælenavn for »moder« (i shetl. alm. = »mutter, morlille«); men skønt ord som »kone«, »kælling«, spec. »troldkælling«, oftere forekomme på Shetland som navne på frit stående klipper, synes lavskotsk »minnie« ellers ikke at forekomme, og hvad der tyder på, at navnet »*Minni* o' *Stokken*« er gammelt, er den omstændighed, at det egenlig er sønavn for den nævnte klippe, som igen er landmærke for et gammelt fiskemed. Det andet landmærke er holmen »*Koren*-holm« (sé s. 241—42) med en piktisk borgruin.

Orka, Orki. På vestkysten af Unst findes et forbjærg, et fremspringende stejlt klippeparti, alm. kaldet »de *Orkna-gabel.* Dette navn kunde ved første øjekast sé ud som kommende af et *»orkna-gafl« (af on. »orkn«, sælhund); men således kan det ikke forholde sig. Unst-fiskerne, som, når de tage ud på fiskebankerne, ofte bruge dette sted til landmærke, kalde det »de *Orka* eller *Orki*« *[ǫ́rka, ǫ́rki]*, de face o' *O.*, de gable o' *O.*, og dette navn, der nu kun findes bevaret som sønavn, må være det oprindelige. Det er altså selve forbjærget, som bærer (bar) navnet *Orka.* I det vestlige Dunrossness, nord for Fitful Head, findes to høje ved navn *Orka [ǻrka]:* de *mukkel* and de little *O.* På Orknøerne findes »de ness o' Orc« samt »Orkhill« (Orquile, Orquill) på to steder (ved Maeshowe på Mainland og på øen Scapa). I Orkneyinga saga omtales »Orkahaugr« (sandsynl. det gamle navn for det bekendte Maeshowe; sé J. Anderson, Orkn. Saga, s. 159, noten). Ordet kan næppe forklares af nordisk. Det i norske stednavne undertiden som første led forekommende »Orke« er af ganske anden oprindelse: efter O. Rygh af mandsnavnet »Úrøkja«, hvilket bevisliggøres af de ældste navneformer, og »Orke-« i »Orkedalen« kan ikke skilles fra »Orkla«, navnet på den elv, som løber gennem den nævnte dal. Derimod omtales hos den gamle græske

[1] Fiskemedets navn behøver ikke nødvendigvis at stå i forbindelse med klippens navn, idet det første på grund af sin beliggenhed vel kunde være det s. 133 omtalte »minni, mynni«, bugt.

forfatter Diodoros (Diodorus Siculus, i det første århundrede) »Orkas« som navn på et forbjærg i det nordlige Skotland, det nuværende »Duncansby Head« (sé A. Holder, Alt-celtischer Sprachschatz, under »Orcas«). Vi have altså her at gøre med et gammelt piktisk navn. Mellem det gammelpiktiske *Orc-* (»Orcas«) og shetl. *Orka* som forbjærgnavn må der være en sammenhæng, og shetl. (orkn.) *Orka* som højnavn kan vanskeligt adskilles derfra.

Indskydelsen af et »n« i *Orka, Orki* (Uv) > *Orknagabel* vil være ganske i analogi med den lydudvikling, som har fundet sted i »Orknøernes« navn. Disses ældre keltiske navn, i latiniseret form »Orcades« omtalt hos forskellige romerske forfattere, blev af nordmændene forandret til »Orknøyjar«, idet sandsynligvis navnet blev sat i forbindelse med »orkn«, sælhund.

Orter. I Dunrossness kaldes (kaldtes) de yderste langsmed veje beliggende agerruder, randstrimlerne, for *ǫrters [ǫrtərs]*; singularis: a *ǫrter*. Disse agerstrimler, som vare mere udsatte end de andre for at blive nedtrampede, ejedes altid i fællesskab, og deres afgrøde blev ligelig fordelt imellem landsbyens beboere. Både i Dunrossness og på øen Bressay forekommer ordet som stednavn: de *Orter [ɔ́rtər]* (Br), de *Ǫrters* (Du). Navnet kunde vel afledes af on. »örtog(r)« (1/3 af en »øyrir«, sé foran s. 172), men både form og betydning passe nok så godt til gaelisk oirthir, rand, kant. t(th)-lyden, som er bortfalden i gaelisk i dette ord, vil da være bevaret i den shetlandske form deraf.

Pin (Pen). Kymrisk (valisisk) pen, lig gaelisk ceann, betyder »hoved« og findes alm. i stednavne, navne på forbjærge og høje. Også i gammelpiktisk fandtes ordet, idet ifølge Beda enden af den gamle kaledoniske mur af Pikterne kaldtes *Pean fahel,* men af Gaelerne *Ceann fail.* I shetlandsk forekommer *pin* flere gange som navn på høje, skær og pynter. Dog kan man ikke uden videre i alle tilfælde udlede shetl. *pin* fra piktisk, da ordet ikke i nogen grad synes at være karakteristisk for piktisk Skotland i stednavne, hvor-

imod pen er særlig karakteristisk for Wales og (efter H. Maxwell) tillige valisisk landområde i Skotland. Om en nordisk afledning af shetl. *pin* kan der næppe være tale; on. »pinni«, pind, forekommer ikke som stednavn. — På Shetland findes f. eks. *Pin-hulen [pın-* og mere alm.: *pään-* el. *päŋ-huløn]* [1] (W), navn på en høj og en på toppen af denne høj liggende gård: *pin* med tilføjet on. »hóll«. Jfr. følgende hos Isaac Taylor (Words and Places, s. 141) omtalte højnavne i England, der udvise lignende tautologier som det omtalte shetlandske navn: »Pin-Howe« (Lancashire) — kymr. pen i forbindelse med on. »haugr«, høj; »Pen-Law« (Dumfriesshire) — pen i forbindelse med angelsaksisk »hlaw«, høj; »Pen-Hill« (Dumfriesshire), o. fl. Endvidere findes på Shetland: »de Point o' *Pinsgert*« *[pıns-]* (Sa), en pynt (med hensyn til sammensætningen jfr. f. eks. »de Head o' *Hevdigert*« s. 67), *Penniswol [penıswol, -(s)wəl]* (W), høj- og gårdnavn: *»pins«-hóll el. »pin«-skáli? *Pinsgjo [pınsgjo, päŋs- (pääns-)]* (Vaila Isle, W): *»pins«-gjá. de *Riggin* o' *Pins* (Fitful, Du), toppet højderyg. de *Pinna [pıŋa, päŋa] -skerris* (Fe), skær, søklipper. — de *Pendor [pæn·dor·]* (Y[h]), forneden gennembrudt klippe i søen *(stakk,* sé »stakkr«); navnet stammer sandsynligvis fra kymrisk pentwr *[-tur],* i valisisk = dynge, stabel, stak. Også det usammensatte kymriske »twr« findes i shetlandske stednavne — sé artiklen *Tur(i), Duri* i det følgende.

-pet. Piktisk pette, pit (stykke land, gård); sé *Prestepet* s. 215—16.

Pund. Shetl. *pund [pond]* betegner i stednavne det samme som engelsk »pound« (fold, indhegning). Den lavskotske form er lidt afvigende (»poind« hos Jamieson). Gaelisk *pwnd* har samme betydning, og da ordet findes i meget gamle sammensætninger som *Winjapund,* sé »vin« s. 166,

---

[1] *e* og *i (ı)* blive ved mouillering af et følgende *l* eller *n* alm. til *ä.*

kunne en del af »pund«-navnene sikkert tilskrives gammel keltisk indflydelse.

Rendal, Rental. Ordet rinndeal betyder i gaelisk »stykke land af en bestemt begrænsning« eller »grænseskel«. Dette ord genfindes på Shetland både som fællesnavn og som stednavn i formerne *rendal, rental.* — *rigga-rendal [rıga-rεndəl, -rændəl]* er det gamle shetl. navn for det i denne afhandlings indledning s. 57—58 omtalte agerombytningssystem, der mere almindelig går under navnet »run-rig«. Lavskotsk »run-rig« er en forvanskning af gael. »roinn-ruith« = løbende el. parallel deling (rinn, roinn, f, deling). a *rental [ræ´ntal, ræ´ntəl]* betegner enkelte steder på Shetland (NØ) en smal strimmel græsland, som danner grænseskel imellem to stykker agerland; »a *rental* o' ground« betegner en fiskegrund af en bestemt udstrækning og længde. *Rendeljog [rændəlǫg]* (U) er navn på en sumpet strækning, som danner et gammelt udmarksgrænseskel; sidste led *ljǫg* er snarere on. »lækr« (sé s. 130) end kelt. »leog«, sump. de *Rossarentals [ros·a-ræ´n·tals]* er navn på en udmarksgræsgang (opr. hestegræsgang) på øen Foula; *rossa-:* on. (h)rossa- (ross, n, hest).

Sk(j)or, sk(j)ord [skǫr(d) og mere alm. *sḱǫr(d)]* betegner i shetlandske stednavne: klippehøje, klippe. Således: de *Sk(j)or* o' de *Brøstins* (Fo), de *Sk(j)ords* (Ai. Nm), navne på klippehøje, og »de *Sk(j)or*« *[sḱǫr]* (Burravoe, Y[s]), klippe. Disse navne udgå sandsynl. fra kelt. sgor, sgur, sguir, scuir, i gael. = klippe, klippetop (ofte i stednavne). On. »skarð«, »sker«, »skor« stå fjærnere dels med hensyn til form, dels med hensyn til betydning. Sammenhæng med no. »skurv«, nøgen klippegrund. er ikke sandsynlig, da *v* i intet tilfælde spores i de shetlandske *sk(j)or*-navne. *Skirva* og *Skirvistakk* af stammen *»skurf« findes omtalt s. 183.

Sukka. Ang. irsk soc (næb; pynt, landtunge) i et shetlandsk stednavn sé *Pǫbi sukka* s. 217.

Tara, Tari. Kymrisk »taren«, i valisisk: en lille høj. — »de *Tari-huls*« [hóll s. 111] er North Roe-fiskernes sønavn (tabunavn) på to høje, som tjene dem til landmærker, og af hvilke den større er en temmelig brat klippehøj. Højene ligge i Fedeland (NRoe), nordspidsen af Mainland, og deres landnavn eller almindelige navn er »de *Hjogen* knowes« [haugr s. 103]. — »de *Tara* er navn på en høj på øen Mousa (øst ud for Sandwick, SSh.). Da højen er fremtrædende og derfor af fiskerne bruges som landmærke (sammen med højen »de *Kodda*«, sé s. 120), er det måske oprindelig et sønavn, men er dog ikke meddelt mig som sådant. Om afledning af *tari,* søtang (on. þari), kan her ifølge omstændighederne ikke være tale. Begge navne *(Tari-huls* og *Tara)* må indeholde det ovenanførte keltiske (kymriske) navn for høj *(tar, taren)* og udledes af piktisk. På grænsen af NRoe med »de *Tari-huls*« strækker sig den s. 214 omtalte *Pettadal* (Piktedalen), og på øen Mousa findes den bedst bevarede af alle piktiske borge på Shetland.

-tur (tor) i navnet »de *Borgnatur (-tor)*« *[borg˙˙natur˙, -tôr˙]* (U[w]) kan ikke være »tooer« af eng. »tower«; dertil er sammensætningen sikkert altfor gammel. »de *Borgnatur*« er navn på en strækning fiskegrunde, til at finde hvilke ruinerne af en på en høj beliggende piktisk borg tjene fiskerne til landmærke; men egenlig er det sønavn for den her nævnte borg eller borghøj, og denne art navne have i reglen en anselig ælde. I valisisk betyder tŵr [udt. *tur]* et fæstningstårn; i gaelisk er »torr« dels et fæstningstårn, dels en rund og stejl høj. Den gængse udtale af det shetlandske navn *(-tur)* forudsætter snarest den kymriske form »tŵr«. Den strækning fiskegrunde, som kaldes »de *Borgnatur*«, er altså bleven opkaldt efter det mest fremtrædende landmærke: højen med borgen på. *Borgna-* kan være enten bestemt genitiv singularis [borgarinnar], gående på den omtalte borg, eller bestemt genitiv pluralis [borganna], gående på borgen i for-

ening med de tre nedenfor denne beliggende ringformede koncentriske gærder, som kaldes »de Brochs o' *Onderhul*« [*ọndərhul*]. *Onderhul* [*undir hóli] er navn på en samling huse. Både »de Brochs o' *Onderhul*« og borgen *på* højen, kaldet »de *Øverborg*« [*øfra borg], ere nemlig landmærker for fiskerne, når de søge de omtalte fiskemed, og bringes i en bestemt stilling til hinanden.

En afledning af det ovennævnte »torr« (gaelisk), høj, er tortán, i irsk: en lille høj. På Shetlands »Vestside« findes *turti* [*to'rti*] (Sa) i betydning: lille dynge, stabel el. stak (a *t.* o' hay, o' corn) — samme ord?

Tur(i), Duri. Kymrisk »twr« [udt. *tur*], i valisisk: dynge, masse, stabel, stak. — I shetlandske stednavne findes *Tur* (Wh^n) som navn på en strandklippe, *Turi* (Haroldswick, U^n) og *Duri* (Fladabister, C) som navne på små høje. Ang. overgangen t > d i fremlyd sé »de *Da*« s. 230, og ang. »twr« som andet sammensætningsled i et shetlandsk navn sé *Pendor* s. 247.

Ang. *Koddi, Kodda* og *Trumba* sé nærmere D, s. 252.

Tilsidst kan nævnes et par sammensatte navne, der gøre indtryk af at være af keltisk oprindelse: I *Armensgil* [*-gil*] (Y^o) synes *Armen* at være det af Joyce (Ir. N. I, s. 535) omtalte keltiske ardmeen i betydning »jævn flad højde« (ard = højde); som stednavn findes dette også i Skotland: »Ardminish« (Ardminnes) på øen Gigha vest for Kintyre, »Ben Armine«, fjældvidde i Caithness. — *Tatra Matra* [*tatra matra* el. *täitra mäitra*] (NRoe, Nm), en høj. Dette navn klinger ganske unordisk. Sidste led kunde tænkes at være det i irske stednavne som andet sammensætningsled (genitiv) oftere forekommende »-maddra (-waddra, -vaddra)« af »madradh« = »madadh«, hund.

En del keltiske navne på småjorder, agerruder findes omtalte under *Brod* (s. 229) og *Dal* (s. 230). I Irland forekommer ordet »cluas [cloos]«, øre, ofte i navne på småjorder, landstrimler (Joyce II, s. 427), og både i Skotland og Irland findes »fód [fode]«, græstørv, anvendt på samme måde, egl. betegnende jævnt og frodigt græsgroet land (i skotske stednavne undertiden

i formen »Foodie«. Liddall, Place Names of Fife and Kinross). Både *Klus* og *Fud* forekomme på Shetland oftere i navne på små jordstykker; men en keltisk afledning bliver her usikker. Andre forklaringer af disse navne ere forsøgte henholdsvis s. 188 (*Klus*) og s. 189 (*Fud*). — »Clash« (gael. og irsk »clais«, fure, grøft) er almindeligt både i Irland og Skotland i navne på jordstykker og gårde Efter Joyce (Ir. N. II, 221) forekommer ordet undertiden som pluralis i angliseret form: »Classes«. I bygden Mooness på Unst (Shetland) er der nogle agerruder, som kaldes »de *Klases*«, og hvis navn muligvis har den samme oprindelse. En anden udtaleform: »*Klåses*« er mig imidlertid også meddelt, og ifald denne skulde være rigtig, kunde ordet afledes af sko. »close«, indhegning. Almuen på stedet afleder navnet af en vis Claus Bruce, som skal have ejet det nævnte stykke land; men dette er sikkert kun en af de sædvanlige folkeetymologier, som der ikke kan tillægges stor betydning. — Første led *Klis* i det under *Bo* (s. 228) omtalte *Klisbo* (Haroldswick, U[n]), kommer muligvis også af det ovennævnte »clais«. Kaptajn Thomas nævner i sin afhandling i »Proceedings« stednavnet »Clias-cro« som forekommende på Lewis (Hebriderne), og dette kan vel sammenstilles med det af Joyce omtalte »Clashacrow« på Irland. Jfr. også det i Skotland (Kinross) som stednavn forekommende »Cleish«, gammel form: »Kles« (Johnston. Liddall). I N. G. I og II nævnes »Glisbúð« (krambod) som norsk gårdnavn, og denne form nærmer sig stærkt til shetl. *Klisbo*; men det er dog tvivlsomt, om andet led *-bo* her kan adskilles fra de andre Haroldswick-navne (gårdnavne), som sandsynligvis indeholde keltisk »both, bothan« (sé s. 228).

D. Slutningsbemærkninger.

Det kunde i henhold til det foregående synes lidt underligt, at det i irske og skotske stednavne alleralmindeligst forekommende ord baile, gård, bygd, slet ikke skulde genfindes på Shetland. Der er i virkeligheden flere gård- og bygdenavne på Shetland, som kunde forklares heraf, som *Bjela* (Soond ved Lerwick, M. gårdnavn), *Bjela* (bygdenavn) og *Bjelagord* (begge på Fe), *Bjela* og *Belja* [*bɛla*], tildels *Bjelja* [*bjɛla*] (U[w]), de *Bjel(j)ins* (U[o]) o. fl. Dog bliver en sådan afledning usikker, da en form »Bell-, Bjell-« også fore-

kommer som første led i norske gårdnavne, rigtignok kun nogle få gange, som det synes, og uden at nogen forklaring er given deraf (O. Rygh, N. G.). — *Duri* findes som gårdnavn på Shetland (N); »Doory« er efter Joyce meget almindeligt som gård- og bygdenavn på Irland (afledning »dooragh«, af »dur«, vand), men hos Rygh (N. G. II, 385) nævnes et gårdnavn *Dorr* (opr. »i Duri«), hvor betydningen ikke er klar, og dette gør forklaringen af shetlandsk *Duri* uvis. — *Arg* findes som gårdnavn i Sandsting. Kymr. (val.) »arg« betyder »indhegning«, spec. »afsondret indhegning, aflukke«, og findes også som stednavn; men på Færøerne findes »Arg-« gentagne gange i stednavne: Argis-á, -brekka, -fossur, -hamar, á Argjun (bygd på Strømø) o. s. v., og er her sikkert af nordisk rod, stammebeslægtet med fær. örga, f, (sted med) grus og småsten, »örgóttur, -utur«, adj., fuld af grus og småsten. — Mange flere eksempler kunde anføres på, hvorledes sådanne tilfældige ligheder imellem ord og navne af vidt forskellig oprindelse gøre alle afledningsforsøg usikre og famlende, navnlig når ældre skriftlige navneformer fattes.

Skulde ikke *koddi, kodda* (sé »koddi, kuddi« s. 120) som navn på fladt afrundede høje, klipper, pynter tildels være opstået under indflydelse af det som stednavn oftere forekommende keltiske ord ceide: sko. »keddy» (Maxwell), irsk »keady, cady (keadagh, caddagh)« (Joyce), som nordboerne tillempede efter et dem godt bekendt ord? Kelt. ceide (fladt afrundet høj) svarer i betydning ganske til *koddi, kodda* i mange tilfælde.

På anvendelsen af on. »lǫgg« (s. 130) i shetl. stednavne har kelt. lag, lagan (s. 242) sikkert haft indflydelse; shetl. *brod* i stednavne kan i reglen bedre forklares af kelt. brod- (s. 229) end af on. »broti« (s. 229), og endelig ledes man ved det som navn på klippepynter almindelige *trumba* (s. 158) til at tænke på indflydelse fra kymrisk trum (val.), en landryg (gael. »druim«, i stednavne: drum).

Af tvivlsom oprindelse er *Hegg* og *Hogg* som navne på småøer (spec. holme, »økalve«). På østsiden af Shetland findes flere holme ved navn »de *Hogg*« *[hɔg, håg]* og nogle på vestsiden, hvor tillige formen *Hegg* *[hæg]* findes (»de *Hegg*«: Nm^{v}. Ai. Papa St.). Almuen afleder navnet af »hog«, væderlam i sit andet år (lavskotsk »hog«, et ungt får) under henvisning til anvendelsen af ordet »calf«: »de Calf« som navn på småøer, holme; men hermed er formen *Hegg* ikke forklaret, og denne kan ikke godt skilles fra *Hogg*. Også som forbjærgnavn træffes »de *Hogg*« på øen Papa ved Burra (navn på et rundt forbjærg, halvt løst fra land).

Af egen interesse er det i shetlandske stednavne undertiden forekommende ord *ni, nia,* der synes at betyde »dyb, hule, fordybning«. Således: »de hole o' *Ordenia*« *[ọr·dəni·a]* i »de *Ords*« (NRoe) [urð, s. 160]; *Skjoenia* (NRoe), strækning, indeholdende store huler og fordybninger (sammesteds have nogle tørrehuse, *skjos,* stået; sé »skjá« s. 147). Hertil måske også *H(j)ulnian* *[h(j)ul·nian·]* (Sound ved Lerwick), høj [hóll] op fra en dalkløft. Som første led *ni* i: *Niberg* *[nibærg]* (Haroldswick, U^{n}), klippevæg ud imod søen, »de *Nifjal*« (De), fordybning i jorden (siges at være frembragt af en jættes knæ, idet han styrtede). *Ni, nia* forklares i disse navne bedst ved hjælp af angelsaksisk »nið«, n, afgrund, dyb; jfr. de mytiske navne »Niðafjǫll« og »Niðavellir«, og sé Sophus Bugge, The Home of the Eddic Poems, s. XXXVI. Da særlig angelsaksiske ord ellers ikke med sikkerhed kunne påvises i shetlandske stednavne, kunde man antage, at *ni(a)* stammede fra et forældet on. »nið«, svarende i betydning til ags. »nið«; men herimod synes dog den omstændighed at tale, at dette ord (bortset fra elvenavnet »Nið«, f) ikke er blevet påvist i nordiske stednavne. *Ni(a)* kan derfor vel være ags. »nið«, der som låneord er gået over i det gamle norske sprog på Shetland.

Hvad angår det shetlandske stednavneforråd i al almindelighed, da findes der i dette sikkert mange flere, navnlig norrøne ordstammer, end de, som ere behandlede i denne afhandling, og grunden til deres udeladelse her er af en dobbelt art: for det første den stærke afslibning og afstumpning, undertiden forvanskning af navne, som bevirker, at det ofte er forbundet med overordenlig stor vanskelighed at vælge imellem forskellige afledningsmuligheder, hvoraf igen følger, at det i mange tilfælde bliver yderst besværligt, for ikke at sige umuligt, at konstatere et ords eller en ordstammes tilstedeværelse. Dernæst findes der i stednavnene et vist ordforråd, som er blevet forældet allerede i forhistorisk tid, enten således, at vi slet ikke kende ordene undtagen gennem stednavne, eller således, at ordene vel ere overleverede, men ikke i sådanne betydninger, som de må forudsættes at have i stednavne[1]. I begge tilfælde kan man kun opstille mere eller mindre sandsynlige gisninger angående vedkommende ords og navnes betydninger.

---

[1] Eksempelvis kan anføres *Vors [və'rs]*, to steder på Unst (skulderpartier af høje); dette navn minder om no. »Voss«, hvis gamle navn er »Vǫrs«. *Fl<u>u</u>ravog* (Uᵛ) minder om no. »Flóruvágar« (Heimskringla), *Moster* i højnavnet *Mosterhul [mọstərol]* (Sound ved Lerwick) om no. »Mo(r)str (Mosterø). *K<u>o</u>d-, Kj<u>a</u>d-* [de skerry o' *K<u>o</u>da* (Papa St.), skær, *Heljena K<u>o</u>da* (Uʷ), flad klippe, *Kj<u>a</u>da* (Esh., Nmᵛ), pynt] er sandsynl. den i norske stednavne optrædende stamme *»kað« (»i Kadhe«, »Kodaberg«: N. G. II) eller for navnet *Kj<u>a</u>das* vedkommende mulig den ligeledes ukendte stamme *»kjað«. *»Skað-« i *Skaden* er omtalt s. 167.

Rettelse. S. 112 l. 9 f. o.: *hólna hóll læs: *hólanna hóll.

Tilføjelse. S. 180 indskydes efter »mylna« ...: On. naust, ik., nøst, bådeskur, i f. eks. *Skotanust* (Wh); sé s. 219.

[S. 96: *Milja g<u>o</u>rda* — *millum garða.]

Forklaring af anvendte lydskrifttegn m. m.

De shetlandske navneformer ere ofte meddelte i to former, først en populariseret med undgåelse af lydskriften, og dernæst, hvor dette ønskeliggøres, i en lydskriftform. Populariseringen har tildels medført en normalisering, idet f. eks. den ved *ə* betegnede lyd i rodstavelse kan gå tilbage til flere forskellige grundvokaler, som: e, i, o, u og y. Lydskriftformerne ere satte i klammer efter de populariserede (normaliserede) navneformer.

En stjærne foran et shetlandsk ord betegner, at dette er forældet; en stjærne foran et oldnordisk ord betegner, at dette ikke er påvist i den gamle literatur. En stjærne foran en oldnordisk stednavnegrundform, sat efter en nyere shetlandsk navneform som forklaring af denne, betegner, at den oldnordiske form ikke findes i sagaer eller gamle diplomer. Derfor findes stjærne også sat foran sådanne grundformer, hvis sikkerhed af indre grunde ikke kan omdisputeres. Stjærne foran en shetlandsk navneform betegner, at vedkommende form ikke er i brug, men er opstillet som et mellemled imellem den oldnordiske grundform og den gængse nyshetlandske navneform.

Lydskrifttegn:

â: dyb tvelydsagtig a-lyd (nærmer sig den færøske tvelyd »åa«).

ä: mellemlyd mellem *a* og *æ* (nærmer sig undertiden *ọ*-lyden).

ɛ er mellemlyd mellem *æ* og *e;* *ɩ:* mellem *i* og *e;* *ɔ:* mellem *å* og *o;* *ọ:* mellem *o* og *ø.* *ɔ̣:* åbnere end *ọ,* nærmer sig *ɔ.*

ʌ: omtrent = engelsk »u« i f. eks. »but«, men udtalt lidt længere tilbage i munden (nærmere a).

ə i betonet stavelse betegner en mellemlyd mellem e og ø; i ubetonet stavelse betegner det halvlyden (ø-agtig afskygning af e). Det kan nærme sig *ọ,* særlig i forbindelsen *wə.*

ø er lukket, omtrent som i dansk »rød«.

ö er åbent, omtrent som i dansk »örn«.

a, å, ä, e, ɛ, ə, ʌ, *i, ɩ, o, ɔ, ọ, ɔ̣, u, æ, ø* betegne korte vokallyd; vokallængde betegnes ved en streg under vokalen (*a̲, e̲, ɛ̲, i̲, ɩ̲, o̲, ɔ̲, u̲, ø̲*).

ḑ, ģ, ķ, ļ, ņ, ţ betegne den mouillerede (palatale) udtale af »d, g, k, l, n, t«. *ǵ* betegner en lidt stærkere palatalisering end *ģ*.

ş: hvislelyden s, mouilleret *(şj)* omtrent som norsk »sj«.

dʒ og *tʂ* omtrent = henholdsvis engelsk »j« og »ch« (jaw, church), men mere mouilleret efter en vokal.

ɯ: læbelyd, mellemlyd mellem m og w (»m« udtalt med ufuldstændigt lukke af læberne).

ɣ: spirantisk (»blødt«) g (som i dansk »dage«).

χ: åbent spirantisk k, omtrent som i dansk »magt«.

ŋ: ganeklassens næselyd (skrevet »ng«, som i dansk »gang«).

---

l: omtrent = engelsk l, en smule gutturalt, navnlig i udlyd.

r: tunge-r med snurren.

ʽl, ʽḷ, ʽm, ʽn, ʽɲ, ʽŋ, ʽr = stemmeløst *l, ḷ, m, n, ɲ, ŋ, r.*

En tilføjet prik betegner, at aksenten falder på den stavelse, hvorefter den står, f. eks. *bœr·so̱·di* (med ligelig betoning af første og anden stavelse), *bərso̱·di* (med hovedtonen på anden stavelse). To prikker og enkelt prik betegne henholdsvis hovedtone og bitone, f. eks. *klɯŋ··rənɛs·* med hovedtone på første og bitone på sidste stavelse.

Forkortelser af navne på shetlandske lokaliteter.

NØ = de nordlige øer. Disse indbefatte: 1) U = Unst, 2) Y = Yell, 3) Fe = Fetlar.

M = Mainland (hovedøen).

Følgende Mainland-sogne (nævnte i rækkefølge fra nord til syd) ere citerede i forkortet form:

Nm = Northmavine; NRoe = North Roe (den nordligste del af Northmavine); Esh. = Eshaness på vestsiden af Northmavine (Nm^{v}).

De = Delting.
L = Lunnasting.
N = Nesting.
Ti = Tingwall.
Wd = Weisdale.

{Ai = Aithsting, St = Sandsting} {Sa = Sandness, W = Walls} sammenfattes under betegnelsen »Vests.« = Vestsiden.

C (Conn.) = Conningsburgh, Sw, Sandw = Sandwick, Du = Dunrossness sammenfattes under betegnelsen SSh (SShetl.) = Syd Shetland.

Østs = Østsiden af Shetland.

Efterfølgende ere navne på (mindre) øer:

Sk = Skerries (Out Skerries)
Wh[1] = Whalsay
Br = Bressay
} øst for Mainland (rækkefølge: nord til syd).

MRoe = Muckle Roe (Vest Delting: De^v).

P (Papa) St = Papa Stour
Fo = Foula
} vest for Mainland; indbefattes under »Vestsiden« (sé ovf.).

WBurra = West Burra Isle (M^{s-v}). FI = Fair Isle.

Et efter disse forkortelser tilføjet »$^{n, s, v, ø}$« (halvt over linjen) betyder: nord, syd, vest, øst. U^n, Y^n altså = den nordlige del af henholdsvis Unst og Yell. Nm^s = den sydlige del af Northmavine. Du^v = den vestlige del af Dunrossness, o. s. v.

U^b = Burrafirth på Unst[2]. U^c = Colvidale på Unst ($U^ø$). U^{mo} = Mooness på Unst ($U^{s-ø}$). Y^b = Bastavoe-egnen på Yell[3]. Y^m = Mid-Yell. Y^h = egnen »de Herra« på Yell. Fe^h = egnen »de Herra« på Fetlar. Fe^f = Funnie på Fetlar ($Fe^ø$).

Mellem U^w og U^v er her gjort den forskel, at U^w betegner bygden Westing, medens U^v betegner den vestlige del af Unst i almindelighed. Den samme forskel er gjort imellem Y^w (bygden West-Yell) og Y^v (vestlig del af Yell).

WSw = bygden West Sandwick på Yell (Y^v). WBurra = West Burra Isle. ELinga, WLinga = henholdsvis East L., West L. N, M og SNoonsbrough = North, Mid og South N. (Ai).

Andre forkortelser.

Balfour = David Balfour, Oppressions of the Sixteenth Century in the Islands of Orkney and Zetland. Edinburgh 1859 (Maitland Club). — D. N. = Diplomatarium Norvegicum. Kristiania 1849 fgg. — N. G. = Olaf Rygh, Norske Gaardnavne. Kristiania 1897 (ikke afsluttet). — N. Spr. = Jakob Jakobsen, Det norrøne sprog på Shetland. København 1897. FSÆ: sammes »Færøske folkesagn og æventyr«. — SE = Snorra Edda.

ags. = angelsaksisk. da. = dansk. eng. = engelsk. fær. = færøsk. gael. = gaelisk. isl. = islandsk. kelt. = keltisk. kymr. = kymrisk. no. = norsk. on. = oldnordisk. orkn. = orknøsk. pikt. = piktisk. shetl. = shetlandsk. sko. = skotsk (lavskotsk). sv. = svensk. val. = valisisk. — gl. = gammel.

---

[1] S. 88 står efter »de *Dos*« [*dys] ved trykfejl lokalitetsangivelsen »Wh« istedenfor »Wd« = Weisdale.

[2] Del af U^n, som omfatter: a) bygderne Haroldswick (U^h), Norwick og Skaw, b) Burrafirth.

[3] Sydlig del af Y^n.

INDHOLDSLISTE.